

ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ-

੧

ਅਰੰਭਕ ਬੇਨਤੀ

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ' ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਦਿ-ਗੁਰੂ (-ਮੁੱਢਲੇ-ਗੁਰੂ), ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਵਾਲੇ ਵੇਦ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਰਚ ਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਨੇਕਤਾ (ਤੇਤੀ ਕ੍ਰੋੜ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ) ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ, ਉਸੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਦਾ ਲਗ-ਪਗ ਸਦਾ ਲਈ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰੋਹਿਤ-ਵਾਦ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਢੰਗ ਦੀ ਫੁੱਟ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ-ਜਾਏ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ ਸਕਾ ਭਰਾ ਸਗੋਂ ਕੱਛਾਂ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਧੀ ਅਤੇ ਓਸੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ-ਮਾਤਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਲਈ ਲੁੱਟ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣੀ। ਭਾਰਤੀ ਫੁੱਟ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੁਚਾਇਆ, ਅਤੇ ਫੁੱਟ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ 'ਅਣਖ' ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਈਰਾਨ, ਅਥਵਾ ਅਰਬ-ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੀਲਾਮ ਕਰਾਈ। ਇਸ ਚੰਦਰੀ ਫੁੱਟ ਨੇ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਭਾਰਤ-ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦੇ ਨਾਲ ਆਚਰਨ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਹਮਦਰਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਪਹਿਲੇ ਰਹਿਬਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੀ ਉਸ ਲੁੱਟ-ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਭਿਆ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਜੰਤਾ ਦਾ ਲਹੂ, ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੀਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਇਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ (ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਣਤਾਂਦੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਾਲੇ) ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਰਚੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ-- 'ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ' [ਅੰਕ ੯੨੯ ਤੋਂ ੯੩੮ ਤੱਕ], ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ:-

੧= ਸੁਣਿ ਪਾਡੇ, ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ ॥ ਲਿਖੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ॥ (੯੩੦)

ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੨= ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ ॥ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਭਾਈ ਸੁ ਆਤਮ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹ:ਪੁ ॥

ਸਾਸਤੁ ਬੇਦੁ ਬਕੈ ਖੜੋ ਭਾਈ ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ਪਾਖੰਡਿ ਮੈਲੁ ਨ ਚੁਕਈ ਭਾਈ ਅੰਤਰਿ

ਮੈਲੁ ਵਿਕਾਰੀ ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਡੁਬੀ ਮਾਕੂਰੀ ਭਾਈ ਉਂਡੀ ਸਿਰ ਕੈ ਭਾਰੀ ॥ ੨ ॥ [੬੩੫]-੨

ਤਖਤ-ਚਵਰ ਦੀ ਮਾਲਕ, ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਭਗਤ-ਬਾਣੀ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ:-

੩= ਕਬੀਰ ਬਾਮਨੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਗਤ ਕਾ ਭਗਤਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ ॥

ਅਰਥਿ ਉਰਥਿ ਕੈ ਪਚਿ ਮੂਆ ਚਾਰਉ ਬੇਦਹੁ ਮਾਹਿ ॥ ੨੩੭ ॥ [੧੩੭੭]

੪= ਕਬੀਰ ਮਾਇ ਮੁੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾ ਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਆਪ ਡੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਾਹਾਇ ॥ ੧੦੪ ॥ [੧੩੬੯/੭੦]

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ-ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਅਨੇਕਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਦੱਸ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਸੁਆਰਨੀ ਅਰੰਭੀ। ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਉਦੇ ਹੋਏ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ, ਅਗਿਆਨੀ, ਅਣਖ-ਹੀਣ, ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਇਕੱਠ ਵਿਚੋਂ, ਸੰਤ-ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਸਿਰਜ ਲਈ। ਲੰਮੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਫੱਲ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਸੁੱਚ-ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਸੱਧਰ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ, ਸਾਂਝੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਾਲੀ ਨਿਆਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਣਾਈ। ਫਿਰ ਇਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚੋਂ ਖੰਡੇਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਘੁੱਟ ਭਰਵਾ ਕੇ, ਇਕੋ ਉਦਰ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮੇ ਵੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਬਣਾਇਆ। ਨਫਰਤ ਦੀ ਅਥਵਾ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਸੁੱਚਮ ਵਾਲੀ ਭਿੱਟ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਇਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਵੜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਨੇੜਤਾ ਘਟਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਥਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ

ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਬਣਾਇਆ। ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸੋਧ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ-ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਆਪਸੀ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਫਤਹਿ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ) ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇ, ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਅਲੋਕਾਰ ਉਪਕਾਰ ਇਹ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਸਰਬ-ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਥਾਨੀ, ਨਿਰਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਜਿਹੜਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਪੰਮ (-ਕੇਵਲ-ਮਾਤ੍ਰ) ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ੧ ਹੋਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਤਮਤਕ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਕੇਵਲ ੧ (ਇੱਕ) ਹੈ। ਸੁੱਚ-ਆਚਾਰ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਇੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ-ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ-ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ (੭ ਕਤੂਬਰ ੧੭੦੮ ਨੂੰ) ਹੋਇਆਂ ਅਜੇ ਮਸਾਂ ਸਵਾ ਸਦੀ ਲੰਘੀ ਸੀ (੧੮੩੯) ਕਿ ਪੰਥ ਚਰਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਪਾ ਤੁਰਿਆ। ਕਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰੇ, ਕਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਅਸੀਖਾਂ ਦਮੜਿਆਂ ਦਾ ਕੌਮੀ ਧੰਨ ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਕੁਝ ਲਾਭ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪੈਰੋ-ਪੈਰ ਨਿਰੰਤਰ ਚਰਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਧਨਾਂ ਅਰੰਭੀ। ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਵਿਚਾਰੇ। ਏਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾ-ਪੁਣਾ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ "ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ" ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਾ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਰੀਬ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਗਿਆ-ਹੀਨ, ਮਤ-ਹੀਨ 'ਸਠ' ਇਸ ਦਾਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਚਿੰਠੀ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਇਸ "ਛੱਜੂ ਝੀਵਰ" ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਮਿਹਰਾਂ ਭਰੀ ਆਪਣੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਛੜੀ (ਸੋਟੀ) ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ--ਪਾਇ ਪਰਉ ਗੁਰ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਿਨਿ ਸਾਚੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ॥ ਦਾਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ "ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਗ ਛੱਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ "ਮੁੱਖ ਬੰਦ", ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਥਕ ਰਸਾਲੇ "ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ" ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਸੰਪਾਦਕ, ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ "ਗਿਆਨ ਕੀ ਆਈ ਆਂਧੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਬਚਨ ਡਾ: ਗੁਰਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀ ਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ, ਦਾਸ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।

ਪਰੋਹਿਤ-ਵਾਦ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਦੁਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ "੧" ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਇੱਕ ਕੇਂਦਰ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬ ਉੱਚਤਾ ਲਗ-ਪਗ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਇੱਕ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਦਾ ਖਿਡਾਉਣਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਰਯਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਸਾਧ-ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਕੇਸਰੀ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ। ਨਾਨਕ ਸਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਭਿੰਨਕਾਰ ਅਤੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਸਿੱਖਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਇਹ ਵਰਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤਨਾਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਅਸਾਂ * ੧ * ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਥਵਾ ਪਰਚਾਰਕ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ, ਅਸਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ ਕਿ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਬੜੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੋਜ-ਭਰੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਪੰਥਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਦਾ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੇ ੨੬ ਸਫੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ "ਕੁੱਠਾ" ਖਾਣ ਦੀ ਕੁਰਹਿਤ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ। ਉਸੇ ਸਫੇ ਤੀ ਟੂਕ ਵਿਚ ਕੁੱਠੇ ਦਾ ਭਾਵ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ "ਕੁੱਠੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ"। ਭਾਵ, ਪੰਥਕ ਮਰਯਦਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਮਾਸ, ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ।

ਪਰ ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ-ਆਗੂ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਮੰਦ-ਕਰਮ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਚੁਣ ਕੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਖਦਾਈ ਸ਼ੰਕਾ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਦੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ) ਪੰਥਕ ਮਰਯਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ? ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਅਨੁਸਾਰ ਬਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲਾ ਪਰਚਾਰ, ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਰਬ-ਉੱਚਤਾ ਬਾਰੇ ਬਣੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਰਚਾਰ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਰਕੇ, ਅੱਡ ਅੱਡ ਡੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਵਿਧੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਵਡਾ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਕਹਿ ਕੇ, ਘਿਰਣਾਂ ਕਰਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿੱਸ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਏਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਧੜੇ-ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਰਸ-ਪਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਨੇੜਤਾ ਘਟ ਕੇ ਦੂਰੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬ-ਉੱਚ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਿਆ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀਆਂ ਦ੍ਰਾੜਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯਤਨ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਏਗਾ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੋਧ ਪੱਤਰ, Directive ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਇਸ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਹ ਲੱਗਦਿਆਂ ਸਾਰ, ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੱਕਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੋਧ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਏ ਘੋਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੀ ਲਾਭੇ ਵੰਦ ਹੈ। ਗੰਦੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਸਾਰੇ ਜਲ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਸੱਚੀ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਹਿਰਦਾ ਪੰਥਕ-ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਕਾਰਨ ਸੱਖਣ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਏਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੱਜ ਉਸ ਮਹੰਤੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਗਿਆ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਨਕਾਨਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ (ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲ ਸਕਣ ਵਾਲਾ) ਸਾਕਾ (੨੦ ਫਰਵਰੀ ੧੯੨੧ ਦੇ ਦਿਨ) ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਉੱਚੀ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ, ਅੱਜ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਨੂ, ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਸਿਆਸਤ-ਦਾਨ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਦਾਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਸੱਜਣਾਂ (ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ) ਨੇ ਜਦ ਵੀ **ਮਾਸ** ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਠੀਕ ਪੱਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਦਾਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ--**ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ. . .**॥ ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ----" ਇਹ ਝਗੜਾ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਛੇੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ, ਨਿਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਠੀਕ ਪੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ "। ਸ਼ਕਾਇਤ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ, ੧੯੮੪ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਡੋਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਿੱਟਣ ਅਤੇ ਪਤਿਤ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ-ਹੀਣ ਭਾਵਨਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸੋਭਾ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਇਹ ਸੁਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਮਨ ਝਿਜਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਾਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਏਥੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਦੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਫਿਰ ਜਦ ਦਾਸ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਸੰਨ : ੧੯੩੨ " ਵਿਚ ਰਹੁ-ਗੀਤ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਿਆਤਾ, ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣਾ ਦੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ੨੪ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪੂਰੇ ਗਿਆਤਾ ਅਤੇ ਤਿਆਗੀ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪੁੱਛ-ਗਿਛ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਠੋਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰਵਾ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਕਾਂਜੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈਣੀ ਸੀ ? ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ੩੦/੩੫ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੁਬਾਜ਼ਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਇਹ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲੈਣਾਂ ਦਾਸ ਲਈ ਔਖਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਚਨ-ਚੇਤ, ਦਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾਸ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਲਿਆ ਫੜਾਈਆਂ। ਭਾਈ

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵੇਖ ਕੇ, ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਧਰਤੀ ਖਿਸਕਦੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਹ ਸੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ? ਕੀ, ਹੁਣ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ? ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਖਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ ਸੀ। ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵੀ ਡੱਟ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਉਂ ਹੈ :---

- ੧) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ' ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ' , ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਸੰਬਰ ੧੯੭੮ .
- ੨) ਭਾਈ J . P . ਸੰਗਤਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੰਬਈ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ' ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ' , ਐਡੀਸ਼ਨ ਅਗਸਤ ੧੯੮੦ .
- ੩) ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਦੀ ਲਿਖੀ ' ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੇ ' , ਐਡੀਸ਼ਨ ਜੁਲਾਈ ੧੯੮੦ .
- ੪) ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ' , ਐਡੀਸ਼ਨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੭੫ .

ਉਸ ਗੁਰਮੁਖ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਕੈਸਟ (Cassette) ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿ : ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਨ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਾਸ ਨੇ ਉਹ ਚਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜੀਆਂ। ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਨ ਵੀ ਸੁਣਿਆ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਚੋਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਗਿ : ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, (ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੱਚੀਆਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਦੁਖਦਾਈ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹਨ:---

(ੳ) ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੋਮ ਦਾ ਨੱਕ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਧਰ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਮੋੜ ਲਿਆ ?

(ਅ) ਕੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਾਂ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ, ਅਜੇਹੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ) ' ਅਭੁੱਲ ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ?

ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਾਲਖ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੁਹੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗਿਆਨ, ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਾਲੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ। ਇੱਕ ਇੱਕ ਸਤਰ ਤੋਂ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਵਡਿਆਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ-ਗਰੰਥ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੁਰਤ ਜੁੜੀ ਅਤੇ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੋਇਆ, ਓਸੇ ਘੜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਗਿਆਨ ਨਦੀ ਵਾਂਗ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ, ਜੋ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਦ-ਭੁਤ ਵਡਿਆਈ---

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ (ਮਹਲਾ ਨੌਵਾਂ) ਤੱਕ, ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਰੂਪਾਂ ਸਮੇਂ, ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ) ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਸਾਂਝੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਅਸਾਂ, (ਲਿਖਾਰੀਆਂ, ਪਰਚਾਰਕਾਂ, ਸੰਤ-ਬਾਣੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਸਾਧ-ਡੋਰੇ-ਦਾਰਾਂ, ਅਥਵਾ, ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨ-ਮੱਤੀ ਅਰਥ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਮੋੜ ਤੇ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਏਸੇ ਕਰਤੂਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ--" ਜਬ ਇਹ ਗਹੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮੈਂ ਨ ਕਰੂੰ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ "। ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਮੈਦਾਨੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਘਾਟ ਦੇ ਏਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁਸਤਕ " **ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ** " ਲਿਖਵਾਉਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੰਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਉਪਜਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਮਲੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਥਾਈ, ਅਥਵਾ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹੰਕਾਰੀ ਮਨ-ਮਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ:--

੫= ਮਨ ਤੂੰ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ ਗਾਰਬਿ ਲਦਿਆ ਜਾਹਿ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਮੋਹਿਆ,
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਭਵਾਹਿ ॥ ਗਾਰਬਿ ਲਾਗਾ ਜਾਹਿ ਮੁਗਧ ਮਨ ਅੰਤਿ ਗਇਆ
ਪਛਤਾਵਹੇ ॥ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਿਸਨਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੇ ॥ ਮਨਮੁਖ
ਮੁਗਧ ਚੇਤਹਿ ਨਾਹੀ ਅਗੈ ਗਇਆ ਪਛਤਾਵਹੇ ॥ ਇਉਂ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਤੂੰ
ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ, ਗਾਰਬਿ ਲਦਿਆ ਜਾਵਹੇ ॥ ੬ ॥ [੪੪੧]-੨-੭-੫-੨-੭

ਅਰਥ:--ਹੋ ਮਨ ! ਤੂੰ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ (ਜਗਤ ਤੋਂ) ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ, (ਵੇਖਣ ਨੂੰ) ਸੋਹਣੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਤੈਨੂੰ (ਆਪਣੇ) ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ) ਤੈਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਇਗਾ [--ਏਥੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, "ਮਨ" "ਜੀਵਾਤਮਾ" ਦਾ (ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੂਜਾ) ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ] । ਹੋ ਮੂਰਖ ਮਨ ! ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ (ਏਥੋਂ) ਤੁਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਮਲੇਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਚੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ (ਇਹ ਮਨੁੱਖ) ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ।

ਹੋ ਆਪ-ਹੁਦਰੇ (ਮਨਮੁਖ) ਮੂਰਖ ਮਨ ! ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦਾ, ਪਰਲੋਕ ਜਾ ਕੇ ਸਫਸੋਸ ਕਰੇਗਾ । (ਤੈਨੂੰ) ਨਾਨਕ ਇਉਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਏਥੋਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ (ਜਗਤ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ) ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ । ੬ ।

ਹੱਥ ਵਿਚਲੀ ਪੁਸਤਕ "ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ" ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਦਾਸ ਦਾ ਕੇਵਲ-ਮਾਤ੍ਰ ਮੰਤਵ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਵ "ਬਿਖਪਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਰਗ" ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਹੈ । ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਗੁਰਮਤਿ ਪੱਖ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਖੰਡਨਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੀ "ਭਿਆਨਕ ਭੁੱਲ" ਮਾਸ ਮਾਸ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਰਨੀ ਅਰੰਭੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਲਾ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਾਂਈ ਦਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ । ਦਾਸ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕੀ ਹੈ" । ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ, ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਜਾਂ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਸਾਂ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਮਾਸ ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਣ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ।

ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਚੱਠੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈ ਜਾਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਵੀ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸੱਜਣ ਵੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡੇਰੇ-ਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸੁੱਧ-ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਸਾਧ-ਬਾਣਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਡੇਰੇ-ਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਭੂਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਸਿਖੀ-ਸੇਵਕੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੌਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਅੱਡ ਅੱਡ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਪਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਆਲ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਥਾਂ ਮਨਮਤਿ ਨਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ । ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪਏ ਹੋਏ ਰਵਾਨੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇਵੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੱਲੀਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਹੀ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣੀਆਂ ਸਨ । ਅਜੇਹੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਿਦਤਾ ਅਤੇ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਹਾਂਨ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਦਕਾ, ਹਰ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਲ ਢਾਈ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰਾ ਦਾਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦਲੀਲ, ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਨਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਦਾਸ ਡੰਡੋਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇਗਾ । ਦਾਸ ਦੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਸੁਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੱਜਣ ਦਾ, ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਧਨਵਾਦੀ ਰਹੇਗਾ ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲਗਪਗ ਉਹੀ ਗੁਰੂ ਸਬ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਿਖਣੀ ਪਈ ਹੈ । ਜੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਸੌ ਸਫਾ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦਾ ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੋ ਸਫਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸੋਹਣੇ, ਦੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਉਣਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋ, ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਰੁੱਖੇ" ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸੁਹਿਦਦ ਸੇਵਕ ਜਾਣ ਕੇ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਟਾਨ-ਕੋਟ ਧੰਨਾਵ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਅੱਜ ੨੫ ਫਰਵਰੀ ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਪੂਰੀ

ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਈ ਭੁੱਲਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਗ਼ਲਤੀ ਸੰਚੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰੀ ਜਾਣ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਦੀ ਸਿੰਘਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ (ਸਿਹਤ ਵਿੱਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ) ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਸਲਾਹਨ-ਜੋਗ ਹੈ। ਵਾਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰੋਗਤਾ ਬਖਸ਼ੇ।

ਆਪਣੇ ਹੱਡ ਚੰਮ, ਮਾਸ, ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕਤਰੇ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

--

ਅਰਦਾਸਿ--

੬= ਹਰਿ ਦਇਆ ਪ੍ਰਭ ਧਾਰਹੁ ਪਾਖਣ ਹਮ ਤਾਰਹੁ ਕਵਿ ਲੇਵਹੁ ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਇ ਜੀਉ ॥
ਮੋਹ ਚੀਕੜਿ ਫਾਥੇ ਨਿਘਰਤ ਹਮ ਜਾਤੇ ਹਰਿ ਬਾਂਹ ਪ੍ਰਭੁ ਪਕਰਾਇ ਜੀਉ ॥
ਪ੍ਰਭਿ ਬਾਂਹ ਪਕਰਾਈ ਉਤਮ ਮਤਿ ਪਾਈ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਜਨ ਲਾਗਾ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਆਰਾਧਿਆ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਸਭਾਗਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਦਇਆ ਪ੍ਰਭ ਧਾਰਹੁ ਪਾਖਣ ਹਮ ਤਾਰਹੁ ਕਵਿ ਲੇਵਹੁ ਦਬਦਿ ਸੁਭਾਇ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥

[੪੪੬]-ਛੰਤ-੫-੧

੭= ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ॥ ਗਰਤ ਪਰਤ, ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ॥
ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ, ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥ ੨ ॥

[੨੦੩]-੨-੧੧੫

ਅਪਰਾਧੀ ਮਤਿਹੀਨੁ ਨਿਰਗੁਨੁ ਅਨਾਥ ਨੀਚੁ ॥ ਸਠ ਕਠੋਰੁ ਕੁਲਹੀਨੁ ਬਿਆਪਤ ਮੋਹ ਕੀਚੁ ॥
ਮਲ ਭਰਮ ਅਹੰ ਮਮਤਾ ਮਰਣੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੇ ॥ ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ ਅਨੰਦ ਮਾਇਆ ਅਗਿਆਨਤਾ
ਲਪਟਾਵੇ ॥ ਖਿਸੈ ਜੋਬਨੁ ਬਧੈ ਜਰੂਆ ਦਿਨ ਨਿਹਾਰੇ ਸੰਗਿ ਮੀਚੁ ॥ ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਆਸ
ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਸਾਧੂ ਰਾਖੁ ਨੀਚੁ ॥ ੨ ॥ ਭਰਮੇ ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਸੰਕਟ ਮਹਾ ਜੋਨ ॥ ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ
ਤਿਹ ਸੰਗਿ ਮੀਠੇ ਭੋਗ ਸੋਨ ॥ ਭ੍ਰਮਤ ਭਾਰ ਅਗਨਤ ਆਇਓ ਬਹੁ ਪ੍ਰਦੇਸਹ ਧਾਇਓ ॥ ਅਬ ਓਟ
ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭ ਮੁਰਾਰੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹਰਿ ਨਾਇਓ ॥ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ਪ੍ਰਭ ਪਿਆਰੇ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਆ
ਹੋਨ ॥ ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇਰੀ ਤਰੈ ਭਉਨ ॥ ੩ ॥ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਉਧਾਰੇ ਭਗਤਹ
ਸੰਸਾ ਕਉਨ ॥ ਜੇਨ ਕੇਨ ਪਰਕਾਰੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹੁ ਸ੍ਰਵਨ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ
ਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਮਨਿ ਨਿਧਾਨਾ ਪਾਵਹੇ ॥ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਪ੍ਰਭ ਬਿਧਾਤੇ ਰਾਮ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਹੇ ॥

ਬਸੁਧਾ ਕਾਗਦ ਬਨਰਾਜ ਕਲਮਾ ਲਿਖਣ ਕਉ ਜੇ ਹੋਇ ਪਵਨ ॥

ਬੇਅੰਤ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਇ ਪਾਇਆ ਗਹੀ ਨਾਨਕ ਚਰਣ ਸਰਨ ॥ ੪ ॥

[੪੫੮]-ਛੰਤ-੫-੮

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ-

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ

2

ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

(ੳ) = ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਹਰਮੀਨੀਊਨਿਟਕਸ (Hermeneutics) ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਸੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੁਕ ਦੇ ਸਥਾਈ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

ਬਾਰੇ ਸਿੱਟਾ ਕਢਣਾ ਗਲਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵੱਡੀ ਹੁੜ-ਮਤਿ ਹੈ। ਹਰ ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਪੁਸਤਕ ਅਥਵਾ ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। "

(ਅ) ਭੁਲੇਖੇ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਦਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਨਾਲ, ਅਥਵਾ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਨ-ਮਤਿ ਵਰਤ ਕੇ ਅਥਵਾ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਅਰਥ ਕਦੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ--

ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਕੀਤੇ ਅਰਥ

(੧) ਅਜੇਹੇ ਅਰਥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ " ਨਾ " ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ

(੨) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਮਨਮੁੱਖ ਨੇ ਕੀਤੇ ਅਰਥ

(੧) ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ

(੨) ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਥਾਈ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ

(੩) ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬਣਾ ਸਕਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ-ਤਰਤੀਬ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁੱਝੇ ਸੰਕੇਤ ਦੁਆਰਾ ਬੜੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਥਵਾ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ:--

੮= ਘਰ ਕੀ ਬਿਲਾਈ ਅਵਰ ਸਿਖਾਈ ਮੂਸਾ ਦੇਖਿ ਡਰਾਈ ਰੇ ॥

ਅਜ ਕੈ ਵਸਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨੋ ਕੇਹਰਿ ਕੂਕਰ ਤਿਨਹਿ ਲਗਾਈ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੩੮੧]-੪-੪੪

(ਅੱਖਰੀ) ਪਰ ਅਰਥ:--ਬਿਲਾਈ--ਬਿੱਲੀ। ਮੂਸਾ--ਚੂਹਾ। ਅਜ--ਬੱਕਰੀ। ਗੁਰਿ--ਗੁਰੂ ਨੇ। ਕੇਹਰ--ਸੋਰ। ਕੂਕਰ--ਕੁੱਤਾ। ਤਿਨਹਿ--ਤਿਨ, ਘਰ।

(ਅੱਖਰੀ) ਅਰਥ:--ਘਰ ਦੀ ਬਿੱਲੀ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਜੇਹੀ ਸਿਖਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਸੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਘਾ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। (ਕੀ, ਇ

ਸਭ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਇਹ ਕੁਝ ਗੁਰਮਤਿ, ਅਥਵਾ ਸਚਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?)

ਪਦਅਸਰਥ:--ਘਰ ਕੀ ਬਿਲਾਈ--ਮਨ ਦੀ ਸੰਤੋਖ-ਹੀਣ ਬਿਰਤੀ। ਅਵਰ ਸਿਖਾਈ--ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਗਈ। ਮੂਸਾ--ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ। ਅਜ--ਨਿਮ੍ਰਤਾ। ਕੇਹਰ--ਹੰਕਾਰ। ਕੂਕਰ--ਤਸੇ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਇੰਦ੍ਰੇ।

ਅਰਥ:--(ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ) ਸੰਤੋਖ-ਹੀਣ ਬਿਤੀ-ਬਿੱਲੀ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ (ਚੂਹਾ) ਵੇਖ ਕੇ ਲਾਲਚ ਕਰਨੋਂ ਸੰਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੰਕਾਰ-ਸੋਰ ਨੂੰ ਨਿਮ੍ਰਤਾ-ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਤਮੋਗੁਣੀ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ (ਕੁਤੀਆਂ) ਨੂੰ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੧।

੯= ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ ਸਿਉ ਸਾਕਤ ਨਹੀ ਸੰਗੁ ॥ ਓਹੁ ਬਿਖਈ ਓਸੁ ਰਾਮ ਕੋ ਰੰਗ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨ ਅਸਵਾਰ ਜੈਸੇ ਤੁਰੀ ਸੀਗਾਰੀ ॥ ਜਿਉ ਕਾਪੁਰਖੁ ਪੁਚਰੈ ਨਾਰੀ ॥ ੧ ॥

ਬੈਲ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰਾ ਪਾਇ ਦੁਹਾਵੈ ॥ ਗਉ ਚਰਿ ਸਿੰਘ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਗਾਡਰ ਲੇ ਕਾਮਧੇਨੁ ਕਰਿ ਪੂਜੀ ॥ ਸਉਦੇ ਕਉ ਧਾਵੈ ਬਿਨੁ ਪੂਜੀ ॥ ੩ ॥ [੧੯੮]-੯੧-੧੬੦

ਪਦਅਰਥ:--ਸਾਕਤ-ਰੱਬ ਤੋਂ ਟੁਟਾ ਹੋਇਆ, ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਸੰਗੁ--ਜੋੜ। ਬਿਖਈ--ਵਿਸਥੀ। ੧। ਰਹਾਉ। ਮਨ ਅਸਵਾਰ--ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਰੀ--ਘੋੜੀ। ਕਾਪੁਰਖ--ਖੁਸਰਾ, ਹੀਜੜਾ। ਪੁਚਰੈ--ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ੧। ਨੇਤ੍ਰਾ--ਨਿਆਣਾ, ਰੱਸੀ। ਦੁਹਾਵੈ--ਚੌਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਿ--ਚੜ੍ਹ ਕੇ। ਸਿੰਘ--ਸੋਰ। ਪਾਛੈ--ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ੨। ਗਾਡਰ--ਭੇਡ। ਕਾਮਧੇਨੁ--ਹਰੇਕ ਵਾਸਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਂ (ਜੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)। ਪੂਜੀ--ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ। ਪੂਜੀ--ਸਰਮਾਇਆ। ੩।

(ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਗਤ ਨਾਲ ਸਾਕਤ ਦਾ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ) ਸਾਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਭਗਤ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ।

ਏਥੇ, ਜੇ " ਰਹਾਉ " ਦੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਧੁਰਾ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸਾਕਤ ਵਿਚ ਅਜੋੜਤਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅਰਥ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਗੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੁੰਦੀ (ਦਾ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਸੀਕਾ ਵੀ ਬਣਦਾ) ਹੋਵੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

(ੳ) ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਟੂਕਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣੀਆਂ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ-ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

(ਅ) ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ, ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵੀ, ਏਸੇ ਪਖ-ਪਾਤੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਤੁਕਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਅਤੇ, ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾਤਾ ਦੀ ਚਪਲਤਾ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਅਰਥ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਲਿਖਣੇ ਕਿ, ਪਾਠਕ, ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਮਨਮੱਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ " ਗੁਰਮਤਿ " ਸਮਝਣ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ ।

(ੲ) ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਮੰਦ-ਆਦਤ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ " ਸੱਚ " ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ । ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ --

(ੳ) **ਸ੍ਰੀ ਜੇ. ਪੀ. ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ।**

(੧) ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਖੀਰ ਬਣਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, (ਭਾਵ, ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ) ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੨੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ--" ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ ਚਮਤਕਾਰ " ਦੇ ੩੪ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਚੌਧਰੀ " ਤਖ਼ਤ ਮਲ " ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਦੁੱਧ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਖੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਪਹਿਲੀ ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ " ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ " ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ ਹੋਰ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੌਧਰੀ ਤਖ਼ਤ ਮਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ । ਉਂਜ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ, ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਖੀਰ ਬਣਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਲਿਖਾਰੀ (J . P . ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ (ਮਾਸ) ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਤਖ਼ਤ ਮਲ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਦੂੰਡ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਪਰ, " ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ ਚਮਤਕਾਰ " ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੮੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਸਾਖੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਸੋਈ-ਘਰ ਵਿਚ " ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ " ਰਿੱਝਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਹ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

" ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਦਾਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਲੰਗਰ ਤਯਾਰ ਹੈ । ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਆਦਿਕ ਪੰਜ ਦਾਸ ਸਿਖ ਬੀ ਆ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠੇ, ਕੁੜਮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ-ਸਥਾਨ ਆ ਗਏ । ਪੰਗਤ ਲਗ ਗਈ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਕੁਛ ਵਿੱਥ ਤੇ ਵਿਚੇ ਬਹਿ ਗਏ । ਪਹਿਲੋਂ ਦਾਲ ਤੇ ਚਾਵਲ ਆਏ, ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ । ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ--ਮੈਂ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ, ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਬੰਦ ਕਿਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ । ਮੈਂ ਗੰਗਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਤੇ ਖਾਵਾਂ ਮਾਸ ? ਖਾਵਾਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਕਿੱਥੇ ? ਨਾ ਖਾਵਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਿੰਵ ਧਾਰ ? ਫਿਰ ਫੁਰੀ--ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ਹਨ, ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਵਰਜ ਦੇਣਗੇ । ਨਾਲ ਇੰਝ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਜਾਊ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਾਵੇ ਨੂੰ ਬੁਲਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਜੋ ਸਜਣ ਔਹ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਸਲੂਣਾ (ਮਾਸ) ਨਾ ਪਰੋਸਣਾ । - - -ਲਫ਼ਜ਼, " ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ " ਅਤੇ " ਪ੍ਰੋਸਣਾ " ਤੇ ਟੂਕਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ੧੪੩ ਅਤੇ ੧੪੪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਥੋੜੇ ਫਿਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੬੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਟੂਕਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਰਸੋਈ-ਘਰ ਵਿਚ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

(੨) " ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ ਚਮਤਕਾਰ " ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਹੀ ੧੨੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਸੀਹਾਂ ਉੱਪਲ ਦੀ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ, ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੀ ਰਸਮ ਮੂਜਬ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਰਚਣਾ ਸੀ । ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕਾਏ ਜਾਣੇ ਸਨ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ " ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਲਾਲ ਕਰਨੇ ਤੇ ਬਕਰੇ ਮਾਰਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਲੈ ਆਉ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ---ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ J . P . ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ, ਦੁਖਦਾਈ ਹੱਦ ਤਾਈਂ ਉੱਖੜੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਵਾਲਾ ਵਿਉਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੧੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ---" ਡਾ: ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:- --

" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਬਕਰੇ ਮਾਰਨੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ । (ਇਸ ਦਾ) ਭਾਵ ਇਹ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ " ਮਾਸ " ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਯਗਾਂ ਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਠੋਰਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਣ ਤੇ ਸੱਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜ਼ਿਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨੇ ਵਰਜ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ, ਮਿਹਰ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ । ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਇਹ ਵਰਜਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦੇ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ।

(ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ ਚਮਤਕਾਰ ੨੬੮-੨੬੯)

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਏਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਕਰਈਦ ਆਦਿ ਦੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਹਾੜੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਯੱਗਾਂ (ਗਊ-ਮੇਧ, ਅਸੂ-ਮੇਧ ਆਦਿ ਯੱਗਾਂ) ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀਆਂ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ

ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ ਅਜੇਹਾ ਰਿਵਾਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-- ਭਾ : ਸਾਹਿਬ ਭਾ : ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਖੋਜ ਕਿ ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਤੇ ਬਕਰੇ ਆਦਿ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਸ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ - ' -

ਸ੍ਰੀ J . P . ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬੁੱਤਾ ਏਨੇ ਨਾਲ ਸੋਹਣਾ ਸਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸੇਵਾ ਮੰਨ ਲਈ। ਭਾ: ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ-ਕਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ' Meat Phobia ' ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਦੁਰ-ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ--

ਜੇ ਕੋਈ (ਮਾਸ) ਛਕਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅਲੱਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਰਿੱਝ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ' ਗੁਰੂ ਲੰਗਰ ' ਦਾ ਸਭ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ' ਮਾਸ ' ਪੱਕੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਲੰਗਰੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ '

ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਮਸਾਹਰੀ ਹੀ ਛਕਣਗੇ। ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਨਹੀਂ। [ਪੂਰੀ ਲਿਖਤ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੈ]

ਭਾਵ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵਰਜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿਤ ' ਮਾਸ ' ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਸੇ ਹੀ ਸਫ਼ੇ ਵਾਲੀ ਭਾ : ਭਾ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੁੰਦੀ ਦਿੱਸ ਪਈ, ਪਾਠਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਸੁ-ਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਹੈ।

4= ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ, ਅਥਵਾ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲੁਕਾਇਆ " ਸਚੁ " ?

ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚੁਕਵੇਂ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਣਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਨੀ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹਣ-ਜੋਗ ਉੱਦਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਲ ਆਸ਼ਾ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਕੇ ਝੂਠਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ, ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਘੋਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਗੰਭੀਰ ਅਵੱਗਿਆ ਵਾਲੇ ਯਤਨ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੧= ਭਾਈ J . P . S . ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੯੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ--

" ਬਾਬਾ, ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਦੇ ਚੁਟਾਲੇ (ਲਾਹੌਰ) ਵਿਚ " ---ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :--

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਚੁਟਾਲੇ ਵਿਖੇ ਖੂਹ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਿਪਲ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਕਸਾਈ ਲੋਕੀਂ ਬਕਰਿਆਂ ਗਊਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਥਾਂਓਂ ਥਾਈਂ ਟੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:- " ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ " ਲਹੂ " ਦੀ ਨਗਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਆਏ ਸਾਂ, ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਕਹਿਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। " ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ:--

[ਨੋਟ " ਲਹੂ " ਪਦ ਸ਼ਾਇਦ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਹੈ ? ਪਰ " ਲਹੂ " ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਾਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ]

ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਿਰੁ ॥ ੨੭ ॥ (ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ੧੪੧੧) - - - (ਤਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ)

ਲਿਖ ਕੇ ਅਗੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਉਹ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਗਲੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ:--

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :--

"ਹੋ ਭਾਈ ! ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸਹਰ (ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਿਆਂ) ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਲਿਆਈ ਰਖਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਹਰ (ਬਣਿਆ) ਪਿਆ ਹੈ,

ਕਿਉਂਕਿ, ਇਥੇ ਨਿਤ ਸਵੇਰੇ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਮਾਸ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ (ਪਸ਼ੂਆਂ ਉਤੇ) ਕਹਰ

ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਾਸ ਆਦਿ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ) "

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਉਪ੍ਰੰਤ J . P . S . ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

" ਜਿਸ ਨਗਰ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਬੇਦਰੋਹ ਕਤਲ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਨਗਰੀ ' ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ' ਭਰੀ ਹੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੀਭ-ਸੁਆਦ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਕਈ ਬਕਰੇ, ਭੁੱਕੜ, ਬਟੋਰੇ, ਤਿਤਰ ਆਦਿ ਕਟ ਕਟ, ਵਚ ਵਚ, ਤਲ ਤਲ,

ਭੁੰਨ ਭੁੰਨ ਅਤੇ ਰਾਤ੍ਰ ਰਾਤ੍ਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਜਹਰੀ ਅਥਵਾ ਕਹਰੀ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ? ਕਿ ਧਰਮਾਤਮਾਂ ਸ੍ਰੈਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣਗੇ ?

ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੰਭੀਰ ਸੀਕਿਆਂ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :--

(੧) ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਕ ਕਤਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਤਲਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੀ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਜਾਨਵਰਾਂ

- ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ 'ਕਤਲ ਆਮ' ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫ਼ਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਜਾਨਵਰ ਰੋਜ਼ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ 'ਬੇਦਰੋਗ ਕਤਲ ਆਮ' ਲਿਖ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਆਸ਼ਾ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ?
- (2) ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤਈਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਨੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੁਧਾਰਕ ਨੇ, ਕਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਕ 'ਕਤਲਾਮ' ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ?
- (3) ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 'ਕਤਲ' ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਹੈ ? ਕੀ ਕਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਠਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੁੱਕੜ ਜਾਂ ਬੱਕਰੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਪੁਲਸ ਕੋਲ ਲਿਖਵਾਇਆ ਹੈ ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ 'ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲੇ-ਆਮ' ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ?
- (8) ਜਿਹੜਾ ਲਿਖਾਰੀ, ਆਏ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਲੁਕਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮੂਲ ਭਰਮ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ 'ਜ਼ਹਰੀ' ਅਥਵਾ 'ਕਹਰੀ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ?
- (4) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ, ਜੋ 'ਜ਼ਹਰੀ ਕਹਰੀ' ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਥਵਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇਗਾ ? ਕੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸੱਜਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲੁਕਾਇਆ 'ਸਚੁ'

ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਰਮ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

- ੧) ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ (ਮਹਲਾ ੧) ਦੇ (32+੧=33) ਸਲੋਕ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (ਮਹਲਾ ੩) ਦੇ (੬੭ ਸਲੋਕ), ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (ਮਹਲਾ ੪) ਦੇ (3੦ ਸਲੋਕ) ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (ਮਹਲਾ ੫) ਦੇ ੨੨ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (ਮਹਲਾ ੯) ਦੇ (੫੭ ਸਲੋਕ) ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪੰਨਾ ੧੪੧੨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ੨੭ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ (ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਸ) ਤੋਂ ਅਗਲਾ ੨੮ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਲੋਕ, ਮਹਲਾ ੩ ॥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ) ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਫਿਰ 'ਮਹਲਾ ੧' ਦੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ 33 ਨੰਬਰ ਤੱਕ ਹਨ।

ਉਚੇਚੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ, ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕਸਾਰ ਕਰਮ ਵਾਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਨਿਯਮ, ਆਪ ਹੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੋੜਿਆ ? ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੇ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਉਚੇਚ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਵਡਮੁੱਲੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਆਉ ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਵਡਮੁੱਲੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ:--

ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ॥ ੨੭ ॥

ਮਹਲਾ ੩ ॥ ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰੁ ॥ ੨੮ ॥

- ੨) ਕੀ ਅਸਾਂ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਅਖੰਡ-ਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੀ ਹੈ, ਕਿ, ਉਹੀ 'ਲਾਹੌਰ ਸਹਰ' ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ 'ਜਹਰ ਕਹਰ' ਸੀ, ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਅਤੇ 'ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ' ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ?
- ੩) ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ੨੮ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ? ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀ ਕਹਿਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:--

[* Foot Note:--ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ' ਤੁਕ ਚੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਹਰ' ਦੀ ਸਿਫਤ ਲਈ ਵਰਤਨੀ ਵੀ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਸੋਚੀ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਜਿਸ ਨਗਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕੰਵਲਾ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਚਕ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਕ' ਤੋਂ 'ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ' ਰਖਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਦ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਸਦੀਵੀ ਆਤਮ-ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਗਰ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਆਇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਹਰ' ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਸਹਰ ਤਾਂ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੀ 'ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ' ਸੀ।]

- ੧) <<<<<<<<ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਨੱਗਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁੱਝ-ਖਾਨੇ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਜਹਰੁ ਕਹਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨੂੰ 'ਚੰਗਾ' ਜਾਂ 'ਮੈਦਾ' ਕਹਿਣ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਆਉ, ਉਸ ਪੱਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਮਝੀਏ:--

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ " ਮੰਦੇ ਥਾਂ "

੧੦/੧= ਕਉਤਕ ਕੋਡ ਤਮਾਸਿਆ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਸੁ ਨਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਕੋੜੀ ਨਰਕ ਬਰਾਬਰੇ ਉਜੜੁ ਸੋਈ ਥਾਉ ॥ ੨ ॥ [੭੦੭]-ਵਾਰ-੯

ਅਰਥ:--ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਜਗਤ ਦੇ ਕੋੜਾਂ ਚੋਜ ਤਮਾਸਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਯਾਦ ਨਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਉਜਾੜ ਸਮਝੋ, ਉਹ ਥਾਂ ਭਿਆਨਕ ਨਰਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ।

੧੧/੨= ਕਬੀਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਉਂਗੀਆ ਭਲੀ, ਭਨਿ ਕੁਸਤੀ ਗਾਉ ॥

ਆਗਿ ਲਗਉ ਤਿਹ ਧਉਲਹਰ, ਜਿਹ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ ॥ ੧੫ ॥ [੧੨੬੫]

ਅਰਥ:--ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਭੈੜੀ ਜਿਹੀ ਕੁੱਲੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਖੋਟੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਿੰਡ (ਸੜਦੀ) ਭੱਠੀ ਵਰਗਾ ਜਾਣੋ (ਉਥੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਬਲ ਰਹੀ ਹੈ) । ਜਿਸ ਮਹਲ-ਮਾੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਈ ਅੱਗ ਲੱਗੇ (ਮੈਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਮਹਲ-ਮਾੜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ) । ੧੫ ।

੧੨/੩= ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰਿ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਆਹਿ, ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ, ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥ ੧੯੨ ॥ [੧੩੭੪]

ਅਰਥ:--ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨੇਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਘਰ (ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੁੱਚੇ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ) ਮਸਾਣਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ (ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ) ਭੂਤਨੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ । ੧੯੨ ।

੧੩/੪= ਉਚ ਭਵਨ ਕਨਕਾਮਨੀ ਸਿਖਰਿ ਧਜਾ ਫਹਰਾਇ ॥ ਤਾ ਤੇ ਭਲੀ ਮਧੁਕਰੀ, ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥

੧੫੦॥[੧੩੭੨]

ਅਰਥ:--ਉੱਚੇ ਮਹਲ-ਮਾੜੀਆਂ ਹੋਣ, ਬੜਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਹੋਵੇ, ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ, ਮਹਲ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਝੰਡਾ ਝੁਲਦਾ ਹੋਵੇ (ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੁੰਢ ਹੋਵੇ)--ਇਸ ਸਾਰੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਨਾਲੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਭਿੱਛਿਆ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ । ੧੫੦ ।

੧੪/੫= ਬਿਪਤਿ ਤਹਾ ਜਹਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਾਹੀ ॥ [੧੯੭]-੮੯(੧) ਜਿਥੇ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਸਦਾ ਬਿਪਤਾ ਹੀ ਵਾਪਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ--

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੋ ਰਹਿਣਾ ਨਰਕੁ ਸੋ ਸਹਣਾ ਚਰਨ ਕਮਲ ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ॥ [੧੧੨੨]-ਛੰਤ-੧(੩) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ

ਜੀਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਉਣ ਨਰਕ (ਦਾ ਦੁੱਖ) ਸਹਾਰਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ । ਅਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਦੇ ਦੋਖੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਥਾਂ ਮਹਾਂ-ਪਲੀਤ ਹੋ--ਸੰਤ ਕੋ ਦੂਖਨਿ ਥਾਨ ਭ੍ਰਸਟੁ ਹੋਇ ॥ (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਹਾਵੇ ਥਾਂ

੧੫/੧= ਸੋ ਸਚੁ ਮੰਦਰੁ ਜਿਤੁ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਸੋ ਰਿਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਈਐ ॥

ਸਾ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਵਸਹਿ ਹਰਿ ਜਨ, ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ [੧੦੭]-੩੭-੪੪

ਅਰਥ:--ਜਿਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੰਦਰ ਹੈ । ਉਹ ਹਿਰਦਾ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਧਰਤੀ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਗਤ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੧ । [ਤਾਂ ਕੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਗਤ ਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ " ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ " ਹੋ ਦਿਸਿਆ ?]

੧੬/੨= ਧੰਨਿ ਸੁ ਥਾਨੁ, ਧੰਨਿ ਓਇ ਭਵਨਾ, ਜਾ ਮਹਿ ਸੰਤ ਬਸਾਰੇ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰਹੁ ਠਾਕੁਰ ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਨਮਸਕਾਰੇ ॥ ੨ ॥ [੬੮੧]-੯-੪੦

ਅਰਥ:--੧੬ ਭਾਈ ! ਉਹ ਥਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਘਰ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਨ ਵੱਸਦੇ ਹਨ । ਹੇ ਠਾਕੁਰ ! ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੂਰੀ ਕਰ, ਕਿ ਤੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਰਹੇ । ੨ ।

੧੭/੩= ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ, ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਓਇ ਸੇਵਨਿ ਸੰਮ੍ਰਿਥ ਆਪਣਾ ਬਿਨਸੈ ਸਭੁ ਮੰਦਾ ॥ [੩੧੯]-ਵਾਰ-੫

ਅਰਥ:--ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮਨੁੱਖ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਉਹ ਥਾਂ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਬੰਦੇ ਓਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਬੁਰਿਆਈ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । [ਕੀ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਗਏ ਉਦੋਂ ਉਥੇ ਅਜੇਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਗਤ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ' ਸ਼ਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ' ਰਹਿਣ ਦੇ ਥਾਂ " ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ " ਬਣ ਜਾਂਦਾ ? ਪਰ ਇਸ ਘੁੰਡੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਜੇ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।]

੧੮/੪= ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸੀਆ ਤਹੀ, ਜਹ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ॥

ਦੁਨੀਆ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਨਾਨਕ ਸਭਿ ਕੁਮਿਤ ॥ ੨ ॥ [੩੧੯]-ਵਾਰ-੬

ਅਰਥ:--ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ-ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ (ਅਸਲੀ) ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ (ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ !) ਤੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, (ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਸਰੇ ਤਾਂ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਸਾਰੇ (ਕੁਮਿਤ ਹਨ) ਖੋਟੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ । ੨ ।

੧੯/੫= ਧੰਨਿ ਸੁ ਗਾਉ ਧੰਨਿ ਸੋ ਨਾਉ, ਧੰਨਿ ਪੁਨੀਤ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਲੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ, ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ, ਹੋਇ ਮਗਨ ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ ਖੋਇ ॥ ੨ ॥ [੮੫੮]-੨

ਪਦਾਰਥ:--ਧੰਨ--ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ । ਗਾਉ--ਪਿੰਡ, (ਨੰਗਰ, ਸ਼ਹਿਰ) । ਠਾਉ--ਥਾਂ । ਲੋਇ--ਜਗਤ ਵਿਚ । ਜਿਨ--ਜਿਸ ਨੇ । ਸਾਰ ਰਸ--ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ (ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ-ਰਸ) । ਤਜੇ--ਤਿਆਗੇ । ਆਨ--ਹੋਰ । ਮਗਨ--ਮਸਤ । ਬਿਖੁ--ਜ਼ਹਿਰ । ਖੋਟੇ ਡਾਰੇ--ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ੨ ।

ਓਅਰਥ--ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਪਿੰਡ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ, ਉਹ ਥਾਂ ਧੰਨ ਹੈ, ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੁਲ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, (ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੰਮ ਕੇ) ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ

ਰਸ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ (ਮੰਦੇ) ਰਸ ਛੱਡੇ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ (ਵਿਕਾਰ-ਵਾਸਨਾਂ ਦਾ) ਜਹਰ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ੨ । [ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ " ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ " ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ, " ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ " ਬਣ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ]

ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਏਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਥਾਂ, ਉਹ ਦੇਸ, ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਭਗਤ ਵਸਦਾ ਹੈ--ਜਹ ਗੋਬਿੰਦ ਭਗਤੁ ਸੋ ਧੰਨਿ ਦੇਸੁ ॥ [੧੧੮੩] ਉਹੀ ਥਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੰਤ ਜਨ ਵਸਦਾ ਹੈ--ਬੈਕੁੰਠ ਨਗਰੁ ਜਹਾ ਸੰਤ ਵਾਸਾ ॥ [੭੪੨]-੨੧ । ਭਗਤੀ ਤੇ ਬਿਹੂਣਾ ਘੁੰਗ-ਵੱਸਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਹੈ--" ਜਿਥੇ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਇਦਾ, ਸੇਈ ਨਗਰ ਉਜਾੜੀ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ [੧੦੫]-੩੦-੩੭ । ਕੋਈ " ਬਾਣੀ " ਜਾਂ ਕੋਈ " ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ " ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਵਡੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ " ਤੁਕ " ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਥਾਂ " ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ " ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਮਾਸ ਵੇਚ ਕੇ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਝਟਕਈ ਜਾਂ ਕਸਾਈ ਆਦਿ ਵੱਸਦੇ ਹੋਣ । ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਇਕ-ਸਾਰ ਅਟੱਲ ਸਿੰਘਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਸਖਣਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਨੱਗਰ, ਪਿੰਡ, ਨਰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਉਹ " ਨਰਕ " ਵੀ " ਸਵਰਗ " ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨਰਕ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਸਿੰਘਾਂਤ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਸਮਝ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਿਸ ਅਰਥ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘਾਂਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਭੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅਰਥ " ਮਨਮਤ ਦੀ ਉਪਜ " ਹੈ । ਅਜੇਹਾ ਮਨਮਤੀ-ਕਰਮ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਘਰ ਪਾਪ ਹੈ । ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਲੋਕ " ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ॥ ੨੭ ॥ " ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਰਗੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਾਨ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀਂ । ਪਰ ਮਨਮਤੀ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ J . P . S . S . ਜੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ " ਜਹਰੀ ਕਹਰੀ " ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ । ਅਜੇਹਾ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂਤ ਬੇਸ਼ਕ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਵਰਤਨੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਸੀ । ਪਰ ਸੱਚੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ-ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿੱਖੀ-ਧਰਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਕਿਤੇ, ਕਿਸੇ ਇੱਕਵਾਂਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫੇਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ?

ਆਉ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਈਏ :--

ਕੀ ਲੇਖਕ ਜੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ ? ਇਸ ਸ਼ੀਕੇ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਲਈ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ੨੭ ਅਤੇ ੨੮ ਇੱਕਠੇ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ :--

੨੦= **ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਿਰੁ ॥ ੨੭ ॥**

ਮਹਲਾ ੩ ॥ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰੁ ॥ ੨੮ ॥ [੧੪੧੨]

ਸਲੋਕ ਨੰ: ੨੭ ਦੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S . ਜੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ " ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ " ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਪੋਥੀ ਦੇ ੫੬੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਇੱਕ ਥਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਫਿਰ ਅਰਥ ਵੀ ਇੱਕ ਸਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀ ਹੀ ਅਰਥ-ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ :--

ਪਦਅਰਥ:--ਜਹਰ--(ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ) ਜਹਰ । ੨੭ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ--ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ । ਸਿਫਤੀ ਦਾ--ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ । ੨੮ ।

ਅਰਥ:--ਹੋ ਭਾਈ ! ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸ਼ਹਰ (ਸ਼ਹਰ-ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਲਿਆਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਰਣ) ਜਹਰ (ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਨਿੱਤ ਸਵੇਰੇ ਰੱਬੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਥਾਂ) ਸਵਾ ਪਹਰ (ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਮਾਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਉੱਤੇ) ਕਹਰ (ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ) । ਮਾਸ ਆਦਿਕ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣਾ ਲਾਹੌਰ-ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ) । ੨੭ ।

ਮਹਲਾ ੩ । " ਹੋ ਭਾਈ (ਹੁਣ) ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਸੋਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ) । ੨੮ । ਅੱਗੇ ਨੋਟ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਨੋਟ:--ਜਿਥੇ ਮਾਸ ਆਦਿਕ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਬਣ ਜਾਏ, ਉਹ ਥਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਪਰਗਟ ਹੋ ਪਏ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਸੰਨ ੧੮੫੮ ਤੱਕ ਨਰੀਤਰ ਟਿਕੀ ਰਹੀ । ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ । ਸੋ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਫਿਰ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਰ " ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ " ਅਤੇ " ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ " ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ) ਦਾ ਜਨਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ (ਕੇਵਲ-ਮਾਤ੍ਰ) ਕਾਰਨ ਨੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ " ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ " ਤੋਂ " ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ " ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਸੋ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਨਿਰੀ ਪਸ਼ੂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ--**ਭਗਤਿ ਹੀਨ ਉਦਿਆਨ ਥਾਨੁ ॥ [੧੧੮੩]** ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਗਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ " ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ " ਹੋ ਦਿੱਸੀ ਸੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ

ਜੀ ਵਰਗੀ ਉਚੀ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ।

ਸਲੋਕ ਨੰ: ੨੭ ਤੋਂ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਬਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਟੁੱਟਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੨੮ਵਾਂ ਸਲੋਕ ਰਚਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝ ਸਕਣ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਹੋਣੇ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜੋੜਨਾ, ਅਤੇ 'ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ' ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਕੇਵਲ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਵੀ ਹੈ ।

੩) ਤੀਸਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ੨੮ਵਾਂ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣੀਬਣਾਈ ਖੋਜ ਵਿਗੜਦੀ ਸੀ । ਫਿਰ ਉਹ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਰੀ ਤੇ ਕਹਰੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ?

ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਚਾਈ ਲੁਕਾ ਕੇ ਗੁਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਰਮੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

(ਅ) **ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ** ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ' ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ ' ਦੇ ੩੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ' ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ' ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਲੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰਲੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ' ਮਾਸ ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖੋਹਲ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਰਲੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਕੇ, ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਡਾ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਮਾਸ ਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ' ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ' ਕਹਿਣਾ ਜਾਂ ਲਿਖਣਾ ਤੇ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜੇਹਾ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਦਾ ਵਡਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਜਿਸ ' ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ' ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੩੦੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ' ਕੁੱਠਾ ਅਤੇ ਝਟਕਾ ' ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਕੇ , ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਉਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਝਟਕਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸ ਕੇ ' ਝਟਕੇ ਮਾਸ ' ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਖਾਜ਼ਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੦੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ' ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲੇ ਲੇਖ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ, ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਗਲੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-- ' ਕੰਦ ਮੂਲ ਤਰਕਾਰੀ ਸਾਗ ਜਹਾਂ ਤਕ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ ਵਸਤੂਆਂ ਮੇਂ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਮਾਫ਼ਕ (ਅਨਕੂਲ) ਹੋਵੇ ਸੋ ਸਭ ਖਾਏ, ਮਾਸ, ਮੱਛੀ ਖਾਣੇ ਮੇ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਖੇੜ ਬ੍ਰਿਤ ਕਰ ਖਾਏ (ਭਾਵ, ਸ਼ਿਕਾਰਕਰਕੇ ਖਾਏ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਉਸੀ ਕੋ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਜਾਣੈ, ਪਰ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਨਾ ਸਕੈ ਤਾਂ ਝਟਕੇ ਕਾ ਖਾਏ । ਸੋ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਲੈਣਾ ਨਿਖਰਵੀਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰੁਚੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਵੇਖਾਂਗੇ ।

(ੲ) **ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸੇ ਅਥਵਾ ਬਿਬੇਕੀਆਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ-ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਈ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਅੱਡਰਾ ਹੈ । ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਿਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੱਜਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ' ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲੇ ' ਨੂੰ ਹੀ, ' ਪੰਥਕ ਫੈਸਲਾ ' ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, ਮਨਮਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਹੀ ' ਸਭਕੁਝ ' ਬਣੀ ਹੋਈ ਦਿਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਥਾਂ ਭਾ: ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ' ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ' ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਰੁੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਮਈ ਹੈ :-

ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵਡਾ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਬਲ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ' ਝਟਕਾ ' ਪਦ ਦੇ ਲਛਣ ਲਿਖਣੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ' ਝਟਕੇ ' ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘਿਰਣਤ ਲਛਣ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੩ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ੪੯ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ ਮਨਮਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ' ਝਟਕਾ ' ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ' ਝਟਕਾ ' ਲਛਣ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ ' ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ ' ਦੇ ੨੪ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਟੂਕ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-- ' ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਭਾ: ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਝਟਕਾ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਕੱਟ ਕੇ ਜੋ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੜਤ ਪਈ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਘਾੜਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਘਸੋੜ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਲੁਕਵੇਂ ਭੇਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ' ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ' ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਉਸੇ ਸਫ਼ੇ (੫੪੨) ਤੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਲੁਕਾ ਲਈ ? --ਝਟਕਾ ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ' **ਤੁਪਕ ਮਾਰ ਝਟਕਾ ਕਰਯੋ** । ' (ਗੁਪ-ਸੁ) । ਅਸੀਂ ' ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲੀ ਝਟਕਾ ਪਦ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਤ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ,

ਤਿੰਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ " ਝਖਟਾ-ਮਾਸ " ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਹਜ-ਸੁਭਾ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਨਿਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਝਟਕਾ ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ " ਝਟਕਾ " ਪਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ " ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਕੋਚ, ਵੀ (ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ) ਬਹੁਤ ਘਟ ਥਾਈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

(ਸ) **ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ**--ਝਟਕਾ ' ਪਦ ' ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਦੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਏ ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਕੀ " ਮਾਸ ਵਿਰੋਧੀ " ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ " ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ " ਦੇ ੮੨ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਕੁਠਾ-ਮਾਸ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੮੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ- " ਖਾਲਸਾ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕਸ਼ਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਹੈ) ਜੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਔਨ ਆਦਿ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਥੀਂ ਝਟਕਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਏ । ਉਹ ਵੀ ਜੇ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਵੀ ਛਕਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ **ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ** ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੀ ਰੋਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (੧) ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸ ਕਟਾ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਵੀ ਫਿਰ ਕੀ ਲੋੜ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ?
 - (੨) ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ-ਸਿਦਕ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 - (੩) ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਿਆ ਦੀ ਦੁੱਚਰ-ਬਾਜੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮਿਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਕੁਰਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
- ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ।
- ਸੁਹਿਰਦ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਲਿਖ ਦੇਣੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਅਜੇਹੀ ਘਾਟ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਵੀਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਾਟ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਅਸੀਂ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾ ਨੇ " ਆਪਣੀ ਮਤ " ਨੂੰ " ਗੁਰਮਤਿ " ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

5= ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦ

ਇਸ ਪੱਖ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣਾ ਨੇ (ਸਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਲੋਕਾਂ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਨੰ: ੧੪ ਅਤੇ ੧੫ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ) ਹੋਰ ਇੱਕ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥ " ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਹੋਣ " । ਅਜੇਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੁਰੂ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਿਖਨੇ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ " ਮਾਸ " ਪਦ, ਲਿਖਿਆ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਖਾਸ ਖਾਸ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ।

ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ ਅਜੇਹੇ ਬਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰਦੇ :-

- (A) ਉਹ ਅਰਥ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ,
- (B) ਅਜੇਹੇ ਅਰਥ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ । ਫਿਰ ਅਜੇਹੇ ਅਰਥ,
- (C) ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਨਾਲ ਨਾਂ ਜੋੜਦੇ ਹੋਣ ।

ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਕੋਈ ਮਸਲਾ, ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸਾਰੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ, ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜੇਹੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਆਸਾ ਸਿੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ?

6= ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਫ਼ਰਮਾਨ

ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਲੇਖਾ-ਰਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਆਰਥੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰੁਚੀ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦਾ :-

੨੧/੧= ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਛੋਡੀਐ ਦੀਜੈ ਅਗਨਿ ਜਲਾਇ ॥ ਜੀਵਦਿਆ ਨਿਤ ਜਾਪੀਐ ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥੧॥ [੫੧੯]-ਵਾਰ-੫
ਅਰਥ:-ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ (ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰ) ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜ ਦੇਣੀਏ, ਜਦ ਤਕ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦੇ ਰਹੀਏ ।

੨੨/੨= ਹਰਿ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਗੁਰ ਸੰਤਿ ਬਤਾਇਓ ਗੁਰਿ ਚਲ ਦਿਖਾਈ ਹਰਿ ਚਲ ॥ ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਚੁਕਾਵਹੁ
ਮੇਰੇ ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਨਿਹਕਪਟ ਕਮਾਵਹੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਘਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧ ॥ [੯੭੭]-੩-੯

ਪਦ ਅਰਥ:-ਮਾਰਗ-ਰਸਤਾ । ਗੁਰ ਸੰਤ-ਗੁਰੂ-ਸੰਤ ਨੇ । ਗੁਰਿ-ਗੁਰੂਨੇ । ਚਲ-ਤੁਰਨ ਦੀ ਜਾਚ । ਅੰਤਰਿ-ਮਨ ਵਿਚੋਂ । ਕਪਟ-ਵਲ-ਛਲ । ਨਿਹਕਪਟ-ਵਲ ਛਲ ਛੱਡ ਕੇ । ਘਾਲ-ਮਿਹਨਤ ।
ਅਰਥ:-ਸੰਤ-ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਹੈ (ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ-) ਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ ! ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵਲ-ਛਲ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਨਿਰ-ਛਲ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੀਦਾ ਹੈ । ੧ ।

੨੩/੩= ਛੋਡਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੁੜ ਕਬਾੜਾ ॥ ਕੁੜ ਮਾਰੇ ਕਾਲੁ ਉਛਾਰਾੜਾ ॥ ਸਾਕਤ ਕੁੜਿ ਪਚਹਿ ਮਨਿ ਹਉਮੈ ਦੁਹ ਮਾਰਗਿ
ਪਚੈ ਪਚਾਈ ਹੇ ॥ ੬ ॥ ਛੋਡਹੁ ਨਿੰਦਾ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਪੜਿ ਪੜਿ ਦੜਹਿ ਸਾਤਿ ਨ ਆਈ ॥ ਮਿਲਿ
ਸਤਸੰਗਤਿ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਹੁ ਆਤਮਰਾਮੁ ਸਖਾਈ ਹੇ ॥ ੭ ॥ ਛੋਡਹੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬੁਰਿਆਈ ॥ ਹਉਮੈ ਧੰਧੁ
ਛੋਡਹੁ ਲੰਪਟਾਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਰਹੁ ਤਾ ਉਬਰਹੁ ਇਉ ਤਰੀਐ ਭਵਜਲੁ ਭਾਈ ਹੇ ॥ ੮ ॥ [੧੦੨੫]-੧੬-੬

ਪਦ ਅਰਥ:-ਕੁੜ ਕਬਾੜਾ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ । ਉਛਾਰਾੜਾ-ਉਛਲ ਕੇ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ । ਪਚਹਿ-ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਦੁਹ ਮਾਰਗਿ-ਹੋਰ ਆਸਰੇ ਦੀ ਝਾਕ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ । ੬ । ਤਾਤਿ-ਈਰਖਾ । ਪੜਿ ਪੜਿ-ਪੈ ਪੈ ਕੇ । ਦੜਹਿ-ਸੜਦੇ ਹਨ । ਆਤਮ ਰਾਮੁ-ਪਰਮਾਤਮਾ । ੭ । ਲੰਪਟਾਈ-ਲੰਪਟ ਹੋਣਾ, ਖਚਿਤ ਹੋਣਾ । ੮ ।

ਅਰਥ:-ਨਿਰੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਪਹੁੰਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ । ਮਾਇਆ-ਵੇੜੇ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰ ਤੇਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ । ੬ । ਪਰਾਈ ਈਰਖਾ ਤੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਛੱਡ ਦਿਉ । ਅਜੇਹੀ ਸੜਨ ਵਿਚ ਪੈ ਪੈ ਕੇ ਸੜਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਹੇ ਭਾਈ ! ਸਤਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰੋ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਜੇਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੭ । ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਮੰਦ ਕਰਮ ਤਿਆਗੋ, ਹਉਮੈ ਦੀ ਉਲਝਣ ਛੱਡੋ, (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ) ਖਚਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚੋ । (ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ) ਤਦੋਂ ਹੀ ਬਚ ਸਕੋਗੇ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਵੋ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ (ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪਿਆਂ ਹੀ) ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਸਕੀਦਾ ਹੈ । ੮ ।

੨੪/੪= ਝੂਠੇ ਮਾਇਆ ਕੋ ਮਦ ਮਾਨੁ ॥ ਧ੍ਰੋਹ ਮੋਹ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਬਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਗੋਪਾਲਹਿ ਜਾਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੨੧੫]-੩੫-੫੮
ਅਰਥ:-ਐਵਾਣੇ ! ਮਾਇਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਝੂਠਾ ਹੈ । ਮੋਹ ਦੂਰ ਕਰ, ਠੱਗੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵੱਸਦਾ ਸਮਝ । ੧ ।

੨੫/੫= ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰ ਧਨੁ ਪਰ ਲੋਭਾ ਹਉਮੈ ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ ॥
ਦੁਸਟ ਭਾਉ ਤਜਿ ਨਿੰਦ ਪਰਾਈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਰ ॥ ੧ ॥ [੧੨੫੫]-੫

ਅਰਥ:-ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਦਾ ਸੰਗ) ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਬਹੁਤ ਲਾਲਚ, ਹਉਮੈ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ, ਮੰਦੇ ਕਰਮ, ਭੈੜੀ ਨੀਅਤ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਚੰਡਾਲ ਕ੍ਰੋਧ-ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਦਿਉ । ੧ ।

੨੬/੬= ਤਿਆਗਨਾ ਤਿਆਗਨੁ ਨੀਕਾ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਤਿਆਗਨਾ ॥ ੩ ॥ [੧੦੧੮]-੧-੪ [੧-ਚੰਗਾ, ਸੋਹਣਾ]

੨੭/੭= ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਤਿਆਗੁ ॥ ਮਨਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ॥ ਹਰਿ ਭਜਨ ਸਫਲ ਕਾਮ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ [੪੦੮]-੪-੧੫੫

੨੮/੮= ਛੋਡਹੁ ਕਪਟੁ ਹੋਇ ਨਿਰਵੈਰਾ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗਿ ਨਿਹਾਰੇ ॥

ਸਚੁ ਧਨੁ ਵਣਜਹੁ ਸਚੁ ਧਨੁ ਸੰਚਹੁ ਕਬਹੁ ਨ ਆਵਹੁ ਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥ [੧੨੧੯]-੫੭-੮੦

ਅਰਥ:-ਹੇ ਭਾਈ ! (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ) ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ ਕੇ (ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ) ਠੱਗੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ (ਵੱਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਰੱਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ (ਨਾਮ-) ਧਨ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰੋ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ (ਨਾਮ-) ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ । ਕਦੇ ਵੀ ਜੀਵਨ-ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਗੇ ।

੨੯/੯= ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ ॥ ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ,
ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ, ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਓ ਪਸੂਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੨੦੬]-੬-੧੨੭

ਪਦਅਰਥ:-ਰੇ-ਹੇ ਭਾਈ । ਬਿਖਿਆ-ਮਾਇਆ । ਰਸੂਆ-ਚਸਕੇ । ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ-ਤੂੰ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈਂ । ਰੇ ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ-ਹੇ ਕਮਲੇ ਗਵਾਰ । ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਓ-ਹਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ । ੧ । ਰਹਾਉ ।

ਅਰਥ:-ਹੇ ਭਾਈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚਸਕੇ ਛੱਡ ਦੇ ਛੱਡ ਦੇ । ਹੇ ਕਮਲੇ ਗਵਾਰ ! ਤੂੰ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਸਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਉਂ) ਮਸਤ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਹਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਸਤ (ਹੁੰਦਾ ਹੈ) । ੧ । ਰਹਾਉ ।

੩੦/੧੦= ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮਨ ਗੁਣ ਵਿਚਿ ਗੁਣ ਲੈ ਸਾਰਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੧੬੮]-੧

ਅਰਥ :-ਹੇ ਕਮਲੇ ! ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਛੱਡ ਦੇ । ਹੇ ਮਨ ! ਹੋਸ਼ ਕਰ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ) ਮੁਕਾ ਦੇ । (ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ) ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ) ਸੰਭਾਲ ਲੈ । ੧ । ਰਹਾਉ ।

ਅਜੇਹੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਿਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਮਾਸ ਖਾਣ' ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਜਿਆ ? ਕੀ ਮਾਸ ਖਾਣੋਂ ਵਰਜਨਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਜਾਂ ਉਹ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਭੈੜਾ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ? ਅਭੁੱਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਏਹੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਮਾੜਾ ਕਰਮ, ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ?

7= ਹਉਮੈ--ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਕੰਤ ਮਿਲਾਵਾ ।

ਅਗਲੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ, ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਤਾਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਕਥਿਤ ਭੈੜੇ-ਕਰਮ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ :-

੩੧/੧= ਪਰਹਰਿ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਝੂਠੁ ਨਿੰਦਾ, ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਅਹੰਕਾਰ ਚੁਕਾਵੈ ॥ ਤਜਿ ਕਾਮੁ ਕਾਮਿਨੀ ਮੋਹੁ ਤਜੈ, ਤਾ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਵੈ ॥ ਤਜਿ ਮਾਨੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਖ ਦਾਰਾ, ਤਜਿ ਪਿਆਸ ਆਸ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਵੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਵਸੈ, ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੨ ॥ [੧੪੧]-ਵਾਰ-੮

ਪਦ ਅਰਥ:-ਪਰਹਰਿ-ਤਿਆਗ ਕੇ, ਛੱਡ ਕੇ। ਕਾਮਿਨੀ-(ਪਸ-) ਇਸਤ੍ਰੀ। ਅੰਜਨ-ਕਾਲਖ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਨੇਰਾ। ਨਿਰੰਜਨ-ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ। ਸੁਖ-ਪ੍ਰਤ੍। ਦਾਰਾ-ਇਸਤ੍ਰੀ, ਵਹੁਟੀ। ਪਿਆਸ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ।

ਅਰਥ:- (ਜੇ ਮਨੁੱਖ) ਕਾਮ ਗੁੱਸਾ ਝੂਠੁ ਨਿੰਦਿਆ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਜੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲਾਲਚ ਛੱਡ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੇ, ਜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਛੱਡ ਕੇ (ਪਰ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਾਲਖ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ-ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। (ਜੇ ਮਨੁੱਖ) ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤ੍ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਜੇ (ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ) ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਲਏ, ਤਾਂ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨।

੩੨/੨= ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ ॥ ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ ॥ ੨ ॥ [੪੭੦]-ਵਾਰ-੧੩

ਅਰਥ:-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, (ਭਾਵ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਤਦੋਂ ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨।

੩੩/੩= ਸਰਨਿ ਸੁਹਾਗਨਿ ਚਰਨ ਸੀਸੁ ॥ ਧਰਿ ਲਾਲਨੁ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ॥ ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ ॥ ੧ ॥ ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਰੀ ਮਿਲਨ ਬਾਤ ਕਹਉ ਸਗਰੋ ਅਹਿ ਮਿਟਾਵਹੁ ॥ ਤਉ ਘਰ ਹੀ ਲਾਲਨੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ਤਬ ਰਸ ਮੰਗਲ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ॥ ਆਨਦ ਰੂਪ ਧਿਆਵਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਆਰੈ ਆਇਓ ॥ ਤਉ ਮੈ ਲਾਲਨੁ ਪਾਇਓ ਰੀ ॥ ੨ ॥ [੮੩੦]-੧-੧੨੮

ਅਰਥ:-[ਸੁਹਾਗਨਿ-ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਹੇਲੀ], ਗੁਰੂ। ਮੈ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਹਾਗਣ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈਂਦੀ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਧਰ ਕੇ (ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ-) ਹੇ ਭੈਣ ! ਮੈਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਲਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇ (ਦੱਸ, ਉਹ) ਕਦੋਂ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ ? ੧। (ਸੋਹਾਗਣ ਆਖਦੀ ਹੈ-) ਹੇ ਸਹੇਲੀ ! ਸੁਣ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੋਹਨ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦੀ ਹਾਂ। ਤੂੰ (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ) ਸਾਰਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇ। ਤਦੋਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਸੋਹਣੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਵੇਂਗੀ। (ਹਿਰਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ) ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀ ਆਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰਿ-ਗੁਣ ਗਾਇਆ ਕਰੀਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰੀਂ ਜੋ ਨਿਰਾ ਆਨੰਦ ਹੀ ਆਨੰਦ-ਰੂਪ ਹੈ। ਹੇ ਭੈਣ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਆ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ) ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲਾਲ ਲੱਭ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੨।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਜੋਗੇ ਬਣਨ ਲਈ, " ਸਗਰੋ ਅਹਿ " ਭਾਵ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੇ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ, ਪ੍ਰਭੂਤਾ, ਜਵਾਨੀ, ਸ਼ਕਤੀ, ਹੁਸਨ ਆਦਿ ਸੱਭ ਕੁਝ ਬੱਦਲ ਦੀ ਛਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ-ਹੰਕਾਰ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। " ਮੈਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਮਲੇਛ ਹਨ ਅਤੇ ਗੀਦਾ ਅਹਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੀਦੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੰਨ ਵੀ ਗੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹਾਂ ਸਦਾ ਪਾਕ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਸ-ਖੋਰਾ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਵੇ। ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਵੇ। ਗੀਦ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੌਥੋਂ ਨੀਵੇਂ ਹਨ। ਕੁਰੰਗ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਰਦਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਨਰਕੀ ਕੀੜੇ ਹਨ " ਆਦਿ। ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਵਿਚਾਰ, ਹੰਕਾਰ ਅਗਨੀ ਦੇ ਸੇਕ ਸੜੇ ਹੋਏ ਅਜੇਹੇ ਫੁੰਕਾਰੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਈਆਂ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਅਤੇ ਕੇਵਲ " ਹੰਕਾਰ " ਹੀ ਹੈ ਜੋ " ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ " ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਜੇ " ਮਾਸ ਖਾਣ " ਰੁਕਾਵਟ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਦੇ।

੩੪/ ੪= ਖੁਦੀ ਮਿਟੀ ਤਬ ਸੁਖ ਭਏ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗ ॥ ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਇਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥ ੧ ॥ [੨੬੦]-੪੯

ਅਰਥ:-ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਨ) ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਨਰੋਏ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ (ਹਉਮੈ ਮਿਟਦਿਆਂ ਹੀ) ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਥਾਂ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਚ-ਮੁਚ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ੧।

੩੫/੫= ਮਾਨੁ ਨ ਕੀਜੈ ਸਰਾਣਿ ਪਰੀਜੈ ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ ॥ ਸੁਣਿ ਮੀਤਾ,

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਸਭੁ ਤਨੁ ਅਰਪੀਜੈ, ਇਉ ਦਰਸਨ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥ [੫੧੧]-੧-੧੨

ਅਰਥ:-ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ! ਸੁਣ। (ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ) ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪਏ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਦ ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਈਦਾ ਹੈ। ੩।

ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਹੰਕਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੱਤੇ ਖੈਰਾਂ, " ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਬਿਨਸੈ ਲਗੈ ਏਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ [੧੩੪੧]-੫੧-੧੩, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਕਣ ਦੀ ਚਪਲਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਵਡੀ ਲੋੜ ਹੈ-- ਕਬਨੀ ਬਦਨੀ ਨ ਪਾਈਐ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥ [੩੨]-

੧੭-੫੦(੧) ਗੁਰਮੁਖ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ ਮਾਰ ਲਵੇ--ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੇ ਸੁ ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ, ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਵਣਿਆ ॥ ੩ ॥ [੧੨੬]-੨੭-੨੮
 ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਬਣ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ
 ਕਰੜੇ ਕਿਵਾੜ ਖੁਲ੍ਹ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ--**ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਾਇਆ ॥ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕ
 ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥**[੧੨੮]-੨੮-੨੫(੨) ਹਉਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ--
ਹਉਮੈ ਨਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ, ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥[੫੬੦]-੯(੧) ਬਸ ਜਦੋਂ ਹੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ
 ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਕੰਤ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ--**ਹਉਮੈ ਜਾਈ ਤਾਂ ਕੰਤ ਸਮਾਈ ॥ ਤਉ ਕਾਮਣਿ ਪਿਆਰੇ
 ਨਵਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥** ੬ ॥ [੭੫੦]-੧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਕਿ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ 'ਮਾਸ-
 ਭੋਜਨ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਤਮਕ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਡਾ ਵੈਰੀ ਹਉਮੈ-ਹੰਕਾਰ ਹੈ।

੮=

ਨਿਮਰਤਾ

ਨਿਮਰਤਾ-ਗਰੀਬੀ ਜਿਹੇ ਉੱਚ-ਗੁਣ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ :-

੩੬/੧= **ਸਭੁ ਹੂ ਤਲੈ, ਤਲੈ ਸਭ ਉਪਰਿ, ਦੇਹ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਏ ॥**

ਅਭਿਮਾਨੁ ਖੋਇ ਖੋਇ ਖੋਇ ਖੋਈ ਹਉ, ਮੋ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ॥ ੩ ॥ [੮੧੫]-੩-੧੧

ਅਰਥ:--ਹੋ ਮੋਹਨ ! ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਜੋਤਿ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਾਂ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚਾ ਸਮਝਾਂ।
 ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂ। ੩।

'ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ' ਦਾ ਭਾਵ, ਮਨ ਕਰਕੇ 'ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ' ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਾਰੇ
 ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਲੋਚਨਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, 'ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ' 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ
 ਗੱਲ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ' ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ
 ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਵਾਏ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਵੇਖਾਂ ਗੇ ਕਿ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ
 ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਡੇ ਭੈੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਘਿਰਣਾ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਦੀ
 ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਵੇਖਾਂ ਗੇ। ਯਾਦ ਇਹ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ,
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਨੀਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਨੀਵੀਂ ਉਸ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਤੂਤ ਉੱਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹੀ
 ਮਨੁੱਖ ਉੱਤਮ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

੩੭/੨= **ਹਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਇ ॥ ਪ੍ਰਣਵਤ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ ਸੋਇ ॥** [੭੨੮]-੧-੨(੮)

ਅਰਥ:--ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ--ਜੇ ਮਨੁੱਖ (ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ) ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਸੇਧੋਂ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ, ਅਜੇਹੇ
 ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਰ=ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੮।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ
 ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗਰਹਿ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੩੮/੩= **ਨਾ ਹਮ ਚੰਗੇ ਆਖੀਅਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਦਿਸੈ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀਐ ਸਚੇ ਜੇਹੜਾ ਸੋਇ ॥ ੮ ॥** [੧੦੧੫]੨-੧੦

ਅਰਥ:--ਹੋ ਨਾਨਕ ! (ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ) ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕੀਤੀ) ਉਹ
 ਸਦਾ-ਬਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। (ਅਜੇਹੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਅਸੀਂ (ਸਭ ਤੋਂ) ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਆਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਤੇ ਸਾਥੋਂ ਭੈੜਾ ਕੋਈ
 ਮਨੁੱਖ (ਜਗਤ ਵਿਚ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ। ੮।

੩੯/੪= **ਤਉ ਦੇਵਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਮੰਦਾ ਜਾਣੈ ਆਪ ਕਉ ਅਵਰੁ ਭਲਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੪ ॥** [੯੯੧]-੭

ਅਰਥ:--ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ (ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ) ਮਾੜਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ,, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨਿਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ
 ਪਿਆਰ (ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਟਿਕਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਉਹ (ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ) ਭੱਲਾ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪।

੪੦/੫= **ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਉਪਰਿ ਆਵਹੁ, ਐਸੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ ॥**

ਆਪਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਸਭ ਜਾਣਹੁ, ਤਉ ਦਰਗਹਿ ਸਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥ [੮੮੩]-੨

ਅਰਥ:--ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਪਏ ਰਹੋ, (ਭਾਵ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਵਾਲਾ ਸਭਾਅ ਬਣਾਉ)। ਜੇ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ ਉੱਚੇ ਜੀਵਨ
 ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਉਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਵੋਗੇ, ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ (ਟਿਕੇ ਰਹਿ ਕੇ) ਆਨੰਦ ਮਾਣੋਗੇ। ੧।

ਉਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ
 ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਣਾ, ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਹੰਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਭਾਂਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ
 ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਢੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਿਡੀ ਮੰਦ-ਭਾਗੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ
 ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਸਿਖ-ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਧਰਮੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣ
 ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ-ਖੋਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਲਾ ਕੇ, ਗੀਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਚੰਡਾਲ, ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣੇ, ਕੁਰੰਗ ਖਾਣੇ, ਜਹਰੀ,
 ਕਹਰੀ, ਹਤਿਆਰੇ ਆਦਿ ਘਿਰਣਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਵਤਿਰ-ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹੀ

ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹਉਮੈ-ਹੀਕਾਰ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਵੇਖਾਂਗੇ।

ਬਿਅੰਤ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਟੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਦੌੜਨ ਤੋਂ ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ, ਆਤਮਾ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ :--

੪੧= ਬਹੁ ਸਾਦਹੁ ਦੁਖੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ ਭੋਗਹੁ ਰੋਗੁ ਸੁ ਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ ॥

ਹਰਖਹੁ ਸੋਗੁ ਨ ਮਿਟਈ ਕਬਹੂ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਭਰਮਾਇਦਾ ॥ ੭ ॥ [੧੦੩੪]-੨-੧੪

ਅਰਥ:--ਬਹੁਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਆਖਰ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਤ ਨੂੰ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸੁਆਦ, ਚਸਕਾ, ਰਸ ਭਾਂਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਾਲੇ ਛਤੀਹ ਪਰਕਾਰ ਦੇ " ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਭੋਜਨ ਦਾ " ਉਹ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੈ ਡੁਬਦਾ ਹੈ) ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਮਿਟਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੭।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ' ' ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ।

9=

ਬੇ-ਦਲੀਲਾ ਜਵਾਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹੱਥ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਾਪ ਸਮਝਣ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸੱਜਣ, ਖਿੱਝ ਕੇ ਇਹ ਜਵਾਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਇਸ ਬੇ-ਮਤਲਬੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਸ਼ੰਕੇ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ, ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਲੱਸੀ, ਚਾਹ, ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ, ਪਰਸਾਦੇ, ਦਾਲਾਂ, Ice Creame, Milk-Shake, ਅਦਿ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕਬੂਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਅਥਵਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਪੈਦਲ ਸਫਰ ਕਰਨਾ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਨਿਆਰੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਭਟਕਣੇਂ ਹਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰ ਟਿਕਾਣਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਚਾਲ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

10=

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ' ਮਾਸ ' ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ?

(ਸਿਵਾਏ ਅਗੇ ੪੭/੧੪ ਅਤੇ ੪੮/੧੫ ਨੰ: ਤੇ ਲਿਖੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ)--ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ " ਮਾਸ " ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ " ਮਾਸ ਖਾਣ " ਪਾਪ-ਕਰਮ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਿੰਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਅਸਾਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ " ਮਾਸ " ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਭਰਮ ਬਣ ਜਾਣ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਘਿਰਣਾ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ ਬਾਰ " ਮਾਸ " ਲਫਜ਼ ਵਰਤਣਾ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਸੰਭਵਤਾ ਸੰਕੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹੀ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ " ਮਾਸ " ਲਫਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਡਮੁੱਲੀ ਸਰਬਸਾਂਝੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ :--

੪੨/੧= ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ, ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ, ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ ॥ ਰਸੁ ਘੋੜੇ, ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ,

ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ ॥ ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ, ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ੨ ॥ [੧੫]-੪

ਪਦਅਰਥ:--ਸੁਇਨਾ--ਸੋਨਾ। ਰਸੁ--ਚਸਕਾ, ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਬਣਾ ਲੈਣਾ। ਰੁਪਾ--ਚਾਂਦੀ। ਕਾਮਣਿ--ਇਸਤ੍ਰੀ। ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ--ਸੁਗੰਧੀ ਸੁੰਘਣੀ। ਮੰਦਰ--ਸੋਹਣੇ ਘਰ। ਏਤੇ--ਇਤਨੇ, ਕਈ। ਕੈ ਘਟਿ--ਕਿਸੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ।

ਅਰਥ:--ਸੋਇਨਾ ਚਾਂਦੀ (ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ) ਦਾ ਚਸਕਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ (ਭਾਵ ਕਾਮ) ਦਾ ਚਸਕਾ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੀ ਲਗਨ, ਘੋੜਿਆਂ (ਦੀ ਸਵਾਰੀ) ਦਾ ਸ਼ੌਕ, (ਨਰਮ ਨਰਮ) ਸੇਜਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਮਹਿਲ-ਮਾੜੀਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ, (ਸੁਆਦਲੇ) ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਮਾਸ (ਖਾਣ) ਦਾ ਚਸਕਾ--ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਚਸਕੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਪਰਮਾਰਮਾ

ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਭ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਚੇਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ । ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਦਾ ਚਸਕਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੋਨਾਂ, ਚਾਂਦੀ, ਅਤਰ-ਫੁਲੇਲ, ਘੋੜੇ, ਘਰ-ਘਾਟ, ਮਿਠਾ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਰਾਬਰ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਇਨਾਂ, ਚਾਂਦੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਤਰ-ਫੁਲੇਲ, ਘੋੜੇ ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ, ਘਰ-ਘਾਟ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ, ਜਾਂ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ, ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਸਕਾ ਜਾਂ ਉਚੇਰਾ ਸ਼ੌਕ ਸਹੇੜ ਲੈਣ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੁਖਦਾਈ ਆਦਤ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ।

੪੩/੨= ਮ: ੧ ॥ ਕਿਆ ਖਾਧੈ ਕਿਆ ਪੈਧੈ ਹੋਇ ॥ ਜਾ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ਕਿਆ ਮੋਵਾ, ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜੁ
ਮਿਠਾ, ਕਿਆ ਮੈਦਾ, ਕਿਆ ਮਾਸੁ ॥ ਕਿਆ ਕਪੜੁ, ਕਿਆ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ, ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ॥ ਕਿਆ
ਲਸਕਰ ਕਿਆ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ, ਆਵੈ ਮਹਲੀ ਵਾਸੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ, ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ੨ ॥[੧੪੨]-ਵਾਰ-

੧੦

ਅਰਥ:--(ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪਦਾਰਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ) ਜੇ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੱਸਦਾ, ਤਾਂ (ਸੋਹਣੇ ਭੋਜਨ) ਖਾਣ ਤੇ (ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ) ਹੰਢਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਸੁਆਦ ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਵੇ, ਘਿਉ, ਮਿੱਠਾ ਗੁੜੁ ਮੈਦਾ ਤੇ ਮਾਸ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤੇ ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਸੇਜ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ ਲਈਆਂ ? ਤਾਂ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ ਜੇ ਫ਼ੌਜ, ਚੋਬਦਾਰ, ਚੌਰ-ਬਰਦਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ-- ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸਵੰਤ ਹਨ । ੨ ।

ਮਨੁਖ-ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਉਚੇਚੀ ਲੋੜ, ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਹੈ । ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾਂ ਅਤੇ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ-ਖੁਰਾਕ ਵਿਚਲੇ ਤਿੰਨ ਭੇਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਪੈਣਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਤਮਕ-ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਉਸ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ' ਮਿੱਟੀ ' ਅਤੇ ' ਸੋਨਾ ' ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕੋੜਾ ਜਹਰ-ਮਈ ਭੋਜਨ, ਕਿਸੇ ਘਿਰਣਾ, ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚੇਚੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ । ਸਭ ਕੁਝ ਏਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ--**ਤੈਸਾ ਸਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥[੨੭੫]**

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਸ ਨੂੰ ਘਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਰਾਰਬਤਾ ਮਾਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਦਿੰਦੇ । ਮਾਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੇਵੇ, ਘਿਉ, ਗੁੜੁ, ਮੈਦਾ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ਮੰਨੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

੪੪/੩= ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ, ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ ॥ ਘਾਹੁ ਖਾਨਿ ਤਿਨਾ ਮਾਸੁ ਖਵਾਲੇ,
ਏਹਿ ਚਲਾਏ ਰਾਹ ॥ ਨਦੀਆ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ, ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ ॥ ਕੀੜਾ
ਥਾਪਿ ਦੇਇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ ॥ ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਜੀਵਹਿ ਲੈ ਸਾਹਾ, ਜੀਵਾਲੇ
ਤਾ ਕਿਆ ਸਾਹ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਚੇ ਭਾਵੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਇ ਗਿਰਾਹ ॥੧॥[੧੪੪]-੧੪

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਘਾਹ ਖਾਣ ਤੇ ਲਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਵਾ ਦੇਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਘਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਸਗੋਂ ਘਾਹ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਵਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਇਆ ਹੈ । (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਹਨ)। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਕਲ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

੪੫/੪= ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ ੧ ॥ ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਕਾਮੁ ਮਦੁ ਮਨੂਆ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ
ਮੋਹਿ ਭਰੀ, ਪੀਲਾਵਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥ ਮਜਲਸ ਕੂੜੇ ਲਬ ਕੀ ਪੀ ਪੀ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥
ਕਰਣੀ ਲਾਹਣਿ ਸਤੁ ਗੁੜੁ, ਸਚੁ ਸਰਾ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥ ਗੁਣ ਮੰਡੇ ਕਰਿ ਸੀਲੁ ਘਿਉ ਸਰਮੁ
ਮਾਸੁ ਆਹਾਰੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਨਾਨਕਾ ਖਾਧੈ ਜਾਹਿ ਬਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥ [੫੫੩]-੧੨

ਪਦ ਅਰਥ:--ਕਲਿ--ਕਲਜੁਗੀ ਸੁਭਾਉ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ । ਕਲਵਾਲੀ--ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਚਣ ਵਾਲੀ ਮੱਟੀ । ਮਦੁ--ਸ਼ਰਾਬ । ਮਜਲਸ--ਮਹਿਫਲ । ਲਾਹਣਿ--ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਸੱਕ ਗੁੜੁ ਪਾਣੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਘੋਲ । ਸਤੁ--ਸੱਚ । ਸਰਾ--ਸ਼ਰਾਬ । ਸਾਰੁ--ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ । ਮੰਡੇ--ਰੋਟੀਆਂ । ਸੀਲ--ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ । ਸਰਮੁ--ਹਯਾ । ਆਹਾਰੁ--ਖੁਰਾਕ ।

ਅਰਥ:--ਕਲਿਜੁਗੀ ਸੁਭਾਉ (ਮਾਨੋ-- ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਚਣ ਵਾਲੀ) ਮੱਟੀ ਹੈ, ਕਾਮ ਮਾਨੋ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲਾ (ਮਨੁੱਖ ਦਾ) ਮਨ ਹੈ, ਮੋਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ (ਮਾਨੋ--ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਭਰੀ ਪਿਆਲੀ--) ਕਟੋਰੀ ਹੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ (ਮਾਨੋ) ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ (ਸਾਕੀ) ਹੈ, ਝੂਠੇ ਲੋਭ ਦੀ (ਮਾਨੋ) ਮਜਲਸ ਹੈ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ) ਮਨ (ਕਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ) ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।]

ਚੰਗੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ (ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਚਣ ਵਾਲੀ) ਲਾਹਣ, ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਗੁੜੁ ਬਣਾ ਕੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾ । ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ (ਫੁਲਕੇ), ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਉ ਨੂੰ ਘਿਉ ਤੇ ਸਰਮ ਨੂੰ ਮਾਸ--ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣਾ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ-- ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇਆਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਧਿਆਂ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੧ ।

੪੬/੫= ਮਰਦਾਨਾ ੧ ॥ ਕਾਇਆ ਲਾਹਣਿ, ਆਪੁ ਮਦੁ ਮਜਲਸ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਧਾਤੁ ॥ ਮਨਸਾ ਕਟੋਰੀ ਕੂੜਿ ਭਰੀ
ਪੀਲਾਏ ਜਮ ਕਾਲੁ ॥ ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਆਹਿ ਬਿਕਾਰ ॥ ਗਿਆਨੁ ਗੁੜੁ
ਸਾਲਾਹ ਮੰਡੇ, ਭਉ ' ਮਾਸੁ ' ਆਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਭੋਜਨੁ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ॥ ੨ ॥ [੫੫੩]-ਵਾਰ-੧੨

ਪਦ ਅਰਥ:--ਆਪੁ--ਆਪ, ਹੰਕਾਰ । ਧਾਤੁ--ਦੋੜ-ਭੱਜ, ਭਟਕਣਾ । ਮਨਸਾ--ਵਾਸਨਾ ।

ਅਰਥ:--ਸਰੀਰ (ਮਾਨੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਸਮਗਰੀ ਸਮੇਤ) ਮੱਟੀ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬ, ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਚ ਭੱਟਕਣਾਂ (ਮਾਨੋਂ) ਮਹਫਲ ਹੈ, ਕੂੜ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਵਾਸਨਾ ਮਾਨੋਂ ਕਟੋਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜਮ ਕਾਲ (ਮਾਨੋਂ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ) । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--ਇਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੀਤਿਆਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਕਾਰ ਖੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੂੜ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ) । ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ (ਮਾਨੋਂ) ਗੁੜ ਹੋਵੇ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰੋਟੀਆਂ, (ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ) ਡਰ ਮਾਸ--ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸੱਚਾ ਭੋਜਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੀ (ਜੰਦਗੀ ਦਾ) ਆਸਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ੨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰ ਖੱਟਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ' ਮਾਸ ' ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਪੱਖ ਵਾਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ' ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਐ ਬਿਕਾਰ ' ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ' ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ' ਮਾਸ ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਸਗੋਂ ਜਿਥੇ ' ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰ ' ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਹੈ, ਓਥੇ ਗੁੜ, ਅਤੇ ਮੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ' ਮਾਸ ' ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ' ਮਾਸ ' ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਰਗਾ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆਂ । ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ, ਮਾਸ-ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਸਲੀਯਤ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ' ਸਿੱਖੀ-ਧਰਮ ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ।

੪੭/੬= ਜਾ ਕੈ ਰੂਪੁ ਨਾਹੀ, ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਮੁਖੁ ਮਾਸਾ ॥ --੧ ॥ [੧੩੨੮]-੪ (ਮਾਸਾ--ਦਾ ਅਰਥ ਸਰੀਰਕ ਬਲ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

੪੮/੭= ਸਿੰਘੁ ਰੁਚੈ ਸਦ ਭੋਜਨੁ ਮਾਸ ॥ ਰਣੁ ਦੇਖਿ ਸੂਰੇ ਚਿਤ ਉਲਾਸ ॥

ਕਿਰਪਨ ਕਉ ਅਤਿ ਧਨ ਪਿਆਰੁ ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਧਾਰੁ ॥ ੩ ॥ [੧੧੮੦]-੨

ਪਦਅਰਥ:--ਸਿੰਘ--ਸ਼ੇਰ (ਤਲਵਾੜਾ ਜੀਉ ! ਕੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?)। ਰੁਚੈ--ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸੂਰ--ਸੂਰਮਾ । ਉਲਾਸ--ਜੋਸ਼ । ਕਿਰਪਨ--ਕੰਜੂਸ, ਸ਼ੂਮ । ਆਧਾਰੁ--ਆਸਰਾ ।

ਅਰਥ:--ਮਾਸ ਦਾ ਭੋਜਨ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੁੱਧ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੂਮ ਨੂੰ ਧਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲੋਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਤਿਵੇਂ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੩ ।

ਪਰ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੰਗ ਗਲ ਆਣ ਪੈਣ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ? ਫਿਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਾਸ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ?

੪੯/੮= ਊਹੀ ਤੇ ਹਰਿਓ ਊਹਾ ਲੇ ਧਰਿਓ, ਜੈਸੇ ਬਾਸਾ ਮਾਸ ਦੇਤ ਝਾਟੁਲੀ ॥

ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਅੰਧੁਲੇ ਜਿਉ ਸਫਰੀ ਉਦਰੁ ਭਰੈ ਬਹਿ ਹਾਟੁਲੀ ॥ ੧ ॥ [੧੨੧੬]-੩੮-੬੧

ਪਦ ਅਰਥ:--ਊਹੀ ਤੇ--ਉਥੇ ਹੀ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀ । ਹਰਿਓ--ਚੁਰਾਇਆ ਹੈ । ਊਹਾ--ਉਥੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ । ਬਾਸਾ--ਬਾਸਾ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ । ਝਾਟੁਲੀ--ਝਪਟ । ਅੰਧੁਲੇ--ਹੋ ਅੰਨ੍ਹੇ ! ਸਫਰੀ--ਰਾਹੀ । ਉਦਰੁ--ਪੇਟ । ਹਾਟੁਲੀ--ਕਿਸੇ ਹੱਟੀ ਉੱਤੇ ।

ਅਰਥ:--ਜਿਵੇਂ ਬਾਸਾ ਮਾਸ ਵਾਸਤੇ ਝਪਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤੂੰ ਵੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀ (ਧਨ ਝਪਟ ਮਾਰ ਕੇ) ਖੋਹਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਂਭ ਰੱਖਦਾ ਹੈ (ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੰਜੂਸ ਲੋਕ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਖਾਤੇ ਪੁੱਟ ਕੇ ਅੰਨ-ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਬਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ) । (ਹੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ) ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮੁਰਖ ! ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਰਾਹੀ ਕਿਸੇ ਹੱਟੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਇਹ ਚੇਤਾ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੈਂਡਾ ਖੋਟਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ) । ੧ ।

੫੦/੯= ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਦਫੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥ ਦੇ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥੯੧॥[੧੩੮੨]

ਪਦ ਅਰਥ:--ਕਾਗਾ--ਕਾਗਾਂ ਨੇ, ਕਾਵਾਂ ਨੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਨੇ । ਕਰੰਗ--ਪਿੰਜਰ, ਬਹੁਤ ਲਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ । ਅਗਲਾ--ਸਾਰਾ । ਆਸ--ਤਾਂਝ ।

ਅਰਥ:--ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਪਿੰਜਰ ਵੀ ਫੋਲ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ (ਭਾਵ, ਦੁਨੀਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਇਸ ਅੱਤ ਲਿੱਸੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਭਾਂ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੱਤਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਿੱਚ ਲਈ ਹੈ)। ਰੱਬ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਮੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਹ ਛੇੜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਤਾਂਝ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ । ੯੧ ।

[*Foot Note:--ਕਿਸੇ ਆਰਟਿਸਟ ਨੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਆਰਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪਰਚਲਤ ਪੁਰਾਣਕ ਮਤ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾ ਕੱਢੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕਾ ਉੱਡ ਕੇ ਫਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਫਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਨਾਲ ਅਰਧ-ਲੋਏ, ਬੇਬਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇ ਉਗਲਾਂ ਕਰ ਕੇ, ਕਾ ਵੱਲ ਤਰਲੇ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਕੋਈ ਲਾਵਾਰਸ ਬਿਰਧ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੇਸੁੱਧ ਕਿਸੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇਹਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸੁਭਵਾਨ ਪਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਸਨ । ਵਿਚਾਰੋ ਕਿਸੇ ਕਾ ਦੀ ਕੀ ਮਜਲ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਲ ਪਰਚਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਹੈ । ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦੇ ਸਰਬ ਉੱਚ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਟੰਗ ਕੇ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਉਹ ਨਿਰਮੂਲ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ । ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ, ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਵਿਅਰਥ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ।

੫੧/੧੦=ਕਾਗਾ ਚੂੰਡਿ ਨ ਪਿੰਜਰਾ, ਬਸੈ ਤ ਉਡਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਤੁ ਪਿੰਜਰੈ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ, ਮਾਸੁ ਨ ਤਿਤੁ ਖਾਹਿ ॥੯੨॥[੧੩੮੨]

ਪਦਅਰਥ:--ਕਾਗਾ--ਹੋ ਕਾ ! ਹੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ! ਚੂੰਡਿ ਨ--ਨਾਹ ਠੂੰਗ । ਪਿੰਜਰਾ--ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ । ਬਸੈ--ਜੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕੇਂ । ਤ--ਤਾਂ । ਜਿਤੁ--ਜਿਸ ਵਿਚ । ਜਿਤੁ ਪਿੰਜਰੈ--ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ । ਤਿਤੁ--ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ।

ਅਰਥ:--ਹੋ ਕਾ ! ਮੇਰਾ ਪਿੰਜਰ ਨਾਹ ਠੂੰਗ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ (ਇਹ ਗਲ) ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਉੱਡ ਜਾਹ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਖਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ

ਮਾਸ ਨਾਹ ਖਾਹ, (ਭਾਵ, ਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ! ਮੇਰੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੋਭਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਹ, ਤਰਸ ਕਰ, ਤੇ ਜਾਹ, ਖਲਾਸੀ ਕਰ । ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਭੋਗਾਂ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਨਾਹ ਕਰ । ੯੨ ।

੫੨/੧੧= ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ, ਪਵਨ ਕਾ ਬੰਝਾ, ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ ॥

ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੇ ਪਿੰਜਰੁ, ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੧ ॥ [੬੫੯]-੬

੫੩/੧੨= ਜੈਸੇ ਕਾਤੀ ਤੀਸ ਬਤੀਸ ਹੈ ਵਿਚਿ ਰਾਖੈ ਰਸਨਾ ਮਾਸ ਰਤੁ ਕੇਰੀ ॥

ਕੋਈ ਜਾਣਹੁ ਮਾਸ ਕਾਤੀ ਕੈ ਕਿਛੁ ਹਾਥਿ ਹੈ ਸਭ ਵਸਗਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਕੇਰੀ ॥ . . ੩ ॥ [੬੬੮]-੭-੧੩-੫੧

ਅਰਥ:--ਜਿਵੇਂ ਤੀਹਾਂ ਬੱਤੀਆਂ ਦੀਦਾਂ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਹੈ ਉਸ ਕੈਂਚੀ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਾਸ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਜੀਭ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਪਿਆਰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾਂ ਜਾਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਮਾਸ ਦੀ ਜੀਭ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਦੀਦਾਂ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ।

੫੪/੧੩= ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥

ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥ ੨ ॥ [੬੬੯]-੨

ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਮੇਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਅਰਪਿਆ ਹੋਇਆ ਮ੍ਰਿਗ ਸਿੱਖ ਰਿੰਨੁ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਭ੍ਰਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਆਖਿਆ । ਇਸ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਭ੍ਰਮ ਗ੍ਰਸਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:--

੫੫/੧੪= ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ, ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ ॥ ਜੀਉ ਪਾਇ ਮਾਸੁ ਮੁਹਿ

ਮਿਲਿਆ, ਹਡੁ ਚੰਮੁ ਤਨੁ ਮਾਸੁ ॥ ਮਾਸਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਵਿਆ ਮੰਮਾ ਮਾਸੁ ਗ੍ਰਿਹਸੁ ॥ ਮੁਹੁ ਮਾਸੈ

ਕਾ ਜੀਭ ਕੀ ਮਾਸੇ ਕੀ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਵੀਆਹਿਆ ਘਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸੁ ॥

ਮਾਸਹੁ ਹੀ ਮਾਸ ਉਪਜੈ ਮਾਸਹੁ ਸਭੇ ਸਾਕੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ

ਰਾਸਿ ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੈ ਨਹ ਛੁਟੀਐ, ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ ॥ ੧ ॥ [੧੨੮੯]

ਪਦਅਰਥ:--ਨਿੰਮਿਆ--ਬਣਿਆ, ਮੁਚ ਬੱਝਾ । ਜੀਉ ਪਾਇ--ਜਿੰਦ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਜਾਨ ਪਈ । ਗ੍ਰਿਹਸੁ--ਗਿਰਾਹੀ, ਖੁਰਾਕ । ਸਾਸੁ--ਸਾਹ । ਆਵੈ ਰਾਸਿ--ਰਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਆਪਿ ਛੁਟੈ--ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਚਿਆ । ਬਚਨਿ--ਬਚਨ ਨਾਲ, (ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ) ਚਰਚਾ ਨਾਲ । ਬਿਣਾਸੁ--ਹਾਨੀ ।

ਅਰਥ:--ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸ (ਭਾਵ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੀਰਜ) ਤੋਂ ਹੀ (ਜੀਵ ਦੀ ਹਸਤੀ ਦਾ) ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਾਸ (ਭਾਵ, ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ) ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ (ਪੁਤਲੇ ਵਿਚ) ਜਾਨ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ (ਜੀਭ-ਰੂਪ) ਮਾਸ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਘਾਤਤ) ਹੱਡ ਚੰਮ ਸਰੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਸ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ (ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ-ਰੂਪ) ਮਾਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਮਾ-(ਰੂਪ) ਮਾਸ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੀ ਮਾਸ ਦਾ ਹੈ ਜੀਭ ਵੀ ਮਾਸ ਦੀ ਹੈ, ਮਾਸ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ-ਰੂਪ) ਮਾਸ ਹੀ ਘਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, (ਫਿਰ) ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ (ਬੱਚਾ-ਰੂਪ) ਮਾਸ ਜੰਮਦਾ ਹੈ (ਜੋ ਜਗਤ ਦਾ ਸਾਰਾ) ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ । (ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਬਾਂ) ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਪਏ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਜੀਵ (ਦਾ ਜਗਤ ਆਉਣਾ) ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ (ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਸ ਨਾਲ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤਕ ਇਤਨਾ ਡੂੰਘਾ ਵਾਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆਂ ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ (ਭਾਵ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ)। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ, (ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ) ਚਰਚਾ ਨਾਲ ਨਿਰੀ ਹਾਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

੫੬-/੧੫=

ਮ: ੧ ॥ ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਜਾਣੈ ॥ ਕਉਣੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣੁ ਸਾਗੁ

ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪੁ ਸਮਾਣੈ ॥ ਗੈਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆ ਕੀ ਬਾਣੈ ॥ ਮਾਸੁ ਛੋਡਿ

ਬੈਸਿ ਨਕੁ ਪਕੜਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਣਸ ਖਾਣੈ ॥ ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿਖਲਾਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ

ਸੁਝੈ ॥ ਨਾਨਕ ਅੰਧੇ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਹੈ ਨ ਕਹਿਆ ਬੂਝੈ ॥ ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸੁ

ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਂਹੀ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ

ਜਾਂ ਨਿਸਿ ਮੇਲਾ ਓਥੈ ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ ॥ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ॥ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ

ਕਛੁ ਸੁਝੈ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰੁ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ ॥ ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ ਘਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਚੋਰਾ ॥ ਜੀਅ

ਜੰਤ ਸਭਿ ਮਾਸਹੁ ਹੋਏ ਜੀਇ ਲਇਆ ਵਾਸੇਰਾ ॥ ਅਭਖੁ ਭਖਹਿ ਭਖੁ ਤਜਿ ਛੋਡਹਿ ਅੰਧੁ ਗੁਰੂ ਜਿਨ

ਕੇਰਾ ॥ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ॥ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਛੁ ਸੁਝੈ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰੁ

ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ ॥ ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਮਾਸੁ ਕਮਾਣਾ ॥ ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੈ

ਓਥੈ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਪਜਹਿ ਮਾਸਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ॥ ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ

ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਲੈਣਾ ॥ ਦੋਂਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਲੈਦੇ ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਪਿਛਾਣਾ ॥ ਆਪਿ

ਨ ਬੂਝੈ ਲੋਕ ਬੁਝਾਏ ਪਾਂਡੇ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ॥ ਪਾਂਡੇ ਤੂ ਜਾਣੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਕਿਬਹੁ ਮਾਸੁ ਉਪੰਨਾ ॥ ਤੋਇਆਹੁ

ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾਂ ਤੋਇਆਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਗੰਨਾ ॥ ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਐ ਬਹੁਤੁ

ਬਿਕਾਰਾ ॥ ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ੨ ॥ [੧੨੮੯]-ਵਾਰ-੨੫

ਪਦਅਰਥ:--ਝਗੜੇ--ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਗਿਆਨ--ਉੱਚੀ ਸਮਝ, ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੂਝ । ਧਿਆਨ--ਉੱਚੀ ਸੁਰਤਿ । ਬਾਣੇ--ਬਾਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ । ਫੜੁ--ਪਖੰਡ । ਸਿ ਲੋਚਨ--ਉਹ ਅੱਖ । ਰਕਤ--ਰੱਤ, ਲਹੂ । ਨਿਪੰਨੇ--ਪੈਦਾ ਹੋਏ । ਨਿਸਿ--ਰਾਤ ਵੇਲੇ । ਮੰਧੁ--ਮੰਦ, ਭੈੜ । ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸੁ--ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਸ । ਜੀਇ--ਜੀਵ ਨੇ । ਅਭਖੁ--ਨਾ ਖਾਣ ਜੋਗ ਸੈ । ਕੇਰਾ--ਦਾ । ਕਤੇਬੀ--ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ । ਕਮਾਣਾ--ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਜਿ--ਜੱਗ ਵਿਚ । ਕਾਜਿ--ਵਿਆਹ ਵਿਚ । ਤੋਇਆਹੁ--ਪਾਣੀ ਤੋਂ । ਬਿਕਾਰਾ--ਤਬਦੀਲੀਆਂ । ਸੰਨਿਆਸੀ--ਤਿਆਗੀ । ਮਾਰਿ--ਮਾਰ ਕੇ । ਛੋਡਿ--ਛੱਡ

ਕੇ। ਬੈਸਿ-ਬੈਨ ਕੇ। ਨਕ ਪਕੜਹਿ--ਨੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਤੀ--ਰਾਤ ਨੂੰ। ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ--ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਸੂਝੇ--ਸੁੱਝਦਾ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ)। ਕਿਆ ਕਹੀਏਐ--ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਕਹੋ--ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝਾਏ। ਸੁਆਮੀ--ਹੋ ਸੁਆਮੀਂ! ਹੋ ਪੰਡਿਤ! ਸਭਿ--ਸਾਰੇ। ਵਾਸੇਰ--ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਖੁ--ਖਾਣ ਜੋਗ ਚੀਜ਼। ਚਤੁਰ--ਸਿਆਣਾ--ਸੁਹਾਵੇ--ਸੋਭਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਇ--ਉਹ ਸਾਰੇ। ਨਰਕਿ--ਨਰਕ ਵਿਚ। ਸੁਰਗਿ--ਸੁਰਗ ਵਿਚ। ਪਿਛਾਣੇ--ਧੱਕੇ ਦੀ ਗੱਲ। ਰਸ--ਚਸਕੇ। ਏਤੇ ਰਸ--ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ। ਵਿਚਾਰ--ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ। ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ--ਸਾਰਾ ਜਗਤ।

ਅਰਥ:--(ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ) ਮੂਰਖ ਮਾਸ ਮਾਸ ਆਖ ਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿ ਹੈ (ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿ) ਮਾਸ ਤੇ ਸਾਗ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ, (ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਵੇਂ ਦੀ ਹੀ ਜਾਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚਲੀ ਜਾਨ ਅਥਵਾ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨੁੱਖ ਨੇ, ਘਾਹ, ਲੱਕੜੀ, ਬੂਰਾ, ਆਟਾ ਆਦਿ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਾਸ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਰੱਬ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਅਜੇਹਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਆਪ ਹੀ ਨਾਮ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਬਿਨਸਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਜੀਵ-ਆਤਮਾਂ ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੈ) ਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪਾਪ ਹੈ। (ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਲੋਕ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਭਾਉ ਅਨੁਸਾਰ (ਭਾਵ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ) ਗੈਂਡਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਮ ਜੱਗ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ (ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ) ਮਾਸ ਤਿਆਗ ਗੇ (ਜਦ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਮਾਸ ਵੇਖਣ ਤਾਂ) ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਮਾਸ ਦੀ ਬੋ ਆ ਗਈ) ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਲੁਕ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਇਹ) ਪਖੰਡ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਲਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨਾ ਸਮਝ ਹੈ ਨਾ ਸੁਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਕਿਸੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ (ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਕਲ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ) ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ (ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆਂ ਪਖੰਡ ਨੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) (ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕੌਣ ਹੈ ਤਾਂ) ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ (ਭਾਵ, ਜੋ ਸਮਝ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ), (ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਵੀ ਤਾਂ) ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਮੱਛੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਪਲਿਆ ਹੈ)। (ਫਿਰ) ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਨਾਨੀ ਤੇ ਮਰਦ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਦੋਂ ਵੀ (ਮਾਸ ਨਾਲ ਹੀ) ਮੰਦ (ਭਾਵ, ਭੋਗ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਾਸ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਹਾਂ, ਸਾਦਾ ਮੁੱਢ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਝਾ, ਅਸੀਂ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ (ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ) ਪੰਡਿਤ (ਜਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਸਿੱਖ) (ਮਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਕੇ ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਸਿਆਣਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਹੈ ਨਾ ਸੁਰਤਿ ਹੈ। ਭਲਾ ਦੱਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! (ਇਹ ਕੀਹ ਕਿ) ਬਾਹਰੋਂ (ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਮੁੱਲ) ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਮਾੜਾ ਤੇ ਘਰ ਦਾ (ਵਰਤਿਆ) ਮਾਸ ਚੰਗਾ? ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿੰਦ ਨੇ (ਮਾਸ ਵਿਚ ਹੀ) ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਖਾਣ-ਜੋਗ ਚੀਜ਼ (ਭਾਵ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ) ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਾਣ-ਜੋਗ ਚੀਜ਼ (ਭਾਵ, ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਢ ਬੱਝਾ ਉਹ) ਤਿਆਗਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮਾਸ ਤੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ, (ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ) ਪੰਡਿਤ (ਮਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਕੇ ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਸਿਆਣਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, (ਅਸਲ ਵਿਚ) ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਹੈ ਨਾ ਸੁਰਤਿ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਸ (ਵਰਤਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ), ਜਗਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਸ ਵਰਤੀਦਾ ਚਲਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੱਗ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਕਾਜ ਵਿਚ (ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਈਂ ਮਾਸ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਾਨੀ, ਮਰਦ, ਪਤਿਸਾਹ--ਸਾਰੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੇ (ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਣਨ ਕਰਕੇ) ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ (ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ) ਦਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਨਹੀਂ ਤਾਂ) ਵੇਖੋ ਇਹ ਅਸਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਰਕੇ ਪੈਣ ਤੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚ। (ਅਸਲ ਵਿਚ) ਹੋ ਪੰਡਿਤ! ਤੂੰ ਡਾਕਾ ਚਤੁਰ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ (ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ) ਸਮਝ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ॥(੬੪੭) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰਾ ਪੰਡਿਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ।

ਹੋ ਪੰਡਿਤ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਸ ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੇਖ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਮਾਦ ਗੰਨਾਂ ਉੱਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਪਾਹ ਉੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਭਲਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਭਾਵ, ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ-ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ (ਭਾਵ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਜੇ ਸੱਚਾ ਤਿਆਗੀ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ਛੱਡ ਕੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣੇ (ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਵੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੈ ਤੇ ਅੰਨ ਕਮਾਦ ਕਪਾਹ ਆਦਿਕ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਵੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ੨।

ਏਡੀ ਮਿਠੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ, ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦਲੀਲ ਨਾਲ "ਮਾਸ" ਅਤੇ "ਸਾਗ" ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ "ਮਾਸ" ਬਾਰੇ ਮਨਮੱਤੀ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਪ ਹੈ। ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡੇ ਧਰਮੀ ਬਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਣੀ ਮਿੱਠੀ ਝਾੜ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਵਡੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਣ ਦਾ ਯਤਨ, ਕਈ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਭਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਸ਼ਾਇਦ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕੇ ?

10=

ਪੁਸਤਕ " ਗੁਰਮਤਿ ਤਤ ਨਿਰਨਯ " =

(ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ, ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ (ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ, (੧੪-੧੫) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਪਦ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ (ਨੌਵੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ੩੨੯ ਤੋਂ ੩੩੩ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ) ਪੰਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਪਦ-ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੪੭ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ (੬੪ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ੧੪੦ ਤਕ) ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ (ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ) ਭਰਮ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਲਿਖੀ, ਇਸ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਬੜੇ (ਦਾਸ ਦੀ ਤੁੱਛ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਅਰਥ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਅਸਲੀਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਰੂਪ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ, ਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਦਲੀਲ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਘੋਰ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ :---

ਸਲੋਕਾਂ (੧੪-੧੫) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣ ਦਾ 'ਸ੍ਰੀ-ਗਿਣੇਸ਼' ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੯੪ ਸਫੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ੨੩ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਲੇਖ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਿਥੇ ਕਿਸੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਹੈ। ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨਾਂ ਦੀ ਪਖੰਡ-ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਅਤੇ 'ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ' - ਤੇ 'ਤੇ'

ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ - - ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ।

(ੳ) ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇਉਂ ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ:--ਅਜੇਹੇ ਮੋਮਨਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਤੋੜਨ ਲਈ ਹੀ 'ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ' - - ਤੋਂ ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ - - ਵਾਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਸੀਂ ਅਤੀਯੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਮਾਸ ਖੋਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ-ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਤਾਣ ਤੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅਜਾਣ ਭਰਾ ਟਪੋਸੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਮਾਸ ਦੇ ਮੰਡਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਉੱਟ ਭਾਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਾ ਐਥੇ ਉਤਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਵਾਕ - - - ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਦੋਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ, ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੯੬ ਸਫੇ ਤੇ, ੮ ਨੰਬਰ ਤੱਕ ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ੨੬ ਨੰਬਰ ਤਾਈਂ ਦੂਜਾ ਸਲੋਕ, ਕੁੱਲ ੩੪ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਗਲੀਆਂ ਅਦੁਕਵੀਆਂ ਟੂਕਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਤਲੀ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਵਾਰ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਲਕੀਰਾਂ ਹਨ:--

NO : ੧ " ਅਜੇਹੇ ਮੋਮਨਾਂ - - - -ਹਨ ", ਭਾਵ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ, ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ " ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ " ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਮੋਮਨਾਂ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨ ਤੋੜਣ ਲਈ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਰਕ-ਮਈ ਫਿੱਕੇ ਬਚਨ ਸਨ।

ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਜਿੱਤ ਲੈਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਨ ਤੋੜ ਦੇਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਖਰਵੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਣੀ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਦਮ-ਖੋਰ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਖੂਨੀ ਠੱਗਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਜਾਰ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਨੀਲਾਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਝੱਲ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਾਬਰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤੀਉੜੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ, ਉਸ ਮਿਠਬੋਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਤੋੜਨ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ:--

੫੭= ਇਕ ਫਿਕਾ ਨਾ ਗਲਾਇ ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਨੀ ॥ ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ ॥ ੧੨੯ ॥ [੧੩੮੪]

ਜਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨ ਆਖਿ ਝਗੜਾ ਪਾਵਣਾ ॥ [੫੬੫]-੧(੩) ਕੋੜਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਿਸ ਗੁਰੂ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਮਿਠ-ਬੋਲੇ ਸੱਜਣ ਸਾਂਦੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਰਬਸਾਂਝੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਖਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਸਲੋਕ ਰਚੇ ਸਨ। ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਖਰ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਅਸ਼ਰਧਾ ?

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਿਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਫਿੱਕੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ :--

੫੮= ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥ ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥

ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਬੁਕਾ ਫਿਕੈ ਪਾਇ ॥ ਫਿਕਾ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥ ੧ ॥ [੪੭੩]-ਵਾਰ-

੨੦

ਅਰਥ:--ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ--ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਰੁੱਖਾ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਰੁੱਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਰੁੱਖਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਖਾ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁੱਖੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖਾ (ਭਾਵ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ) ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਰੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਖੁੱਕਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ (ਭਾਵ, ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ)। ਪ੍ਰੇਮ-ਹੀਣ ਰੁੱਖੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਰੁੱਖੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੁਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਦਾ ਬੜੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। ੧।

ਸੋ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਗਿਆਨ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚੇਚੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਸੀ।

ਨੰ : ੨--- ਮਾਸ ਖੋਰੇ ਭਰਾ " (ਮਾਸ ਖੋਰਾ, ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੈ) ਕੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰਭਾਈ ਸਿੱਖ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਨੇ ਯੋਗ ਹਨ ? ਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਈ " ਦਾਲ ਪੀਣ " ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਨੇ ਠੀਕ ਹੋਣਗੇ ? ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਕੇਵਲ " ਸਬਜ਼ੀ " ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਕੇਵਲ " ਮਾਸ " ਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਅਜੇਹੀ ਰੁੱਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ?

ਨੰ : ੩, ੪, ੫ ਅਤੇ ੬--ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੂਝ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਨੰਦ ਅਨਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫ਼ਖਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਸਰਾ

ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਵਿਅੰਗ-ਮਈ ਅਤੇ ਚੁਭਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਦਾ ਪਾਪ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ।

ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੌਕੜ-ਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ? :---

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, **ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ** ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਲੀ ਸਰਧਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੧੮/੧੧੯ ਸਫ਼ੇ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠ ਲੈ ਆਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਉਹ ਅਸੁਖਾਵੀਂ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

" ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇ-ਖੋਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ **" ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ**

ਘਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਚੰਗੇਰਾ " ਦੇ ਤਰਕ-ਮਈ ਵਾਕ ਦੀ ਥਾਉਂ, ਕੀ ਇਸ ਬਿਧ ਵਾਕ ਉਚਾਰ ਕੇ ਤਰਕ ਕਰਨੋਂ ਰੁਕਦੇ ?

(ਭਾਵ, ਲਿਖਣੇ ਕਦੇ ਬਸ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ?) " **ਘਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਚੰਗੇਰਾ । "**

ਮਾਸ ਦੇ ਵਡੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਾਲ ਨਕਾ-ਨਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਤਲੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਕਿ:---

(A) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ " ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ " ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਛਿੜੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।

(B) " **ਸਗਲ ਬਾਣੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ** " ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਵਾਰ ਇਉਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਸਚੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਧੀ ਭਾਲਿ** ॥੫੧੪॥-ਵਾ-੧੫(੨)--**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ** ॥੫੧੬॥-

ਵਾਰ- ੧੬(੧)--**ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥੬੨੮॥-੧੩-੭੭ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥੮੮੨॥-੪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ--ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥ [੮੭੭]-੩ ਉਸ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਰਕ-ਮਈ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ " **ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ****

॥੭੨੨॥-੩-੫ 'ਭਾਵ, ਮੈਂ ਉਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੁਲਾਏ ਹਨ--**ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਤਿਸਕਾ ਬੋਲਾਇਆ ॥੧੨੭੧॥-੩-੨੧(੪)** ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਕ-ਮਈ ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ।

(C) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕ-ਮਈ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਸਰਧਾ-ਹੀਣ ਅਸਿੱਖ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਿਦਿਆ-ਹੀਣ, ਅਸੁੱਧ ਮਤੀਆ ਮੂਰਖ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਵੇ ? ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ " ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਂਡੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ "

ਬਾਹਰ ਦਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ ਘਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਚੰਗੇਰਾ " ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਤਰਕ-ਮਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ " ਘਰ ਦਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ ਬਾਹਰ ਦਾ ਮਾਸੁ ਚੰਗੇਰਾ " ਲਿਖਣੋਂ ਕਦੇ ਢਿੱਲ ਨਾ ਕਰਦੇ ? ਕਿੱਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਤਰਕ ਹੈ । ਰਾਮਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਕਹਿ ਦੇਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ " **ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ** " ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ " **ਮਿੱਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ** " ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਏਧਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਹੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵਡੇ ਤਰਕਵਾਦੀ ਅਤੇ ਤੰਗ ਦਿਲੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੰਥਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਦਾ ਸਰਬਰਾਹ ਧਾਰਮਿਕ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘੁਲਾਟੀਆ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ।

(D) ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਆਦਮ ਖੋਰ ਕੌਡੇ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਏਧਰ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਂਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਕੁਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਝੱਲ ਦਾ ਦੌਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਏਨਾਂ ਭਿਆਨਕ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ, ਅਭੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਕਿ, (੧) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਂਡੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਸਕਿਆ (੨) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕ ਮਈ ਬਣਾਉਣੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਲਣਾ ।

(ਅ) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੯੬ ਸਫ਼ੇ ਤਾਈਂ ਦੇਵੇਂ ਸਲੋਕ ੮ ਅਤੇ ੨੬ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਿਚ **ਝਟਕੇ** ਦਾ ਪਦ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਖ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਨਿਰਾ ਮਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਸੋ **ਝਟਕੇ** ਦੇ **ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ** ਦਾ

ਦਾਵਾ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਖਾਰਜ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਿਹਾ ਮਾਸ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਦਾਵਾ। ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਬ ਛਾਣ ਬੀਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਏਨੀ ਕਥਨੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-

(੧) ਮਸਲਾ ਤਾਂ 'ਕੁੱਠਾ' ਖਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਥਕ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ' ਵਿਚ ਕੁੱਠਾ ਖਾਣਾ ਕੁਰਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੇ ਕੁੱਠੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, 'ਕੁੱਠਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਸ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ'। ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਕੁੱਠਾ' ਖਾਣਾ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ? ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ 'ਝੱਟਕੇ' ਦੇ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨੈ ਬਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਦਾਵਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦੇਣਾ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਫਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਰਥਹੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣੇ, ਫੱਬਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। 'ਝੱਟਕਾ' ਪਦ 'ਮਾਸ' ਦਾ ਹੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੁਆਬੇ ਵਾਲੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਅਬਵਾ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ 'ਮਾਸ' ਨੂੰ ਮਹਾਂਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਹਿਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਮਾਸ ਨੂੰ 'ਮੀਟ' ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਝੱਟਕਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਮਾਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਝੱਟਕੇ ਲਫਜ਼ ਬਾਰੇ ਵਿਅਰਥ ਦੀ ਬਹਿਸ ਅਰੰਭ ਕਰ ਲੈਣੀ, ਬੋਲੋੜਾ ਮੂਰਖ-ਝਗੜਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ 'ਮਾਸ ਖਾਣ' ਦਾ ਅਤੇ 'ਕੁੱਠਾ ਨਾ ਖਾਣ' ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੁੱਠਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਵਰਜਿਆ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਬਦਲੀਲ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਸਵੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਤੇ ਪੂਰਾ ਉੱਤਰਨ ਵਾਲਾ ਜਵਾਬ, ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

(੨) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਮਾਸ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ' ਦੇ ਦਾਵੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਹਿਲ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਦੋਹਾਂ (੧੪, ੧੫) ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ ਪ੍ਰੋ: ਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅਸਾਂ ਉੱਪਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਗਿਆਨ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ੯੬ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਹੀ ਅਗਲੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ 'ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਕਛ ਸੂਝੇ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰੁ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ' 'ਆਦਿਕ' ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ 'ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਖ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਧਰਮੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜੋ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਮਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਘਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਛੂਤ ਛੂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਭਜਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਤਰਗਤੀ ਓਸੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਗਲ੍ਹਾਦੀ ਬੁਰਕੀਆਂ ਵਦਦੇ ਹਨ।

(੩) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕਾਕਾਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣਾਂ ਦੋ ਟੁਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਇਹ (ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੪ ਅਤੇ ੧੫ ਦਾ) ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਵੈਸ਼ਨਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਝੁਨਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸਦੇ ਨਾਸੂਰ ਤੇ ਕਾਰੀ ਦਾਰੂ ਦਾ ਕੰਮ, ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਹੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ 'ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ' ਨੂੰ ਝੂਠ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੇ ਘਟਾ ਕੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣੇ ਮਲੇਛ ਅਤੇ ਵਡੇ ਹਤਿਆਰੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ? ਫਿਰ ਜਦ ਕਿ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਖਰਵੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰ-ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ? ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿਧ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਚੰਕਾਰ, ਹੀ ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਪਰਮ-ਪਵਿਤਰ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ:-

ੴ= ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩ ॥ ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਭਉ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਮਨੁ ਹੀ ਤੇ ਮਨ

ਮਾਨੈ ॥ ਜਿਨ ਕਉ ਮਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਨਕ ਸੇ ਕਿਆ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨੈ ॥ ੧ ॥ [੬੪੬] ਵਾਰ-੧੨

ਅਰਥ:-ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਬਚਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ) ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ (ਸੁਣ ਕੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਡਰ (ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪਤੀਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਬਾਹਰ ਭਟਕਣੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪਤੀਜਿਆ ਨਹੀਂ, (ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਵਡੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੧।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸਚਾਈ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਆਕਤੀ ਲਈ ਉਚਾਰੀ ਕਹਿਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬੋਲੀ ਹੋਈ ਸਾਖੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਝ ਉਸੇ ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤ ਨਾਲੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ੧੪ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ 'ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ' ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤੀਆਂ

ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪਤਾ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਅੰਕ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦੁਕਵੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਣੀ ਦਾਸ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਅੱਠਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮਵਾਰ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾਤ ਦੇ ਜੋਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜ-ਮਤ ਦਾ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ, ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੦੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੁੱਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਮਾੜ੍ਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :--

ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ 'ਮਾਸ ਮਾਸ' ਦੀ ਘਿਰਣਾ ਦੇ ਅਰਲ ਬਰਲ ਪਦੂ ਮੂਹੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਿਆਗ ਕਰ ਪਰਮ ਧਰਮੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ' ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਨਿਰੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਆਫਰੇ ਹੋਏ ਅਗਿਆਨੀ, ਨਿਰੀ ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਦੇ ਭਿੰਡੀ ਮੋਮਨ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ A, B, C, D ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ਹੈ:--

(A) ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਏਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਜੇ ਭਲਾ ਇਉਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ 'ਜੱਜ' ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੋ 'ਟੁੱਕ ਫੈਸਲਾ' ਹੈ ਕਿ) (B) ਪਿਛਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਅਰੋਪ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿਣਿਆ ਮਾਸ ਵਰਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। [ਏਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਜਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਅਜੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਿਆ, ਸੋ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-] (C) ਅਰਥਾਤ ਕੁਚੀਲ ਰਕਤ ਬਿੰਦ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰਿਤੂ, (ਮਾਹਵਾਰੀ ਦਾ ਖੂਨ) ਗਰਭ ਅਸਥਾਨ, (ਭਗ) ਗਰਭ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬੁਥ, ਇਸ ਬੁੱਥ ਦੇ ਹਡ, ਚੰਮ, ਤਨ, ਮਾਸ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਦੁਧੀ, (ਮੱਸੇ) ਨੱਕ, ਬੁਲ੍ਹ ਤੇ ਦੰਦਾਂ ਸਣੇ ਸਾਰਾ ਮੁਖ, ਅੰਦਰਲੀ ਜੀਭਾ ਤੇ ਤਾਲੂ ਅਤੇ ਬਣੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਬਾਲ, ਸਾਕ ਸਨਬੰਧ ਸਭ ਭਖਸਣ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਭਰਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (D) ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਦਾ ਪੱਖ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੈਣਾ ਨਿਰੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਜਿਹੀ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨਾ ਦਾ ਭਰਮ ਦੇ ਸੂਤਕ ਵਿਚ ਪੈਣਾ। ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰੇ 'ਮਾਸ ਮਾਸ' ਆਖ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਫੇਕੇ ਬੁਰਝਾਟ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਲਗਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਅੱਗੇ ਦੂਜੇ ੧੪ ਨੂੰ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚਾਰ

(A) ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ, ਮਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਅਜੇਹਾ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ (C) ਭਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ, 'ਮਾਸ' ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਾਲੇ 'ਝੱਲ' ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

(ਬ) ਆਪਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਥੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਹਾਕਮਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਣੀ, ਹੰਕਾਰ ਹੈ। ਹੰਕਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਇਉਂ ਹੈ--**ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ, ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ** ॥੧੪੦॥-੬

C) ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਨ ॥ (੪੭੩)-ਵ-੧੯ ਮੁਖਵਾਕ ਉਚਾਰ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾਂ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਉਚਾਰੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ, ਅਜੇਹੇ ਗੰਦੇ ਅਤੇ ਸਭਿਅਤਾ-ਹੀਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਲਈ? ਅਜੇਹੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਸਾਨੂੰ ਨਰਕੀ ਗੰਦ ਦਾ ਕੀੜਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ? ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਣੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਡਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਕਿ 'ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਮਾਸ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੀ- - - - -'। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਨਿੱਘਰ ਜਾਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੁਮਿੱਲਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤੁਕ ਜਾਂ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਉਂਦੀ?

ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਮਝ ਵਾਲੇ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਗੰਦ-ਖਾਣੇ ਮਲੇਛ' ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਬਾਣੀ-ਸਲੋਕ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਲੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਸਮਝਣ। ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮ ਹੈ, ਤੰਗ-ਦਿਲੀ ਹੈ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਧਰਮ-ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਪੱਖ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ-ਰਚਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਲੋੜ ਤੋਂ, ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਜਾ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਉਚੇਚੀ ਬੁੱਧੀ' ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਲੋਕਾਰ 'ਮਨ-ਸ਼ਕਤੀ' ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਦਾਰ

ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਰੇ ਖੋਟੇ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ' ਕਰਮ ' ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ:--

੬੦= **ਮਨੁ ਕੰਚਰੁ ਕਾਇਆ ਉਦਿਆਨੈ ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਕਸੁ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਨੈ ॥ ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ ਸੋਭ ਸੁ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥** [੨੨੧]-੨

ਅਜੇਹੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਕੇ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਵਣਗੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰ ਗਈ ? ਫਿਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੰਕਾਰ-ਗੁਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੀਵਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ :--

੬੧= **ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥ ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਟੈ ਪਰੈ ॥ ੨੧੬॥**
[੧੩੭੬]

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ (੧੪-੧੫) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਿਆਨ ਨੇ ਖਰਾ ਖੋਟਾ ਪਰਖਣ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਲਈ । ਜਿਸ ਦੀ ' ਮਤ ' ਅਜੇ ਟਿਕਾਣੇ ਸਿਰ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ' ਮਾਸ ਮਾਸ ' ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਮਾਸ ਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਜਿਸੇਵਾਰ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ (- ਦੇ ਮਾਸ-ਸਰੀਰ) ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--**ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ, ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ ॥** [੧੧੩੬]੩-੭(੩) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਕਈ ਮੂੰਹ ਫੱਟ ਮੁਰਖਾਂ ਲਈ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਿਵੇਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ--**ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ, ਤਿਨ ਸੇ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥** ਮਾਸ ਦੇ ਭਾਂਡੇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਤਾਂ ਝਗੜਨਾਂ ਵੀ ਪਾਪ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ' ਮੰਦ-ਕਰਮ ' ਨੂੰ ਹੀ ' ਪਾਪ ' ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ' ਕਰਮ ' ਨੂੰ ' ਪਾਪ ' ਜਾਂ ' ਪੁੰਨ ' ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ' ਪਾਪ ' ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਮਾਸ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਮਾਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਿਬੇਕੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਮਾਸ ਸਤਿਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪੂਜਣ ਜੋਗ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਮਾਸ ਤਖ਼ਤ ਚਵਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਖਾਨੇ ਵਿਚ ਡਕਣਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਣਾ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ ।

(D) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜੇ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਵੀ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦੁਕਵੀ ਬੁਝਬੁਝਾਹਟ ਹੈ ਕਿ ' ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ' । ' ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਅਥਵਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਇਸ ਸਚਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ' ਮਾਸ ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ' ਮਾਸ ' ਵੀ ਬਾਕੀ ਭੋਜਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖਾਧਾ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ--**ਕਿਆ ਮੇਵਾ ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ ਕਿਆ ਮੈਦਾ ਕਿਆ ਮਾਸ ॥** (ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਉਪਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ) । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ' ਮਾਸ ' ਨੂੰ ਵੀ ਘਿਉ ਗੁੜ ਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਹੈ । ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸੂਝਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ, ੨੪੪ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ? ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਹਰ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਪੱਖ-ਪਾਤੀ ਰੁਚੀ ਵਾਲੀ ਤੰਗ ਦਿਲੀ, ਪਾਠਕ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿੱਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ :--

੬੨= **ਮਨ ਤੂੰ ਮਾਣੁ ਕਰਹਿ ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਹੁ ॥
ਅੰਤਰਿ ਅਗਿਆਨੁ ਹਉ ਬੁਧਿ ਹੈ, ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਮਲੁ ਖੋਹੁ ॥
ਹੋਹੁ ਨਿਮਾਣਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੈ ਮਤ ਕਿਛੁ ਆਪੁ ਲਖਾਵਹੇ ॥
ਆਪਣੈ ਅਹੰਕਾਰਿ ਜਗਤੁ ਜਲਿਆ, ਮਤ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਗਵਾਵਹੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕਰਹਿ ਕਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ॥
ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਆਪੁ ਛਡਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮਨ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ॥ ੭ ॥** [੪੮੧]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੁਰਛੇਤਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ-ਮੇਲੇ ਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਰਜਵਾੜੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹਰਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇਂ ਅੱਗ ਬਾਲਣੀ ਅਤੇ 'ਮਾਸ' ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਸੋ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਸਾਧ ਜੋਗੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਭਰਮੀ ਲੋਕ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ। ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਨਾਨੂੰ ਨਾਮੀ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰੇ (੧੩-੧੪) ਸਲੋਕ ਉਚਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋਗੀ ਆਦਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਫੋਕਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹਰਨ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਖੀਰ ਬਣ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਬਾਕੀ ਲੱਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ 'ਮਾਸ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਣ ਤੇ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਧਰੀ ਉਸ ਦੇਗ ਦਾ ਢਕਣਾ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ ਹਰਨ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਥਾਂ, ਦੁੱਧ ਚਾਉਲਾਂ ਦੀ ਮਿਠੀ ਖੀਰ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਬਣੀ।

ਏਸੇ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ' ਦੇ ੧੩੦ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ੧੪੦ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ ਕਈ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ (੧੩੪, ੧੩੫, ੧੩੬ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ) ਕੁਝ ਟੁਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

(੫) ਚਾਹੇ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਰਿਨ੍ਹਣਉਣਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਖੁਆਉਣਾਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ। ਸਰਬ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਖਾ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਿਝਦਾ ਮਾਸ ਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਝੇ ਚੋਲਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕਈ ਸਾਖੀਕਾਰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਝਦੀ ਤੋੜੀ ਭੰਨੀ ਤਾਂ ਰਿਝੇ ਚੋਲ ਨਿਕਲੇ। ਕੋਈ ਸਾਖੀਕਾਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਝਦੀ ਤੋੜੀ ਵਿਚੋਂ ਚੋਲਾਂ ਦੀ ਖੀਰ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੰਕਾਵਾਦੀ ਪੰਡਤਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਖੀਰ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਗਈਆਂ।

ਸੋ ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਭੀ ਹੋਵੇ ਸਰਬ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਟਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ, ਵਰਨ ਆਸ਼੍ਰਮੀਆਂ, ਹਨ-ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਇਸ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਮਾਸ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਰਚਿਆ। - -ਸੋ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਮਾਸ ਦੇ ਚੋਜ ਰਚਨ ਦਾ ਦੰਭ ਨਿਵਾਰਨ ਹਿਤ ਸਮੇਂ ਅਨੁਕੂਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਢੰਗ ਕੱਢਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾਉਣਾ। ਸੋ ਚਾਹੇ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਮੇਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ਤਾਂ ਭੀ ਤਾਤਪਰਜ ਉਪਰ ਦਸਿਆ ਹੀ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਅਭੇਦ ਇਕ ਇਕ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ਤਦ ਭੀ ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਕਿਤੋਂ ਭੀ, ਕਿਸੇ ਬਿਧ ਭੀ, ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਮਾਸਖੋਰੇ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਖੁਆਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਿਨ੍ਹਣਾ ਕਾਹਨੂੰ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਾ ਅਵਾਂਣਪੁਣਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਦਾ ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਨਮਿਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਸ ਰਿਨ੍ਹਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ 'ਦੂਸ਼ਨ' ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੈ ? ਇਉਂ ਪਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਿਹਕਲੰਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਦੁਖ ਭਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਉਸ ਕਲਮ ਤੇ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ 'ਦੂਸ਼ਨ' ਪਦ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਨਾ ਗਈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੰਗ ਦੇ ਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਅਗਿਣਤ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪਿਤਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਹਿਤ, ਪਾਣੀ ਉਛਾਲਦੇ ਪੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲਹੰਦੀ ਵਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਉਛਾਲਣ ਲਗ ਜਾਣ ਕਰਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪਿਤਰ-ਪੁਜ ਹੋਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਘਟ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਰ ਪੂਜਣ ਦਾ ਅਸੂਲ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਕਾਇਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤਾ। - -ਸੋ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਛਾਲਣਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਿਤਰ-ਪੂਜਾ ਦਾ ਨਮਿਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਛੇਤਰ ਦੇ ਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਨਮਿਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਮਿਤ ਇਕ ਕੌਤਕ ਸੀ।

ਵਿਚਾਰ ਕੁਰਛੇਤਰ ਸੂਰਜਗ੍ਰਹਣ--ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੌਤਕ

(ੳ) ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਹ ਮਾਸ-ਭੇਟਾ ਰਦ ਕਰ ਕੇ ਦੂਰ ਸੁਟਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਗੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਰਿਨ੍ਹਣਾਂ ਧਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਤਮਾਂ ਅਥਵਾ ਸਾਧਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਬੜਾ ਡੂੰਘੀ ਥਾਂ ਮਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ (ਸਾਧ-ਸੰਤ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ 'ਵਰ' ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਾਧੂ-ਜਨ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ 'ਸਰਾਪ' ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਭੈ-ਰਲੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਯਤਨ ਏਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਭੁੱਲ ਕਾਰਨ 'ਸਾਧ ਸੰਤ' ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸਰਾਪ

ਲੈਣ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾ ਸਹੇੜ ਬੈਠੇ । ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਸਾਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ " ਵਰ " ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹਰ ਕੋਈ ਯਤਨ-ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ, ਦਰਸ਼ਨ-ਭੇਟਾ ਸਦਾ ਉਹੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਵਰ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ । ਅਜੇਹੀ ਸੋਚੇ-ਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ । ਸੋ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਟੋਕ ਦੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਯਥਾ:--

ਮਾਰਗ ਮੋ ਨਗਰੀ ਇਕ ਆਈ । ਵਹਿਰ ਨਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਬੈਠੇ ਜਾਈ ।

ਦੋ ਘਟਿਕਾ ਜਬ ਊਹਾਂ ਬੀਤੀ । ਨੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਆਯੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਨਾਯਾ । ਹਰਨ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕਰਿ ਲਯਾਯਾ ।

ਨਿਰਖ ਭਾਵ ਬਾਬੇ ਜੀ ਲੀਨਾ । ਅਜਗਰ ਬਿਰਤਿ ਭੋਗ ਤਬ ਦੀਨਾ । [ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼--ਸਾਖੀ ੨੭]

ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਖੀ :--

ਗਾਂਵ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕਉ ਤਹਿ ਆਯਾ । ਆਗਯਾ ਭਈ ਮਛਲੀ ਤਲ ਲਿਆਯਾ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਕੀਨ ਪਰਸਾਦ । ਦਯਾਲ ਹੋਇ ਕਹਯੋ, ਭਲੇ ਸੁਆਦ । [ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ਸਫਾ ੭੬੩]

ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਿਖਤਾਂ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇਹੇ ਫਜ਼ੂਲ ਦੇ ਭਰਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦ ਦੀ ਦੇਣ ਸਨ ।

(ਅ) ਕਿਡੀ ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਹੀਣ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਨ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿੰਨ੍ਹਾਂ ਧਰਾਇਆ, ਫਿਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਣਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰੇ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਸ ਅਤੇ ਸਾਗ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝਾਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣੇ ਚਰਨੀ ਵਹਿ ਪਏ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੇਗ ਵਿਚ ਪਏ " ਮਾਸ " ਦੀ " ਖੀਰ " ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚੇਟਕ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਾਂ " ਮਾਸ " ਤੋਂ " ਖੀਰ " ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ । ਭਾਵ ਇਹ, ਕਿ ਆਖਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ, ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਐਵੇਂ ਬੋਲ ਫਰੋਸ਼ੀ ਹੀ ਸੀ ।

ਬੇਦਲੀਲਾ " ਖੀਰ-ਝੂਠ " ?

ਖੀਰ ਤੋਂ ਮਾਸ ਬਣਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਚੇਟਕ ਅਜੇਹੀ ਹਾਰ ਹੋਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕਤਰੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਜਾਣਾਂ ਸੀ । ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕਵੀ ਦਾ ੧੯ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਾਲਾ ਕਥਨ ਕਿ ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੀਂ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਣਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਹੀ ਦੇਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਦੇ ਥਾਂ ਖੀਰ ਲਿਕਲਦੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਾਰਦਿਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ, " ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਲਾ ਦੇਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ? " ਜੈ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ, ਜੈ ਭਵਾਨੀ, ਜੈ ਮਾਤਾ ਦੀ, ਜੈ ਹਰੇ ਗੋਬਿੰਦ, ਆਦਿ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਪੈ ਜਾਣੀ ਸੀ । ਫਿਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਆਖਣਾ ਸੀ ਲਉ ਜੀ ! ਪੁਟਿਆ ਪਹਾੜ ਤਾਂ ਨਿਕਲਿਆ ਚੂਹਾ " । ਜੇ ਦੇਗ ਵਿਚੋਂ ਖੀਰ ਹੀ ਕੱਢ ਕੇ ਖਵਾਉਣੀ ਸੀ ਤਾਂ "ਮਾਸ" ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇਂ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਦਾ ਭਰਮ ਅਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਲੋਕ ਰਚ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਏਡਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਡਰਾਮਾਂ ਰਚਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ? ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਜ਼ਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਅਜੇਹਾ ਭਾਯੋਕਰ ਦੋਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋੜਨ ਵਾਲਿਉ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਜਿਸ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਜਾਣਾ ਵੀ ਵਡਾ ਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸੁਆਬ (ਪੁੰਨ) ਦਾ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਗ਼ੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਦਾ ਪੈਰ ਪੈ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝੱਟ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਗੜ੍ਹ, ਮੱਕੇ-ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ " ਕਾਬੇ " ਵੱਲ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਲੇਟ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਭੈ ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਅਵਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਅਜੇਹਾ ਦੁਰੰਗਾ ਡਰਾਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਸਚੁ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਅਜੇਹੀ ਡਰਾਮੇ-ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਜੋੜਨਾਂ, ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਮੰਦ ਹਰਕਤ ਤਾਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਦੁਖਦਾਈ ਕਰਮ ਦੀ ਆਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ " ਘਟੀਆ ਝੂਠ " ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮਤਿ--ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨੂੰ, ਮੈਲਾ ਕਰਕੇ ਸਿਖੀ ਆਚਰਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦੇਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਸਨ । ਜਿਹੜੇ ਤੰਗ ਦਿਲ ਲੋਕ, ਸਿਖੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੇਖ ਸਕੇ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਖੋਟ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਵਾਉਣ ਲਈ ਅੱਡੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਅਜੇਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਦੁਰੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਉਹੀ ਘੜ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੱਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ-ਗੱਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ । ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ, ਰਿੱਝਾ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਿੱਤ ਸੀ । ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਹਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ "ਖੀਰ-ਝੂਠ" ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਸੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

(ੲ) ਸਰਬੱਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ-ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਬਣੇ ਸਦੀਵੀ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰਬਸਾਂਤੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਲਈ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਚਾਰਿਆ ਕਹਿਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਝਾ ਯਤਨ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਸਤੂ ਦਾ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਸਮਝਣਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਹੱਠ-ਕਰਮ ਹੈ । ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਖਾਹ ਅਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਨਾ ਖਾਹ ਵਾਲੀ ਖੁਲ੍ਹ ਤਿਆਗ ਕੇ, " ਮਾਸ ਖਾਣ " ਦਾ ਤਿਆਗ ਵੀ " ਹਠ-ਕਰਮ " ਹੈ । ਧਰਮੀ ਬਣਨ ਲਈ ਹਠ-ਕਰਮੀ ਹੋਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੂਜੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੇ ਹਠ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਘੋਰ ਖੰਡਨਾਂ ਹੈ :-੧) ਛਾਦਨੁ ਭੋਜਨੁ ਨ ਲੋਹੀ ਸਤ ਭਿਖਿਆ ਮਨ ਹਠਿ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ॥ [੫੧੩]--੨) ਮਨ ਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਪੁਛਹੁ ਵੇਦਾ ਜਾਇ ॥ [੮੬]--੩) ਮਨਮੁਖੀ ਮਨ ਹਠਿ ਹਾਰਿਆ, ਕੂੜੁ ਕੁਸਤੁ ਕਮਾਇ ॥ [੮੭] ੪) ਮਨ ਹਠਿ ਮਤੀ ਬੁਝੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਸੁ ਤਾਰਿ ॥ ੧ ॥ [੨੦] ੫) ਮਨ ਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭੁ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ [੫੯੩] ੬) ਮਨ ਹਠਿ ਕਰਮ ਕਰੈ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜਿਉ ਬਾਲਕ ਬਾਲੁ ਘਰ ਉਸਰਈਆ ॥ [੮੩੪] ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾਰੀ, ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤਨੀਆਂ, ਮਨ-ਮੁਖਤਾਈ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਮ ਨੂੰ, ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ । ਲੋਕ-ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਅਥਵਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਹਉਮੈ-ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ । ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

੬੩/੧= ਜੇਤੇ ਜਤਨ ਕਰਤ ਤੇ ਡੂਬੇ, ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਨਹੀਂ ਤਾਰਿਓ ਰੇ ॥

ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਤੇ ਬਹੁ ਸੰਜਮ ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਨੁ ਜਾਰਿਓ ਰੇ ॥ ੧ ॥ [੩੩੫]-੧-੫-੫੬

ਪਦ ਅਰਥ:-ਜੇਤੇ--ਜਿਤਨੇ ਵੀ । ਤੇ--ਉਹ ਸਾਰੇ । ਰੇ--ਹੋ ਭਾਈ ! ਕਰਮ--ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ । ਧਰਮ--ਫ਼ਰਜ਼ । ਸੰਜਮ--ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਣ (ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਤਿਆਗ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ-ਪ੍ਰਣ ਹੈ । ਅਹੰਬੁਧਿ--[ਅਹੰ-ਮੈਂ । ਬੁਧਿ--ਅਕਲ] ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਕਲ, ਅਹੰਕਾਰ । ਜਾਰਿਓ--ਸਾੜ ਲਿਆ ।

ਅਰਥ:-ਹੋ ਭਾਈ ! ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੇ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ (ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ) ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ) ਇਹ ਰਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਂਦੀਆਂ, (ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦੀਆਂ)

ਭਾਵ, ਧਰਮ-ਕਰਮ ਸਦਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ਮੋਹ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦੇ । ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹੰਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਕ੍ਰੋਧੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ--ਓਨ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ, ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਦਡਾਲ ॥ [੪੦]-੨-੬੬ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖਰ੍ਹਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਗ੍ਰਸੀ ਹੈ ।

੬੪/੨= ਅਨਿਕ ਕਰਮ ਕੀਏ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥ ਜੋ ਕੀਜੈ ਸੋ ਬੰਧਨੁ ਪੈਰੇ ॥

ਕੁਰਤਾ ਬੀਜੁ ਬੀਜੇ ਨਹੀ ਜੰਮੇ ਸਭੁ ਲਾਹਾ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇਦਾ ॥ ੫ ॥ [੧੦੭੫]-ਸੋਲਹੇ-੧-੫

ਅਰਥ:-ਹੋ ਭਾਈ ! ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਬੇਰੇ (ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਾਰਮਿਕ) ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ । (ਧਰਮ-ਕਰਮ ਇਉਂ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ) ਬੇ-ਬਹਾਰਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਬੀਜ ਉੱਗਦਾ ਨਹੀਂ । ਮਨੁੱਖ ਖੱਟੀ ਵੀ ਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਸ-ਪੂੰਜੀ ਵੀ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ੫ ।

੬੫/੩= ਮਨ ਹਠਿ ਕਰਮ ਕਰੈ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜਿਉ ਬਾਲਕ ਬਾਲੁ ਘਰ ਉਸਰਈਆ ॥

ਆਵੈ ਲਹਰਿ ਸਮੁੰਦ ਸਾਗਰ ਕੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਢਹਿ ਪਈਆ ॥ ੭ ॥ [੮੩੪]-੩

ਅਰਥ:-[ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ] ਮਨ ਦੇ ਹਠ ਨਾਲ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ) ਮਾਣ-ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਜੇਹੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਇਉਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ, ਉਹ ਘਰ ਇਕ ਖਿਨ ਵਿਚ ਕਿਣਕਾ ਕਿਣਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੭ ।

੬੬/੪= ਹਨੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੈ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥ ਪਾਠ ਪੜੈ ਲੋ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਤੀਰਥਿ ਭਰਮਸਿ ਬਿਆਧਿ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥ ੪ ॥ [੯੦੫]-੬

ਅਰਥ:-ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਧਰਮਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹਠੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਜੇਹੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਵੀ (ਜ਼ਰੂਰ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ । ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ (ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਹ-ਵਾ ਖੱਟਣ ਲਈ) ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਭਟਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਮਾਦਿਕ ਰੋਗ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ । ੪ ।

੬੭/੫= ਕਿਰਿਆਚਾਰ ਕਰਹਿ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਇਤੁ ਰਾਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥

ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਾਜੀਹਾਰੀ ॥ ੧ ॥ [੪੯੫]-੧-੨

ਅਰਥ:-ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਦਾਰ ਛੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਲੋਕ ਪਰਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਟਿਕੀ

ਹੋਈ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ) ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ (ਸਗੋਂ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹਉਮੈ-ਮੈਲ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਹੈ)। ਗੁਰੂ ਦੀ (ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਤੁਰਨ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੧ ।

[ਨੋਟ:---ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਖਾਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਂਜ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ । ਪਰ ਮਾਸ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ ਮੰਨਣਾ, ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਚ-ਕਰਮੀ ਸਮਝਣਾ " ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ " ਹੈ । ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਵੀ ਕਰਮ ਹੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਵਰਤ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣ ਸਮੇਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ " ਤਿਆਗ " ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਦਾ "ਕਰਮ" ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਬੋਲਣਾ ਤਿਆਗਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਮ ਹੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੋਨੀ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ-ਕਰਮੀ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।]

ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਿੱਖ, ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਸਨਿਮਰ ਬਚਨ ਬੋਲਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਡੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਲਿਖਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ-ਅਹਾਰੀਏ, ਅਤੇ ਮਾਸ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੰਕਾਰ-ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ । ਅਜੇਹੇ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸੱਜਣ-ਪੁਰਸ਼, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਆਪਣੀ ਹੋਠੀ ਮੰਨ ਕੇ ਮਨਮਤੀਏ ਬਣ ਜਾਣ ਨੂੰ, ਅਸਲੀ ਸਿਖੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ।

12=

ਹਰਿਦੁਆਰ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੌਤਕ

(੧) ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ (ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ) ਚੜ੍ਹਦੇ-ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨ । ਪਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਲਈ " ਅਰਥਾ " ਵਰਤਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ । ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਮਿਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਮਲਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਵੱਗਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਜਦ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸੁਟਣਾ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੇ ਪਿੱਤ੍ਰ ਪੂਜਣ ਦਾ ਕਥਿਤ " ਦੂਸ਼ਣ " ਲਗਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਚਲ ਸਕਦੀ ਸੀ ? ਨਿਰਮਲ ਕਿਰਣਾਂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਭੰਡਾਰ, ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ " ਦੂਸ਼ਣ " ਲੱਗ ਸਕਣ ਵਾਲੀ " ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ", ਸਿਵਾਏ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਆਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜੇਹੀ ਨੀਚ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ।

(੨) ਕੁਰਛੇਤਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇਂ ਮਾਸ ਰਿਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹਰਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :--

ੳ) ਮਾਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿੱਝਣਾਂ ਧਰ ਦੇਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਕਰਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਏਧਰ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ (ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਰਿਆਉਂ ਬਾਹਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਸੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਵਾਲਾ " ਕਰਮ " ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਅ) ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇਂ ਅੱਗ ਬਾਲਣੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਾਸ ਰਿਝਣਾ ਧਰ ਦੇਣਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਦਲੇਰੀ ਭਰਿਆ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ । ਪਰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਿਹੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਵੀ ਗੰਗਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਬੰਦਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਕਰਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ੳ) ਡਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਪੂਰਬਾਰਧ" (ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੭੮) ਦੇ ੧੪੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਰਨ ਰਿਝਣਾਂ ਧਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੌਤਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--

" ਜਦ ਪੰਡਿਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧੂਆਂ ਡਿੱਠਾ, ਸੋ ਡਾਢੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ " ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ ? ਗ੍ਰਹਣ ਵੇਲੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਹੈਂ ! " ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, " ਭੁੱਖ ਸ਼ਮਨ--(ਭਾਵ, ਭੁੱਖ ਦਾ ਨਾਸ) ਵਾਸਤੇ ਭਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਚੁੱਲ੍ਹਾ " । ਤਦ ਪੰਡਿਤ ਪਾਂਧੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਉੱਲਰੇ । ਇਹ ਤੱਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, " ਜੇ ਦੇਗਚੀ ਵਿਚ ਰਿੱਝ ਰਿਹਾ (ਮਾਸ) ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਚ ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਮਾਰਨਾ ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਚ ਵਿਹਤ (ਪੁੰਨ) ਹੈ ਤਾਂ ਜੀ ਸਦਕੇ ਆਓ, ਤੇ ਜੇ ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰ ਲਓ " , ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਕੁਛ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ ।

ਏਸੇ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਫੇਰੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਆਦਿ

ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਪਣ ਕਰਨ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦਾਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੱਛੋਂ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਤੇ ਪੁਨਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਣਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੁੜਨਾਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁਛਣ ਆਦਿ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ, ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

“ਤੁਸੀ ਪੁਰੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ “ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ - “। ਕੋਤਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ---“ ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤ੍ਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹੈਨ ? ਸੂਰਜ ਕਿਥੇ ਕੁ ਹੈ ? ” ਲੋਕੀਂ---“ ਪਿਤ੍ਰ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਲੱਖਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੁੜਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ। ਸੂਰਜ ਬੀ ਦੂਰ ਹੈ “। ਗੁਰੂ ਜੀ---“ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਹਾਂ - “। ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ---ਤੂੰ ਬਣੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬੀ ਉੱਤਰ ਮਿਲੇ ਨਾ “। ਗੁਰੂ ਜੀ “ ਬਣੀ ਸੱਜਣ ! ਮੇਰਾ ਏਸ ਰੁਖ ਨੂੰ ਗਿਰਾਂ ਹੈ, ਘਰ ਦਾ ਪੈਲੀ ਬੰਨਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਤੁਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚੱਲੋਂ ਏਥੋਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪੁਚਾ ਵੇਖੀਏ, ਭਲਾ ਜੇ ਖੇਤੀ ਸੋਕੀਓ ਬਚ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਕੋਈ ਕਹੇ “ ਬਉਲਾ ਹੈ “ ਕੋਈ ਕਹੇ “ ਦੇਖੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਬੀ ਐਡੇ ਸਿੱਧੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਪਾਣੀ ! ਗੰਗਾ ਦਾ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ “। ਇਕ ਸਿਆਣਾ---“ ਭਲੇ ਸੱਜਣ ! ਆਪਣੇ ਹਥ ਕਿਉਂ ਥਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਖੇਤ ਤੇਰੇ ਹਨ ਦੂਰ ਲਹਿੰਦੇ ਨੂੰ, ਗੰਗਾ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪੂਰਬ ਨੂੰ “। ਗੁਰੂ ਜੀ---“ ਹੱਛਾ ਜੀ ! ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਦਿੱਤਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜੇਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿੱਤਾ ਪਾਣੀ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਜਾ ਅੱਪੜੇਗਾ ! ਹੈਂ ਜੀਓ ?

ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਜੁੜੀ ਭੀੜ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਉਲਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸਮਝ ਕੇ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿਤਾਈ ਪਰ ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਿਖੇ ਲੋਕ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉਲਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਲੱਗਪਗ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਾਲੇ ਕੋਤਕ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

੪) ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਿਖੇ ਮਾਸ ਰਿੰਝਣਾਂ ਧਰਨ ਦਾ ਭਾਵ, “ ਮਾਸ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਬਣੇ ਭਰਮ ” ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ---“ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ। ਛੇੜ ਰਬਾਬ। ਵਜਾ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਦੀ ਧੁਨ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੋ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ [ਦੀ ਲੱਮੀ ਚੌੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧੁਰ-ਕੀ-ਬਾਣੀ ਨੂੰ “ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ-ਸੱਚ ਦਾ “ ਅਨੂਪਮ-ਉਪਦੇਸ਼, ਮਨਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ “ ਖਾਸ ਫਿਰਕੇ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਾਰਨ, ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ “ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ, “ ਮਾਸ “ ਅਤੇ “ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ “ ਨੂੰ ਘਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੰਕਾਰੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ] ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਅਤੇ ਸਾਗ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਕਰਾਈ। ਨਾਨਕ ਨਾਮੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹਿੰਦੂ-ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ, ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਏਧਰ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਅਥਵਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਪਣ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਤਕ ਸਮੇਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ, ਉਥੇ ਪੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਿੜੀ। ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਰਦਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ “ ਜੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸੁਟਿਆ ਏਸੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਮੀਲ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ “।

੫) ਕੁਰਛੇਤਰ ਵਿਖੇ ਰਿਝੇ ਹੋਏ ਮਾਸ ਦੀ ਖੀਰ ਬਣ ਗਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟਿਆ ਸੀ, (ਚਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਉਪਰੰਤ), ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਸੂਰਜ ਵਲ ਨੂੰ ਉਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਅਜੇਹਾ ਝੂਠ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਈ? “ ਮਾਸ “ ਦੀ “ ਖੀਰ “ ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੁਫ਼ਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਉਲੂ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਪਾਣੀ ਉਡਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਜੋੜ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸੋਚਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਾਸ ਦੀ ਖੀਰ ਬਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ ਉਡ ਜਾਣ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਖੇ ਦੋਹਾ ਸਲੋਕਾਂ (੧੪-੧੫) ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਈ ਬੇਦਲੀਲੀ ਹੁਜ਼ਤ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਿਕਰ, ਕੇਵਲ ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ “ ਖੋਚਲ “ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣੀ ਹੈ।

13= ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੦ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ---ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦੇ ਅਸੂਲ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ “ ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ “ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕ ਦਾ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ।

ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਵੇਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਘੜਿਆ ਕੋਈ ਭਰਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਠੋਸਣਾਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਹਰ ਉਦਾਹਰਣ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ-ਹੀਣ, ਇੱਕਵਾਗੀ ਅਥਵਾ ਹੰਕਾਰ ਗ੍ਰਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਿਰ-ਲੇਖ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪੱਖ-ਪਾਤੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਨਾ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

"ਹੁਣ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸ ਹੁੱਜਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਆਖੁ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੋਈ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਨਾਸਪਤੀ, ਜਲ, ਅਨਾਜ, ਆਦਿਕ ਸਭ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਕਰਿ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਪਣੀ ਹੁੱਜਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ " **ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ** " - ਵਾਲਾ ਗੁਰ ਪਰਮਾਨ ਅਗੇ ਰਖ ਲਿਆ।

ਭਾਵ, ਬਨਾਸਪਤੀ, ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੋਣੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚਲੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੀ ਟੇਕ ਮੰਨਣੀ ਕੇਵਲ ਵਾਧੂ ਦੀ " ਹੁੱਜਤ " ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਭਰਮ, ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਹ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੇ, ਜਿਸ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਹ ਠੀਕ ਮੰਨ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ " ਵਿਦਵਤਾ " ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਬੇਲੋੜੀ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ " ਹਤਿਆ " ਪਦ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥ ਲਿਖਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਸੋਝੀ ਲੈਣ ਦੀ ਸੱਧਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸੂਤਕ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਆਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਏਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੂਤਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਰੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਭਾਵੇਂ, ਮਨਮਤੀ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ) ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਤਕ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਆਉ ਅਸੀਂ " ਸੂਤਕ " ਭਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ :-

14= ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮ ਵਾਲਾ " ਸੂਤਕ " ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ

ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਤਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ " **ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ** " ਅਤੇ " **ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ** ", ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਅਥਵਾ ਭਿੱਟ ਮੰਨਣੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਤਕ ਅਥਵਾ ਅਸ਼ੁੱਧੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ੧੧ ਦਿਨ, ਖੜ੍ਹੀ ਦੇ ਘਰ ੧੩ ਦਿਨ, ਵੈਸ਼ ਦੇ ੧੭ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ੩੦ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸੀ। (ਅੜ੍ਹੀ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਸ: ੮੪) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੂਤਕ ਦਾ ਇਹ ਭਰਮ, ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਿੱਟੜ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਵਝਾ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਹ ਸੂਤਕ ਵਾਲਾ ਘਰ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਿੱਟੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਭਿੱਟ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ, ੧੧, ੧੩, ੧੭ ਅਤੇ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਭਿੱਟੜ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੂਤਕ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਕੇ ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਘਰ ਪੁਚਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਘਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੂਤਕ ਕਾਰਨ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੱਕਿਆ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਭਿੱਟੜ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਿੱਟ ਵਾਲੇ ਭਰਮ-ਭੂਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਮਾਰ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੋਧ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੇ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਚੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ " **ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ** " - ਤੁਕ ਲਿਖ ਦੇਣੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮੰਨ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:---

੬੮/੧ **ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ ॥ ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ ॥**

ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਸੂਤਕੁ ਕਿਉਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੈ ਧੋਇ ॥ ੧ ॥੪੭੨॥

ਅਰਥ:--ਜੇ ਸੂਤਕ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਈਏ (ਭਾਵ, ਜੇ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਸੂਤਕ ਦਾ ਭਰਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸੂਤਕ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੋਹੇ ਤੇ ਲਕੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕੀੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਕੀੜੇ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ), ਅੰਨ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਦਾਣੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦਾਣਾ ਵੀ ਜੀਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਆਪ ਵੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਹਰ (ਭਾਵ, ਜਿੰਦ ਵਾਲਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਕ ਕਿਵੇਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? (ਭਾਵ, ਸੂਤਕ ਦਾ ਭਰਮ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਕਠਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ) ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਭਾਵ, ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ) ਸੂਤਕ ਮਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ (ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ) ਗਿਆਨ ਹੀ ਧੋ ਕੇ ਲਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੧। [ਪ੍ਰ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ]

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਬੜਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਘੁਣ, ਸਿਉਂਕ, ਕੀੜੀਆਂ ਆਦਿ ਅਤੇ ਗੋਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਟ ਪਤੰਗੇ, ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਨਾਜ-ਦਾਣਿਆਂ ਭਾਵ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚਲਾ ਜੀਵ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜੀਵ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਸੂਤਕ ਦੀ ਭਿੱਟ ਨੂੰ ਸਚ-ਮੁਚ ਹੀ ਧਰਮ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਵਾਲੀ ਭਿੱਟ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਭਿੱਟ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਿੱਟੜ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਸਦਾ ਹੀ ਭਿੱਟੜ ਮੰਨਣਾ

ਪਵੇਗਾ । ਫਿਰ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ ਸਦਾ ਲਈ ਤਿਆਗਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕੇਗੀ ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸੂਤਕ ਦੀ ਭਿੱਟ ਮੰਨਣ ਦੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਣਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭਿਆਨਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਹੈ ।

ਦਾਣਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਜੀਵ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਤਲਾ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਉਣ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ' ਹੁਜ਼ਤ ' ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ । ਭਾਵ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਗੱਲ ਵੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤੀਰ ਬਣ ਕੇ ਚੁੱਭ ਗਈ । ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁਜ਼ਤ ' ਹੁਜ਼ਤ ' ਲਿਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਤੁਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ । ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਤ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ।

ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸਲੀ ' ਸੂਤਕ ' ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੬੯/੨= ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਭੁਭੁ ॥ ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ ॥

ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ੨ ॥ [੪੭੨]-ਵਾਰ-

੧੮

ਅਰਥ:--ਮਨ ਦਾ ਸੂਤਕ ਲੋਭ ਹੈ (ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਸੂਤਕ ਚੰਬੜਿਆ ਹੈ), ਜੀਭ ਦਾ ਸੂਤਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, (ਭਾਵ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਝੂਠ-ਰੂਪ ਸੂਤਕ ਹੈ), (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਅਤੇ ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਤੱਕਣ ਦਾ ਸੂਤਕ (ਚੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ), (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ) ਕੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਤਕ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨ ਨਾਲ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਚੁਗਲੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ (ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਭਾਂਵੇਂ) ਹੰਸਾਂ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣੇ ਹੋਣ (ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ) ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੨ ।

੭੦/੩= ਸਭੇ ਸੂਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ

ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ ॥ ੩ ॥ [੪੭੨]-ਵਾਰ-

੧੮

ਅਰਥ:--ਸੂਤਕ ਨਿਰਾ ਭਰਮ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ (ਸੂਤਕ-ਰੂਪ ਭਰਮ) ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆਂ (ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ) ਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । (ਉੱਥੇ ਤਾਂ) ਜੀਵਾਂ ਜਾਂ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ । (ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ) ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਵੀ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ (ਭਾਵ, ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ) ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਰਿਜਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ । ੩ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਦਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਆਚਰਨ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ । ਤੀਸਰੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਫਿਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਤਕ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਭਰਮ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਦਾਤੇ ਦੀ ਦਾਤ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ।

ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਮੰਦੇ ਆਚਰ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਾ ਮਨ-ਮੁੱਖ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਆਚਰਨ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :--

੭੧/੪= ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ॥ ਭਰਮੇ ਭੂਲੇ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥ ਮਨਮੁਖਿ ਸੂਤਕੁ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਜਿਜਰੁ ਸਬਾਦਿ ਨ ਭੀਜੈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਭੇ ਸੂਤਕੁ ਜੇਤਾ ਮੋਹੁ ਆਕਾਰੁ ॥ ਮਰਿ ਮਰਿ

ਜੰਮੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥ ੨ ॥ ਸੂਤਕੁ ਅਗਨਿ ਪਉਣੈ ਪਾਣੀ ਮਾਹਿ ॥ ਸੂਤਕੁ ਭੋਜਨੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਹਿ ॥ ੩ ॥

ਸੂਤਕਿ ਕਰਮ ਨ ਪੂਜਾ ਹੋਇ ॥ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਐ ਸੂਤਕੁ ਜਾਇ ॥

ਮਰੈ ਨ ਜਨਮੈ ਕਾਲੁ ਨ ਖਾਇ ॥ ੫ ॥ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ

॥ ੬ ॥ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥ ਕਲਿ ਮਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥ ੭ ॥

ਸਾਚਾ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥ ੮ ॥ [੨੨੯]-੧

ਅਰਥ:--(ਹੇ ਭਾਈ !) ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ (ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ) ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜਦਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ (ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ) ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ੧ । ਰਹਾਉ । (ਹੇ ਭਾਈ ! ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਆਦਿਕ) ਹੋਰ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿਆਰ ਮਨ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ (ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ) ਹੈ (ਇਸ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਇਆ ਦੀ) ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ੧ । (ਹੇ ਭਾਈ ! ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ) ਇਹ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਜਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਜਗਤ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ ਸਾਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ (ਇਸ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਵਿਚ) ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ੨ । (ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ) ਅੱਗ ਵਿਚ ਹਵਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਕੁਝ ਭੋਜਨ ਆਦਿਕ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਾਸਤੇ) ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਕਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ । ੩ । ਸੂਤਕ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ (ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕੋਈ ਦੇਵ-ਪੂਜਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ਼ ਕੇ ਹੀ ਮਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੪ । ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, (ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ) ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਖਾਂਦੀ ਹੈ । ੫ । ਬੇ-ਸ਼ੱਕ ਕੋਈ ਧਿਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖ

ਲਵੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨਸਕ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ । ੬ । ਚੋਹਾਂ ਹੀ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ) ਨਾਮ (ਜਪ ਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ) ਉੱਤਮ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲਿਜੁਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ੭ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ) । ੮ ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਚਰਨ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਦੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮਨਮੁਖ ਹੀ ਨੀਚਤਾ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੬੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ---“ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਜਉਂਦਾ ਤੇ ਇਖਲਾਕ ਨੂੰ ਡੋਗਦਾ ਹੈ । ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਝ ਬੂਝ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ” --ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲਿਖਤ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।

੭੨/੫= ਜਲਿ ਹੈ ਸੂਤਕੁ, ਥਲਿ ਹੈ ਸੂਤਕੁ, ਸੂਤਕ ਓਪਤਿ ਹੋਈ ॥ ਜਨਮੇ ਸੂਤਕੁ, ਮੂਏ ਫੁਨਿ ਸੂਤਕੁ, ਸੂਤਕ ਪਰਜ ਬਿਗੋਈ ॥ ੧ ॥ ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ, ਕਉਨ ਪਵੀਤਾ ॥ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਜਪਹੁ, ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨੈਨਹੁ ਸੂਤਕੁ, ਬੈਨਹੁ ਸੂਤਕੁ, ਸੂਤਕੁ ਸ੍ਵਣੀ ਹੋਈ ॥ ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੂਤਕੁ ਲਾਗੈ, ਸੂਤਕੁ ਪਰੈ ਰਸੋਈ ॥ ੨ ॥ ਫਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭੁ ਕੋਉ ਜਨੈ, ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਕੁ ਕੋਈ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੈ, ਸੂਤਕੁ ਤਿਨੈ ਨ ਹੋਈ ॥ ੩ ॥ [੩੩੧]-੪੧

ਪਦਅਰਥ:-ਜਲਿ-ਪਾਣੀ ਵਿਚ । ਸੂਤਕ-ਜੀਵ ਦੇ ਜੰਮਣ ਅਤੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮ ਵਾਲੀ ਮਿਥੀ ਹੋਈ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਭਿੱਟ । ਫੁਨਿ-ਫਿਰ, ਵੀ । ਪਰਜ-ਪਰਜਾ, ਲੁਕਾਈ, ਦੁਨੀਆ । ਬਿਗੋਈ-ਵਿਗੁੱਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਓਪਤਿ-ਪੈਦਾਇਸ਼, ਉਤਪੱਤੀ । ੧ । ਰੇ ਪੰਡੀਆ-ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਗਿਆਨ-ਵਿਚਾਰ । ਜਪਹੁ-ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰੋ, ਗੁਹੁ ਨਾਲ ਸੋਚੋ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਨੈਨਹੁ-ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ । ਬੈਨਹੁ-ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ । ਸ੍ਵਣੀ-ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ । ਪਰੈ-ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਰਸੋਈ-ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ । ੨ । ਬਿਧਿ-ਤਰੀਕਾ, ਢੰਗ, ਵਿਓਂਤ । ਸਭੁ ਕੋਉ-ਹਰੇਕ ਜੀਵ । ਇਕੁ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਇਕ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ । ਤਿਨੈ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ । ੩ ।

ਅਰਥ:-[ਜੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਸੂਤਕ-ਪਾਤਕ ਦੀ ਭਿੱਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ] ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੂਤਕ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਸੂਤਕ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਹਰ ਥਾਂ ਭਿੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ) ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੇ ਸੂਤਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਮਰਨ ਤੇ ਵੀ ਸੂਤਕ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਭਿੱਟ (ਦੇ ਭਰਮ) ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ੧ । (ਤਾਂ ਫਿਰ) ਹੋ ਪਿਆਰੇ ਮਿੱਤਰ ! ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਦੱਸ, ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! (ਜਦੋਂ ਹਰ ਥਾਂ ਸੂਤਕ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਸੁੱਚਾ ਕੌਣ (ਹੋ ਸਕਦਾ) ਹੈ ? । ੧ । ਰਹਾਉ । (ਨਿਰੋ ਇਨ੍ਹੀਂ ਅੱਖੀਂ ਦਿੱਸਦੇ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਸਾਡੇ ਬੋਲਣ ਚਾਲਣ ਆਦਿਕ ਹਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫਿਰ) ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਹੈ, ਬੋਲਣ (ਭਾਵ, ਜੀਭ) ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਤਕ ਹੈ, ਉਠਦਿਆਂ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਤਕ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਤਕ ਹੈ । ੨ । ਜਿਧਰ ਵੇਖੋ ਹਰੇਕ ਜੀਵ (ਸੂਤਕ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ) ਫਸਣ ਦਾ ਹੀ ਢੰਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਖਲਾਸੀ ਕਰਾ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹੈ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ--ਜੋ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਿੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ । ੩ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮੋਲ ਉਪਦੇਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਖਦਾਈ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਵਿਦਵਾਨ-ਲਿਖਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮਨਮਤੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਘਰ ਪਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਹ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ:-

੧= ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਪਾਪ-ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਹੈ ।

੨= ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਆਤਮ ਰਸੀਏ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ । ਈਦ ਬਕਰੀਦ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਿਸ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਧਰਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਆਤਮ ਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, (ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ) ਘੱਟ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

੩= ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਥਵਾ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਭਰ ਵੀ ਜਿਕਰ ਨਾ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਹੀ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗੰਭੀਰ ਭਰਮ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਖੰਡਨ, ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ, ਅਤੇ ਮਰਨ ਸਮੇਂ, ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਤਕ-ਪਾਤਕ ਦਾ ਭਰਮ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ ।

੭੩= ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਈ ਨ, ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨ ਭਾਣਾ ॥

ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥ [੯੬੪]-ਵਾਰ-੧੫

ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਮਜ਼ਹੂਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹਾਂ ।

15= ਸੂਤਕ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ
ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ?

ਦਾਇਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਨਦੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀ

ਨਿੱਜੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਚੋਰੰਗੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਪੁਸਤਕ "ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ" ਦੇ ੧੪੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

"ਏਥੇ ਏਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਨੈ ਕੇ ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਤਾਈਂ ਜੀਵਾਂ (ਜਾਨਵਰਾਂ, ਜਾਨਦਾਰਾਂ)

ਅੰਦਰ ਚੈਤਨ-ਸੱਤਾ ਸਹਿਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਗ ਪਾਤ ਅੰਨਾਦਿ ਵੀ ਤਾਂ ਜੀਵ-ਤੱਤਾ-ਸੁਨ

ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੈ--"ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਮਾਲਿਨੀ ਪਾਤੀ ਪਾਤੀ ਜੀਉ॥" ਪੁਨਾਜੋਤ ਦਠੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਅੰਨ ਆਦਿ, ਭਾਵ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਵੀ "ਜੀਵ" ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਗੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆਂ, ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਦਲੀਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਨ:-

ਫਰਕ ਇਤਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਤੋਂ ਜੇਰਜ, ਅੰਡਜ, ਸ਼ੇਤਜ ਤਿੰਨਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸਕ ਸਰੀਰ ਸੇਤੀ ਜੜਤ ਜੀਵ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ,

ਹਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ, ਬੋਲਦੇ, ਉਡਦੇ ਕਰਦੇ, ਜੀਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਖਾਣੀਆਂ

ਦੇ ਜੀਵ ਸਪੱਸ਼ਟ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਸਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸ਼ੇਤਜ ਖਾਣੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਜੀਆ ਜੰਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਜੀਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰਨਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ

ਵਾਂਗ ਇਸ ਖਾਣੀ ਬ੍ਰਿਛ ਆਦਿ ਬਨਾਸਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਆਦਿਕ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਚੈਤਨ-ਸੱਤਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ (ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੋਲੇ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਬੋਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ)॥ (ਸਫ਼ਾ ੧੪੬)

ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ "ਗਿਆਨ ਖੰਡ" ਵਿਚ ਪੁਜੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਿਤ ਨੇਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ--"ਕੋਤੀਆਂ ਖਾਣੀ, ਕੋਤੀਆ ਬਾਣੀ, ਕੋਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ॥[੭]-੩" ਭਾਵ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜੀਵ ਰਚਨਾ ਦੀਆਂ, ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ "ਬੇਅੰਤ ਖਾਣੀਆਂ" ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। "ਖਾਣੀਆਂ ਕੇਵਲ" ਚਾਰ "ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ" ਬੇਅੰਤ "ਹੋਣ ਦਾ ਫਤਵਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ "ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ" ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ? ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝਣੀ ਬੇਦਾਵੀਆਂ ਵਾਲੀ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਹੈਕੜ-ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ "ਮਾਸ" ਖਾਣ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ-ਕਰਮ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ 'ਧੁੰਨ' ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਰਚਲਤ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਖਾਣੀਆਂ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :-

੭੪= ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤਜ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੰਤਾ॥ ਏਕੁ ਪੁਰਬੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਰਵੰਤਾ॥੩॥[੫੬੬]-੪

੭੫= ਤੇਰੀਆਂ ਖਾਣੀ ਤੇਰੀਆ ਬਾਣੀ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ॥[੧੧੬]-੧੧-੧੨(੧)

ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਈ ਥਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਥਨ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਅਥਾਹ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਉਣ ਲਈ ਅਸੰਖ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ--ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ, ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥ ਜਪੁ॥ (੧੯) ਅਤੇ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੋ ਰਹੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੂਰਖਾਂ ਸਿਰ ਮੂਰਖ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ--

੭੬= ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ, ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ॥ ੨੬॥

ਅਰਥ:-ਹੋ ਨਾਨਕ! ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਤਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਵਧਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ)। ਉਹ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਉਹ ਕੌਣਾ ਵੱਡਾ ਹੈ)। ਜੇ ਕੋਈ ਬੜਬੋਲਾ ਮਨੁੱਖ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ (ਕਿ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਡੀ ਹੈ) ਤਾਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਮੂਰਖ-ਸਿਰ-ਮੂਰਖ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾਂ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ ਦਾ ਲੀਮਾ ਚੋੜਾ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(ਅ) ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ "ਮਾਸ" ਪਦ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--"ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਾਂ ਮਾਸ ਪਦ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੱਕਰਾਂ, ਬੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਮਾਸ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਸਾਗ ਪਾਤ, ਘਾਸ ਫੂਸ ਹੀ ਹੈ। - - - [ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਕਿ ਮਾਸ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ "ਬੇਰਾਂ" ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ "ਮਾਸ" ਹੈ। ਹਡ, ਚੰਮ, ਲਹੂ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਜਿਉਂਦੇ "ਮਾਸ" ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ ਮਾਸ ਫਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਲਗਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੇਦਲੀਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਹਮੇ-ਹੀਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੇਲੋੜੀ 'ਹੁੱਜਤ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ?]

(ੲ) ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਨਾਸਪਤੀ ਬਾਰੇ "ਅਨੂਠੇ ਜਜ" ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੭

ਸਫੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ:--

ਚਾਹੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅੰਦਰ ਚਾਰੇ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਅੰਦਰ ਹਨ, (੧) ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਅਨੁਮਾਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੋਂ ਜਣਾਈ ਬੁੱਧੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗਹਿ ਕਰ ਬੈਠਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿ (੨) ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ (ਬਨਾਸਪਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ) ਹੈ ਭੀ ਨਹੀਂ। (੩) ਜੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਕਾਲ ਤ੍ਰਾਸ ਅਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਨਾਸਪਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਬਿਨਾਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਮਾਦਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਕਿ ਬਨਾਸਪਤੀ ਨੂੰ ਆਨ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਤ ਜਾਨਦਾਰ ਸਮਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਸ ਤੋਂ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾ ਸਕੇ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਸ ਨੂੰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਸਮਾਨ ਮਰਨਾ ਮਨਾ ਸਕੇ।

[ਨੋਟ:--ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।]

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫਤਵੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ :--

(੧) ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਨੁਮਾਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਮਿਲੀ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨਮਤੀ ਕਰਮ, ਹੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਦਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਸੁਧਾਰਕਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਦੇ ਨਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਣਾਂ ਸਿੱਖ ਦਾ "ਧਰਮ" ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕਿ "ਸਾਡੀ ਬੁਧੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗਲ ਗਹਿ ਗਚ ਕਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ" ਅਥਵਾ, "ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਅਕਲ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ" ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(੨) ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਚੱਕਰ ਨਾਂ ਹੋਣ ਦਾ "ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ" ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਥਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਕਈ ਜਨਮ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:--

੭੭= ਕਈ ਜਨਮ ਭਟੇ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥ ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ
ਸੰਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ੨ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ
ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥ ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ
ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੩ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥ ੪ ॥ [੧੭੬]-੩-੭੭

ਪਦਅਰਥ:--ਕੀਟ--ਕੀੜੇ। ਗਜ--ਹਾਥੀ। ਮੀਨ--ਮੱਛੀ। ਕੁਰੰਗ--ਹਰਨ। ਪੰਖੀ--ਪੰਛੀ। ਸਰਪ--ਸੱਪ। ਹੈਵਰ--ਵਧੀਆ ਘੋੜੇ। ਬ੍ਰਿਖ--ਬਲਦ, ਬੈਲ। ਜੋਇਓ--ਜੋਇਆ ਗਿਆ, ਜੋਤਿਆ ਗਿਆ। ੧। ਜਗਦੀਸ--ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ। ਬਰੀਆ--ਵਾਰੀ, ਸਮਾ। ਦੇਹ--ਸਰੀਰ। ਸੰਜਰੀਆ--ਮਿਲੀ ਹੈ। ੧। ਰਹਉ। ਸੈਲ--ਪੱਥਰ। ਗਿਰਿ--ਪਹਾੜ। ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ--ਛਣ ਗਏ, ਤਿੰਗ ਗਏ। ਸਾਖ--ਸਾਖ, ਮਨਾਸਪਤੀ--
ਜਲ ਬਿਨ ਸਾਖ ਕਮਲਾਵਤੀ " [ਬਾਰਹ ਮਾਂਹ] ਅਤੇ "ਤੂ ਪੇਡ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੂਲੀ" [ਮਾਝ ਮ: ੫]। ਕਰਿ--ਬਣਾ ਕੇ। ੨। ਸੰਗਿ--ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਆ। ਭਜੁ--ਭਜਨ ਕਰ। ਮਰਹਿ--ਜੇ ਤੂੰ (ਆਪ-ਭਾਵ ਵਲੋਂ) ਮਰੇਂ, ਹੰਕਾਰੀ ਨਾ ਬਣਿਆਂ ਰਹੇਂ। ੩। ਤੁਝ ਤੇ--ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ (ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ!) ਹੋਗੁ--ਹੋਵੇਗਾ। ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ--ਕਰਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ। ੪।

ਅਰਥ:--(ਹੋ ਭਾਈ!) ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ (ਮਨੁੱਖ-) ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਿਲ, (ਇਹ ਮਨੁੱਖ) ਜਨਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾ ਹੈ। ੧। ਰਹਉ। (ਹੋ ਭਾਈ!) ਤੂੰ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਤੰਗੇ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਹਾਥੀ, ਮੱਛੀ ਹਿਰਨ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਪੰਛੀ ਤੇ ਸੱਪ ਬਣਿਆਂ, ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਘੋੜੇ ਬਲਦ ਬਣ ਤੇ ਜੋਇਆ ਗਿਆ। ੧। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪੱਥਰ ਚਿਟਾਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਗਰਭ ਛਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ (ਕਿਸਮ ਕਿਸਮ ਦਾ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੇ ਬੂਟੇ) ਰੁੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਭਵਾਇਆ ਗਿਆ। ੨। (ਹੋ ਭਾਈ! ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ) ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਆ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤ ਲੈ ਕੇ ਖਲਕਤ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ। ਮਾਣ, ਝੂਠ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਦੇਹ। ਤੂੰ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ) ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ (ਤਦੋਂ ਹੀ) ਕਬੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਆਪ-ਭਾਵ ਵਲੋਂ ਮਰੇਂਗਾ। ੩। ਹੋ ਨਾਨਕ! (ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਤੇ) ਆਖ--ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜੋ ਕੁਝ (ਜਗਤ ਵਿਚ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਜੀਵ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ) ਮਿਲਾ ਲਏਂ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਹਰਿ-ਗੁਣ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੪।

੭੮= ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੀਏ ਬਹੁ ਰੰਗਾ ॥ ੧ ॥ [੩੨੬]-੧੩

ਪਦਅਰਥ:--ਅਸਥਾਵਰ--ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰੁੱਖ ਆਦਿਕ। ਜੰਗਮ--ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ। ਕੀਟ--ਕੀੜੇ। ਪਤੰਗ--ਖੰਡਾ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ। ਬਹੁ ਰੰਗਾ--ਬਹੁਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ। ਕੀਟੇ--ਅਸਾਂ ਕੀੜੇ, ਅਸਾਂ ਧਰੇ। ੧।

ਅਰਥ:--ਅਸੀਂ (ਹੁਣ ਤਕ) ਰੁਖ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ (ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੰਗਣ ਵਾਲੇ) ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ-ਪਤੰਗੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੇ ਹਾਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਅਜੇਹਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਸਪਤੀ, ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ, ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜੀਉਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਵੱਢਣਾ ਟੁੱਕਣਾਂ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਬਨਾਸਪਤੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਿੱਖੀ-ਕਰਮ ਹੈ।

(੩) ਜੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ

ਏਡਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਤ੍ਰਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਨਾਂ ਖਾਵੇ, ਪਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਿਹਾ ਇੱਕ ਪੌਸ਼ਟਕ ਅਹਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਮਾਸ ਨਾਂ ਖਾਵੇ ?

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾਂ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੈ ਕਿ, ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਕਿ ਬਨਾਸਪਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਨਦਾਰ ਸਮਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਸ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਮੰਨੇ। ਅੱਜ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖਾਂ ਆਦਿ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵੀ ਦੂਜੇ ਜਾਨਦਾਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ, ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਆਦਿ ਵਾਂਗ ਹੀ (ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ) ਜੀਵਨ ਰਸ ਮਾਣਦੀ ਹੈ।

(ਸ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਉਰਾਸੀ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ, ਕੇਵਲ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਦਾਣਿਆਂ ਅਥਵਾ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚਲੇ " ਜੀਵ " ਨੂੰ ਜੀਵ ਮੰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ " ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ " ਦੇ ਉਹ ਅਰਥ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਖੋਜ ਦੇ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਰਥ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਂਉਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਮਰਨ-ਜੀਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੂਤਕ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਵੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅੰਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਕਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀਆਂ ਗੁਰੂਬਾਣੀ-ਤੁਕਾਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ :-

" ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ ॥ " ਤਥਾ : " ਅੰਨੈ ਬਿਨਾ ਨ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲੁ ॥ ਤਜੀਐ ਅੰਨਿ ਨ ਮਿਲੈ ਗੁਪਾਲੁ ॥ "

ਉਂਵ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸ ਅੰਕ ਜਾਂ ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਅਜੇਹਾ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣੀ ਅਤੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਹੱਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿੱਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਉਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਤੁਕਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਕੀਰਾਂ ਹਨ :-

੭੯= ਗੋਂਡ ॥ ਧੰਨੁ ਗੁਪਾਲ, ਧੰਨੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਧੰਨੁ ਅਨਾਦਿ, ਭੂਖੇ ਕਵਲੁ ਟਹਕੇਵ ॥
 ਧਨੁ ਓਇ ਸੰਤ, ਜਿਨ ਐਸੀ ਜਾਨੀ ॥ ਤਿਨ ਕਉ ਮਿਲਿਬੋ ਸਾਰੰਗਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇ, ਹੋਇ ਅਨਾਦਿ ॥ ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ ਅੰਨ ਕੈ ਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ ਅੰਨੁ ॥ ਅੰਡੈ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨੀਕਾ ਵੰਨੁ ॥
 ਅੰਨੈ ਬਾਹਰਿ ਜੋ ਨਰ ਹੋਵਹਿ ॥ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਅਪਨੀ ਖੋਵਹਿ ॥ ੨ ॥
 ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ ॥ ਨਾ ਸੋਹਗਾਨਿ ਨਾ ਓਹਿ ਰੰਡ ॥
 ਜਗ ਮਹਿ ਬਕਤੇ ਦੁਧਾਧਾਰੀ ॥ ਗੁਪਤੀ ਖਾਵਹਿ ਵਟਿਕਾ ਸਾਰੀ ॥ ੩ ॥
 ਅੰਨੈ ਬਿਨਾ ਨ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲੁ ॥ ਤਜੀਐ ਅੰਨਿ, ਨ ਮਿਲੈ ਗੁਪਾਲੁ ॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਹਮ ਐਸੇ ਜਾਨਿਆ ॥ ਧਨੁ ਅਨਾਦਿ, ਠਾਕੁਰ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ੪ ॥ [੮੭੩]-੮-੧੧

ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜੀ ਤਰਤੀਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਉ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ, ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਕੀ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ :-

ਪਦਅਰਥ-ਧੰਨੁ--ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ, ਸੁਹਣਾ, ਗੁਣਵਾਨ। ਗੁਪਾਲ--ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ। ਗੁਰਦੇਵ--ਸਤਿਗੁਰੂ। ਅਨਾਦਿ--ਅੰਨ ਆਦਿ, ਅਨਾਜ। ਕਵਲੁ--ਹਿਰਦਾ। ਟਹਕੇਵ--ਟਹਿਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਖਿੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ--ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮਿਲਬੋ--ਮਿਲੇਗਾ। ਸਾਰੰਗ ਪਾਨੀ--ਧਨਖਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ। ੧। ਆਦਿ ਪੁਰਖ--ਪਰਮਾਤਮਾ। ਅੰਨ ਕੈ ਸਾਦਿ--ਅੰਨ ਦੇ ਸੁਆਦ ਨਾਲ, ਅੰਨ ਖਾਧਿਆਂ। ੧। ਰਹਾਉ। ਅੰਡ--ਪਾਣੀ। ਵੰਨੁ--ਰੰਗ। ਅਪਨੀ--ਆਪਣੀ (ਇਜੱਤ)। ੨। ਰੰਡ--ਰੰਡੀਆਂ। ਬਕਤੇ--ਆਖਦੇ ਹਨ। ਦੁਧਾਧਾਰੀ--ਦੁੱਧ-ਆਧਾਰੀ, ਦੁੱਧ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਗੁਪਤੀ--ਲੁਕ ਕੇ। ਵਟਿਕਾ--ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਮੱਧ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਪਿੰਨੀ ਜਾਂ ਰੋਟੀ। ੩। ਤਜੀਐ ਅੰਨਿ--ਜੇ ਅੰਨ ਤਜਿਆ ਜਾਏ, ਅੰਨ ਛੱਡਿਆ। ੪।

ਅਰਥ:- (ਹੇ ਭਾਈ!) ਅੰਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਭਗਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਅੰਨ ਖਾਧਿਆਂ ਹੀ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੧। ਰਹਾਉ। ਸੋ, ਧੰਨ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਾਲਣਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ (ਜੋ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਧੰਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਜੋ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੂਝ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ), ਤੇ ਧੰਨ ਹੈ ਅੰਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੁੱਖੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ (ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ) ਟਹਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਤ ਵੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆਈ ਹੈ (ਕਿ ਅੰਨ ਨਿੰਦਨ-ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅੰਨ ਖਾ ਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੧। (ਤਾਂ ਤੋ) ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਅੰਨ ਤੋਂ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਂ ਅੰਨ ਨੂੰ ਇਉਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਛਕੋ ਜਿਵੇਂ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਾ ਹੈ)। (ਵੇਖੋ, ਜਿਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਉਸ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਅੰਨ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸੁਹਣਾ ਰੰਗ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ! (ਜੇ ਪਾਣੀ ਵਰਤਨਾਂ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਨ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਿਉਂ?)। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਨ ਤੋਂ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਇੱਜਤ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਅੰਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਦੁਨੀਆਂ ਪਸੰਦ ਕਰੇ) । ੨ । ਜੋ ਲੋਕ ਅੰਨ ਛੱਡਣ ਦਾ ਪਖੰਡ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਚੀਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹਨ ਜੋ) ਨਾ ਸੋਹਾਗਣਾਂ ਹਨ ਨਾ ਰੰਡੀਆਂ । (ਅੰਨ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ,) ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਸਾਰੀ ਪਿੰਨੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ੩ । ਅੰਨ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸੁਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅੰਨ ਛੱਡਿਆਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਹੇ ਕਬੀਰ ! (ਬੇਸ਼ੱਕ) ਆਖ-ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਧਿਆਂ (ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ) ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ । ੪ ।

ਇਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅੰਨ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਬਣਨ ਲਈ ਅੰਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾਂ ਨਿਰਾ ਪਖੰਡ ਹੈ । ਅੰਨ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਦੂਧਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਪੋਲ ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਹੀ ਦੂਧਾਧਾਰੀ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇਹ ਚੋਰੀ ਛਿੱਪੇ ਕਈ ਕੁਝ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ, ਕੇਵਲ ਅੰਨ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਸਸਤਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਸਹਿਜ ਹੀ ਪਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਅੰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਕਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਅਜੇਹੇ ਚੰਗੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾਂ ਪਖੰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਪਖੰਡੀ ਮਨੁੱਖ, ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਸੰਕੇਤ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕੇਵਲ ਅੰਨ ਹੀ ਹੈ । ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਲਈ ਸਦੀਵੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਕੇਵਲ ਅੰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕਹਿਣਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਈ ਥਾਂ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਕੈਨੇਡਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਥਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ । ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅਸਕੀਮੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸਦਾ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਉਥੇ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਅੰਨ ਬੜਾ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਚੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਨ ਮਨੁੱਖ ਚਕਰੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧੪੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

“ਅੰਨੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲੁ” ਆਦਿਕ ਗੁਰ ਵਾਕ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨਾਜ ਆਦਿਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਹਾਰ ਹਨ । ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਅਹਾਰ ਅੰਦਰ ਅੰਨ ਜਲ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੁੰਚਣ ਕਰ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਘਟ ਸਕਦਾ - - - ।

ਦਾਇਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਦੀਵੀ-ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਆਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੇ ਘੋਰ ਪਾਪ ਨੂੰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ “ਪਾਪ” ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਜਿਸ “ਮਾਸ ਖਾਣ” ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਵੀ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ “ਪਾਪ--ਘੋਰ ਪਾਪ--ਵਡਾ ਪਾਪ” ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

“ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ” ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ :-

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਉਪਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਘੱਟ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਰਾਗ, ਮਹਲਾ, ਸ਼ਬਦ ਨੰਬਰ, ਅੰਕ ਆਦਿ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਜਾਨੂੰ ਕਰਾਈ ਜਾਣਾਂ, ਦਾਸ ਲਈ ਲਗ-ਪਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ । ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤਾ ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦੂੰਡ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਦਾਸ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ । ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਫ਼ੇ ਵਾਰ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ--

੧= “ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਚ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ” - ਫਿਰ ਛੇਵੀ ਸਤਰ ਤੇ, ੨ = “ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ” ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ “ਗਲ ਵੱਚ ਕੇ ਹਤਿਆ ਰੂਪੀ ਪਾਪ” ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲ ਵੱਚ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਤ ਤਾਂ ਗਲ ਵਚਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮਛੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਵੱਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ । ਸੂਰਾਂ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਨਾਸ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਕੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਸੋ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ, ਅਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇ ਸਰਬ-ਕਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਥਾਨੀ ਸਦਾ ਇੱਕਸਾਰ “ਸੱਚ” ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ “ਉਹ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । “ਜੀਵ-ਹਤਿਆ” ਦਾ ਪਾਪ “ਕੇਵਲ” ਗਲਾ ਕੱਟਣ “ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ” ਗਿਆਨ “ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਸੰਕਾ ਜ਼ਰੂਰ

ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਾਇਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ-ਵਚਣ ਵਾਲੀ ਹਤਿਆ ਵਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਸਾਇਦ ਇਹ ਪਾਪ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ?' ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ-ਵਾਗੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਾਲ ਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਹੀ ਵਰਤੀ ਹੋਵੇ ? [ਭਾਈ J.P.S.S ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੋ 'ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ' ਬਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ]

ਆਪਣੀ ਮਤ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਵਾਲੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ-- 'ਮੂਲ ਨਾ ਉਤਰੇ ਹਤਿਆ ਬੇਮੁਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ॥' ਪੁਨਾ 'ਬਿਸ਼ਾਸ ਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਣ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ ॥' ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਤਿਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਥੋਂ ਲੱਗੇ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਵਾਰ ਅਤੇ ਕਿਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੇਦਾਂ ਤਥਾ ਪੁਰਾਣਕ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ।

ਫਿਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੪੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ 'ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ' -- ਉਹੀ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚਾਰ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ । ੧੫੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ 'ਸਭੋ ਸੂਤਕ ਭਰਮ ਹੈ--ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

੧੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਲਿਖ ਕੇ-- 'ਰਾਜਕ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਅਪੜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ' --ਅਤੇ ਅਗੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣ ਦੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ । ਰਾਗ, ਮਹਲਾ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਅੰਕ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾ ਸਕਣਾ ਦਾਸ ਲਈ ਲਗ-ਪਗ ਅਸੰਭਵ ਹੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਵੀ ਵਸ ਲਗਦੇ ਦਾਸ ਨੇ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ--

'ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕ ਅੰਬਰਾਵੈ ॥ ਸਭ ਘਟਿ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ ॥'
ਤਥਾ : 'ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਧੇ ਠਾਕੁਰ ਕਾਹੇ ਮਨ ਭਉ ਕਰਿਆ ॥'
ਤਥਾ : 'ਸੋ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰੁ ਕਰੀਮੁ ਦੇ ਜੀਆ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਧਿ ॥'
ਪੁਨਾ : 'ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਮੇਦਨੀ ਸੋਈ ਕਰਦਾ ਸਾਰ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਲਕੁ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਚਾ ਪਰਵਰਦਗਾਰੁ ॥'
ਤਥਾ : 'ਜਲਿ ਬਲਿ ਪੁਰੀਆ ਲੋਆ ਆਕਾਰਾ ਆਕਾਰ ॥ ਓਇ ਜਿ ਆਖਹਿ ਸੁ ਤੂੰ ਹੈ ਜਾਣਹਿ ਤਿਨਾ ਭਿ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ॥'
ਪੁਨਾ : 'ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥ ਜਲ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਇਅਨੁ ਤਿਨਾ ਭਿ ਰੋਜੀ ਦੇਇ ॥
ਓਥੈ ਹਟੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾ ਕੋ ਕਿਰਸ ਕਰੇਇ ॥ ਸਉਦਾ ਮੂਲਿ ਨ ਹੋਵਈ ਨਾ ਕੋ ਲਏ ਨ ਦੇਇ ॥
ਜੀਆ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਜੀਆ ਖਾਣਾ ਏਹ ਕਰੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥'
ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-- 'ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਭ ਜੀਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਿਜਕ ਅਡੋ ਅੱਡੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹੈ-- [ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਰਿਜਕ ਅਡੋ ਅੱਡ ਹੈ । ਬੜੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ, ਅੰਨ ਦਾਣੇ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਾਂ ਵੀ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ਟਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਮੱਖਣ, ਦੁਧ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਆਦਿ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁੰਝ ਭਰ ਖੜਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਸਲ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਵਾਲੀ ਹੈ]

'ਬਗੁਲਾ ਕਾਗ ਨ ਰਹਈ ਸਰਵਰਿ ਜੇ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਸਿਆਣਾ ॥ ਓਨਾ ਰਿਜਕ ਨ ਪਾਇਓ ਓਥੈ ਓਨਾ ਹੋਰੋ ਖਾਣਾ ॥'
ਪੁਨਾ : 'ਹੰਸ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣਾ ਬਗੁ ਡਡਾਂ ਭਾਲਣ ਜਾਵੈ ॥'
ਪੁਨਾ : 'ਕਊਆ ਕਾਗ ਕਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪਾਈਐ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਬਿਸਟਾ ਮੁਖਿ ਗੋਰੈ' ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਂ ਦੀ ਬਿਸਟਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਲਿਖਦਿਆਂ ਹੀ (ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਛੱਡ ਕੇ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ [ਲੀਹਾਂ ਪਾੜੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਵਾਲੇ ਗੱਡ-ਬੈਲ ਵਾਂਗ] ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

'ਸੋ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਭਰਾ 'ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ' ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਖਾ ਪੀ ਲੈਣਾ ਪਵਿਤਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ 'ਸਭ ਕੁਝ' ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਮਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿੰਤੂ ਗੋਰੇ, ਡੱਡਾਂ, ਵਿਸ਼ਟਾ, ਕਿਰਮ, ਘਾਸ ਫੂਸ, ਅੱਲ ਪੱਲ ਆਦਿ ਦਾ ਖਾ ਜਾਣਾ ਭੀ ਪਵਿਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।'

ਮਾਸ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਰੂਪ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਰਿਜਕ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਆਦਿ ਗੰਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਵੀ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਕਤੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਦਲੀਲ ਏਥੇ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖੋਟਾ ਖਰਾ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਬੁੱਧ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਸਿਰ ਪਾਪ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਸਿਰ ਦੁੱਖ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ 'ਖਾਧਾ' ਪਹਿਨਿਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਪਵਿਤਰ ਹੈ--ਤਿਨ ਕਾ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਮਾਇਆ ਸਭੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮਿ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ॥[੬੪੮]-ਵਾਰ-੧੬

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਅਜੇਹੀ ਘਟੀਆਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਕਤੀ ਘੜ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ

ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਗਏ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸਤਰ ਜਾਂ ਤੁਕ ਵੀ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਲਿਖ ਕੇ ਡੱਡਾਂ, ਕਿਰਮ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਆਦਿ ਖਾ ਲੈਣ ਦਾ " ਫੈਸਲਾ " ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ । ਗੁਜਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੮੦= ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਨੁ ਮੋਹੈ ॥ ਜਪਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਧਿਆਈਐ
ਸਭ ਕਉ ਦਾਨੁ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭੂ ਓਹੈ ॥ ੧ ॥ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਜਨਾ ਮੇ ਕਉ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਮਨੁ ਮੋਹੈ ॥
ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਣ ਮਿਲਿ ਗੁਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜਨੁ ਸੋਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਹਰਿ
ਭਗਤਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਕਉਲਾ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਲਾਗੈ ਪਗਿ ਓਹੈ ॥ ਜਨ ਕਉ ਰਾਮਨਾਮੁ ਆਧਾਰਾ ਹਰਿਨਾਮੁ ਜਪਤ
ਹਰਿਨਾਮੇ ਸੋਹੈ ॥ ੨ ॥ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗਹੀਨ ਮਤਿ ਫੀਕੈ ਨਾਮੁ ਸੁਨਤ ਆਵੈ ਮਨਿ ਰੋਹੈ ॥ ਕਉਆ ਕਾਗ ਕਉ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪਾਈਐ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਵਿਸਟਾ ਖਾਇ ਮੁਖਿ ਗੋਹੈ ॥ ੩ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਵਾਦੀ ਜਿਤੁ
ਨਾਤੈ ਕਉਆ ਚੰਸੁ ਹੋਹੈ ॥ ਨਾਨਕ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਵਡੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਮਲੁ ਧੋਹੈ ॥ ੪ ॥ [੪੯੨]--੨

ਪਦ ਅਰਥ:-ਗੋਵਿੰਦੁ-ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਰਾਖਾ । ਉਹੋ-ਉਹੀ । ੧ । ਗਾਵਾ-ਗਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਸੋਹੈ-ਸੋਹਣੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਸਾਗਰ-ਸਮੁੰਦਰ । ਕਉਲਾ-ਲੱਛਮੀ, ਮਾਇਆ । ਰਿਧਿ-ਸਿੱਧ-ਕਰਾਮਾਤੀ ਤਾਕਤਾਂ । ਲਾਗੈ-ਲਗਦੀ ਹੈ । ਪਗਿ ਓਹੈ-ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ । ਆਧਾਰਾ-ਆਸਰਾ । ਨਾਮੇ-ਨਾਮਿ, ਨਾਮ ਵਿਚ (ਜੁੜ ਕੇ) । ੨ । ਦੁਰਮਤਿ-ਭੈੜੀ ਮਤ ਵਾਲੇ । ਰੋਹੈ-ਰੋਹ, ਕ੍ਰੋਧ । ਕਾਗ-ਕਾਂ । ਤ੍ਰਿਪਤੈ-ਰੱਜਦਾ ਹੈ । ਮੁਖਿ-ਮੂੰਹ ਵਿਚ । ੩ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ-ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ-ਜਲ ਦਾ ਸਰੋਵਰ । ਸਤਿਵਾਦੀ-ਸਦਾ ਥਿਰ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲਾ । ਜਿਤ-ਜਿਸ ਵਿਚ । ਨਾਤੈ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਿਆਂ । ਹੋਹੈ-ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਧੋਹੈ-ਧੋਂਦਾ ਹੈ । ੪ ।

ਅਰਥ:-ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਗੋਵਿੰਦ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । (ਹੇ ਭਾਈ !) ਗੁਰੂ ਸਾਧ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ (ਤੇ, ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਕੇ) ਮਨੁੱਖ ਸੋਹਣੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਹੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇ ! ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੋਵਿੰਦ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ (ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਤੇ, ਮੇਰੇ) ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ ਹੈ । ਹੇ ਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੋ, ਗੋਵਿੰਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਹੀ ਗੋਵਿੰਦ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ੧ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲਛਮੀ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਆ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਆ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਹਰੀ ਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਸੋਹਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੨ । ਹੇ ਭਰਾਵੇ ! ਭੈੜੀ ਮਤਿ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਬਦ-ਕਿਸਮਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਵੀ ਹੌਲੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਕਾਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਸੁਆਦਲਾ ਭੋਜਨ ਰਖੀਏ (ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੇ ਥਾਂ) ਉਹ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੩ । ਹੇ ਭਰਾਵੇ ! ਸਦਾ ਥਿਰ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਉਸ ਗੁਰੂ-ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਨ੍ਰਤਿਆਂ (ਆਤਮਕ ਚੁੰਭੀ ਲਟਿਆਂ) ਕਾਂ ਵੀ (ਭਾਵ, ਸਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੰਦ ਵਿਚ ਖੁਸ਼-ਰਹਿਣਾ ਮਨੁੱਖ ਵੀ) ਚੰਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਹਰੀ-ਨਾਮ-ਮੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਧੰਨ ਹਨ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਂਦਾ ਹੈ । ੪ ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਰਥ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਏਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿ ਕੇ, ਹਰੀ-ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਜੋੜਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਭੈੜੀ ਮਤਿ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਸੇ ਮੰਦਭਾਗੇ ਮਨਮੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਕਿ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ " ਕਾਂ " ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ " ਕਾਂ " ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾ ਕੇ ਰਜਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਏਵੇ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗੇ ਮਨਮੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ, ਸੰਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ " ਮਾਸ ਖਾਣ ਬਾਰੇ " ਜਾਂ " ਮਾਸ ਨਾਂ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ", ਜਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਭੇਤ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਜੋੜਿਆ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਰਮ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ ।

" ਜੇਤੇ ਦਾਨੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ " ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਅਰੰਭੀ ਰਖਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ--

" ਅੰਨ ਆਦਿ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕਰ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰਮ ਦਾ ਸੂਤਕ ਕਥਨ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਆਨ ਥਾਨ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ--

" ਛੋਡਹਿ ਅੰਨੁ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ ॥ "

(ਸਫ਼ਾ ੧੫੩) ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਕਰਿ ਮੰਨੀ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਭੀ ਉਪਰ ਕਲਪੀ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਵਾਂਗ ਭਰਮ ਰੂਪ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਉਚਰੇ ਹੋਏ ਗੁਰਵਾਕ ਨਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ?-- " ਛੋਡੋ ਮਾਸ ਕਰੇ ਪਾਖੰਡ " ।

ਇਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਚੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਨੂੰ ਖੇਡ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਅਜੇਹੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।

੧੫੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਲਓ ਅਸੀਂ ਏਸੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕ ਕਥੇ ਗਏ ਹਨ, ਮਾਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਭਜਣ, ਜੀਅ-ਦਇਆ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਵਾਕ ਮਿਲਦੇ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਯਥਾ--

“ ਸਚੁ ਤਾ ਪਰ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥ ਦਇਆ ਜਾਣੇ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥ ”

ਤਥਾ : “ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥ ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਬੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥ ”

ਤਥਾ : “ ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਟੀ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ”

ਪੁਨਾ : “ ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ॥ ਛੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਭਾਗ ॥ (ਤਾਗੁ ਦੇ ਥਾਂ ਭਾਗ ਛਪ ਜਾਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ)

ਪੂਰੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥਵਿਚਾਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸਮਝਦਿਆਂ, “ ਜੱਜ ” ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ “ ਫੈਸਲਾ ” ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦਇਆ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ:---

ਤਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਮਾਸ-ਖੋਰੇ ਭਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਕਿ ਜਿਸ ‘ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ’ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ‘ ਓਹ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦੇ ਦੂਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਤਰਲੇ ਨੈਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਓਸੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਨੇ ਛੁਰੀ ਵਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮਾਸ ਖੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਫਾਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਕੇ ਤਾਈਂ ਤਰਲੇ ਮਾਰਨਗੇ ! ਬਚਾਉ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

16= “ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ”

[ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅੰਦ (ਮਾਸਖੋਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ) ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ]

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ “ ਕੁਠੇ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ” ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਸਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਕਿ, “ ਜੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ‘ ਕੁਠੇ ’ ਦੇ ਥਾਂ ‘ ਮਾਸ ’ ਪਦ ਵਰਤਦੇ “ **ਹੁੱਜਤ** ਲਿਖਦਿਆਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--

ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਜ-ਕਥਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ‘ ਕੁੱਠਾ ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ਤਦ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਈਸਾਈ ਬੁਚੜਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਾਸ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਬਿੱਲੀ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮਾਸ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਸ਼ੇਰ ਬੁਘਆੜ ਦਾ ਜੂਠਾ ਮਾਸ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਆਪੋ ਮਰੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮੁਰਦਾਰ ਮਾਸ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਝਟਕਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ‘ ਤੇ ’ ਕੁੱਠਾ ’ ਪਦ ਦੇ ਕੁਰਹਿਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ‘ ਉਸ਼ਟ ’ ਲਕੜ ਨਿਆਇ ‘ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਝਟਕਾ ਖਾਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਛੁਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਾਲੇ ਭਰਾ ‘ ਝਟਕਾ ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਘੜ ਲੈਣ ਕਿ ‘ ਝਟਕਾ ’ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਉਪਰ ਦਸੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੰਦੇ ਮੰਦੇ ਮਲ ਭੱਖੀ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਹੀ ਲੜਦਾ ਹੈ ? ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਦੇਖਣ ਚਾਕਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਫੇਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸੁਭ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਝੱਡ ਕੇ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇਸੇ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਹੋਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਲ ਭਖ ਮਾਸ ਵਲ ਧਾਉਂਦੇ ਫਿਰਨਾ ਨਿਰਾ ਸਿਰੜ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਸਗੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕਰਤਬ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਲਾਲ ਧਰ ਲੈਣਾ ਯੈਡਾ ਸਿਰੜ ਨਹੀਂ ਜੇਡਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਝਟਕਾ ਧਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਿਰੜ ਹੈ। [ਸਫ਼ਾ ੧੭੪] (ਇਹ ਹੈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ

ਕਥਿਤ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਵਣਗੀ)

“ ਆਪੇ ਮੈਂ ਰੱਜੀ ਪੁੱਜੀ ਆਪੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਜੀਣ ” ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਵਾਂਗ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪੇ ਹੀ ਮੁਕਦਮਾਂ ਘੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਠੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸਾਂ ਏਹੀ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ “ ਕੁਠਾ-ਮਾਸ ” ਖਾਣਾ ਹੀ ਵਰਜਤ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਮਾਸ ਖਾਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਮਾਸ ਖਾਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਾਲਾ ਮਾਸ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਧੜ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜੇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਨ ਦੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੋੜ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਥਾਂ ਹੇਠ ਲਕੀਰ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ) ਏਡੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਅਤੇ ਸੁਭ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਰੋਕਿਆ ਸੀ ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਕੇ ਅਨੂਠੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਜਿਆ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਠੇ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ ਕੁੱਠਾ ” ਪਦ “ ਕੁਹਣ ” ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸਤਵੀ ਸਤਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:---

“ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਸੜ ਦੁਆਰਾ ਵੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ’ ਹੋ ਹਨ। ਅਰਥਾਥ ‘ ਕੁਠਾ ’ ਨਾਮ ਉਸ

ਵਸਤੂ ਦਾ ਮੈਂ ਜੋ ਸਸਤ ਪਰਹਾਰ ਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ (ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵੱਚ ਕੇ) ਪ੍ਰਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕੀ ਹੈ? ਮਾਸ

ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਠਾ ਨਾਮ "ਮਾਸ" ਦਾ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਦਾ ਨਹੀਂ।"

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ "ਕੁਠੇ" ਦਾ ਭਾਵ ਪੰਥਕ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ "ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ --" ਕੁਠਾ ਤੇ ਭਾਵ ਉਹ ਮਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ " (ਸਫਾ ੨੬ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੯)। ਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਮਨਮਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਵਾਗਾ "ਫੈਸਲਾ" ਹੈ ਕਿ ਕੁਠਾ ਮਾਸ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ --> ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਦਾ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਖੰਡਨਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ "ਕੁਠਾ", "ਕੁਹਣ", "ਕੁਹ", "ਕੁਹਤ", ਆਦਿਕ ਪਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਮਾਤਰ ਦੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਅਰਥਾਤ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਨਿਖੇੜੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਵਰਤਣ ਕਰਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕ-ਤਰਕਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਬਿਧ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ--

(੧) "ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੇ ਨ ਜਾਣਾ ॥"

ਇਸ ਦੇ ਇਉਂ ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ (ਪਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਨਾ ਉਚਾਰਣ ਯੋਗ ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਬਕਰਾ

ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ, ਲੇਪਣ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰਸੋਈ ਦੇ ਸਥਾਨ (ਚਉਕੇ) ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਆਵੇ, ਆਗਿਆ ਇਹ

ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕੱਲੇ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੁਠੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮਾਸ ਹੀ ਹੈ।

[੧-ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ: ਇਹ ਗੱਲ ਉਚੇਚੀ ਧਿਆਨ ਗੋਚਰੀ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਭਾਵੇਂ ਕੁਹਣਾਂ ਪਦ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਉਥੇ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਆਉਣ ਦੇ ਥਾਂ "ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ", ਜਾਂ "ਕੁਹਤ" ਪਦ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਫਿਰ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਖੋਜੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਮਾਸ ਪਦ ਦੀ ਭਰਮੀ-ਘਿਰਣਾ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਣ, ਜਾਂ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ]

ਕਿੱਤੀ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ "ਕੁਠਾ" ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਏਥੇ ਆਪ ਹੀ ਮੰਨ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੱਕਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਸੇ "ਕੁਠੇ ਮਾਸ" ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੌਕੇ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ "ਕੁਠੇ ਬੱਕਰੇ" ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾਂ "ਬ੍ਰਾਹਮਣ" ਵਾਸਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਹੋਈ?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਤਾਂ ਏਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਠਾ" ਅਤੇ "ਮਾਸ" ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਏਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ "ਕੁਠਾ" ਸ਼ਬਦ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਮਾਸ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ "ਝਟਕਾ" ਪਦ ਖ਼ਾਲਸਈ ਢੰਗ ਵਾਲੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਮਾਸ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ। ਹੈ ਏਹੀ ਥਾਂ "ਮਾਸ" ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਜੇ ਕਹੇ ਕੁਠਾ, ਕੁਹਣਾ ਆਦਿਕ ਪਦ ਕਵਚਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਲਾਲ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ਹਨ, ਤਦ ਦੇਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਫ਼

ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬਕਰੇ ਆਦਿਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਢਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਯਥਾ--

੨) "ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ ਖਾਇਆ"

ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਗਯੋਪਵੀਯਤ ਸਮੇਂ ਬਕਰੇ ਵੱਡਣ ਦੀ ਕੁਵੇੜੀ ਰਸਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬਕਰੇ ਵਢਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ "ਕੁਹਿ" ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਜੇ ਬੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰ ਵਾਕ ਸੁਣ ਲਵੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿ "ਕੁਹਣ" ਦੇ ਅਰਥ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਢਣ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਯਥਾ ਗੁਰੂ ਵਾਕ--

੩) "ਬੇਦੁ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ ॥ ਜੀਆਂ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੈ ਪਰਾਣੀ ॥"

ਨੋਟ:--ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

ਅਰਥਾਤ, ਐ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਮੂਹੋਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈਂ (ਪਾਠ ਦਾ ਨੇਮੀ ਹੈਂ) ਪਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਢਦਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਗਦਾ। - - - ਸੋ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਹਣ", "ਕੁਹਤ", "ਕੁਹ", "ਕੁਠਾ" ਆਦਿਕ ਪਦ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਤ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਗਏ, ਪ੍ਰੰਤੂ "ਕੁਠਾ" ਹਰੇਕ ਮਾਸ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹ ਕੇ (ਵੱਚ ਕੇ) ਸਹੇੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੁਹਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਦੀਨਦਾਰ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਬੇਦੀਨ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਸਿੱਖ। "ਅਗੇ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

"ਬਸ, ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚਾਹੇ ਕੁਹਿਤਾਂ ਵਿਚ "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਰਖਣ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁਰਹਿਤ ਨ ਕਰਣ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ 'ਕੁੱਠਾ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਮਾਸ' ਪਦ ਵਰਤਨ ਦੇ ਥਾਂ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਵਰਤਣ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

"ਕੁੱਠਾ" ਪਦ ਵਿਚ ਨਿਰੋ ਮਾਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਸੰਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧਨ ਹੈ।

"ਕੁੱਠਾ" ਪਦ ਉਚਾਰਨ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਅਰਥ ਦਾ ਭੀ ਸੰਬੰਧਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਠਾ ਉਹ ਮਾਸ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਗਲ ਵੱਚ ਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਸਹੋੜਿਆ ਜਾਏ। [ਸਫਾ ੧੭੭ ਹੇਠੋ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ। ਅਗੇ ੧੭੮ ਸਫਾ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ]

ਮਾਸ ਪਦ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਮਾਤਰ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਢਣ ਵਾਲੇ ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਨੁਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਭਾਸ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ 'ਮਾਸ' ਦੇ ਅਰਥ ਓਹ ਭੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਦੀ ਭੀ ਪੈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਵਾਦੀ ਵਢ ਜਾਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਮਾਸ' ਪਦ ਦੇ ਥਾਂ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਰਖਿਆ।

[ਜਦ ਹੰਕਾਰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ, 'ਮਾਸ' ਦੇ ਮੋਮਨ 'ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਨੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮੇਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਣੀ, ਭਾਈ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝਦੇ ਸਨ]

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਆ ਜਾਣਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ (ਨੰ : ੪੭/੧੪) 'ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ---' ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੋਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੰਮਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਵ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਗਰਭ, ਰਤਕ, ਬੁੱਥ, ਨਵ-ਜਨਮਿਆਂ ਬਾਲ, ਮਾਂ, ਬਾਪ, ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਛੇੜ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਐਨ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ 'ਸੁ-ਕਰਮ' ਜਿਸ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਉਹੀ ਚੰਗਾ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਕੁ-ਕਰਮ' ਬਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਨਾਗਨੀ-ਸਾਂਗ ਬਣ ਕੇ ਖੁੱਭ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ 'ਕੁੱਠਾ-ਸਾਂਗ' ਵੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਬੜੀ ਛੇੜੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ੧੭੮ ਸਫੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ---

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗੇ ਉਸ 'ਮੁਸਲੀ ਧਰ' (ਭਾਵ, ਮੁਸਲਮਾਨ-ਇਸਤ੍ਰੀ-ਗਾਮੀ) ਵਾਲੀ ਕੁਰਹਿਤ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੈ, ਅਤੇ 'ਮੁਸਲੀ ਧਰ' ਪਦ ਦੇ ਥਾਂ ਹੁਣ 'ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ ਗਾਮੀ' ਦੇ ਪਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਭੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਯੋਗ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ 'ਕੁੱਠਾ' ਦੇ ਥਾਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ' ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦ੍ਰਿੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਮਾਸ' ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। - - - ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਇਹ ਉਜਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਓਹ ਸਿੰਘ ਸਜਣ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਤਿਤ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਏ? ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਸਾਫ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਅਸੂਲਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਝਟਕਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਵੀਨ ਤਰਮੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਥੀ ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਵਾਲੀ ਤਨਖਾਹ ਅੰਦਰ ਹਨ?

ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਤ੍ਰਿਆ ਗਾਮੀ ਵਾਲੀ ਤਰਮੀਮ ਹੋਣ ਪਰ, ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਮੁਸਲੀ ਧਰ' ਵਾਲੀ ਕੁਰਹਿਤ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕੁਰਹਿਤ ਦੀ ਤਾੜਨਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਤ੍ਰਿਆ ਗਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਹੀ ਇਸ ਮਾਸ ਵਾਲੀ ਤਰਮੀਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਮ-ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਹੋਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਤ੍ਰਿਆ ਵਾਲੀ ਤਰਮੀਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਤ੍ਰਿਆ ਰਮਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਤਰਮੀਮ ਹੋਣ ਪਰਪਤਿਤ ਗਰਦਾਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਦ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਸ ਵਾਲੀ ਤਰਮੀਮ ਪਸਚਾਤ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਸਹਾਰੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਪਤਿਤ ਗਰਦਾਨੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਕਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਰਮੀਮ ਹੋਣ ਪਰ, ਤਰਮੀਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰਤ੍ਰਿਆ ਗਾਮੀ ਪਤਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਗਏ ਤਦ ਇਸਨਵੀਨ ਮਾਸ ਵਾਲੀ ਤਰਮੀਮ ਹੋਣ ਪਰ, ਸ ਤਰਮੀਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਿਉਂ ਪਤਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਣ? ਭੀ ਕਿਉਂ ਪਤਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਣ? (੧੮੦)

ਵਿਚਾਰ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਨਮੱਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅੱਡਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲੀ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਾਰੇ ਕਰਮ-ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

੧) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ ਚੌਥੀ ਕੁਰਹਿਤ 'ਕੁੱਠਾ' ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨ ਬਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ 'ਕੁਠੇ' ਦੇ ਥਾਂ 'ਮਾਸ' ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਬੜੇ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਦਿੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰ ਲੈਣੀ 'ਪੰਚ ਖ਼ਾਲਸੇ' ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਵੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। [ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵੀ ਕਿੰਤੂ

ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ।]

੨) ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜੀ ਸਖਤ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਪੰਜਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਸਮੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਕੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ (ਹੇਠ ਲਿਖੇ) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੇਅਰਥ ਹੀ ਸਨ:--

੮੧/੧= ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ ॥ ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ ॥ ੧ ॥ [੧੧੬੩]-੨

੮੨/੨= ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਤਿਆਗੈ ਐਧਾ ॥ ਪਰ ਨਾਰੀ ਸਿਉ ਘਾਲੈ ਧੰਧਾ ॥ [੧੧੬੪]-੨-੮(੧)

੮੩/੩= ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਨਾਰੀ ਰਤੁ ਨਿੰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ [੧੨੪੫]-੩(੧)

੮੪/੪= ਬਨਿਤਾ ਛੋਡਿ ਬਦ ਨਦਰਿ ਪਰ ਨਾਰੀ ॥ ਵੇਸਿ ਨ ਪਾਈਐ ਮਹਾ ਦੁਖਿਆਰੀ ॥ ੫ ॥ [੧੩੪੮]-੨

੮੫/੫= ਕਾਮਵੰਤ ਕਾਮੀ ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹ ਜੋਹ ਨ ਚੁਕੈ ॥

ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ਕਰੈ ਪਛੁਤਾਪੈ ਸੋਗ ਲੋਭ ਮਹਿ ਸੂਕੈ ॥ ੩ ॥ [੬੭੨]-੬

੮੬/੬= ਦੇਇ ਕਿਵਾੜ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗਹਿ, ਤਬ ਕਉਣੁ ਪੜਦਾ ਤੇਰਾ ਢਾਕੈ ॥ ੩ ॥ [੬੧੬]-੧੫-੨੬

੮੭/੭= ਮਨ ਰੇ ਕਉਣੁ ਕੁਮਤਿ ਤੈ ਲੀਨੀ ॥ ਪਰ ਦਾਰਾ ਨਿੰਦਿਆ

ਰਸਿ ਰਚਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਕੀਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ॥ [੬੩੧]-੩

੮੮/੮= ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹੇਤੁ ॥ [੨੭੪]-ਅਸਟ-੯(੧)

੮੯/੯= ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ ਸੇਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹਿਰਹਿ ਪਰ ਦਰਬੁ ਛਿਦ੍ਰ ਕਤ ਢਾਕੀਅਹਿ ॥

ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਮਤ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਸਗਲ ਕੁਲ ਤਾਰਈ ॥ ਹਰਿਹਾਂ ਸੁਨਤ ਭਏ ਪੁਨੀਤ ਪਾਕ੍ਸ਼ੁਹਮੁ ਬੀਚਾਰਈ ॥੮੯॥[੧੩੬੨]-

ਪਦਅਰਥ:--ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ--ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ । ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ--ਭੋਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸੇਈ--ਉਹ ਬੰਦੇ । ਲਾਜੀਅਹਿ--ਲੱਜਿਆਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਹਿਰਹਿ--ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਬਹੁ ਵਚਨ) ।

ਦਰਬ--ਧਨ । ਛਿਦ੍ਰ--ਐਥ, ਵਿਕਾਰ । ਕਤ--ਕਿੱਥੇ ? ਢਾਕੀਅਹਿ--ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਰਮਤ--ਸਿਮਰਦਿਆਂ । ਤਾਰਈ--ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਪੁਨੀਤ--ਪਵਿਤ੍ਰ । ਬੀਚਾਰਈ--ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ । ੮ ।

ਅਰਥ:--ਹੇ ਭਾਈ ! ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ) ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ? (ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ) । ਹੇ ਭਾਈ ! ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ) ਵੀ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । (ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੮ ।

੯੦/੧੦= ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰਾਤੀ ਨਿੰਦਾ ਅਖਾਧਿ ਖਾਹਿ ਹਰਕਾਇਆ ॥

ਸਾਚ ਧਰਮ ਸਿਉ ਰੁਚਿ ਨਹੀਂ ਆਵੈ ਸਤਿ ਸੁਨਤ ਛੋਹਾਇਆ ॥ ੩ ॥ [੪੦੨]-੩-੧੨੫

ਪਦਅਰਥ:--ਪਰ ਤਨ--ਪਰਾਇਆ ਸਰੀਰ (ਭਾਵ, ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰਾਇਆ ਰੂਪ) ਪਰਤੀ--ਪਰਾਈ । ਅਖਾਧਿ--ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਖਾਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ । ਹਰਕਾਇਆ--ਪਹਲਕਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਹਲਕਾ ।

ਸਚ--ਸਦਾ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ । ਰੁਚਿ--ਪਿਆਰ । ਸਤਿ--ਸਦਾ ਥਿਰ ਨਾਮ । ਛੋਹਾਇਆ--ਛੂਹ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ੩ ।

ਅਰਥ:--ਹੇ ਮੁਰਖ ! ਤੂੰ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਪਰਾਇਆ ਰੂਪ (ਮੰਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ), ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ (ਕਰਦਾ ਹੈ) ਤੂੰ ਲੋਭ ਨਾਲ ਹਲਕਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਤੇ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ (ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ, ਤਸਕਰੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸਭ ਅਜੇਹਾ ਧਨ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾ ਖਾਣ ਜੋਗ ਹੈ) । ਹੇ ਮੁਰਖ ! ਸਦਾ ਨਾਲ ਨਿਭਣ-ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸੱਚ-ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਖਿੱਝ ਲੱਗਦੀ ਹੈ । ੩ ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੱਲ ਖੋਟੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨੋਂ ਵੀ ਵਰਜਦਾ ਹੈ । ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ, ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜਿਸ ਕੁ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਘੋਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ, ਉਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਨੇ, ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਮੁਸਲੀ' ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ ? ਫਿਰ ਇਹ 'ਮੁਸਲੀ ਧਰ' ਕੁਰਹਿਤ (ਭਾਵ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭੋਗ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ) ਵਾਲਾ ਸ਼ੋਸ਼ਾ ਜੇ ਕਿਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਹਿ ਕੇ ਝੱਟ-ਪਟ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ।

ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਖੋਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇ ਅਸਾਧ-ਝੱਲ-ਰੋਗ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਏਨਾਂ ਬੌਦਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਆਦਿ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਿਆ ਕਰਦੀ । ਪੜ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ A ਤੋਂ A । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਮੁਖ-ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਕਲੇਜਾ ਮੂਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਬਾਰੇ ਭਾਈ J.P.S.S. ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ 'ਮਾਸ' ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਅੰਤਰ ਹੈ :-

- ੧) ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ, ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਭੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਕੇ 'ਕੁੱਠੇ' ਪਦ ਦੇ ਥਾਂ 'ਮਾਸ' ਲਿਖ ਦੇਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ 'ਕੁੱਠਾ' ਪਦ ਲਿਖ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਮਾਸ' ਦੇ ਮੋਮਨ 'ਬਣ ਜਾਣ' ਦੇ ਭਰਮ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ।
- ੨) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ 'ਮੁਸਲੀ ਧਰ' 'ਕੁਰਹਿਤ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲੀ-ਜੁਧ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ, ਭਾਵ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜਾਤ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਭ ਵਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਟੱਪ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿੰਘ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸੀ।
- ੩) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਗਲਿਆਂ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

17= ਕੁੱਠੇ ਪਦ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਚਾਰ

ਨਿਰਪੱਖ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੁੱਠੇ' ਅਥਵਾ 'ਹਲਾਲ' ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੀ 'ਤਾੜਨਾਂ' ਜਾਂ ਕੁਠਾ-ਕੁਰਹਿਤ 'ਤਾਂ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖਰੀਦਿਆ ਕਰਦੇ? ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੋਟਲਾਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਅੱਜ ਤੋਂ ੬੫/੬੬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਪਲਦੇ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਫਿਕਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡੇ ਸਿਗਰਟਾਂ, ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਕੇਸ ਵੀ ਕਟਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਂਦੇ। ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੂਰ ਰਹੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਵੀ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੇ ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤਾ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤਦ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਾਂਜਾ ਹਿੰਦੂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਸਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਰੀਦਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਕੁਠਾ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜੇਹਾ ਅਨੁਭਵ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਰਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਥਾਪ ਕੇ ਕੇਸ ਕਟਾਉਣ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਸਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉੱਥੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤਾਂ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਕੁੱਠੇ' ਅਥਵਾ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਘਿਰਣਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਘਿਰਣਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਚੌਥੀ ਕੁਰਹਿਤ 'ਕੁਠਾ' ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਸ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣਕ ਕਾਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁੱਠਾ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।

ਦਾਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ੭੨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਟੱਪ ਖਲੋਤੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਦਾਸ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹਟਵਾਣੀਏ ਵੀ 'ਕੁੱਠੇ ਮਾਸ' ਭਾਵ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਾਰੰਗ ਵਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਦੇ ਗਭਰੂਆਂ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਟਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਸੀ, ਚੋਰੀ ਛਿੱਪੇ ਅਫੀਮ ਵੀ ਕਈ ਜਵਾਨ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਡੋਡਿਆਂ-ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੁਦੜੇ ਅਤੇ ਕਈ ਬੁਦੜੀਆਂ ਅਫੀਮ ਤਮਾਭੂ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਸਨ ਪਰ 'ਹਲਾਲੀ ਅਥਵਾ ਕੁੱਠਾਂ ਮਾਸ' ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਤਮਾਭੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਬਾਰੇ ਘਿਰਣਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਵੀਂ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ੧੯੪੭ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਚੇ ਹੋਏ, ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਬਣਿਆਂ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ? ਕੁੱਠੇ ਮਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਘਿਰਣਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਵਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰਨਾਂ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ-ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ?

੧੯੪੫ ਵਿਚ ਦਾਸ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਥੇ

'ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ' ਬਣਾਈ ਸੀ। ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਕਈ

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਚਾਰ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ " ਮਾਸ " ਉਹ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਝਟਕਈਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਹਲਾਲੀ ਅਥਵਾ ਕੁੱਠਾਂ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਨੂੰ, ਅਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਟਣਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫੌਜੀ ਗੋਰਖੇ, ਮਰਹੱਟੇ, ਜਾਟ, ਅਥਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪਲਟਣਾਂ ਜਾਂ Brigades ਵਿਚ, ਜਦ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕੇ ਮਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਿਚ ਚਰਬੀ ਪੈਣ ਦੀ ਅਫਵਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਚਾਰ ਤਾਂ ੧੬੯੯ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਮ " ਕੁੱਠਾ " ਪੈ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਘਿਰਣਾ ਤਾਂ " ਸਮਰਾਟ ਅਲਾਵੁਲਦੀਨ ਲਿਖਜੀ " ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ (੧੩੫੩ ਤੋਂ ੧੩੭੩) ਤੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ । ਕਥਿਤ ਮਾਸਖੋਰਿਆਂ ਦੀ ਰਜਵੀ ਲਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੌਖੇ-ਧਰਮੀ ਗੁਰਮੁਖ-ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ, " ਕੁਠਾ ਪਦ " ਦੇ ਪੰਥਕ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਹਸ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ । ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਵੀ ਕਦੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਸੀ । ਕਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵੱਲ ਵੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਸੀ ਕਿ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਿਖ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਅਥਵਾ " ਕੁਠਾ " ਮਾਸ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦਾ " ਘਿਰਣਾ ਰਲਿਆ ਭੈ " ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਹਰ ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਕੌਮ ਨੂੰ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਹੀਣ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਕੂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਫਿਰ ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਦੀਨੀ ਭਾਵਣਾ ਵਾਲਾ ਹਾਕਮ, ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਦਾ ਧਰਮ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡਰਾ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਤਾਂ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਉਂਜ ਹੀ ਕਾਫ਼ਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ । ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਾ " ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ " ਲਗ-ਪਗ ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜਚੁਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਣਾ-ਖਣਾ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਨੂੰ " ਪੁੰਨ " ਕਰਮ ਮਨ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਏਧਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਠੇਕਾ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਜਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਦਰ ਦਾ ਕੇ ਮਸੀਤਾਂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਲਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਕੋਠਿਆਂ ਦੇ ਬਨੇਰਿਆਂ ਤੇ ਨਿਤ ਟੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਬਰਾਂ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਸੰਧੀ ਕਰ ਲਈ । ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹਰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਣਕ ਬਣ ਜਾਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਬਚਦਾ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਅਣਖ ਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਅਜੇਹੀ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰੀ ਕਿ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦੇ ਥਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦਾ " ਰਾਜ ਮਸਖਰਾ " ਅਥਵਾ " ਰਾਜ ਗਵੱਈਆ " ਅਤੇ " ਗੱਦਾਰ ਮੰਤ੍ਰੀ " ਜਾ ਬਣਿਆ ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਸੰਧੀ ਕਰ ਲਈ । ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਮਾਸ ਜ਼ਬਰ ਦਸਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਡੋਂਡੀ ਪਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ " ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਜੂ ਤੋੜ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹਲਾਲੀ-ਮਾਸ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ " । ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਫਿਰ ਸੁੰਨਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਹਾਲਤ ਇਹ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਭਾਂਵੇਂ (ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹੀ) ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਪੈ ਗਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਤੰਗ ਦਿਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਕੱਲ ਦਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪਰਮ-ਭਗਤ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਅੱਜ " ਨਾ ਦੀਨ ਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾ " । ਕਿੱਧਰ ਜਾਂਵਾਂ ? ਕਿਹੜੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵਾਂ ? ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਜਾਂਵਾਂ ਵੀ ਕਿਥੇ । ਦੱਛਣਾ ਦਾ ਗੱਫਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਫੜ ਕੇ ਹਾੜੇ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਕਥਿਤ ਪਤਿਤ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋ ਜਾਣ--" ਜਾਹ ਗੰਗਾ-ਮੱਯਾ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਅਤੇ ਗੰਗਾ-ਜਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ । ਸੱਤ ਸਾਲ ਲਈ ਸੱਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਭੋਜ ਕਰਨਾ ਨਾਂ ਭੁੱਲੀਂ । ਤੈਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ । ਤੈਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । " ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਦਮ ਖਾਣੇ ਠੱਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਇਕੱਲਾ ਦੁ-ਕੱਲਾ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਵਹਿੰਦੀ ਗੰਗਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ ਖੋਚਲ ਤੋਂ ਬਚਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਰਗੜਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਜਦ ਸੇਜਾ-ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨਿਆਂ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਦੱਛਣਾ ਭੇਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਗੰਗਾ-ਜਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਝੰਗ ਮਘਿਆਣਾ, ਜਿਹਲਮ, ਮੁਲਤਾਨ, ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ, ਸਰਗੋਧਾ, ਸ਼ਾਹੀਵਾਲ, ਲਾਹੌਰ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਹ ਕਰਨ ਨੂੰ " ਕੁਹਣਾ " ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਵਢੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ " ਕੁਠਾ " ਹੋਇਆ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ । ਏਧਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਸਲਾਹ-ਕਾਰ, ਕਰਾਮਾਤੀ-ਵਿਦਵਾਨ-ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਵਰ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਕਦੇ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ । (ਵਿਖਾਵੇ ਮਾਤ੍ਰ ਬਣੇ) ਸੱਚੇ ਹਮਦਰਦ " ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਦੇਵਤੇ " ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ " ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ " ਦਾ ਨਾਉਂ " **ਕੁਠਾ** ", ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਦਾ ਨਾਉਂ " **ਮਲੇਛ** " ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਾਮ **ਮਲੇਛ-ਭਾਸ਼ਾ**, ਜਾਂ **ਮਲੇਛ-ਭਾਖਿਆ** ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਹਿੰਦੂ-ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਤਪਾਰਾਸਰ ਸੰਗਤਾ ਅ. ੪. ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੰਗਤਾ ਅ. ੬) । ਨਿਤਾਣੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਹਿੰਦੂ ਪਰਜਾ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਨਿੱਤ ਚਲਦਾ ਸੀ । ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਕਾਫ਼ਰ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਰਬ-ਨਾਸ ਲਈ ਮੋਲਾਣੇ ਨਿਤ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਫਤਵੇ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਵਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕਥਿਤ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀਤਾ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਐਵੇਂ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਚ-ਮੁਚ ਦਾ ਇਸਲਾਮੀ-ਦੌਤ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਪਾੜੀ ਖਲੋਤਾ ਡਰਾਉਣਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਧੱਕੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਹ " ਮੇਲਛ ", ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ " ਕੁਠਾ " ਮਲੇਛ-ਭਾਖਾ ਵਿਚਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ " ਕਲਮਾ " ਅਤੇ " ਸੁੰਨਤ " ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਜਮ-ਰਾਜ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰੀ, ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂਆਂ ਵੱਲ ਘੂਰ ਰਹੇ ਸਨ । " ਕੁਠਾ " ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ, ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਧਰਮੀ-ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੇ ਰਾਹ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਪੁਚਾ ਕੇ ਗੰਗਾ ਯਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੀ, ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ । ਤੀਸਰਾ ਰਸਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਨ ਭੁਮੀ ਵਿਚ ਲੈ ਵੜਦਾ ਸੀ ਭਾਵ, ਗਲ ਵਿਚ ਫ਼ਾਹ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਨਾਲ " ਲਟਕੀ-ਲਾਸ਼ " ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੀ, ਤੀਸਰਾ ਰਸਤਾ ਬਚਦਾ ਸੀ ।

ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਗੁੰਡੇ ਭਾੜੇ ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ, ਹਿੰਦੂ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ " ਕੁਠਾ " ਤੁੰਨ ਕੇ ਪਤਿਤ ਕਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਹਰਲ ਹਰਲ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ । ਜਿਨੇ ਵੱਧ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ " ਕੁਠਾ " ਤੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਉਨੀ ਵੱਧ ਮਾਇਆ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਧ ਜਾਂਦੀ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੱਘੀ ਆਉਂਦੀ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ । ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦੀ ਫੀਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਉਗ੍ਰਾਹਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮਸਾਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰਦਾ । ਪਰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਵੱਧ, ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਮਜਣੀਆਂ ਜਾਂ ਵੇਸਵਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ । ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਸਨ, ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਅਜੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਡੰਡੋਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਨ-ਦਾਤੇ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦਾ । ਮਹਿਫਲ ਦੀ ਰੌਣਕ ਜੋਬਨ ਤੇ ਆ ਜਾਣੀ । ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਨਾਚ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੌਰ । ਸ਼ਰਾਬੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀਆਂ ਹਾਸੇ ਖਿਲਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਸਲੀਲ ਮਸਖਰੀਆਂ ਤੇ ਭੰਡਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਬੇਅਣਖੀ-ਭਰੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ, ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਕੋਤਵਾਲਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ । "ਕੁਠਾ" ਪਦ ਵਰਤ ਕੇ, ਬਹੁਤੇ ਹਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹੀ ਰੰਗੇ ਸਨ, ਮੋਲਾਣਿਆਂ ਕੋਤਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ।

[ਨੋਟ:- ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਹੂ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁਟ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੋਰ ਪਾਪ ਕੀਹ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ॥ ਖ਼ਲਕ ਦੀ ਨਿਰ-ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਨਿਆਸਰੀ ਖ਼ਲਕਤ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਰਵਾਣੇ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਭੇਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੱਢੀ ਜਾ ਰਹੇ ? ਕੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਏਸੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਹੀ, ਕਿਤੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ **ਗਲ ਵੱਢਣਾ** ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬ-ਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਫ਼ੁਰਮਾਨ- "**ਅਸੰਖ ਗਲਵਚ, ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰ ਜਾਹਿ**" ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ? ਗ਼ਰੀਬ ਧੀਆਂ ਦੀ ਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੀਲਾਮੀ ਕਰਕੇ ਬੁੱਚੜ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੀ ਜਾਣਾਂ ਜਾਂ ਗ਼ਰੀਬ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਣੇ ਠਾਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦਈ ਕਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ, " ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਗਲ ਵੱਢਣ " ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ ? ਕੀ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਅਥਵਾ ਭਿਆਨਕ ਹੱਤਿਆ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ?]

ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਖਾ ਦੁਰੰਗੀ ਚਾਲ ਫੜ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਖੜੀ ਕਿਵੇਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਚੇਲੇ ਬਣ ਕੇ ਅਹਿਲਕਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾਂ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦੇ । ਜਿਹੜਾ **ਕੁਠਾ** ਬਰਾਹਮਣ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਊਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਸ਼ਰਾਅਣੀ-ਕਲਮੇ ਨੂੰ " **ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ** " ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੀਲਿਆਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਰਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਣਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੜੀਆਂ ਲਈ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਵੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰੰਗੇ ਖੜੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਖ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਮੂੰਹ-ਮੰਗੀ ਦੱਛਣਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਧਰਮੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਹਰੇ ਹੱਥ ਰੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਗ਼ਰੀਬ ਜੰਤਾ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹ-ਰਗ ਤੇ ਛੁਰੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨੇਊ-ਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਗਲ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਖੜੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਚੁੱਕੀ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕੂੜ ਹੀ ਕੂੜ ਫੈਲਿਆ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ " **ਮਾਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ॥ - - - - - ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥** ਗੁਰੂ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਪੂਰੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

" ਮਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਿਆਨਕ ਹਊਆ ਬਣ ਗਿਆ । ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਬੱਚੀ ਬੱਚਾ " ਕੁਠੇ " ਪਦ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰ ਭਰੀ ਘਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ । ਨਿਕੀਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ " ਕੁਠੇ " ਮਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹਾਏ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ! ਹਾਏ ਮੈਂ ਮਲੇਛ ਬਣ ਗਿਆ ! ਹਾਏ ਮੇਰਾ ਕੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ ! ਇਹ ਸੀ ਕੁੱਠੇ ਪ੍ਰਤੀ ਡਰ ਅਤੇ ਘਿਣਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ " ਕੁਠਾ " ਪਦ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀਣਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪਰਬਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਣੇ ਸਨ । ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ " ਕੁਠਾ " ਮਾਸ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ । ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਅਥਵਾ ਅਣਖ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ " ਕੁੱਠੇ ਮਾਸ " ਨੂੰ ਕੁਰਹਿਤ ਘੋਸ਼ਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਮੁਗ਼ਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਰੀ ਚਪੇੜ ਹੈ ।

ਕੁੱਠੇ ਪਦ ਪ੍ਰਤੀ ਬਣਿਆਂ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗ-ਪਗ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਹੀ ਲਿਆ ਵਾੜੀ ਸੀ ਪਰ " ਮਾਸ ਮਾਸ ਦਾ ਮੂਰਖ ਝਗੜਾ " ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ । " ਕੁਠਾ ਮਾਸ " ਨੂੰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਲਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਾਸ-ਝੱਲ ਜਾਂ (Meat Phobia) ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

18 = " ਕੁਠਾ " ਪਦ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਸਿੱਖੀ-ਫ਼ਰਜ਼ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰੀਏ ਕਿ " ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ " ਖਰੜੇ ਵਿਚ " ਕੁਠੇ " ਪਦ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ, ਕਿਤੇ (ਪੰਥਕ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਦੀ ਹਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ? ਕੀ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੁਸ਼-ਕਰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਚੌਹਾਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ।

(ੳ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਉਹ ਲਿਖਤ ਦੋਬਾਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ " ਕੁਠਾ " ਕੁਹਣ, " ਕੁਹ " , " ਕੁਹਤ " ਆਦਿਕ ਪਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਮਾਤਰ ਦੇ ਖੰਡਨ ਦਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਨਿਖੇਧ ਦਾ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਮਾਸ ਵਰਤਣ ਕਰਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕੁ-ਤਰਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਬਿਧ ਆਇਆ ਹੈ । ਯਥਾ:--

" ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ ॥ "

ਇਸ ਦੇ ਇਉਂ ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ (ਪਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਯੋਗ ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਹਿਆ ਬੱਕਰਾ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਆਵੇ, ਆਗਿਆ ਇਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕੱਲੇ " ਕੁਠਾ " ਪਦ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਕੁਠੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮਾਸ ਹੀ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਿਆ ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਨਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਤੁਕ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ " ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਆਵੇ (ਦੀ) ਆਗਿਆ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ । ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖ ਸੋਚਣੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨਮਤੀ --ਹਨ ।

(ਅ) ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ " ਸਿਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ " ਦੇ ੧੭੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ " ਕੁਠਾ " ਸ਼ਬਦ ਤਿੰਨ ਵੇਰਾਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ " ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ " ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ " ਮਾਸ " ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ । ਇਕ ਵੇਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੪੭੨ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹੈ--

ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨਾ ਜਾਣਾ ॥

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਅਭਾਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥ " ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਮਾ " ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਭਾਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂਗੇ । ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ੭੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਅਭਾਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

੬ . ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ . " (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕੇਵਲ ਪਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ (ਉੱਠ ਉੱਤੇ ਲੱਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਉੱਠ ਨੂੰ ਸਿੱਧਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਿਸਾਲ) ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਰੁਧ ਤੁਸੀਂ "ਬਿਸਮਿੱਲ, " ਆਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿਕੇ ਜ਼ਿਬਹਿ ਕੀਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੁੱਠਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ--ਸਾਡੇ " ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ ॥ " ਇਹ ਕਿਹਾ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋ ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਇਹ ਅਰਥ ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਝੂਠਾ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਕੁਠੇ ਪਦ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ, ਕਿ, ਹਾਲਾਲੀ ਮਾਸ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਰਤਿਆ ਜਾਂਣ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਮ " ਕੁੱਠਾ " ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਰਖਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਮਿਲੀ-ਭਗਤ ਸੀ । ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਖੁਆਏ ਜਾਣ ਤੇ, ਜਾਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਮੌਲਾਣੇ, ਖੂਬ ਲੁੱਟਦੇ ਸਨ । ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ । ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਧਰਮੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਰਮ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ " ਹਲਾਲ " ਨੂੰ ਘਿਰਣਤ ਵਸਤੂ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੱਠਾ ਕਹਿਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਨੰਗੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਥੇ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ " ਕੁੱਠਾ " ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਉੱਥੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ " ਕੁੱਠਾ " ਪਦ ਉਥੇ

ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ "ਕੁੱਠਾ" ਪਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ, ਕੁਹਿ ਜਾਂ ਕੁਹਤ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸੋ ਸ੍ਰੀ J.P.S.S ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ "ਕੁੱਠਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ "ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ" ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਿਆਂ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, **ਕੁਟਲ ਨੀਤਾਨੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਝੂਠ ਹੈ।** ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸਲੋਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

S J.P.S.S. ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਲਿਖੀ ਉਸੇ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਾਲੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਲਿਖਦੇ ਹਨ---

ਭੱਖ ਜਾਂ ਭਾਖਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ, ਤੇ ਅਭੱਖ ਜਾਂ ਅਭਾਖ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ, ਭਾਵ ਵਰਜਿਤ ਵਸਤੂ। ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬਕਰਾ ਅਭਾਖਿਆ ਹੈ, ਖਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬਕਰਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਐਸਾ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਚਉਕੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਚਉਕੇ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਸਫ਼ਾ ੧੭੫]

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਉਕਾ ਪਵਿਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। **ਜਿਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਰ ਬੁਰਿਆਰੀ ॥ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ ਹਤਿਆਰੀ ॥** [੬੫੧]-ਵਾਰ-੨੩ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਨਿੰਦਤ-ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਬੁਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਰੀ ! ਅਜੇਹੇ, "ਮਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂ" ਅਤੇ "ਹਤਿਆਰਿਆਂ" ਦਾ ਤਾਂ ਦਰਸਨ ਨਾਂ ਕਰਾਈਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਡੇ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮਨਮੁੱਖ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਭਾਈ ਵਾਲ ਬਣ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤਰ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਜੇ ਉਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਥਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਗਤ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਅਗੇ ਏਸੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ "ਲਹੌਰ ਸ਼ਹਰੁ ਜ਼ਹਰੁ ਕਹਰੁ" ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਬਦੀ ਕੀਤੀ ਅਸੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ। ਜੇ, ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਦੁਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਡੰਡੋਤ ਨਾਲ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਪਰ--ਤਦ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ (ਕੇਵਲ ਏਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ) ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਭੇਜਣ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁੱਧੀ "ਭਾਖਿਆ" ਦਾ ਅਰਥ "ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ" ਅਤੇ ਅਭਾਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ "ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ" ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਸਮਝਾ ਸਕਣਗੇ ਕਿ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ--"ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਾਚੁ ਨਾਇੰ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਆਪਾਰੁ ॥" ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀ "ਭਾਖਿਆ" ਦੇ ਅਰਥ "ਖਾਣ ਯੋਗ ਭਾਉ" ਹੀ ਕਰਨ ਗੇ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਹਿਆ ਆਪ ਹੀ ਰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ?

(ੲ) ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਨੇ ਇਹੀ ਤੁਕ ਆਪਣੀ ਪੁਤਕ ਦੇ ੧੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਝੰਜਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਏ। ਲੰਮੀਆਂ ਚੋੜੀਆਂ ਅਚੁਕਵੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਪੈ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ--

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਕੁਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਝਟਕਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸਾਂ ਉੱਪਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧਰਮ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦੁਰੰਗੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਤਸਵੀਰ ਜਿਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੋਖੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਨਾਉਣ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਦੀ ਦੋਰੰਗੀ ਚਾਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਉਸੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ ਸੁਚਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਦੇ ਵਡੇ ਮੋਮਨਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਉਪ੍ਰੋਤਕ ਤੁਕ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮ-ਉਪਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਕਾਲੀ ਸੱਚ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲ ਭਾਵਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ :-

੯੧/੧= ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ॥ ਛੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਤਾਗ ॥ ਤਿਨ ਘਰਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਰਹਿ ਨਾਦ ॥
ਉਨਾ ਭਿ ਆਵਹਿ ਓਈ ਸਾਦ ॥ ਕੂੜੀ ਰਾਸਿ ਕੂੜਾ ਵਾਪਾਰੁ ॥ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਕਰਹਿ ਆਹਾਰੁ ॥ ਸਰਮ ਧਰਮ ਕਾ
ਡੇਰਾ ਦੂਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਕੂੜੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥ ਮਥੈ ਟਿਕਾ ਤੋੜਿ ਧੋਤੀ ਕਖਾਈ ॥ ਹਥਿ ਛੁਰੀ ਜਗਤ ਕਾਸਾਈ ॥
ਨੀਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਮਲੇਛ ਧਾਨੁ ਲੇ ਪੂਜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ ॥ ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥
ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ ॥ ਦੇ ਕੈ ਚਉਕਾ ਕਢੀ ਕਾਰ ॥ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਕੂੜਿਆਰ ॥ ਮਤੁ ਭਿਟੈ ਵੇ
ਮਤੁ ਭਿਟੈ ॥ ਇਹੁ ਅੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਫਿਟੈ ॥ ਤਨਿ ਫਿਟੈ ਫੇੜ ਕਰੇਨਿ ॥ ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਚੁਲੀ ਭਰੇਨਿ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਸੁਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥ ੨ ॥ [੪੭੧-੭੨]--ਵਾਰ-੧੬

ਪਦਅਰਥ:-ਮਾਣਸਖਾਣੇ--ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਵੱਢੀ-ਖੋਰੇ। ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ--ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਛੁਰੀ ਚਲਾਇਨਿ--(ਜੋ ਲੋਕ) ਛੁਰੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਗ--ਜੰਵ, ਜਨੇਊ

। ਤਿਨ ਘਰਿ-ਉਨ੍ਹਾਂ (ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ) ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ । ਪੁਰਹਿ ਨਾਦ-ਨਾਦ ਪੁਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਖ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ । ਆਵਹਿ ਓਹੀ ਸਾਦ-ਓਹੀ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੁਆਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੁਲਮ ਜਬਰ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਜੁਲਮ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ) । ਕਰਹਿ ਅਹਾਰ-ਆਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਖਾਣੇ (ਭਾਵ, ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਸਰਮ-ਲੱਜਾ, ਹਯਾ । ਕਖਾਈ-ਗੋਰੂਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ, ਭਗਵੀਂ । ਜਗਤ ਕਾਸਾਈ-ਜਗਤ ਦਾ ਕਸਾਈ, ਜਗਤ ਦੇ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਉੱਤੇ ਵੱਸ ਲੱਗਿਆਂ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣ-ਕੁਝਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਨੀਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਤਾਂ ਹੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ) । ਲੈ-ਲੈ ਕੇ (ਭਾਵ, ਰੋਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਆਖਦੇ ਹਨ) । ਪੂਜਹਿ ਪੁਰਾਣ-ਪੁਰਾਣ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਅਭਾਖਿਆ-ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਭਾਵ, ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ । ਕੁਠਾ-ਹਲਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । ਖਾਣਾ-ਖੁਰਾਕ । ਮਤ੍ਰ ਭਿਟੈ-ਮਤ੍ਰਾਂ ਭਿਟਿਆ ਜਾਣੇ । ਫਿਟੈ-ਖੁਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣੇ । ਤਨਿ ਫਿਟੈ-ਫਿਟੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨਾਲ, ਗੰਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ । ਸੁਚਿ-ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ । ਹੋਵੇ ਤਾ-ਤੱਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਅਰਥ---(ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਹਾਕਮ) ਹਨ ਤਾਂ ਵੱਢੀ-ਖੋਰੇ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਨਮਾਜਾਂ । (ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਉਹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹਨ ਜੋ) ਛੁਰੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਸਫ਼ੇਦ ਪੋਸ਼ ਬਣੇ ਹੋਏ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼, ਗ਼ਰੀਬਾਂ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ), ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ (ਜੁਲਮ ਖ਼ਤ੍ਰੀਆਂ) ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾ ਕੇ ਸੰਖ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਜੁਲਮ ਦੇ ਕਮਾਏ ਪਦਾਰਥ ਖਾਂਦੇ ਹਨ) । (ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ) ਇਹ ਝੂਠੀ ਪੂੰਜੀ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਪਾਰ ਹੈ । ਝੂਠ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਸਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਭਾ ਉਠ ਗਈ ਹੈ, (ਭਾਵ, ਇਹ ਲੋਕ ਨਾ ਆਪਣੀ ਸਰਮ ਹਯਾ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ) । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਸਭ ਥਾਂਈਂ ਝੂਠ ਹੀ ਪਰਧਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੱਕ ਦੁਆਲੇ ਗੋਰੂਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਧੋਤੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਥ ਵਿਚ ਮਨੇ ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ (ਵੱਸ ਲਗਦਿਆਂ) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉੱਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ (ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਮਲੇਛ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਾਸੋਂ ਰੋਜ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਪੁਰਾਣ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਾਂ) । (ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ) ਖੁਰਾਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਬੱਕਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਲਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਭਾਵ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਅਧਰਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਾਡੇ ਚੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਆ ਚੜ੍ਹੇ । ਚੌਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਆਲੇ ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, (ਪਰ ਇਸ) ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਝੂਠੇ ਹਨ । (ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚੌਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਉਣਾ) ਕਿਤੇ ਚੌਕਾ ਭਿੱਟਿਆ ਨਾਂ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਅੰਨ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣੇ । (ਪਰ ਆਪ ਇਹ ਲੋਕ) ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੂਠੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ (ਭਾਵ, ਮਨ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਲੀਨ ਹੈ) ਜੁਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਹੀ ਸੁੱਚ-ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪਏ । ੨ । [ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਪਤੀ ਕੇਵ ਸੁੱਚ-ਆਚਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ]

ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਿਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪ ਹੀ " ਕੁੱਠਾ " ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੁੱਠਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਉਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਉਸੇ " ਕੁੱਠੇ ਮਾਸ " ਨੂੰ ਆਪ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੀ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਫਿਰ ਬਹੁਤੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਜਦ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ (ਕੁੱਠਾ) ਖਾਂਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਮਲੇਛ ਅਤੇ ਭਿੱਟੜ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਗੱਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦੀ ਚੋਰੰਗੀ ਚਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚਲੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਕੋਰਾ ਝੂਠ :-

ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ - - ਤੁਕ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (੧੭੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਕੁੱਠਾ, ਆਦਿਕ ਪਦ " ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਖੰਡਨ ਦਾ ਅਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਨਿਖੇਧ ਦਾ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ," ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਇੱਕ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ । ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

੯੨/੨ ਮ: ੧ ॥ ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭੁ ਸਾਰੁ ॥ ਘਾੜਤ ਤਿਸ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ॥ ਸਬਦੇ ਸਾਣ ਰਖਾਈ ਲਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕੀ ਬੇਕੈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਕੁਠਾ ਹੋਵੈ ਸੇਖੁ ॥ ਲੋਹੂ ਲਬੁ ਨਿਕਥਾ ਵੇਖੁ ॥

ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਲਗੈ ਹਕਿ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ ॥ ੨ ॥ [੯੫੬]-ਵਾਰ-੧੯

ਪਦਅਰਥ:-ਕਾਤੀ-ਕੈਚੀ, ਚਾੜ੍ਹ, ਛੁਰੀ । ਸਾਰੁ-ਲੋਹਾ । ਬੇਕ-ਮਿਆਨ । ਕੁਠਾ-ਕੋਹਿਆ ਹੋਇਆ, (ਹਲਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) । ਨਿਕਥਾ-ਨਿਕਲਿਆ । ਹਕਿ-ਹੱਕ ਵਿਚ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਵਿਚ । ਚਰਿ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰ ਉੱਤੇ । ਦੀਦਾਰਿ-ਦੀਦਾਰ ਵਿਚ ।

ਅਰਥ:-ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਛੁਰੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ (ਉਸ ਛੁਰੀ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਲੋਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਛੁਰੀ ਦੀ ਘਾੜਤ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਛੁਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਣ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਸ਼ੇਖ ਇਸ ਛੁਰੀ ਦਾ ਕੁਠਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ, ਜੇ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ,, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ) ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲਬ-ਰੂਪ ਲਹੂ ਜ਼ਰੂਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲਾਲ ਹੋ ਕੇ (ਕੁੱਠਾ ਜਾ ਕੇ) ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਤੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ (ਅਪੜ ਕੇ) ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੨ ।

ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ, ਕਿ ਕੁਠਾ ਪਦ, ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ ਜਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਨਿਖੇਧ ਦਾ ਸੰਬੋਧਨ ਹੀ ਹੈ,, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਕਿ " ਕੁੱਠਾ " ਪਦ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ । ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕੁੱਠੇ ਪਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਗੋਂ " ਹਲਾਲ " ਪਦ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ।

੯੩/੩ ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥ ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕੁਠੇ ॥

ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀ ਬਾਣੀਆਂ ॥੨॥ ੧੦੧੯]--ਅਸਟ-੨-੮-੧੨-੨੦

ਪਦ ਅਰਥ:--ਕਰੇਦੜ--ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ਸਰਪਰ--ਜ਼ਰੂਰ । ਮੁਠੇ--ਲੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਲੁਟਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ । ਅਜਰਾਈਲ--ਅਜਰਾਈਲ ਨੇ, (ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦੀਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ) ਮੌਤ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ । [ਨੋਟ:--ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੈ] ਕੁਠੇ--ਕੁਠੇ, ਕੁਠ ਸੁੱਟੇ । ਦੋਜਕਿ--ਦੋਜਕ ਵਿਚ, ਨਰਕ ਵਿਚ । ਮੰਗੀ--ਮੰਗਦਾ ਹੈ । ਬਾਣੀਆਂ--ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮਰਾਜ ? । ੨ ।

ਅਰਥ:--ਹੋ ਭਾਈ ! ਇਥੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ (ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ) ਜ਼ਰੂਰ ਲੁਟਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਕੋਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਇਹ ਯਕੀਨ ਜਾਣੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨੂੰ) ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਦੋਜਕ ਵਿਚ ਪਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਧਰਮਰਾਜ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ) ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ । ੨ ।

ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਸੁਧਾ ਝੂਠ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ।

18= ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਘੋਰ ਖੰਡਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ?

੩= ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧੭੬ ਸਫੇ ਤੇ ਲਿਖੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕ--**ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ** ਦੇ ਅਰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਗਯੋਪਵੀਤ ਸਮੇਂ ਬਕਰੇ ਵਢਣ ਦੀ ਕੁਵੈੜੀ ਰਸਮ ਦੀ ਖੰਡਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬਕਰੇ ਵਢਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ' ਕੁਹ ' ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਅਜੇ ਭੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਸੁਣ ਲਵੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ' ਕੁਹਣ ' ਦੇ ਅਰਥ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਢਣ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਲਾਲ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਹੀਂ । ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ--]

ਬੇਦ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ ॥ ਜੀਆਂ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੈ ਪਰਾਣੀ ॥

ਅਰਥਾਤ ਐ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਮੂਰ੍ਹੋਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਪਾਠ ਦਾ ਨੇਮੀ ਹੈ), ਪਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਢਦਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਗਦਾ । ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਦਪਾਠੀ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਘਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੰਗਦੇ । ਕਿਉਂ ਜੀ ! ਦੇਖਿਆ ਏਥੇ ' ਕੁਹਤ ' ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਥਾਇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਵੇਦ-ਪਾਠੀ ਹਿੰਦੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ?

[ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਲਾਲ ਨਾਲ ਕੁਹਤ ਪਦ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ' ਕੁਠਾ ' ਪਦ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕਿਤੋਂ ਅਜੇਹੀ ਤੁਕ ਲੱਭ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ' ਕੁਠਾ ' ਪਦ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ? ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਭਾਈ ਜੀ ਤੇ ਲਗੂ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ' ਛਡਿਆ ਮੈਂਹ ਹੇਠਾਂ ਤਾਂ ਜਾ ਪਿਆ ਝੋਟੇ ਦੇ ਚੜਿਆਂ ਨੂੰ ?

ਕਿਸੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਲੂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਟਲ-ਨੀਂਦ ਕੌਣ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ--**ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ** " ਤੁਕ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ, ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿਹੜਾ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਸਾਉਣ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੀ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਸਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਦਾ ਹਰਿਆਵਲ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਨੇੜ੍ਹ ਹੀਣ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੋਕੇ ਪਿਆ ਮਨ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਸੋਕੇ ਕਾਰਨ ਕਾਲ ਪਏ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਉਜਾੜ ਹੀ ਉਜਾੜ ਦਿਸਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀ । ਬੱਸ ਹਉਕੇ ਹੀ ਹਉਕੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਇਦ ਬੜੀ ਤਕੜੀ ਭੁੱਖ ਮਰੀ ਵਾਲੇ ਡਰਾਉਣੇ ' ਕਾਲ ' ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਸਨ । ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਹੀ ਮਾਸ ਭਾਈ ਦੀਆਂ ਮਨ-ਅੱਖਾਂ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਬੜੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਅਤੇ ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਹੀ ਵਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਜਨੇਊ-ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕੁਹਣ ਪਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਲਾਲ ਨਾਲ ਨਾਂ ਕਿਤੇ ਜੁੜ ਜਾਏ । ਜਦ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਪੰਥ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਸਮਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਆਉਣਾ ਹੈ ?

ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਕ ਦਾ ਬੁਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਘੋਰ ਪਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਘਰ ਪਾਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਪੂਰਾ-ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਸਮਝਣੇ ਹੋਣਗੇ । ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ੧੪ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੯੪/੮ ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਦੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ

ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥ ਚਉ ਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥ ਸਿਖਾ ਕੰਨ ਚੜਾਈਆ

ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬਿਆ ॥ ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ ੧ ॥ [੪੭੧]-ਵਾਰ-੧੫

ਪਦਅਰਥ:-ਦਇਆ-ਪਿਆਰ, ਤਰਸ । ਜਤੁ- (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਗੰਢੀ-ਗੰਢਾਂ । ਸਤੁ-ਸੁੱਚਾ ਆਚਰਨ । ਜੀਅ ਕਾ ---ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ (ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ।

[ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਆ ਕਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੀਰਰ ਦੇ ਜਨੇਊ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਯਾਦ ਰਖੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ 'ਦਇਆ' ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਏਸੇ 'ਜੀਅ' ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀ ਵਾਸਤਾ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੇਹ-ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ--ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨਿ ਕਾਟਿਓ ਭ੍ਰਮੁ ਸਗਲਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕ ਬਿਨਾ ॥ ੧੨ ॥ [੧੦੭੬]-ਸੋਹਲੇ-੧-੮ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਕੇਵਲ ਉਹੀ 'ਸਰੀਰ' ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵੱਸਦਾ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਵਿਅਰਥ ਹਨ--ਬਿਨ ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ॥ ਸਾਕਤ ਨੀਚ ਤਿਸੁ ਕੁਲੁ ਨਹੀ ਜਾਤੀ ॥ ੭ ॥ [੨੩੬]-੭ ਨਾਮ ਬਿਹੁਣ ਗਰਭ ਗਲਿ ਜਾਇ ॥ [੩੬੨]-੬-੪੫(੨) । ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ੂਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਜਦ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਵੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ?]

ਹਈ--ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ । ਤ--ਤਾਂ । ਨ ਜਾਇ--ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਜਨੇਊ ਗੁਆਚਦਾ ਹੈ । ਚਲੇ ਪਾਇ--ਪਾ ਚਲੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ । ਚਉਕੜਿ--ਚਾਰ ਕੋਡੀਆਂ ਤੋਂ । ਅਣਾਇਆ--ਮੰਗਵਾਇਆ, ਸਿਖਾ--ਸਿਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼ । ਚੜਾਈਆ--ਦਿੱਤੀ, ਚਾੜ੍ਹੀ । ਬਿਆ--ਹੋ ਗਿਆ ।

ਅਰਥ:-ਹੋ ਪੰਡਿਤ ! ਜੇ (ਤੇਰੇ ਪਾਸ) ਇਹ ਆਤਮਾ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਜਨੇਊ ਹੈ ਤਾਂ (ਮੇਰੇ ਗਲ) ਪਾ ਦੇਹ--ਇਹ ਜਨੇਊ ਜਿਸ ਦੀ ਕਪਾਹ ਦਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੂਤ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਜਤ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਟ ਉੱਚਾ ਆਚਰਨ ਹੋਵੇ । (ਹੋ ਪੰਡਿਤ !) ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਜਨੇਊ ਨਾ ਤੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਸੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਏਹ ਗੁਆਚਦਾ ਹੈ । ਹੋ ਨਾਨਕ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਭਾਗਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਨੇਊ ਆਪਣੇ ਗਲ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ । (ਜੇ ਪੰਡਿਤ=ਤ ! ਇਹ ਜਨੇਊ ਜੋ ਤੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ) ਚਾਰ ਕੋਡਾਂ ਮੁੱਲ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ, (ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨ ਦੇ) ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ (ਉਸ ਦੇ ਗਲ) ਪਾ ਦਿਤਾ, (ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ) ਕੰਨ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ (ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੇਰਾ) ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਗਿਆ । (ਸਮਾ ਪੁੰਗਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਜਮਾਨ) ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ (ਜਨੇਊ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ) ਢਹਿ ਪਿਆ (ਭਾਵ, ਸੜ ਗਿਆ ਜਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਨਿਭਿਆ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਜਜਮਾਨ ਵਿਚਾਰਾ) ਜਨੇਊ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗਿਆ । ੧ ।

ਆਪਣੇ ਏਸੇ ਜਨੇਊ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ 'ਜਗਯੋਪਵੀਤ' ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਰਚਣ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਪਾਹ ਕਤ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਨੇਊ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਉੱਥੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਰੁਚੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਖੁਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਸੱਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਠੁੱਕ ਬਨ੍ਹ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਏਹੀ ਕੁਝ ਜਨੇਊ-ਸਮਾਗਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਬੱਕਰਾ ਕੋਹ ਕੇ ਸਵਾਦੀ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵਡੇ ਧਰਮੀ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਘਰ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਉਚੇਚੇ ਪਕਵਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਕਥਿਤ ਤਿਆਗੀ ਭੱਦਰ-ਪੁਰਸ਼, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਪਕਵਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਬਹੁਤੇ ਚਟਖਾਰੇ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋਂ ਮਾਸਖੋਰਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਉਧਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾਲ-ਪੀਣੀਆਂ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਅਖੰਡਪਾਠ ਵਾਂਗ ਜਨੇਊ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵੇ ਮਾਤ੍ਰ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਕਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਏਥੇ ਵੀ ਆਪਣਾ 'ਨੱਕ' ਹੀ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਤੋਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜਿਹੇ ਅਮੀਰ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਪੁੱਤਰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਗਮ ਰਚਿਆ ਸੀ ਤਾਂ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਬੱਕਰੇ ਕੋਹੇ, ਰਿੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਖਾਧੇ ਗਏ ਸਨ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਫੋਕਟ ਪਖੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਆਏ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ, 'ਮਾਸ ਖਾਣ' ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨੇਊ ਦੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਕ ਜਿੰਦਗੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ । ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ (ਨਨਕਾਨਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਦੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ 'ਕੁਹਣਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਕੁੱਠਾ' ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਬਾਈਂ ਕੋਹਿ, ਕੋਹਣਾ ਆਦਿ ਆਇਆ ਹੈ । ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੬੫/੫= ਮ: ੧ ॥ ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ ਲਖ ਕੁੜੀਆ ਲਖ ਗਲਿ ॥ ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ

ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥ ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ ॥ ਕੁਹਿ

ਬਕਰਾ ਰੀਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਪਾਇ ॥ ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ

ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗੁ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ ॥ ੨ ॥ [੪੭੧]

ਅਰਥ:-(ਮਨੁੱਖ) ਲਖਾਂ ਚੋਰੀਆਂ ਤੇ ਯਾਰੀਆਂ (ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ-ਗਮਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਗਾਹਲੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ । ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਲੱਖਾਂ ਠੱਗੀਆਂ ਤੇ ਪਹਿਨਾਮੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । (ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਦਾ ਹਾਲ ਪਰ ਬਾਹਰ ਤਕੋ, ਲੋਕਾ ਚਾਰੀ ਕੀਹ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ) । ਕਪਾਹ ਤੋਂ (ਭਾਵ, ਕਪਾਹ ਲਿਆ ਕੇ) ਧਾਗਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਜਜਮਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰ) ਆ ਕੇ ਉਸ ਧਾਗੇ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । (ਘਰ ਆਏ ਹੋਏ ਅੰਗ-ਸਾਕਾਂ ਨੂੰ) ਬੱਕਰਾ ਮਾਰ ਕੇ (ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ) ਰਿਨ੍ਹ ਕੇ ਖੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਅਤੇ ਰੱਜ ਪੁਜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਏਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਜਨੇਊ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਨੇਊ ਪੈ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਨੇਊ ਪੁਰਾਣਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਥਾਂ ਹੋਰ ਜਨੇਊ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਜੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ, ਜੇ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਬਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਜਨੇਊ ਹੋਵੇ) ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਗਾ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ । ੨ ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਇੱਕਠ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਜੇ ਬੱਕਰੇ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਸ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਏਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ-- ਸੁਆਹ ਪਈ ਅਜੇਹਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਿਰ, ਏਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸੁੰਨਤ ਹੀ ਵਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਮਾਸ-ਭੋਜਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਤੇ ਸੱਦੇ ਇਕੱਠ ਤੇ ਮਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਖੇਹ ਖੁਆਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਜੀਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੀ " ਲੋਕ ਲਾਜ " ਅਤੇ ਨੱਕ-ਨਮੂਜ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਨੇ :---

੬੬= **ਕਬੀਰ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਦੋਖੇ ਮੂਆ, ਚਾਲਤ ਕੁਲ ਕੀ ਕਾਨਿ ॥**

ਤਬ ਕੁਲ ਕਿਸ ਕਾ ਲਾਜਸੀ, ਜਬ ਲੇ ਧਰਾਹਿ ਮਸਾਨਿ ॥ ੧੬੬॥ [-੧੩੭੩]

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈ ਗਈ । ਝੂਠੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵਿਗੜਨ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਓਪਰੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ । ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਮਾਸ ਦੇ ਮੋਮਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜੋਤਿ ਦਮਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਹਰ ਥਾਂ ਮਾਸ ਹੀ ਮਾਸ ਖਿੱਲਰਿਆ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ਕੇ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਪ ਸਹੇੜੇ " ਝੂਠ " ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਸੰਸਾਰ ਠਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ---**ਐਸੇ ਝੂਠਿ ਮੁਠੇ ਸੰਸਾਰ ॥ [੧੩੩੦]**

ਸਾਇੰਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਕਈ " ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ " ਵਾਲੇ ਭੇਤ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤੀਆਂ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਕ ਰਾਗ ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ।

ਗੰਭੀਰ ਝੂਠ ਵਿਚ ਗੁੱਧਾ ਧੋਖਾ ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਚੱਕ ?

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ--ਤੁਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੇਠਾਂ " ਬੇਦ ਪੜ੍ਹੇ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ ॥ ਜੀਆਂ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੇ ਪਰਾਣੀ " ਤੁਕ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਹੰਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਗੜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਬੇਸ਼ਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਨਿਹੰਗੀ ਬਾਣੇ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਡੰਬਰ ਅਜੇਹਾ ਹਾਰ-ਸੰਗਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:---

੬੭= **ਕਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਰੁ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕੀਜੈ, ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਸੀਗਰੁ ਫੋਕਟ ਫੋਕਟਈਆ ॥**

ਕੀਓ ਸੀਗਰੁ ਮਿਲਣ ਕੈ ਤਾਈ, ਪ੍ਰਭੂ ਲੀਓ ਸੁਹਾਹਨਿ ਬੂਕ ਮੁਖਿ ਪਈਆ ॥ ੭ ॥ [੮੨੬]-੫

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭੬ ਵਾਲੀ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕ " ਬੇਦ - - -ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਹੜੀ ਜਿਹੀ ਮਨਮਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਲਿਖਣਾ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਨੀ ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਬੜਬੋਲ ਹੋ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ --

ਕਿਉਂ ਜੋ ! ਦੇਖਿਆ, ਐਥੇ "ਕੁਹਤ" ਪਦ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਵੇਦ-ਪਾਠੀ ਹਿੰਦੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ?

ਆਉ ਗਹਿੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਏ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤੀ ਹੈ:-----

੬੮= **ਧੋਤੀ ਖੋਲਿ ਵਿਛਾਏ ਹੇਠਿ ॥ ਗਰਧਪ ਵਾਂਗੁ ਲਾਹੇ ਪੋਟਿ ॥ ੧ ॥ ਬਿਨੁ ਕਰਤੂਤੀ ਮੁਕਤਿ ਨ**

ਪਾਈਐ ॥ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੂਜਾ ਤਿਲਕ ਕਰਤ ਇਸਨਾਨਾ ।

ਛੁਰੀ ਕਾਚਿ ਲੇਵੈ ਹਥਿ ਦਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਬੇਦੁ ਪੜ੍ਹੈ ਮੁਖਿ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ ॥ ਜੀਆਂ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੇ

ਪਰਾਣੀ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੈ ॥ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ੪ ॥ [੨੦੧]-੧੦੭

ਪਦਅਰਥ:--ਧੋਤੀ ਖੋਲਿ--ਧੋਤੀ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਹ ਕੇ । ਹੇਠਿ--ਹੇਠ, ਭੁੰਵੇ । ਗਰਧਪ--ਖੋਤ, ਗਧ । ਪੋਟਿ--ਪੋਟ ਵਿਚ, ਢਿੱਡ ਵਿਚ । ਲਾਹੇ--ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਖੀਰ ਆਦਿ) । ੧ । ਕਰਤੂਤੀ--ਕਰਤੂਤ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ, ਉੱਚਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ । ਮੁਕਤਿ--ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ, ਮੋਖ-ਪਦਵੀ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਛੁਰੀ ਕਾਚਿ--ਛੁਰੀ ਕੱਚ ਕੇ, ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਨਾ, (ਸੁਰਗ ਆਦਿਕ ਦਾ) ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ । ਲੇਵੈ ਹਥਿ--ਹਥ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਵਸੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੨ । ਮੁਖਿ--ਮੂੰਹੋਂ । ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ--ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ । ਕੁਹਤ--ਮਾਰਦਿਆਂ । ਜੀਆਂ--ਕੁਹਤ--ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦਿਆਂ । ਸੰਗੇ--ਨਹੀਂ ਸੰਗਦਾ, ਨਹੀਂ ਝਕਦਾ । ੩ । ਸੁਧੁ--ਪਵਿੱਤਰ । ਬ੍ਰਹਮ--ਪਰਮਾਤਮਾ । ੪ ।

ਨੋਟ:-- ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ " ਜੀਆ " ਅਤੇ " ਜੀਵ " ਪਦਾਂ ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ॥

ਅਰਥ:---(ਹੇ ਭਾਈ !) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਐਸਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । (ਹੇ ਭਾਈ !) ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਹੀ ਮੋਖ-ਪਦਵੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ) । ੧ । **ਰਹਾਉ** । (ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ਰਾਧ ਆਦਿਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਜਮਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ) ਆਪਣੀ ਧੋਤੀ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਹ ਕੇ (ਉਚੇਚੀ ਸੁੱਚ ਵਜੋਂ) ਹੇਠਾਂ ਧਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੋਤੇ ਵਾਂਗ (ਦਬਾਦਬ ਖੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਪਕਵਾਨ ਆਦਿ) ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧ । ਉਂਜ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਬੜਾ ਧਰਮ-ਕਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਪਰ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦਾਨ ਲੈਣ ਲਈ

ਮਾਨੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, (ਸਵਰਗਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਦਾਨ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਧਨ ਦੌਲਤ ਮੰਗ ਕੇ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਡਾ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਝੂਠ ਅਤੇ ਠੱਗੀ ਵਾਲੀ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਮਾਨੋਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) । ੨ । (ਸ਼ਰਾਧ ਖਾਂਡ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਮੂੰਹੋਂ ਤਾਂ ਮਿਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵੇਦ(ਮੰਤ੍ਰ) ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਦਾ । ੩ । (ਪਰ) ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਆਉ--(ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਵੀ ਕੀਹ ਵੱਸ ?) ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ) ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ) । ੪ ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਉਸ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਵਾਲੀ ਪੱਥਰ ਦਿਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗ਼ਰੀਬ ਜਜਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਲਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਾਮਈ ਲੁਟ ਕੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਮਾਨੋਂ ਅਜੇਹਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹ ਕੁਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਾਨੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਤੇ ਛੁਰੀ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਦੁਖੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ-ਕਾਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੋਥੀ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਦੇ ਸਿਵਾ ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਚਾਬੂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਰਾਜ ਹੋਵੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਵਰੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਦੀ ਛੁਰੀ ਹੀ ਸੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਇਹ ਛੁਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਧੌਣ ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਛੁਰੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਸੀ । ਏਸੇ ਨਿਰਦਈ ਛੁਰੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮ, ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਦੇ ਠਾਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੇ ਰਾਮਜਣੀਆਂ ਅਥਵਾ ਵੇਸਵਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਵਾਲੀ ਇਸ " ਛੁਰੀ " ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਗਏ ਸਨ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਦਰੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੰਨਿਆਂ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆਂ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਏਡਾ ਨੀਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਰੱਬ ਕਰੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਦੋਖੀ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ?

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁੱਠਾ ਪਦ ਨੂੰ ਹਲਾਲੀ ਮਾਸ ਮੰਨਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਡਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇੱਕ ਖ਼ਿਆਲ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆ ਰਲਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਮੱਤ ਜੁ ਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਭਾਂਵੇ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸਹੀ, ਪਰ ਇਕ ਖ਼ਿਆਲ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਅਥਵਾ ਮਨਮਤੀਆਂ ਦਾ ਧੜਾ ਹੁੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ । ਪਰ ਪਰ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਉਂ ਹੈ :--

੯੯= ਮਨਮੁਖਾ ਕੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਸਨਬੰਧੁ ॥ ਵੇਖਦਿਆ ਹੀ ਭਜਿ ਜਾਨਿ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਨਿ ਬੰਧੁ ॥
ਜਿਚਰੁ ਪੈਨਨਿ ਖਾਵਨੇ ਤਿਚਰੁ ਰਖਨਿ ਕੰਧੁ ॥ ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵਈ ਤਿਤੁ ਦਿਨਿ ਬੋਲਨਿ ਗੰਧੁ ॥
ਜੀਅ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ॥ ਕੂੜਾ ਗੰਧੁ ਨ ਚਲਈ ਚਿਕੜਿ ਪਥਰ ਬੰਧੁ ॥
ਅੰਧੇ ਆਪੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਫਕੜੁ ਪਿਟਨਿ ਧੰਧੁ ॥ ਝੂਠੈ ਮੋਹਿ ਲਪਟਾਇਆ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹੰਧੁ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਆਪਣੀ ਧੁਰਿ ਪੂਰਾ ਕਰਮੁ ਕਰੋਇ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੇ ਜਨ ਉਬਰੇ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਰੇ ॥ ੨ ॥
[੯੫੯]-ਵਾਰ-੫

ਅਤੇ ਆਉ ਹੁਣ ਸਚੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰ ਲਈਏ:-

੧੦੦= ਸਾਜਨੜਾ ਮੇਰਾ ਸਾਜਨੜਾ ਨਿਕਟਿ ਖਲੋਇਅੜਾ ਮੇਰਾ ਸਾਜਨੜਾ ॥
ਜਾਨੀਅੜਾ ਹਰਿ ਜਾਨੀਅੜਾ ਨੈਣ ਅਲੋਇਅੜਾ ਹਰਿ ਜਾਨੀਅੜਾ ॥
ਨੈਣ ਅਲੋਇਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੋਇਆ ਅਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਿਅ ਗੂੜਾ ॥
ਨਾਲਿ ਹੋਵੰਦਾ, ਲਹਿ ਨ ਸਕੰਦਾ, ਸੁਆਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੂੜਾ ॥
ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ ਹੋਛੀ ਬਾਤਾ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਭਰਮ ਧੜਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਨਾਹੀ ਸੂਝੈ ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਸਭ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਖੜਾ ॥ ੧ ॥

[੯੨੪]-ਛੰਤ-੧

੧੦੧= ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਜੋ ਮੁਹੁ ਫੇਰੇ ਓਇ ਭ੍ਰਮਦੇ ਨ ਟਿਕੰਨਿ ॥
ਧਰਤਿ ਅਸਮਾਨੁ ਨ ਝਲਈ ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਪਏ ਪਚੰਨਿ ॥ ੫ ॥

[੨੩੩]-੧-੯

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਸ-ਨਿਸ਼ੇਧ

ਮਨ-ਮਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਸ ਦੁਖਦਾਈ ਹੱਦ ਤਾਈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਵਣਗੀ-ਮਾਤ੍ਰ ਜ਼ਿਕਰ (ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੂ ਜਹਰੂ -----ਗੁਰ-ਵਾਕ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ) ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ" ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ "ਹੁਕਮ" ਮੰਨਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਤੁਕ--ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਕਰਮੁ ਇਹੁ, ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਏ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਰਣਾ ॥ (੨੮-੧੦) ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ-- ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ, ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਜੇ ਚਲੈ ਭਾਈ, ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੩, ੬੦੧-੨) ਲਿਖੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਉਂ ਲਿਖਣਾ --- "ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਸਕੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ-ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਓਸੇ ਸਫ਼ੇ, ਅਗੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਏਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਤੇ "ਪਰਮੁੱਖ ਹੁਕਮ" ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਹਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖੇ, ਭਾਵ, ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ--

ਸਿਖੀ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਜ਼ਬਤ ਵਿਚ ਅਹਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਹਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੌਂ ਜਿਹੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। - - - - -

ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ "ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ" ਫੁਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਕਿਸੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਲੁਕਾਈ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਬਿੱਪ੍ਰ-ਵਾਦ ਤੋਂ ਪਏ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਆਪ-ਹੁਦਰੇ ਮਨਮੁਖ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣਾ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਜੀਉਣ-ਚੱਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਕਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਰੰਗਣ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ--

੧੦੨= ਖਾਂਦਿਆਂ ਖਾਂਦਿਆ ਮੁਹੁ ਘਨਾ, ਪੈਨੰਦਿਆ ਸਭੁ ਅੰਗੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਨ ਸਚਿ ਨ ਲਗੇ ਰੰਗੁ ॥ ੨ ॥ [੫੨੩] ਵਾਰ-੧੮

ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਕਾਦਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨਾ-ਸੁਕਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਅਥਵਾ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ ਐਸੇ ਜਾਂ ਨੁਕਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਬੇ-ਨਿਯਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣ ਦੇ ਚਸਕੇ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿੰਦਿਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿੰਦ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹੈ--

੧੦੩= ਨਿੰਦਉ ਨਾਹੀ ਕਾਹੂ ਬਾਤੈ, ਏਹੁ ਖਸਮ ਕਾ ਕੀਆ ॥

ਜਾ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਰੈ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨਾਉ ਲੀਆ ॥ ੩ ॥ [੬੧੦]-੯

ਅਰਥ-ਭਾਵ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਾਲਕ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਸਾਧ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਹਿਬ ਦੀ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਢਾਲਦਾ ਹੈ)। ੩।

ਆਪਣੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ੧੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ (1) ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਨੀਂਹ

ਹੈ--ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ੪ ॥ (ਭੈਰਉ ਮ: ੫, (੧੧੩੬) - - - ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥ ੧ ॥ (ਗਉੜੀ

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ੩੪੬) (2) ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਕੰਮ (ਸਫ਼ਾ-੧੫) ਧੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਅਵਰਿ ਕਾਜ" ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ "ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ" ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ "ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ"।

(3) ਐਪਰ "ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਵਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ--ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ ॥ (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧ -੧੪੦) ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਨਾਉ ਕਿਸੇ

ਨਿਰਮਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ :-ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲਾ, ਨਿਰਮਲ ਮਨਿ ਵਾਸਾ ॥ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੩-੪੨੬)

"ਭਾਵ, ਹਰੀ ਜਾਂ ਵਹਿਗੁਰੂ, ਪਵਿੱਤਰ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਵਾਸਾ ਵੀ ਕੇਵਲ ਪਵਿੱਤਰ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਪਰ ਬੇ-ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਨਿਤਾਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਤ ਅਜਾਈਂ ਡੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਅਥਵਾ ਜੀਭ-ਸੂਦ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ

ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ (ਚਿਤ ਜਾਂ ਮਨ) ਤਾਂ ਪਵਿਤਰ ਅਥਵਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ:-ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥
ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥(ਮ:ਮ ੧-੧੪੦)

(4) ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਿਰਦਾ (ਮਨ ਜਾਂ ਚਿਤ) ਪਵਿਤਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਖ ਜੀਭਾ ਵੀ ਪਵਿਤਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ:-ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਤਨਿ ਜੂਠਿ
ਹੈ, ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ ॥ (ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੫੫-੫੬) [ਸਫਾ--੧੬] ਤਾਂ ਫਿਰ 'ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾਂ' (ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉ) ਜਿਹੜਾ
ਕਿ ਕੇਵਲ 'ਦਿਲ ਹਛੈ ਮੁਖਿ' ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਆ ਅਥਵਾ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸਕੇਗਾ ? 'ਮੁਖ ਹਛਾ'
ਅਥਵਾ ਸਿਮਰਨ ਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? **(5)** ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਾਧਨ ਹੈ--ਪਵਿਤਰ ਅਹਾਰ '। ਪਵਿਤਰ ਅਹਾਰ ਹੀ ਮਨ ਪਵਿਤਰ ਰਖ
ਆਖਦਾ ਹੈ । ਕਿਉਂ ਜੂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨੀਯਮ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੌਂ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜੀਭਾ ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਆਚਾਰ ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ । ਮਨੁੱਖ ਜੇ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਹਾਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਅਥਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ
ਕਰਮ ਵੀ ਸੁਭ ਅਤੇ ਪਵਿਤਰ ਹੀ ਹੋਣਗੇ, ਐਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ:-ਬਿਖ ਖਾਣਾ ਬਿਖ ਬੋਲਣਾ, ਬਿਖੁ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ॥ ੨ ॥ ੧੩ ॥
[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੧-੧੩੩੦] ਅਪਵਿਤਰ ਅਥਵਾ ਤਾਮਸਿਕ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬਚਨ ਵੀ ਤਾਮਸਿਕ ਅਤੇ ਕਰਮ ਵੀ ਅਪਵਿਤਰ ਜਾਂ ਅਸੁਭ ਭਾਵ, ਕੁਕਰਮ
ਹੀ ਹੋਣਗੇ:-ਬਿਖੁ ਖਾਣਾ ਬਿਖੁ ਪੈਨਣਾ ਬਿਖੁ ਕੇ ਮੁਖਿ ਗਿਰਾਸ ॥ ੨ ॥ ੩ ॥(ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਪੰਨਾ ੫੮੬) **(6)** ਅਤੇ
ਜੇਕਰ ਪਵਿਤਰਤਾ ਅਥਵਾ ਸੁੱਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ:-ਸਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥

ਵਿਚਾਰ:-

ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਸ਼ਨ, ਸਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ
ਜਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:-

ਅਧੂਰੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ
ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ । ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਮਨਮੱਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਰਨੀ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
ਸ੍ਰੀ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਦਾਸ ਨੇ ਅੱਡ ਅੱਡ
ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੇ 6 ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ । ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨਮੱਤੀ-ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਰਮ ਵਾਰ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

(1) ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ
ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । ਪਰ 'ਅਨਾਮ ਅਤੇ ਅਨਾਮ' ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ, ਲੱਖਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ 'ਨਾਮ'
ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਓਅੰਕਾਰ, ਸਤਿ, ਕਰਤਾ, ਪੁਰਖ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ, ਅਜੂਨੀ,
ਸੈਭੰ, 'ਸਚੁ' ਭਗਵੰਤ, ਹਰਿ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਜਗਜੀਵਨ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮੇਸਰ, ਗੋਵਿੰਦ, ਮਉਲਾ, ਅਲਹ, ਰਾਮ,
ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ, ਅਲਖ, ਅਗੰਮ, ਅਗੋਚਰ, ਅਥਾਹ, ਰਹੀਮ, ਕਰੀਮ, ਗੋਪਾਲ, ਖੁਦਾਇ, ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ, ਨਰਹਰ, ਨਿਹਕਾਮ,
ਨਿਰੰਜਨ, ਮੁਰਾਰਿ, ਨਾਰਾਇਣ, ਜਗਨਾਥ, ਜਗਦੀਸਰ, ਭਗਵਾਨ, ਗੁਸਾਈ, ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਨਾਰਾਇਣ, ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ,
ਬਾਪਿਉਬਾਪਨਹਾਰ, ਚਤਰਭੁਜ, ਹਰਿ-ਨੰਗ, ਲਖਮੀ-ਬਰ, ਪੀਉ ਪੀਉ, ਅੱਲਾਹ, ਸੁਆਮੀ, ਕੰਤ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਰਘੁਪਤਿ ਰਾਜਾ, ਮਾਧਵੈ, ਰਾਜਾ-
ਰਾਮ, ਮਦਸੂਦਨ, ਠਾਕੁਰ, ਖਾਲਕ, ਕਾਦਰ, ਰਾਮ-ਰਾਇ, ਨਰਹਰਾ, ਅਨਦ-ਮੂਲ, ਪੁਰਖੋਤਮ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਦੁਖਭੰਜਨ, ਪੁਰਖ-ਨਿਰੰਜਨ,
ਅਖੰਡਨ, ਗੁਸਟੀਆ, ਭਗਤਿਵਛਲ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ, ਰਿਖੀਕੇਸ, ਮਾਧੋ, ਮੁਕੰਦ, ਪੈਕਾਂਬਰ, ਨਿਧਾਨ, ਬੀਠਲ, ਸਾਰੰਗਧਰ, ਕੁਨਾਈ, ਮਉਲਾ,
ਦਾਮੋਦਰ, ਸਾਰੰਗਪਾਨ, ਰਾਜਕ, ਸ਼ਿਆਮ-ਮੂਰਤਿ, ਕੇਸੋ, ਭੈਰੰਜਨ, ਅਨਾਥ-ਨਾਥ, ਠਰਣੀਧਰ, ਅਪਰਪਰਾ, ਮਹੀਪਤਿ, ਮੋਹਨ, ਜਗਜੀਵਨੋ,
ਸੁਆਮੀ, ਗੁਣੀਨਿਧਾਨ, ਧਰਨੀਧਰ, ਕਵਲ ਨੈਨ, ਮਧੁਰ ਬੈਨ, ਨਿਰੀਕਾਰ, ਬੇਸੁਮਾਰ, ਅਪਰਾਪਾਰ, ਸ੍ਰੀ, ਨਿਵਾਸ, ਪੀਤ ਬਸਨ, ਆਦਿ ਕਈ
ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ, ਕਿਹੜਾ ਨਾਪ ਜਪਿਆ ਜਾਂ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਏ ? ਫਿਰ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ
ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸ 'ਸਤਿ' ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ
ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ? 'ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ' ॥ ਜਦ ਸਾਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜਦ 'ਇਹ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ
ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ' ਫਿਰ, ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਵੇ ? ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਜਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ
ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜੇਹਾ ਕਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੋਵੇ ? 'ਤਬ ਸਰਬ ਨਾਮੁ ਕਥੈ ਕਵਨੁ ਕਰਮ
ਨਾਮ ਬਰਨਤੁ ਸੁਮਤਿ ॥ ੧ ॥ (ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ) ਨਾਮ ਜਪਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-
ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਰਬ-ਉੱਚ ਟੋਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਲਝਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣਾ, ਭਿਆਨਕ ਭੁੱਲ ਹੈ ਕਿ, 'ਪੁਰ
ਕੀ ਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਗੁੰਝਲ ਦਾ ਬਾਦਲੀਲ-ਸੁਲਝਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ' । ਕਿਸੇ ਸੁਆਰਥੀ ਰੁਚੀ
ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵੱਲ ਪਾਠਕ ਦੀ ਝਾਤੀ ਨਾਂ ਮਰਵਾਉਣੀ, ਕੇਵਲ ਅਸਿੱਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ
ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ । ਸਰਬਕਲਾ ਭਰਪੂਰ,, ਸਰਬਗੁਣਾ ਭਰਪੂਰ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੂਪਮ ਚਾਨਣਮੁਨਾਰਾ ਹੈ । ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ-
ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਮੁਕਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਦੀਪਕ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੋ ਵਿਚ
ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਪਲ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚਰਦਾ, ਸੰਭਾਲਾਂ ਕਰਦਾ, ਬੇਅੰਤ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦਾ, ਦਿੱਸ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਖਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਔਖਾਂ ਪਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਢਲ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦਿੱਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :---

੧੦੪= ਸਲੋਕ ॥ ਲੋਇਣ ਲੋਈ ਡਿਠ ਪਿਆਸ ਨ ਬੁਝੈ ਮੂ ਘਣੀ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥ ੧ ॥ [੫੭੭] ਛੰਤ-੨

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸ਼ਲਾਘਾ ਜੋਗ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਲਿਖਣਾ--^੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ " ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ " ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ " ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ " ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ " ਲਈ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਿਆਰੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਆਭਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ । ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:---

੧੦੫/੧= ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਰਬ ਕੋ ਗਿਆਨੁ ॥ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਮਹਿ ਜਪੈ ਕੋਊ ਨਾਮੁ ॥

ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅੰਤਰਿ ਉਰ ਧਰੈ ॥ ਪਸੁ ਪ੍ਰੇਤ ਮੁਖਦ ਪਾਥਰ ਕਉ ਤਰੈ ॥ [੨੭੪]-ਅਸਟ-੯(੫)

੧੦੬/੨= ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥ ੪ ॥ [੭੪੭]-੩-੫੦

ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ।

(2) ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨਾ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥ ਇਸ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

^੨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ

ਅਨੁਸਾਰ "ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਹਨ " ਅਤੇ ਇਹ ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨਾ ਕਾਮ " ਹਨ ,

ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੰਕੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ-

੧) ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਧੰਦੇ ਵਿਅਰਥ ਕਹੇ ਹਨ ?

੨) ਕੀ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼, ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ?

ਅਜੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਔਕੜਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਦੀ ਹੋਵੇ । ਫਿਰ ਉਸੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਬਚਨ ਵੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :---

੧੦੭/੩= ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ, ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਸੰਮਲਿ ॥ ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲਿ ॥ [੨੧੩]-੧੩੭੫-੬

[ਭਾਵ--ਹੱਥ ਕਾਰ ਵਿਚ - ਚਿਤ ਯਾਰ ਵਿਚ । ਸੁਣਿ ਯਾਰ ਹਮਾਰੇ ਸਜਣ ॥ ੧ ॥ [੭੦੩]-ਛੰਤ

੧੦੮/੪= ਕਾਹੂ ਦੀਨ੍ਹੇ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ, ਕਾਹੂ ਪਲਘ ਨਿਵਾਰਾ ॥ ਕਾਹੂ ਗਰੀ ਗੋਦਰੀ ਨਾਹੀ, ਕਾਹੂ ਖਾਨ ਪਰਾਰਾ ॥

ਅਹਿਰਖ ਵਾਦੁ ਨ ਕੀਜੈ, ਰੇ ਮਨ ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ, ਰੇ ਮਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੪੭੯]-੩-੧੬

ਪਦਅਰਥ:--ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ--ਪੱਟ ਦੇ ਕਪੜੇ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤਰ । ਗਰੀ ਗੋਦਰੀ--ਗਲੀ ਹੋਈ ਗੋਦੜੀ, ਜੁੱਲੀ । ਪਰਾਰਾ--ਪਰਾਲੀ । ਖਾਨ--ਘਰਾਂ ਵਿਚ । ੧ । ਅਹਿਰਖ--ਹਿਰਖ, ਈਰਖ, ਗਿਲਾ । ਵਾਦੁ--ਝਗੜਾ ।

ਸੁਕ੍ਰਿਤ-ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ । ੧ । ਰਹਾਉ ॥

ਅਰਥ:--(ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ) ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ (ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ) ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤੇ ਨਿਵਾਰੀ ਪਲੰਘ (ਸੌਣ ਨੂੰ), ਪਰ ਕਈ (ਵਿਚਾਰਿਆਂ) ਨੂੰ ਗਲੀ ਹੋਈ ਜੁੱਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤੇ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ (ਬਿਸਤਰੇ ਦੀ ਥਾਂ) ਪਰਾਲੀ ਹੀ ਹੈ । ੧ । ਰੇ ਮਨ (ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਵੇਖ ਕੇ) ਈਰਖਾ ਤੇ ਝਗੜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਜਾਹ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ (ਇਹ ਸੁਖ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ । ੧ । ਰਹਾਉ ।

ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਧੰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦੇ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ--^੩ ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨਾ ਕਾਮ " ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ :---

੧੦੯/੫= ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ ॥

ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੁ, ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤ ॥ ੧ ॥ [੫੨੨]-ਵਾ-੧੭

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੜਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉੱਦਮ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਕਮਾਉ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਦੇ ਸੁਖ ਮਾਣੋਂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਵਿਚ ਟਿਕਾਈ ਰੱਖੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਿਕਰ ਸਾਰੇ ਝੋਰੇ ਆਦਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਏਧਰ ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਝ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਛੱਡ ਛੁਡਾ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਚੌਕੜੇ ਮਾਰੀ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਕਾ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ

ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਸ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਉਖੇੜ ਕੇ " ਮਾਸ ਖਾਣ " ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਰਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਆਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

[ਨੋਟ:- " ਅਵਰ ਕਾਜ " ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਾਵ, ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਹਨ । ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਯੱਗ, ਦਾਨ ਪੁੰਨ, ਮਸਿਆ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂਤ੍ਰਕੀ ਪਾਠ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ " ਫਲ " ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲੈਣ ਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪੰਧ, ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਧਰਮੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ, ਆਦਿ, ਅਜੇਹੇ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਫਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ]

(3) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਆਤਮਕ ਰੋਗ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ । ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਨਿੱਘ ਦਾ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਇਉਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਬੁੱਕਲ ਦੀ " ਵਿਸ਼ਲਤਾ " ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਿਆਰਾਂ ਲੱਦੀ ਗੁਰੂ-ਬੁੱਕਲ ਨੂੰ ਏਡੀ ਭੀੜੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ " ਸਿੱਖ " ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੇਵਲ ਉਹ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਥਵਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਹਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਮੁਖ ਹਛਾ ਹੈ । ਭਾਈ ਜੀ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਜੰਗਲਾਂ ਬੀਆਬਾਨਾਂ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਓਸ " ਕੋਡੇ ਰਾਕਸ " ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਜਾ ਅੱਪੜੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਇਕ ਵਾਗੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਸਾਇਦ ਨਾ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ :-

੧੧੦/੬=

ਬ੍ਰਹਮਨ ਬੈਸ ਸੂਦ ਅਰੁ ਖੜੀ, ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ ॥

ਹੋਇ ਪੁਨੀਤ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨ ਤੇ, ਆਪੁ ਤਾਰਿ ਤਾਰੇ ਕੁਲ ਦੋਇ ॥ ੧ ॥ [੮੫੮]-੨

ਪਦ ਅਰਥ:-ਡੋਮ-ਡੂਮ, ਮਿਰਾਸੀ । ਚੰਡਾਲ-ਤਾਮਸੀ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ, ਤਾਮਸੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵਾਲਾ, ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਮਾਸ ਦੇ ਸਮੇਤ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ । ਮਲੇਛ ਮਨ-ਮਨੀਨ ਮਨ ਵਾਲੇ । ਆਪੁ-ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ । ਤਾਰਿ-ਤਾਰ ਕੇ । ਦੋਇ-ਦੇਵੇਂ । ੧ ।

ਅਰਥ:-ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਵੇ, ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ, ਡੂਮ, ਚੰਡਾਲ ਜਾਂ ਮਨੀਨ ਮਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਜਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ (ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ)ਤਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਵੇਂ ਕੁਲਾਂ, ਵੀ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ੧ ।

੧੧੧/੭=

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ, ਉਧਰੈ ਸਿਮਰਿ ਚੰਡਾਲੁ ॥

ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ, ਨਾਨਕੁ ਤਿਸਹਿ ਰਵਾਲ ॥ ੧੭ ॥ [੩੪੬]-੧੭

ਭਾਈ ਜੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੀ ਹਛਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਭੱਖੀ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ :-

੧੧੨/੮=

**ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ, ਸੁਪਚ
ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥ ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥ ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ
ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੁਆਨੁ ਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ, ਕਿਸਨੈ
ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥ ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੈ, ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ੨ ॥ ਅਜਮਲੁ ਪਿੰਗਲੁ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ,
ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ, ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ੩ ॥ [੧੧੨੪]-੧**

ਪਦਅਰਥ:-ਖਟੁ ਕਰਮ-ਛੋ ਕਰਮ, (ਮਨੁ-ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਛੇ ਕਰਮ ਜੋ ਹਰੇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ) ਵਿੰਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ, ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਲੈਣਾ । ਸੰਯੁਕਤ-ਸਮੇਤ, ਸਹਿਤ । ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ-ਚਰਨ + ਅਰਬਿੰਦ, ਚਰਨ ਕਮਲ । ਸੁਪਚ-ਚੰਡਾਲ, ਜੋ ਕੁੱਤੇ ਰਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ । ਤੁਲਿ-ਬਰਾਬਰ । ਸਮਾਨਿ-ਵਰਗਾ । ੧ । ਰੇ ਅਚੇਤ-ਹੋ ਗਫਲ ਮਨ । ਕਾਹੇ ਨ-ਕਿਉ ਨਹੀਂ ? ਪਦਹਿ-ਦਰਜੇ ਉੱਤੇ । ਅਮਰਿਓ-ਅੱਪੜਿਆ । ਬਿਸੇਖ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਵਡਿਆਈ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਸੁਆਨੁ ਸਤ੍ਰੁ-ਕੁਤਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਕੁੱਤੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ । ਅਜਾਤੁ-ਨੀਚ, ਚੰਡਾਲ । ਹੇਤੁ-ਉਧਾਰ । ਬਪੁਰਾ-ਵਿਚਾਰਾ, ਨਿਮਾਣਾ । ਸਰਾਹੈ-ਸਿਫਤਿ-ਕਰੇ । ੨ । ਲੁਭਦ-ਲੁਬਧਕ, ਸਿਕਾਰੀ । ਕੁੰਚਰ-ਹਾਥੀ । ਦੁਰਮਤਿ-ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ । ੩ । ਅਜਮਲ-ਕਨੈਜ ਦਾ ਇਕ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਉਸ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੧੦ ਪੁੱਤਰ ਜਨਮੇ । ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਜਮਲ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਭਗਤ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਿੰਗਲ-ਜਨਕਪੁਰੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗਨਕਾ (ਕੰਜਰੀ) ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿੰਗਲਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਧਨੀ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ । ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸ ਨਾਹ ਆਇਆ । ਪਿੰਗਲਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਬੀਤੀ । ਅੰਤ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ । ਪਿੰਗਲਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ।

ਅਰਥ:-ਹੋ ਮੇਰੇ ਗਾਫਲ ਮਨ ! ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰ । ਹੇ ਮਨ ! ਬਾਲਮੀਕ ਵਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ? ਇੱਕ ਨੀਂਵੀਂ ਜਾਤ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦਰਜੇ ਉੱਤੇ ਅੱਪੜ ਗਿਆ, ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉੱਚੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਿੱਤ ਛੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਡਾਲ ਹੈ, ਚੰਡਾਲ ਵਰਗਾ ਹੈ । ੧ । (ਬਾਲਮੀਕ) ਕੁਤਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੀ (ਜਿਥੋਂ ਵੀ ਮਿਲੇ ਕੁਤੇ ਨੂੰ ਰਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਡਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ । ਵਿਚਾਰਾ ਜਗਤ ਉਸ ਦੀ ਕੀਹ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰ ਗਈ । ੨ । ਅਜਮਲ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਕੁਚਰ-ਇਹ ਸਾਰੇ (ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ) ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਅੱਪੜੇ । ਹੇ ਰਵਿਦਾਸ ! ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਤਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤੂੰ (ਇਸ ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ) ਕਿਉਂ ਨ ਪਾਰ ਲੰਘੇਗਾ ? । ੩ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ, ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ । ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਕਿ " ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਹਿਰਦਾ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ " ਵੀ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਹੋਰ ਵੀ

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦਾਂ) ਵਿਚਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਝਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ, ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਅਤੇ " ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ " ਲਿਖ ਕੇ, ਪੂਜਦੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਜਾਹਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸੇ ਅਨੁਪੰਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਤੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਸਲੋਕ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ (ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਨੂੰ) ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਅਥਵਾ ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ ਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੀਤੇ ਉਸ ਕੋਝੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਆਪਣੀ ਵਿਉਂਤ ਵਾਲਾ ਕੋਝਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤੁਕ ਲਿਖੀ ਹੈ-- " ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ ॥ " (" ਵਾਰ " ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧-੧੪੦) ਅਤੇ ਫਿਰ-- " ਬੇ-ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹ ਕੁਹ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਤਰਕ ਮਈ ਭਾਸਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਵਰਤ ਲਈ-- " ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥ ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥ (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧-੧੪੦) ਏਥੇ "ਵਾਰ" ਪਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਆਮ ਪਾਠਕ ਏਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਣਗੇ ਕਿ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਥਾਈਂ, ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਥਾਈਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ-ਮਤੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਉਸੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰੀ ਜਾਣ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੧੧੩/੯= " ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥ ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥ "

" ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੇ ਦੁਨੀ ਕੇ, ਝੁਨੇ ਅਮਲ ਕਰੇਹੁ ॥ ੧੧ ॥ ੧੪੦-ਵਾਰ-੬

ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਦੋ ਥਾਈਂ ਵੰਡ ਕੇ ਵੀ, ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਿੰਨੇ ਹੇਠ ਲਕੀਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮਨਮਤੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀ ਜਹੜੀ ਕੁਟਲਤਾ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਆਉ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ :--

ਅਰਥ:--ਜੇ ਜਾਮੇ (ਪੁਸ਼ਾਕ) ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜਾਮਾਂ ਪਲੀਤ (ਗੰਦਾ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ) ਪਰ ਜੇ ਬੰਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਧੱਕਾ ਕਰਕੇ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਪਾਕ (ਸਾਫ਼) ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਪਲੀਤ ਮਨ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਬੂਲ ਹੈ) ? ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂੰਹੋਂ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲੈ, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਹੋਰ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਿਖਾਵੇ ਹਨ (ਉਜ੍ਹੂ ਕਰਕੇ ਸਿਜਦੇ ਕਰਨੇ, ਨਕ ਰਗੜਨੇ ਨਿਸਫਲ ਦਾ ਲੋਕ-ਵਿਖਾਵਾ ਹੈ)। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੂੜੇ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ੧।

ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਕੇ-ਖੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਤਾਣੇ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਖੋਹ-ਖਾਣ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਠੱਗ-ਖਾਣ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ " ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣਾ " ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਵਕਤ ਦੇ ਨਿਮਾਜ਼ੀ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ, ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਸਮਝ ਕੇ, ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੰਨ ਵਾਲਾ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਪਾਸੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਲੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰਾਸ-ਪੁੰਜੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਖਾਂਦੇ ਹੋ। ਮਾਨੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਮੂਲਚੇ ਮਨੁੱਖ ਖਾ ਕੇ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਗੰਦੀ ਆਤਮਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਅਪਣੀ ਇਸ ਦੀਲਲ ਨੂੰ ਕਿ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ " ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਦਿਲ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਛੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ, ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰ ਸਕਦਾ, ਗੁਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਸੀ ਓਥੇ ਕੇਵਲ " ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹ " ਏਨੀ ਅਧੀ ਤੁਕ ਵਰਤ ਲਈ। ਜੇ ਤੁਕ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ " ਅਵਰ ਦਿਵਾਜੇ ਦੁਨੀ ਕੇ ਕਰੇਹੁ " ਲਿਖਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ "ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੇ " ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਦੀ ਕਚਿਆਈ ਦਾ ਪੋਲ ਨੰਗਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕੱਤਰੀ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਬੇ-ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹ ਕੁਹ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ " ਤਰਕ " ਵੀ ਬੜੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਦੇ ਲਈ। ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਹੀ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵੱਢਣ ਟੁੱਕਣ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ " ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ " ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤ ਕੇ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਭਰਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ " ਰਤ " (ਲਹੂ) ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲੱਗਿਆਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ " ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ " ਵਾਲਾ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ, ਜ਼ਾਲਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਲਾ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਾਮੇ ਤੇ ਪੈ ਸਕਣ ਵਾਲੀ (ਜ਼ਬਹ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ) ਰਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਅੱਗੋਂ ਜ਼ਾਲਮ ਨਮਾਜ਼ੀ ਹਾਕਮ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ-- " ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਹਲਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਜਾਮੇ ਦੇ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡੋ ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰੋ। " ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀ-ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਭਾਈ ਜੀ, ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਡੀ ਕੱਚੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ

ਹਨ। **ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ**--ਨੇ ਵੀ ਏਹੀ ਤੁਕ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ ਵੀ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ " ਜੇ ਰਤ - - - - -ਚੀਤੁ " ਤਕ ਹੀ ਹੈ, (ਭਾਵ, ਆਖਰੀ ਤੁਕ " ਨਾਨਕ ਨਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ ॥ ਅਵਰਿ ਦਿਵਜੇ ਦੁਨੀ ਕੇ, ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਕਰੇਹ ॥ ੧ ॥--ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ)। ਓਨੀ ਹੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

[ਅਰਥ:--ਜੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸ਼ਾਕ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ) ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ (ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਸਗਵੀਂ ਰਤ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।]

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ, ਮਾਣਸ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ " ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ " ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ " ਮਾਣਸ " ਪਦ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਹੀ, ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ--**ਮਾਣਸੁ ਜਨਮ ਵਡਪੁੰਨੇ ਪਾਇਆ ॥** (ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧) ਅਤੇ "**ਮਾਣਸੁ ਭਰੀਆ ਆਇਆ ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਇ ॥**" (ਵਡਹ: ਮ: ੧) ਸੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਅਰਥ " ਜਾਨਵਰਾਂ " ਲਿਖਣਾ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। " ਜੋ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ " ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲਹੂ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਖਾ ਜਾਣੀ " ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣਾ " ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ " ਮੁਹਾਵਰਾ " ਹੈ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਉਣ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਾ ਹੀ ਹਰਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਕੇ ਵਡੇ ਧਰਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮਾਸ ਹੀ ਮਾਸ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਅਜੇਹਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੰਨ ਬੈਠਣ, ਤਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਪਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਪੇ ਹੀ ਸੁਪਨਾਂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੋਈ।

ਸੰਤ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ " (ਫਰਵਰੀ ੧੯੭੫ ਦੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਦੇ ੮੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਏਸੇ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਰਤਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧ ਅਜੀਬ ਦਲੀਲ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

ਜੇ ਕੁਕੜੀ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਕਾਜ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿੱਟ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਚੋਲਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ--

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤ। ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਣ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ। (ਤਿਨੁ " ਦੇ ਥਾਂ " ਤਿਣ" ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ)

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਤਤਾਈ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤ ਕੇ ਉਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਨੂੰ ਖਾਸ ਘਟਨਾਂ, ਖਾਸ ਥਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਸ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਕੜੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਜਾਮਾਂ ਲਾਹ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਰਦੂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ--" ਛੋਟੇ ਮੀਆਂ ਸੋ ਛੋਟੇ ਮੀਆਂ ਬੜੇ ਮੀਆਂ ਸੁਭਾਨ ਔਲਾ "।

(੪) J.P.S.S ਜੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ ਨੰ: ੪ ਹਿਸਾ ਪੜ੍ਹੋ। " ਨਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ " ਤੁਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰਕਮਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚੋਂ "**ਮਨ ਜੂਠੈ ਤਨਿ ਜੂਠਿ ਹੈ, ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ**" ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਤਰ ਚੁਣ ਕੇ ਮਨਮੱਤੀ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਮਨ, ਤਨਿ ਅਤੇ ਜਿਹਵਾ ਆਦਿ ਸਭ ਜੂਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਤਰ ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੧੧੪/੧੦=

ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਤਨਿ ਜੂਠਿ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਜੂਠੀ ਹੋਇ ॥ ਮੁਖਿ ਜੂਠੈ ਝੂਠੁ ਬੋਲਣਾ,

ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੂਚਾ ਹੋਇ ਬਿਨੁ ਅਭ ਸਬਦ ਨ ਮਾਂਜੀਐ ਸਾਚੇ ਤੇ ਸੁਚ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥[੫੫]-੫

ਅਰਥ:--ਜੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਥੋਹ ਨਾਲ) ਜੂਠਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜੂਠ ਹੀ ਜੂਠ ਹੈ (ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ-ਇੰਦ੍ਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਹੀ ਦੌੜਦੇ ਹਨ) ਉਸ ਦੀ ਜੀਬ (ਖਾਣ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਨਾਲ) ਜੂਠੀ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੀ ਸਭਾਉ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਜੀਵ (ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੁੱਚ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ) ਸੁੱਚਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਨ ਮਾਂਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਸੱਚ (ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ) ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੧।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਤਨ ਸੁੱਚਾ ਤਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ " ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਸੱਚ " ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਸ " ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ " ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦਾ ਟਿੱਲ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਏਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਹਾਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਏਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀ ਸਤਰ--**ਬਿਖੁ - - ਕਮਾਇ** ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ:--

੧੧੫/੧੧=

ਬਿਖੁ ਖਾਣਾ ਬਿਖੁ ਬੋਲਣਾ, ਬਿਖੁ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥

ਜਮ ਦਰਿ ਬਾਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਛੂਟਸਿ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ੨ ॥[੧੩੩੧]-੧੩

ਅਰਥ:--(ਮੇਰੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ) ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ (ਆਸ਼ਤਮਕ ਜੀਵਨ ਲਈ) ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਹੈ। (ਅਜੇਹੇ ਬੰਦੇ ਆਖਰ) ਜਮ ਰਾਜ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ (ਮਾਸਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ) ਮਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਸਕ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ) ਉਹੀ ਖਲਾਸੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। (ਭਾਵ, ਜਹਰ-ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)

ਅਪਵਿਤਰ ਅਥਵਾ ਤਾਮਸਿਕ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਵੀ ਸਭ ਅਸੁਭ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਇੱਕ ਸਤਰ-- ਬਿਖੁ - - - ਗਿਰਾਸ ॥ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੧੧੬/੧੨=

ਮ : ੩ ॥ ਹੋਰ ਵਿਡਾਣੀ ਚਾਕਰੀ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਵਾਸੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛੋਡਿ ਬਿਖੁ ਲਗੇ ਬਿਖੁ
ਖਟਣਾ ਬਿਖੁ ਰਾਸਿ ॥ ਬਿਖੁ ਖਾਣਾ ਬਿਖੁ ਪੈਨਣਾ ਬਿਖੁ ਕੇ ਮੁਖਿ ਗਿਰਾਸ ॥ ਐਥੈ ਦੁਖੈ ਦੁਖੁ
ਕਮਾਵਣਾ ਮੁਇਆ ਨਰਕਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਮਨਮੁਖ ਮੁਹਿ ਮੈਲੈ ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਿ ਵਿਣਾਸੁ
॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਭਉ ਛੋਡਿਆ ਮਨ ਹਠਿ ਕੰਮੁ ਨ ਅਵੈ ਰਾਸਿ ॥ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ
ਕੋ ਨ ਸੁਣੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਨਾਨਕ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਕਮਾਵਣਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ੨ ॥[੫੮੬]-

ਵਾਰ-੨

ਅਰਥ:- (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਛੱਡ ਕੇ) ਹੋਰ ਬਿਗਾਨੀ ਕਾਰ (ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ) ਜੀਉਣਾ ਤੇ ਵੱਸਣਾ ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਡ ਕੇ (ਮਾਇਆ ਰੂਪ) ਜ਼ਹਿਰ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਹੈ, ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਹੈ, ਅਤੇ (ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ) ਜ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁਰਕੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਬੰਦੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਦੁੱਖ ਹੀ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੋਇਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸ ਨਰਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹੋਂ ਮੈਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਦਬ ਛੱਡ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਹਠ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, (ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਮਨਮੁਖ ਮਨੁੱਖ ਜਮ-ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਮਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ (ਭਾਵ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ)। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢ ਤੋਂ (ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਜੀਵ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) (ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰਹਿਣ ਨਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੨।

ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸਤਰ ਦੀ ਮਨਮਤੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(6) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਕਿ-- ਜੇਕਰ ਪਵਿਤਰਤਾ ਅਥਵਾ ਸੁੱਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ " ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ " ਸੁਚਿ ਹੋਵੇ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥ ੨ ॥ " ਤੁਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਵੀ ਮਨਮੁਖਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਉਲਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-- " ਤਾਂ ਹੀ ਸੁੱਚ-ਪਵਿਤਰਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪਏ "। ਯਥਾ--**ਵਿਣੁ ਸਚ (ਪ੍ਰਭੂ) ਸੋਚ** (ਆਤਮਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) **ਨ ਪਾਈਐ ਭਾਈ ਸਾਚਾ ਅਗਮ ਧਣੀ ॥ [੬੦੮]-੨** ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਤਮਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਅਟੱਲ ਹਸਤੀ ਵਾਲਾ ਅਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ (ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ)।

ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਅਸੁੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। " **ਸੁਚਿ ਹੋਵੇ ਤਾ--**ਭਾਵ, ਸੁਚ ਤਦ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, (ਜੇ) **ਸਚੁ ਪਾਈਐ** --ਭਾਵ, ਜਦ ਸਦਾ-ਥਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਹਿਰਦਾ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਪਵਿਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੋਜਨ, ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਆਦਿ ਵਿਚ " ਸੁੱਚ " ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ " ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਓ " ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

੨੦=

ਸੁੱਚ --ਜੂਠ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਿਠਬੋਲੜਾ ਹੋਣਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੈ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ, ਅਥਵਾ ਮਨੁਖਤਾ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ " ਸੁੱਭ ਗੁਣ " ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕੇਵਲ " ਪਵਿਤਰ ਅਹਾਰ ਅਤੇ ਸੁਚੱਮ " ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਏਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਥਾਂਈ, ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ " **ਸੁੱਚ ਅਤੇ ਜੂਠ** " ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਈਏ।

ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਹ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਚ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ:--

੧੧੭/੧੩=

ਤਨੁ ਸੂਚਾ ਸੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥ ਭੈ ਸਚਿ ਰਾਤੀ ਦੇਹੁਰੀ,
ਜਿਹਵਾ ਸਚੁ ਸੁਆਉ ॥ ਸਚੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਾਵੈ ਤਾਉ ॥ ੨ ॥[੨੦]-੧੫

ਅਰਥ:--ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਦਬ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਹੀ (ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਦਾ) ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਥਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਅਜੇਹੇ ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ (ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ) ਤਾਅ (ਸੋਕ) ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਦਾ। ੨।

੧੧੮/੧੪=

ਸੋਈ ਕੁਚੀਲੁ ਕੁਦਰਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ॥ ਲੀਪੀਐ ਥਾਇ ਨ ਸੁਚਿ ਹਰਿ ਮਾਨੈ ॥

ਅੰਤਰੁ ਮੈਲਾ ਬਾਹਰੁ ਨਿਤ ਧੋਵੈ ॥ ਸਾਚੀ ਦਰਗਹਿ ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਖੋਵੈ ॥ ੨ ॥[੧੧੫੧]-੪੦-੫੩

ਅਰਥ:--ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਗੰਦੀ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ (ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੂੰ ਵੱਸਦਾ) ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ । ਜੇ (ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲਾ) ਬਾਹਰਲਾ ਚੌਕਾ ਲਿਪਿਆ ਜਾਏ (ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਹਰਲੀ ਸੁੱਚ ਨੂੰ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੁੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਤਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਸੁੱਚ ਦੀ ਖਾਤਰ) ਸਦਾ ਧੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

੧੧੯/੧੫= **ਬਿਰਥੀ ਸਾਕਤ ਕੀ ਆਰਜਾ ॥ ਸਾਚ ਬਿਨਾ ਕਹ ਹੋਵਤ ਸੁਚਾ ॥**[੨੬੯]-ਅਸਟ-੫(੬)

ਪਦਅਰਥ:--ਬਿਰਥੀ--ਵਿਅਰਥ । ਸਾਕਤ--(ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ) ਟੁੱਟਾ ਹੋਇਆ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ । ਆਰਜਾ--ਉਮਰ । ਸਾਚ--ਸਚ, ਪ੍ਰਭੂ । ਸੁਚਾ--ਪਵਿਤ੍ਰ ।

੧੨੦/੧੬= **ਸੂਚੈ ਭਾਡੈ ਸਾਚੁ ਸਮਾਵੈ ਵਿਰਲੇ ਸੁਚਾਰੀ ॥**

ਤੰਤੈ ਕਉ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੫ ॥[੫੯੭]-੬

ਪਦਅਰਥ:--ਸੂਚੈ--ਪਵਿਤ੍ਰ । ਭਾਡੈ--(ਹਿਰਦੇ) ਭਾਡੇ ਵਿਚ । ਸੁਚਾਰੀ--ਸੁੱਚੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ । ਤੰਤੈ ਕਉ--ਜੀਵਾਤਮਾ ਨੂੰ । ਪਰਮ ਤੰਤੁ--ਪਰਮ ਆਤਮਾ, ਪ੍ਰਭੂ । ੫ ।

ਅਰਥ:--ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ (ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ) ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । (ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਜੀਵ ! ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕਿ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਹਾਂ (ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜੀ ਰੱਖ) ।

੧੨੧/੧੭= **ਸੂਚੈ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ ॥**

ਸੂਚੈ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ੍ਹ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥[੪੭੨]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਚ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲ ਸੁੱਚ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਸੁਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਸੋਚ ਬਿੱਪ੍ਰ-ਵਾਦ ਹੈ ।

ਜੂਠ ?

ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਸੁਚਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇ । ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ 'ਜੂਠਾ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਜੂਠ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਵਾਰੀ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਂਦਾ ਰਹੇ । ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅਥਵਾ ਤਨ ਦੀ ਇਹ ਜੂਠ ਕਿਸੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਾਲ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਥਵਾ ਖਾਨਦਾਨੀ ਜੂਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਤੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਜੂਠ ਦਾ ਗਿਆਨ :--

੧੨੨/੧੮=ਮਾਤਾ ਜੂਠੀ, ਪਿਤਾ ਭੀ ਜੂਠਾ, ਜੂਠੇ ਹੀ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥ ਆਵਹਿ ਜੂਠੇ, ਜਾਹਿ ਭੀ ਜੂਠੇ, ਜੂਠੇ ਮਰਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥ ੧ ॥

ਕਹੁ ਪਿੰਡਤ, ਸੁਚਾ ਕਵਨੁ ਠਾਉ ॥ ਜਹਾਂ ਬੈਸਿ ਹਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਿਹਬਾ ਜੂਠੀ, ਬੋਲਤ ਜੂਠਾ, ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਸਭਿ ਜੂਠੇ ॥ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਜੂਠਿ ਉਤਰਿਸਿ ਨਾਹੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਲੂਠੇ ॥ ੨ ॥ ਅਗਨਿ ਭੀ ਜੂਠੀ, ਪਾਨੀ ਜੂਠਾ, ਜੂਠੀ ਬੈਸਿ ਪਕਾਇਆ ॥ ਜੂਠੀ ਕਰਛੀ ਪਰੋਸਨ ਲਾਗਾ, ਜੂਠੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਖਾਇਆ ॥ ੩ ॥ ਗੋਬਰੁ ਜੂਠਾ, ਚਉਕਾ ਜੂਠਾ, ਜੂਠੀ ਦੀਨੀ ਕਾਰਾ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੈ, ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪ ॥[੧੧੯੫]-੧-੭

ਪਦਅਰਥ:--ਹੇ ਪਿੰਡਤ ! ਦੱਸ, ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਥਾਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਚਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਸਕਾਂ (ਤਾਂ ਜੁ ਪੂਰੀ ਸੁੱਚ ਰਹਿ ਸਕੇ) ? । ੧ । ਰਹਾਉ । ਮਾਂ ਜੂਠੀ ਭਾਵ ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਪਿਉ ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਵੀ ਜੂਠੇ (ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ) ਜੰਮਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਪਵਿਤਰ, ਜੋ ਮਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ, ਮੰਦਭਾਗੇ ਜੀਵ, ਅਪਵਿਤਰ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੧ । ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਭ ਮੋਲੀ, ਬਚਨ ਵੀ ਮਾੜੇ, ਕੰਨ ਅੱਖਾਂ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਪਵਿਤਰ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ) ਕਾਮ-ਚੋਸ਼ਣ (ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਸ) ਦੀ ਮੇਲ ਲਹਿੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਪੁਣੇ ਦੇ ਮਾਣ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜੇ ਹੋਏ ! (ਦੱਸ, ਸੁੱਚੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ੈ ਹੋਈ ?) । ੨ । (ਕਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਭਸਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ) ਅੱਗ ਵੀ ਜੂਠੀ, (ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਕਿਟਾਣੂਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ) ਪਾਣੀ ਜੂਠਾ, ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਜੂਠੀ, ਕੜਕੀ ਜੂਠੀ ਜਿਸ ਨਾਲ (ਭਾਜੀ ਆਦਿਕ) ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵੀ ਜੂਠਾ ਜਿਹੜਾ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ੩ । ਗੋਹਾ ਜੂਠਾ, ਚੌਕਾ ਜੂਠਾ, ਜੂਠੀਆਂ ਹੀ ਉਸ ਚੌਕੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ --ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੂਝ ਆ ਗਈ ਹੈ । ੪ ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਸਦਾ ਅਪਵਿਤਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਥਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ । ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਚੌਕਾ ਬਣਾਇਆਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ । ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਸੂਚੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੂਝ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ । ਖਾਸ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਸੁੱਚਮ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਖਾਸ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਪਵਿਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਸਗੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਧਦਾ ਹੈ ।

੧੨੩/੧੯= **ਬੈਸਨੋ ਨਾਮੁ ਕਰਤ ਖਟ ਕਰਮਾ ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਜੂਠਨ ॥**

ਸੰਤ ਸਭਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਭੂਬੇ ਸਭ ਅਗਿਆਨ ॥੧॥[੧੨੦੩]-੨

੧੨੪/੨੦= **ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਏ ॥ ਪਾਖੰਡਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਦੇ ਨ ਪਾਏ ॥ ਪਰ ਨਿੰਦਾ**

ਕਰੇ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਲਾਏ ॥ ਬਾਹਰਿ ਮਲੁ ਧੋਵੈ ਮਨ ਕੀ ਜੂਠਿ ਨਾ ਜਾਏ ॥. . . ੩ ॥[੮੮]-ਵਾਰ-੧੩

੧੨੫/੨੧= **ਮਨਮੁਖੁ ਬਾਲਕੁ ਬਿਰਧਿ ਸਮਾਨਿ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ॥ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਮ**

ਕਮਾਵਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਂਹੀ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਛੇ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਇ ॥

ਓਨਾ ਮੈਲੁ ਪਤੰਗੁ ਨ ਲਗਈ ਜਿ ਚਲਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ ॥ ਮਨਮੁਖ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ

ਧੋਵਣ ਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿਆਨੁ ਗੁਰ ਕੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ॥ ੪੫ ॥[੧੪੧੮] ਵ:ਵਮ:੩

ਪਦ ਅਰਥ:-ਮਨਮੁਖ--ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ । ਬਾਲਕ--(ਭਾਵ, ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਨਰੋਏ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ) ਜੁਆਨ । ਬਿਰਧਿ--ਬੁੱਢੇ ਮਨੁੱਖ ਵਰਗਾ ਕਮਜ਼ੋਰ (ਭਾਵ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ) । ਸੁਰਤਿ--ਲਗਨ । ਗੁਰਮੁਖਿ--ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ । ਕੈ ਸਬਦਿ--ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਾਹੀਂ । ਸੁਭਾਇ--(ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ) ਪਿਆਰ ਵਿਚ । ਪਤੰਗ ਮੈਲ--ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ) ਮੈਲ । ਮਨਮੁਖ ਜੂਠਿ--ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ) ਜੂਠ । ਕੈ ਅੰਕਿ--ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ । ਸਮਾਇ--ਲੀਨ ਕਰ ਕੇ ।

੧੨੬/੨੨=

**ਜੂਠਿ ਨ ਰਾਗੀ ਜੂਠਿ ਨ ਵੇਦੀ ॥ ਜੂਠਿ ਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਭੇਦੀ ॥ ਜੂਠਿ ਨ ਅੰਨੀ ਜੂਠਿ ਨ ਨਾਈ ॥
ਜੂਠਿ ਨ ਮੀਹੁ ਵਰ੍ਹੈ ਸਭ ਥਾਈ ॥ ਜੂਠਿ ਨ ਧਰਤੀ ਜੂਠਿ ਨ ਪਾਣੀ ॥ ਜੂਠਿ ਨ ਪਉਣੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ**

॥

ਨਾਨਕ ਨਿਗੁਰਿਆ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਮੁਹਿ ਫੇਰਿਐ ਮੁਹੁ ਜੂਠਾ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ੧੨੪੦ ॥ -ਵਾਰ-੭

ਪਦ ਅਰਥ:-ਰਾਗੀ--ਰਾਗ (ਗਾਉਣ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਵੇਦੀ--ਵੇਦ (ਆਦਿਕ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਕੀ ਭੇਦੀ--ਦੀ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਭੇਦੀ--ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਖ-ਵਖ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਿਹਾੜਿਆਂ (ਮਸਿਆ ਪੁੰਨਿਆਂ, ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਵਖ ਵਖ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੂਜਾ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਅੰਨੀ--ਅੰਨ (ਛੱਡ ਦੇਣ) ਨਾਲ । ਨਾਈ--(ਤੀਰਥਾਂ ਉੱਤੇ) ਨ੍ਰਵਣ ਨਾਲ । ਵਰ੍ਹੈ--ਵਰ੍ਹਨ ਨਾਲ । ਧਰਤੀ--ਧਰਤੀ (ਦਾ ਰਟਨ ਕਰਨ) ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੁਫਾ ਆਦਿਕ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ । ਪਾਣੀ--ਪਾਣੀ (ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ) ਨਾਲ । ਪਉਣ--ਹਵਾ, ਸੁਆਸ । ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ--ਸੁਆਸਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਣਾਯਾਮ ਕੀਤਿਆਂ, ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ । ਨਿਗੁਰਿਆਂ--ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੇ । ਮੁਹਿ ਫੇਰਿਐ--ਜੇ (ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ) ਮੂੰਹ ਫੇਰੀ ਰੱਖੀਏ । ਜੂਠਾ--(ਨਿੰਦਾ ਆਦਿਕ ਨਾਲ) ਔਵਿਤ੍ਰਤਾ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ । ਜੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜੀ ਰੱਖੀਏ, ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਨਿੰਦਾ ਆਦਿਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਕਰਮ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । " ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗ " ਜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਿਆਗ ਨਾਲ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

21=

ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਬਾਰੇ ਲਗਪਗ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਜੀਅ ਦਇਆ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਵਿਆਪਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ " ਤਉ ਕਿਉਂ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੇ " ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡਰਾ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:-

ਜੀਵ ਮਾਤਰ ਲਈ ਤਰਸ ਤੇ ਦਇਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਜੋਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ, ਹਾਂ, ਉਹੋ ਜੋਤਿ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ:-

ਖਲਿਕ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਲਾਲਕੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸ੍ਰਬ ਠਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ (ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ੧੩੪੯)

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਮ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮ ਸਮਾਨਾ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ੨ ॥ ੩ ॥ (ਮਾਲੀਗਉੜਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ੯੮੮)

ਈਤਹਿ, ਉਤਹਿ, ਘਟਿ, ਘਟਿ, ਘਟਿ, ਘਟਿ ॥ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ੧ ॥ ੪ ॥ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫-੪੦੭)

ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਵੈ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥ ੬ ॥ (ਗਉੜੀ ਮ: ੧-੨੨੮)

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ ॥

ਵਸਾਦੇਵ ਜਲ ਥਲ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਿਰਲੈ ਹੀ ਰਵਿਆ ॥ (ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫-੨੫੯)

ਆਤਮਰਾਮੁ ਸਰਬ ਮਹਿ ਪੇਖੁ ॥ ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭ ਏਕੁ ॥ ੧ ॥ ੧੯ ॥ ੩੫ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫-੮੯੨)

ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮੀਦੀਆ ਸਭ ਮਹਿ ਚੀਨਾ ॥ ੧ ॥ ੧੧ ॥ ੧੩ ॥ (ਗੋਂਡ ਮ: ੫-੮੬੬)

ਸਭ ਮਧੇ ਰਵਿਆ ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ, ਦਾਨੁ ਦੇਤ ਸਭਿ ਜੀਅ ਸਮੁਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ੩੬ ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫-੩੭੯)

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥ ੨ ॥ ੨੩ ॥ (ਗਉੜੀ ਮ: ੫-੨੯੩)

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣੁ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥ (ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧-੧੩)

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਉੱਚਮ ਸਲਾਹਣਯੋਗ ਹੈ ।

[ਨੋਟ:-ਦੁੱਖ ਕੇਵਲ ਓਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ]

੨੧ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ--

ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਜੀਵ ਮਾਤਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੋਜੂਦਗੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਕਰਿਆਂ,

ਕੁੱਕੜਾਂ, ਹਿਰਨਾਂ, ਬਟੋਰਿਆਂ, ਮੱਛੀਆਂ, ਤਿੱਤਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਤੱਖ ਹਾਜ਼ਰ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੇਦੀਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਵਾਗਾ ਢਕਾਉਂਸਲਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, "ਮਾਸ" ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਣਿਆਂ, ਪਾਣੀ, ਬਨਾਸਪਤੀ, ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਲੱਕੜੀ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ"। ਜਿਸ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ, ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇ ਏਹੀ ਅਨੁਭਵ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਪੱਕਾ ਭਰਮ ਬਣਾ ਲੈਣ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਫਿਰ ਕਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ ਜੋਗ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਰਾ ਏਧਰ ਵੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲਈਏ ਕੀ, ਮਾਸ-ਖੋਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਛਕ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ? ਫਿਰ ਚੋਰਾਂ, ਡਾਕੂਆਂ ਕਾਤਲਾਂ, ਵਿਭਚਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ, ਕੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਉਪਦਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਸ ਪਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਜੇਪੀਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ, ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਕਿਆਂ ਭਰਿਆ ਅਧੂਰਾ ਗਿਆਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਪਾਵਨ ਅਤੇ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰਨ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ੀਕੇ ਜੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣੀ, ਕੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਹੈ?

ਬਹੁਤੀ ਹੈਰਾਨੀ ਉਸ ਵਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਏਸੇ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਜੋਗ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੫੬ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਏ। ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਤਤ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰ ਤੱਤ ਐਵੇਂ ਨਾਉਂ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਨਾਸਪਤੀ, ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਸੋਤਜ ਖਾਣੀ ਦੀ ਉਪਜ-ਕੀੜਿਆਂ, ਮਕੋੜਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦੋ ਤੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਉਂ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਡਜ ਖਾਣੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋ ਤੱਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਉਂ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਰਜ ਖਾਣੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਤੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜੇ ਤੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦੀ ਅਨੁਭਵਤਾ ਉਤਨੀ ਹੀ ਵਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਤੱਤ ਵਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਅਤੇ ਹਤਿਆ ਦਾ ਪਾਪ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਵਧ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹਤਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

ਵਿਚਾਰ:—

(੧) (ੳ) ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਧੁਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। (ਅ) ਆਪਣੀ ਹਰ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। (ੲ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚਲਾ ਗਿਆਨ "ਗੁਰਮਤਿ" ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ "ਨਿਆਰਾ" ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਨਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਫਿਰ ਇਸ ਬਚਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ—ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ, ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਆ ਮੈਂ ਸਾਰਾ?। ਕੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕ ਵੀ ਅਜੇਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇ? ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕਸਾਰ ਹੋਂਦ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਜੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਹੋਰ "ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਮੱਤਾਂ" ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ?

(ਅ) "ਪੰਥਕ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ" ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂਬਾਣੀ, ਜਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਇਆ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਟੋਕ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਜਿਸ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੇ "ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ" ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਮੰਨ ਕੇ "ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ" ਵਾਲੇ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀ ਜਾਨਣ? [ਨੋਟ:-ਖਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।]

(੨) ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ J. P. S. S ਜੀ ਨੇ "ਸਿੱਧ" ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਜਿਨੀ ਪੀੜ, ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ (ਭਾਵੇਂ, ਘੱਟ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ) ਪੀੜਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਤਿਆ ਦਾ ਪਾਪ, (ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ) ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਅਥਵਾ "ਸ਼ਾਕ-ਹਾਰੀ" ਗੁਰ-ਸਿੱਖ, "ਪਾਪ" ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚੇ ਰਹਿ ਗਏ? ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ, (ਕਣਕ, ਮਕਈ, ਚੌਲ, ਛੋਲੇ, ਬਾਜਰਾ, ਮਾਂਹ, ਮਸਰ, ਮੂਗੀ, ਲੋਬੀਆ, ਸੋਇਆਬੀਨ ਆਦਿ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਅਨਾਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੰਨਿਆ, ਰਿੰਨਿਆ ਅਤੇ ਪੀਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ, ਪਾਣੀ, ਗੋਹੇ, ਲੱਕੜੀ, ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਮੱਖਣ ਬਨਾਸਪਤੀ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਸਲਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀ "ਸਮੂਹਕ ਹਤਿਆ" ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਤਿਆ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਹਤਿਆ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਘਟਾ ਲਈ ਜਾਵੇ, "ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਹਤਿਆ" ਨਾਲੋਂ (ਸੋਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ) ਹਤਿਆ ਕਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸੱਜਣ ਵੀ ਹਤਿਆ ਦੇ ਪਾਪ-ਮੈਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲੇਫੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ (ਜ਼ਰਾ ਵੱਧ) ਪਾਪੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ? ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਬਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਕਦੇ ਨਾਂ ਵਗਾਏ ।

ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਜੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਚੀਣ ਪੁਰਾਣਕ ਹਿੰਦੂ-ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਦੰਡੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ--“ ਸਰਬ ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਸਰਬ ਉੱਤਮ ਪੰਥ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ” ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:--

- (A) ਬਿਰਖਾ ਕਪਾਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਧਨਵਾਨ ਸੁੰਦ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ, ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਸਾਂਢਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਰਿਨ੍ਹੋ । ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ--ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ ਸਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਲ, ਰੂਪ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਹੈ । ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ--ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਾਂਢਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਹੀਓਂ ਮੈਂ ਸਾਂਢਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਨਿੱਗਰ ਹਾਂ । ਮੇਰੀਆਂ ਕੁਖਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਡੱਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । (ਸਫਾ ੧੫-੧੬)
- (B) ਮਨ-ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਆਇ ੫, ਸਲੋਕ ੧੮, ਸ਼ਿਵਾਵਿਦੀ--੦ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਨਹੁੰਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚੋਂ (ਮੱਥੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ) ਗੋਹ, ਫਿਰ ਗੋਡੇ, ਕਛੂ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਖਾਣੇ ਉਚਿਤ ਹਨ । ਉਠ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕਹਰੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਡੰਗਰ ਖਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ । ਅਧਿਆਇ ੫ ਸਲੋਕ ੨੭, ਪ੍ਰੋਖਿਤਤੰ ੩੨--ਕੂਤਵਾ--੦ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਲੋਕ ੩੫ ਆਦਿਕ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਖਾ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਆਪ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਵਲੋਂ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਬਿੱਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ । ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੱਗ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਉਹ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇੱਕੀ (੨੧) ਜਨਮ ਪਸ਼ੂ ਬਣਦਾ ਹੈ । (ਸਫਾ ੧੮)
- (C) ਸ਼ੈਵ ਦੇ ਸ਼ਤਕ ਤੰਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੋਵੇਂ ਮਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਭੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ।
- (D) ਹਿੰਦੂਤ੍ਵ (ਰਾਮਦਾਸ ਗੋੜ) ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ੪੯੩ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ, “ ਮਦ (ਸ਼ਰਾਬ) ਵੀ ਤਾਂਤ੍ਰਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਮਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ (ਉਹ ਪੰਜ ਮਕਾਰ ਇਹ ਹਨ--ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ, ਮੈਥਨ (ਭੋਗ), ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਮੁਕ੍ਤਾ ਭਾਵ ਮੁੰਦਰਾਂ) ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਉਹ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਪਤਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਤਾਂਤ੍ਰਕ ਜਾਪ, ਹੋਮ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਅਨਾਧਿਕਾਰੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ) ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਆਕਤੀ ਪਤਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਆਕਤੀ ਦਾ ਪਿਤਰੀ-ਤਰਪਣ ਦੇਣਾ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਮੂਤਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ । ਜੋ ਵਿਆਕਤੀ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀਰ-ਆਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਸੂਦਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸ਼ਰਾਬ ਸਾਰਿਆਂ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਯੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ (ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ) । ਸੋ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਲਿਖੇ ਉਸ ਕੱਚੇ ਚਿੱਠੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ ਪੁਸਤਕ--“ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ” । ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ) । ਏਸੇ ਲਈ ਗੁਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਟੇਕ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨਣ । ਪਰ ਜੇ ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਭੋਜਨ, ਮਾਸ-ਸ਼ਰਾਬ ਕਿਵੇਂ ਮਾੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ?

22= ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ?

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ । ਅਗਿਆਨਤਾ ਗ੍ਰਸੇ ਦੁਖਦਾਈ ਭਰਮ ਨੂੰ ਉੱਤਮ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਮੋਟੀ ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਲਿਖਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਈਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਅਥਵਾ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਚਿਤ-ਵਾਦੀ ਭਰਮ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ:--

(ੳ) **ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ** ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਗੁਰੂਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ “ ਤਉ ਕਿਉਂ

ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੋਂ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤੁਕ (ਅ) ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਜੇ ਇਉਂ ਹੈ:--
ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤ ਹਉ ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ ॥ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁੱਕੜ ਬਟੋਰੇ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਸੇ ਤੁਕ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--
 ੧੨੭= **ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤ ਹਉ ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ ॥ ੧ ॥ ਮੁਲਾਂ ਕਹਹੁ ਨਿਆਉ ਖੁਦਾਈ ॥ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਭਰਮੁ ਨਾ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪਕਰ ਜੀਉ ਆਨਿਆ ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ ਮਾਟੀ ਕਉ ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ॥ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਤ ਲਾਗੀ ਕਹੁ ਹਲਾਲੁ ਕੀਆ ਕੀਆ ॥ ੨ ॥ ਕਿਆ ਉਜੁ ਪਾਕੁ ਕੀਆ ਮੁਹੁ ਧੋਇਆ ਕੀਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰੁ ਲਾਇਆ ॥ ਜਉ ਦਿਲ ਮਹਿ ਕਪਟੁ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜ਼ਾਰਹੁ ਕੀਆ ਹਜ ਕਬੇ ਜਾਇਆ ॥ ੩ ॥ ਤੂੰ ਨਾਪਾਕੁ ਪਾਕੁ ਨਹੀ ਸੁਝਿਆ ਤਿਸ ਕਾ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਿਸਤਿ ਤੇ ਚੁਕਾ ਦੋਜਕ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ੪ ॥ [੧੩੫੦]-੪**

ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ (ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ) ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਧਾ ਸੁਆਲ ਹੈ--

- (ੳ) ਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਸਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੁਰਗੀ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਜੀਵ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ?
- (ਅ) ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਘਾਰ ਕੇ ਹਲਾਲ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ?
- (ੲ) ਜਦ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਪਟ ਹੈ (ਚਸਕੇ-ਅਧੀਨ ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮੰਦ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ?
- ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਕੀ ਉਤਰ ਹੈ ? ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਆਨਹੀਣ ਹਾਲਤ ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ --ਹੋ ਅਸਰਫ਼ਲ ਮਖਲੁਕਾਤ (ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ) ਬੰਦੇ ! ਆਪਣੇ ਉਚੇ ਸੁਚੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਕੇ ਤੂੰ ਲੁਟ-ਘਸੂਟ ਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜੁਲਮ ਦਾ ਗ਼ਲਤ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਭਲਿਆ ਲੋਕ ! ਪਵਿਤਰਤਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੋ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾਈ, ਸਗੋਂ ਮਲੇਛਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਮਲੇਛ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੂੰ ਦੋਜਕ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਉਂ ?

(ਅ) ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੀ ਲਿਟ

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਨੂੰ ਹਾਸੇ-ਹੀਣਾ ਬਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਦਾ ਪੋਲ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਬਣਨ ਲਈ ਕਈ ਸੁਹਿਰਦ ਗੁਰਸਿੱਖ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ । ਪੱਕੇ ਨੀਯਮਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਰਤੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸੁਆਰੇ ਏਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਲਿਖੇ, (ਇਸ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ) ਅਰਥ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨਮੱਤੀ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ :-

ਅਰਥ:--(ਹੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰੋ ! ਵੇਦਾਂ ਜਾਂ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿਕ (ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ) ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਨਾ ਆਖੋ । ਝੂਠਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰਿਓਂ, ਝੂਠ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ) । (ਭਲਾ ਹੋ ਮੁੱਲਾਂ ! ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਖੁਦਾ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ (ਉਸ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ) ਮੁਰਗੀ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ ? (ਕੀ ਉਸ ਮੁਰਗੀ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ? ਮੁਰਗੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਹੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਹ ਭਾਵ ਹੋਇਆ ?) । ੧ । ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! ਤੂੰ (ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ) ਖੁਦਾ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਅਜੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ੧ । **ਰਹਾਉ** । ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! (ਮੁਰਗੀ ਆਦਿਕ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਤੂੰ ਨੈ ਆਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ, ਉਸ (ਦੇ ਜਿਸਮ) ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ (ਭਾਵ, ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ-ਭੇਟ ਕੀਤਾ) ਪਰ ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! ਜੇ ਖੁਦਾ ਨਿਰਾ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, (ਉਸ ਮੁਰਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਤਾਂ ਫਿਰ, ਦੱਸ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬਣਾਈ ? ੨ । ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਪਟ ਰੱਖ ਕੇ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਿਮਾਜ਼ ਦਾ ਕੀਹ ਫਾਇਦਾ ? ਪੈਰ ਹੱਥ ਆਦਿਕ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਦਾ ਕੀਹ ਲਾਭ ? ਮੂੰਹ ਧੋਣ ਦਾ ਕੀਹ ਗੁਣ ? ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਜਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਹ ਲੋੜ ? ਤੇ ਕਾਬੇ ਦੇ ਹੱਜ ਦਾ ਕੀਹ ਫਾਇਦਾ ? । ੩ । ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! ਤੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਪਲੀਤ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ । ਕਬੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ--(ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿ ਕੇ) ਤੂੰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਦੋਜਕ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਨ ਪਤੀਜ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ ' ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪੋਥੀ ਦੇ ੯੨੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ (੬) ਪੈਰੇ ਤੇ ਏਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--'ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਹ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮਾਰਦਾ ਹੈ) ਤਾਂ ਮੂਹੋਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ' ਬਿਸਮਿੱਲਹ ' (ਬ-ਇਸਮਿ-ਅੱਲਾਹ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ) । ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਹ ਮਿਥ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਮਾਸ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਅੱਲਾਹ ਖੁਦਾ ਸਾਰੀ ਖ਼ਲਕਤ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਬਹ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਸ਼ੂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਹੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਕੇ ਖੁਦਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਹਾਂ, ਖੁਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਪਾਕ ਹੋਇਆ ਰਹੇ, ਉਹ ਇਹ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੇ ਕਿ ਮੁਰਗੀ ਬੱਕਰੇ ਜਾਂ ਗਾਂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹ ਪਾਕ-ਪਵਿਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਾਕ (ਅੱਲਾਹ) ਅਤੇ ਨਾਪਾਕ (ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ) ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪਰਬਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ " ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਸੀਮ ਘੇਰੇ ਨੂੰ (ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਹਿ ਕੇ) ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਕਿਸੇ

ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਫ਼ਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸਮਿਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਦੇ ਗਲੇ ਤੇ ਛੁਰੀ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਸਤਿਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਪਸ਼ੂਪੰਛੀ ਦਾ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ' ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਮੇਧ, ਅਸੂ-ਮੇਧ ਅਥਵਾ ਨਰ ਮੇਧ ਆਦਿ ਯੱਗ ਸਮੇਂ, ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਭਰਾ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਏ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੫੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਏਨੀ ਤੁਕ-- 'ਬੇਦ ਕਤੇਬੇਮੁਰਗੀ ਮਾਰੇ' ਹੀ ਲਿਖਣੀ ਮਨੁਸ਼ਾਬ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੋਲ ਅੱਡਰੇ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ--ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਉਕਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜੇ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਅੰਗ ਭਰੀ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਹੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਸਵੀਆਂ ਚਪੇੜਾਂ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਘੇੜੀਆਂ ਹਨ। ਅਰਥਾਤ ਜਦ ਵੇਦ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖਾਦਾਇ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂਈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ ਭੀ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੰਦਰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਕ ਇਹ ਅਸੂਲ ਬੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਕ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਏਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਗਾਟੇ ਮਰੋੜਨ, ਤਦ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬੇਦ ਕਤੇਬੇ ਨਾਮੇ ਮੱਤ ਏਸ ਅਸੂਲ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਹਨ -- -।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਖੋਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ--ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਗਾੜਦੇ ਰਹੇ? ਇਸ ਸੰਕੇ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ-ਨਿਕਟ ਵਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰੇ?

(ਏ) ਤਲਵਾੜਾ ਸਦਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

੧੧੮= ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ ਮਾਛਲੀ ਸੁਰਾਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ ॥ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲ ਜਾਹਿ ॥ ੨੩੩॥
ਕਬੀਰ ਖੂਬੁ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥ ਹੋਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ੧੮੮ [੧੩੭੪]

ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--ਭਾਵ ਕਿ ਭੰਗ, ਮਾਛਲੀ, ਸੁਰਾਬ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੪੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਏਹੀ ਸਲੋਕ ਵਰਤਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--
ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਤੇ ਸੁਰਾਬ ਆਦਿ ਛਕਦੇ ਛਕਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਪੁੰਨ, ਦਾਨ, ਕਰਮ, ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਾਰਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ:-- ਤੇ ਅੱਗੇ ਸਲੋਕ ਹੈ 'ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ-- - - -ਜਾਂਹਿ ॥

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਜਕ ਵਿਗਿਆਨ-Hermeneutics-ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾ ਲਈਏ ਕਿ 'ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਬਦ, ਤੁਕ ਜਾਂ ਸਲੋਕ ਦੇ ਸਥਾਈ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਸਿੱਟਾ ਕਢਣਾ ਕੇਵਲ ਗ਼ਲਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਡੇ ਹੁੜਮਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈਕੜ ਹੈ'। ਅਜੇਹੀ ਹੁੜਮਤਿ ਉਹੀ ਮਨਮੁਖ ਲਿਖਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਆਣੇ ਪਾਠਕ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ, ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਅਤੇ ਪਾਪੀ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਭੁੱਲ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਕੋਲੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਵੀ ਨਾ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹੀ ਭੁੱਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕਈ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਗਰੁੱਪ ਚੁਣ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਤੋ ਹੋਏ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਲੋਕ (ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ- - -੨੩੩) ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੋਟ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਨੋਟ ! ਸਲੋਕ ਨੰ: ੨੨੮ ਤੋਂ ਇਕ ਨਵਾਂ ਖ਼ਿਆਲ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ 'ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ' ਦੀ ਤਪਸ਼ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੀਵ ਤੜਫ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਇਥੇ ਇੱਕ ਸੋਹਣਾ 'ਰੁੱਖ' ਹੈ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਲੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ 'ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ' ਤਜਿਆ ਹੈ 'ਉਹ ਇਸ 'ਨਾਮ ਰੁੱਖ' ਦੀ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਸ 'ਥਾਂ' ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ, ਸਾਧੂ-ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਇਸ 'ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ' ਤੋਂ ਖ਼ਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ 'ਵੈਰਾਗ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਬ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨੇਮ ਵੀ

ਨਿਥਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਾਧੂ' ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਇਥੋਂ ਆ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਈ ਜਾਓ। ਇਹ ਤੀਰਥ-ਜਾਤ੍ਰਾ, ਵਰਤ-ਨੇਮ ਸਭ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦਾ।

ਲਫਜ਼ 'ਭਾਂਗ' ਮਾਛਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰਾ 'ਤੋਂ' ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਿਰਫ ਭੰਗ, ਤੇ ਸੁਰਾ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਪੋਸਤ ਅਫੀਮ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਮੱਛੀ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਸਤਸੰਗਤ ਵੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਣੇ--ਕਬੀਰ ਜੀ ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹਨ। ਕਾਮੀ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰਾਬ-ਮਾਸ ਵਰਤ ਕੇ ਕਾਮ-ਵਸਨਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ, ਮੱਛੀ ਦਾ ਮਾਸ ਚੁੱਕਿ ਕਾਮ-ਰੁਚੀ ਵਧੀਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸੁਰਾਬ ਭੰਗ ਮੱਛੀ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਅਰਥ:-ਹੋ ਕਬੀਰ ! ਜੇ ਲੋਕ 'ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ' ਕਰ ਕੇ ਤੀਰਥ-ਜਾਤ੍ਰਾ ਵਰਤ-ਨੇਮ ਆਦਿਕ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸੁਰਾਬੀ ਲੋਕ ਭੰਗ ਮੱਛਲੀ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਰਾਬ-ਕਬਾਬ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਆਦਿਕ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਆਰਥ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੨੩੩।

(ੲ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 'ਭਾਂਗ' ਮਛਲੀ ਸੁਰਾਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਹਿ 'ਕੇਵਲ ੭ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਵਰਤਨੇ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ 'ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ' ਦੇ ੮੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ੨੨ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ 'ਭਾਂਗ' ਮਛਲੀ ਸੁਰਾਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਹਿ ' ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਯਥਾਰਥ ਵਿਆਖਿਆ, ਭਾਂਗ ਪਦ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਤੇ ਮੱਛੀ-ਮਾਸ ਦਾ ਨਿਖੇਧ। 'ਲਿਖ ਕੇ ਭੰਗ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਗੁਰੁਵਾਕ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ 'ਭਾਂਗ' ਨੂੰ ਭਾਂਗਾਂ ਅਤੇ 'ਮਾਛਲੀ' ਮਛਲੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾ ਪਦ ਹੀ ਭਾਂਗ ਦਾ 'ਭੰਗ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ ਭਾਂਗ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ--'ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਭੰਗ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਏ--'ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ ॥' [੭੨੧] ਭਾਂਗ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਭੰਗ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭਾਂਗ ਪਦ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਭੰਗ' ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹਨ--

'ਭੰਗ' ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ ਸਾਫ਼ ਮਾਸ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਦੇਹ ਹੈ। ਉਕਤ ਗਿਆਨੀ 'ਭੰਗ' ਦੇ ਅਰਥ 'ਕਟ ਕਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ' ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ 'ਜੀਆਂ ਘਾਇ ਨ ਖਾਈਐ ਭੰਗ' ਦੇ ਅਰਥ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਕੇ, ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।' ਇਸ ਅਰਥ ਦੀ ਖਿਚ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਲਾਹ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਮਾਸ' ਦੇ ਅਰਥ ਤਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ, ਚਾਹੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਟੁੱਕ ਕੇ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ। ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਬੜਾਏ ਖੁੱਬ ਨੂੰ ਸਾਬਤਾ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਿਗਲ ਭੀ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਬਤਾ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਭੀ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਖਾ ਜਾਣ ਵਿਚ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵਧੀਕ ਪਾਪ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। --ਆਦਿ

ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਭਾਂਗ ਦਾ ਅਰਥ 'ਮਾਸ' ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ 'ਮਾਸ' ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਲੋਕ ਸਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ੳ) ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ੨੩੩ਵੇਂ ਸਲੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸਲੋਕ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਕਬੀਰ ਖੂਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇਨੁ ॥ ਹੋਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕੌਨ ॥੧੮੮॥[੧੩੭੪]

ਅਤੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੦ ਸਫ਼ੇ ਹੀ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਉਦਰ ਪੂਰਨਾ ਹਿਤ ਬਖਸ਼ਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਰਿਜ਼ਕ, ਭਾਵ ਮਿੱਸਾ ਤਿੱਸਾ ਖਿੱਚੜ-ਅੰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾ ਸਵੱਛ ਤੇ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਤਿਆ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਆਦਰਸ਼ਕ ਅਹਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਫਿਰ ਕੌਣ ਅਤੇ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਵੱਢ ਕੇ ਹਟਿਆ ਕਰੇ।

(ਅ) ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਉਪਰੋਕਤ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਉਸ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜਿਹੌਂ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਚੋਂ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਨੇਕੀ ਕਰੇਗਾ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਨੇਕੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਘੋਰ ਨਰਕ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਕੱਟੇਗਾ, ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਕਟਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਝਟਕੇ ਕਰ ਕਰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਝਟਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਰਗ ਕੱਟ ਕੇ ਤੜਫਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਮਾਸੂਮ ਤੇ ਬੇਜ਼ਬਾਨ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਤਰਸ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੇਗਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਉਤੇ ਵੀ ਤਰਸ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਤੁਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਝਟਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਏਸੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ ਕਿ, ਫਰੀਦ ਜੀ, ਪੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ, ਪੀਰ ਬੁਧੂ

ਸਾਹ ਜੀ ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ ' ਬਕਰਈਦ ' ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਹਾੜਾ ਦੂਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਵਡਾ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਤਿਉਹਾਰ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ' ਰੱਬ ਦੇ ਰਸੂਲ ' (ਮੰਨੇ ਗਏ) ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ' ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ । >>> [Foot Note:--ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਪੱਕਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਚਲਾਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਖੁਦਾ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਜੀਅ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗੀ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਸੀ । ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿ ਜਦ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਪਿਆਰ ਨੇ ਹੱਥ ਰੋਕ ਲਿਆ । ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗਰਦਨ ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ । ਪਰ ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੱਟੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁੱਬਾ ਹਲਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬਕਰੀਦ ਦਾ ਦਿਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਦਿਨ ਕੁੱਕੜ, ਬੱਕਰੇ, ਗਾਏ, ਘੋੜਾ ਅਥਵਾ ਉਠ ਆਦਿ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਵਾਧੂ ਮਾਸ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੰਡਦੇ ਹਨ । ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵਡਾ ਧਰਮ ਕਰਮ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਜਿਹੜਾ ਅੱਲਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਸੀ] <<<<ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੇ ਕਦੇ ਫਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਕਪਟਨ ਵਾਲੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਦੂਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਕਰਈਦ ਮਨਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸ਼ਹੀਦ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ । ਜੇ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਕਿ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ । ਦੁਧ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ ਖਾਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਵੀ ਬੜੇ ਸੌਂਕ ਨਾਲ ਛਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ, (ਜੋ ਸਿਆਸਤ ਦਾਨ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਆਚਰਨਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ) ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ । ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵੱਸ ਪਏ ਸਿਦਕਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਰਸਤੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ । ਪਰ ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਭੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਜਾ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਭੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਅਣਖੀ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਸੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਵਰਗੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਰਤ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤ੍ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੋੜਦੇ, ਵਰਤ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਐਸੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਸ-ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ ਹੋਏ ।

ਪੰਥ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਿਖਰੀਂ ਪੁਚਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ, ਸ: ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਆਟਾਰੀ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੰਘ ਜਰਨੈਲ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਨਿਤ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ । ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਨਿਤ ਮਾਸ ਬਣਦਾ ਸੀ । ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟੀਆਂ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦੇ ਲਿਖੇ ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ । ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦਾ ਸਿਰ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ? ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਲੁਹਾਉਂਦੇ, ਜਿਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਰੋੜੀਆਂ ਦਰਸਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

(ੲ) ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੮੪ ਤੋਂ ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੮੮ ਤੱਕ ਇੱਕ ਥਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਇੱਕ ਬੱਝਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ । ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜੇ ਸਲੋਕ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

੧੨੮= ਕਬੀਰ ਮੁਲਾਂ ਮੁਨਾਰੇ ਕਿਆ ਚੜ੍ਹਹਿ, ਸਾਂਈਂ ਨ ਬਹਰਾ ਹੋਇ ॥

ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਤੂੰ ਬਾਂਗ ਦੇਹਿ ਦਿਲ ਭਤਿਰਿ ਜੋਇ ॥ ੧੮੪ ॥

੧੨੯= ਸੇਖ ਸਬੂਰੀ ਬਾਹਰਾ, ਕਿਆ ਹਜ ਕਾਬੈ ਜਾਇ ॥

ਕਬੀਰ ਜਾ ਕੀ ਦਿਲ ਸਾਬਤਿ ਨਹੀਂ ਤਾ ਕਉ ਕਹਾਂ ਖੁਦਾਇ ॥ ੧੮੫ ॥

੧੩੦= ਕਬੀਰ ਅਲਹ ਕੀ ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ, ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖੁ ਜਾਇ ॥

ਦਿਲ ਮਹਿ ਸਾਂਈ ਪਰਗਟੈ, ਬੁਝੈ ਬਲੰਤੀ ਨਾਂਇ ॥ ੧੮੬ ॥

੧੩੧= ਕਬੀਰ ਜੋਰੀ ਕੀਏ ਜੁਲਮੁ ਹੈ, ਕਹਤਾ ਨਉ ਹਲਾਲ ॥

ਦਫਤਰਿ ਲੇਖਾ ਮਾਂਗੀਐ, ਤਬ ਹੋਇਗੇ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲੁ ॥ ੧੮੭ ॥

੧੩੨= ਕਬੀਰ ਖੂਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੋਨੁ ॥

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨ ॥ ੧੮੮ ॥ [ਪੰਨਾ ੧੩੭੪]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨੋਟ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਨੋਟ ! ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਹੋਵੇ, ਇਨਸਾਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਤਦ ਤਕ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਲਾਈ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖ਼ਾਲਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖਲਕਤਿ ਵਾਸਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤਿ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਰਿਵਾਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ, ਸਗੋਂ ਕਿਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਥਾਂ ਅੰਦਰ ਕਠੋਰਤਾ ਤਾਅੱਸਬ ਆਦਿਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਉੱਦਮ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਪਠਾਣਾ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਲਾਮੀ ਸਰਹ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਚੱਲਦਾ ਸੀ । ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਪਠਾਣਾਂ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਬਿਗਾਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੀ, ਸੋ ਹਰੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ, ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਮੋਲਵੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਤਬਾਰ-ਜੋਗ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਲੋਕ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹੀ ਲੋਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ । ਇਹੀ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਗੁਲਾਮ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਉੱਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਵਰਤਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ । ਪਰ ਇਸ ਕਠੋਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋਕ ਇਸਲਾਮੀ ਸਰਹ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਦੱਸਦੇ ਸਨ । ਸੋ, ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਦਿਲ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਗਈ । ਜਿਸ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਏਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । [ਧਰਮਕ ਆਗੂ ਬਣੇ, ਸਿਖ ਪਰਚਾਰਕ, ਰਾਗੀ, ਚਾਡੀ, ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਧ-ਡੋਰੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਉੱਤਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ, ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ]

ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਮੋਲਵੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਰਹ-ਰੀਤ ਨੇ, ਬਾਂਗ ਨਿਮਾਜ਼ ਹੱਜ ਆਦਿਕ ਨੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਸਿਖਾਉਣੀ ਸੀ । ਜੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਕਠੋਰਤਾ, ਤਾਅੱਸਬ ਆਦਿਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਰਦਈ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹੀ ਕਰਮ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਠੋਰ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ।

ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਏਸੇ ਖਿਆਲ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧- ਅਸਾਂ ਹੁਣੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਵਾਰ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

ਅਰਥ:-ਹੋ ਕਬੀਰ ! (ਆਖ--) ਹੇ ਮੁੱਲਾਂ ! ਮਸਜਦ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ । ਜਿਸ (ਰੱਬ ਦੀ ਨਮਾਜ਼) ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਤੂੰ ਬਾਂਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੇਖ (ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ) । ਜੇ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਦ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਬੋਲਾ ਨਹੀਂ (ਉਹ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ੧੮੪ । ਹੇ ਸ਼ੇਖ਼ ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਬੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਹੋ ਕਬੀਰ ! ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ੧੮੫ । ਹੋ ਕਬੀਰ ! ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ, ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹੀ ਦਿਲ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਲਾਲਚ ਦੀ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ੧੮੬ ।

ਹੋ ਕਬੀਰ ! (ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿ) ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਧੱਕਾ ਕਰਨਾ ਜੁਲਮ ਹੈ, (ਤੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਆਖ ਕੇ ਜ਼ਬਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ) ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਹ (ਜ਼ਬਹ ਕੀਤਾ ਜਾਨਵਰ) ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ), (ਪਰ ਇਹ ਮਾਸ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੀਏ, ਕਦੇ ਸੋਚ ਕਿ) ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ । ੧੮੭ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੮੭ (ਕਬੀਰ ਜੋਰੀ ਕੀਏ----ਕਉਨ ਹਵਾਲ) ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗੁਰ-ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਲੇਫ਼, ਨਿਰਦਈ ਨਰਕੀ ਕੀਤੇ, ਮਲੇਫ਼ ਆਦਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

“ ਜੀਵ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਵਡਾ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ, ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਪਸ਼ੂ, ਭਾਵੇਂ ਪੰਛੀ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਕੀਟ ਪਤੰਗ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਕੋਈ ਵੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਭ-ਸੁਆਦ ਲਈ ਕੁੱਕੜਾ, ਬੱਕਰਿਆਂ, ਤਿੱਤਰਾਂ, ਹਿਰਨਾਂ, ਬਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਮਾਰਦੇ, ਅਥਵਾ ਦੂਜਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਤਾਣੇ ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਮੂੰਹ ਪੈਣਗੀਆਂ ” ।

ਆਖਰੀ (੧੮੮) ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

ਅਰਥ:-ਹੋ ਕਬੀਰ ! (ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਖ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲੋਂ) ਖਿਚੜੀ ਖਾ ਲੈਣੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਆਦਲਾ ਲੂਣ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਸ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਤ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੋਵੇ ਪਰ (ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ) ਜ਼ਬਹ ਕਰਦਾ ਫਿਰਾਂ । ੧੮੮ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਥੇ ਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਨਿਸਫਲ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਖ਼ਾਸ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਅਥਵਾ ਖ਼ਾਸ ਹੀ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣੇ, ਹੱਜ ਕਰਨੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਈ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਾਡੇ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ, ਜਿਨੀਆਂ ਵੀ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲਗ-ਪਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ਉਚਾਰੀਆਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਾਰਨ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸਰ੍ਹਾ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦਈ ਹਾਕਮ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ-ਜੁਲਮ ਦਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ, ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਨਿਸਫਲ ਫੁਰਮਾਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ।

(ੳ) **ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ** ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਮਨਮੱਤੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਉਂ ਹਨ:--

ਕੁੜ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਇ ॥ (੧੪੦)

“ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਆਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ (੧੪੧)

ਸਲੋਕ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਇਦ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜੋ ਲਿਖਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ।

ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--

“ ਪਰਾਏ ਹੱਕ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾਰ ਨਿੰਦਤ ਤੇ ਨਿਸ਼ੇਧਤ ਵਸਤੂ ਹੈ । ਸੂਰ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗਾਂ, ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਟ ਵਚ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿ ਕੇ, ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਕਟਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਟਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਕੋ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਾਨਵਰ ਮੁਰਦਾਰ ਹੀ ਹੈ । ਬੜੀ ਸਿਧੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮਾਰਨਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਜੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਤੁਲ ਹੈ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਮੁਰਦਾ ਖਾਣ ਕਿਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਫਿਰ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ (ਮੁਰਦਾ-ਖੋਰ) ਵਿਆਕਤੀ ਗੁਰ ਪੀਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹਾਮਾ, ਭਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਮ-ਖੁਲ੍ਹਾ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਝੀ ਹਰਕਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ?

ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਉਂਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ । ਏਥੇ ਫੇਰ ਵਡੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਨੀ ਤੁਕ ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤੀ ਹੈ ਉਨੀ ਹੀ ਪਾਵਨ ਤੁਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ :--

“ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ :--ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਪੀਰ ਜਾਂ ਮੁਰਸ਼ਦ, ਪ੍ਰਭੂ-ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੇਗਾ । ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਗਊ-ਮਾਸ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਸੁਆਰ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ “ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਤੋਂ....ਖਾਇ ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਦੇ ਹੋਏ

ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣਾ ਵੀ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਕੁਕੜਾਂ, ਬਟੇਰਿਆਂ, ਬਕਰਿਆਂ, ਆਦਿ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਵੀ “ ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ “ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਡੇ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਹਨ ਇਹ ਛੋਟੇ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੰਛੀ:-- **ਜੀਆ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਜੀਆ, ਖਾਣਾ ਇਹੁ ਕਰੇਇ ॥ ੧ ॥ ੧੮ ॥** (ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨-੯੫੫)

[ਨੋਟ:-- ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੀ ਜੋ ਦੁਖਦਾਈ ਢੰਗ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ] ਦੋਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਵਿਚਾਰ :--

(ੳ) ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੁਰਦਾਰ, ਭਾਵ ਸੜਾਂਦ ਮਾਰਦੀ “ ਲੋਥ “ ਅਤੇ ਹਥੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ “ ਮਾਸ “ ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਦਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਚਾਈ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣਕ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਰਦਾਰ-ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਸਵਾਏ ਸੂਦਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਛੁੰਨਦਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਚਮਰੰਗ ਦੇ ਮਹਲੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅੱਡਰੇ ਹਨ । ਕੀੜੇ ਚੱਲ ਚੁਕੀ, ਸੜਾਂਦ ਮਾਰਦੀ, ਮਰਦਾਰ **ਲੋਥ** ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ **ਮਾਸ** ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਮੂੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੂੜ੍ਹ ਮਲੁੱਖ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦਨ ਗਿਆ ਮਾਸ ਦਾ ਗਾਹਕ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮਾਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ । ਮਾਸ ਖਾਣਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ, ਜਿਸ “ ਮੁਰਦਾਰ “ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗਿਰਝਾਂ, ਗਿੱਦੜਾਂ ਅਥਵਾ ਕੁਤਿਆ, ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ ਉਸ **ਮੁਰਦਾ ਲੋਥ** ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ **ਮਾਸ** ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਦਾ ਪਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ, ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ-ਤਾਪ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਸੁਧ-ਬੁਧ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ?

(ਅ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿਹਣ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਰਨ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਭੋਟਾ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਝਣਾ ਧਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ “ ਮੁਰਦਾਰ “ ਦੀ ਭੋਟਾ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ? ਲਿਖਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ “ ਮੁਰਦਾਰ “ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਏਡਾ ਘਿਰਣਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਸੇ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਰਿਝਣਾ ਧਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਹਾਮੀ ਗੁਰ ਪੀਰ ਭਰ ਲਵੇਗਾ ?

(ੲ) ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਕਿ “ ਕੁੱਕੜਾਂ, ਤਿੱਤਰਾਂ ਬਟੇਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ ਖਾਣਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਕੜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ “ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ “ ਚਿੜੀਆਂ, ਕਾਂਵਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਦਾ ਅਹਾਰ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਹੈ । ਫਿਰ ਜਦ ਵਿਚਾਰੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝ ਕੇ ਫੁਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਾਣੇ ਜਾਂ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਰੋਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪਾਪ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸ

ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ? ਜੇ ਕੁੱਕੜਾ ਬਟੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ ' ਖਾਣ ਦਾ ਪਾਪ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਅਤੇ ਫਲ ਆਦਿ ਖਾਣ ਤੋਂ ਕੀੜਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ ਖੋਹਣ ਦਾ ਪਾਪ ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬੁਢਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬੀਜ ਪਾਇਆ ਸੀ । ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਇਦ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ? ਵਧੇ ਵਾਲਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜਿਆਂ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ? ਕੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਮੁਰਦਾਰ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ?

ਗਾਈਆਂ ਮਝੀਆਂ ਦੇ ਦੁਧ ਤੇ ' ਹੱਕ ' ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੇ ਦਹੀਂ, ਪਨੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ । ਜਦ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ (ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਵਡੇ ਧਰਮੀ ਲਿਖਾਰੀ) ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁਧ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਕੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਖੁਆ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ? ਕੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਖਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ? ਕੀ ਕੋਈ ਗੁਰ-ਪੀਰ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਮਾ ਫੇਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਭਰ ਲਊ ? ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇ-ਬਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਅਤੇ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪਾਪ :--

ਅਗੇ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:--

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸੁ ਸੁਆਰੁ ਉਸ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ, ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ (੨੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ)

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ (ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗਈ ਪਾਵਨ ਤੁਕ)

ਮਾਰਣ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ, ਹੋਇ ਹਲਾਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ, ਕੂੜੇ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥ (ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤੁਕਾਂ)

ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਤੁਕਾਂ ਹਨ । ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਰਤਨੀਆਂ ਕਾਫੀ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਭਾਵ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਵਰਤ ਕੇ, ਫਿਰ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਤੀਜੀ ਤੁਕ-ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ ਲਿਖਣੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੪੦-੪੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਭਾਵ, ੧੨ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਪਾ ਕੇ ਜਾ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ । ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਦੀ ਇਹ ' ਨਿਆਰੀ ਵਿਧੀ ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵੇਖੀ ਹੈ । ਦਿਲ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

੪੧ ਸਫ਼ੇ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੪੦ ਸਫ਼ੇ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:--

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸਦਾ ਹੀ (ਹਰਾਮ) ਅਯੋਗ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਅੱਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਹਲਾਲ ਕੀਤਿਆ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਝਟਕਾ ਕੀਤਿਆ, (ਹਲਾਲ) ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਸਦਾ

ਅਯੋਗ ਹੈ, ਕੂੜ ਹੈ ਤੇ ਕੂੜ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਕੂੜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ' ਅਗੇ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਦੋ ਸਤਰਾਂ---

ਮਾਰਣ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ, ਹੋਇ ਹਲਾਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ, ਕੂੜੇ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥ '

ਰਜਨੀਸ਼ ਓਸ਼ੇ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਸਚਾ ਹੀ ਹੈ, ਕਿ ' ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ' ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼, ਚਲਾਕ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤਾਂ ਪਰਲੇ ਦਰਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਰਮੀ ਹੋਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਧਰਮੀ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਹੀ ਸਚਾਈ ਹੈ । ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਲੂ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲੁੱਟਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ਜਥੇਦਾਰ, ਅੱਜ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ, ਪਰਚਾਰਕ, ਡੋਰੇਦਾਰ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਆਸ਼ੇ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਇਹ ਸਭ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਹਨ । ਸਿਆਸੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਘੁਲਾਟੀਆ ਆਪ ਹੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਬੂਹਾ ਜਾ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭੈ ਗੁਆ ਕੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਹੀਂ ਮਨਮੁੱਖ ਹਨ । ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਮਨਮੁੱਖ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :--

੧੩੩= ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਜੋ ਸਬਦੁ ਨ ਪਛਾਣਹਿ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਹਿ ॥

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਨਿਰਭਉ ਸਚੁ ਪਾਈਐ, ਜਮ ਕਾਢਿ ਲਏਗਾ ਸਾਹਾ ਹੇ ॥ ੬ ॥ [੧੦੫੪]-੨-੧੧

(ੲ) ਪ੍ਰੋ: ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ:--

ਆਉ ਹੁਣ ਪ੍ਰੋ: ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ :--

੧੩੪= ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ ॥ ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ ॥

ਮੁਠਾ ਆਪਿ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ ॥ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਆਗੂ ਜਾਪੈ ॥ ੧ ॥ [ਪੰਨਾ ੧੩੯/੪੦]ਵਾਰ-੫

ਅਰਥ:--(ਜੇ ਮਨੁੱਖ) ਭੂਤ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਭੂਤ ਨਾਹ ਬੋਲੇ) ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਅਜੇਹਾ ਆਗੂ (ਅੰਤ ਵਿੱਚ) ਉਘੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਤਾਂ ਠੱਗਗਿਆ ਜਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁਟਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੧ ।

੧੩੫= ਮ: ੧ ॥ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸ ਸੁਆਰੁ ਉਸ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਇ ॥

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ ਮਾਰਣ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ, ਹੋਇ ਹਲਾਤੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗਲੀ ਕੂੜੀਈ, ਕੂੜੇ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥ [੧੪੧]-ਵਾਰ-੭

ਅਰਥ:--ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਸੂਰ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਗਾਂ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਾਹ ਵਰਤੇ । ਨਿਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਹਿਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜ ਸਕੀਦਾ । ਸੱਚ ਨੂੰ (ਭਾਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਰਸਤਾ ਆਖਦੇ ਹਉ, ਉਸ ਨੂੰ) ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆਂ ਹੀ ਨਜ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । (ਬਹਿਸ ਆਦਿਕ ਗੱਲਾਂ ਦੇ) ਮਸਾਲੇ ਹਰਾਮ ਮਾਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆਂ ਉਹ ਹੱਕ ਦਾ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਕੂੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੂੜ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ੨ ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਆਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਿੱਟਣ ਅਤੇ ਵਡਾ ਪਲੀਤ ਸਮਝੇ ਗਏ " ਮੁਰਦਾਰ " ਦੀ ਤਰਕ ਦੇ ਕੇ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਦੇ ਭੂਤ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਾ, ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲੋਕਾਰ ਚੰਗੇ ਦੇ ਧਰਮੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਆਸ਼ਾ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ " ਮੁਰਦਾਰ " ਨੂੰ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ " ਮਾਸ " ਬਰਾਬਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਬਦਲ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਰ ਬੁਰਿਆਰੀ ॥ ?

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਗਾਂਈ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ " ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ " ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਸੂਰ ਖਾਣਾ ਹਰਾਮ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ । ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਗਾਂਈ ਤੇ ਸੂਰ ਖਾਣਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣਾ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਧਾਰਮਿਕ ਯਕੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਰਕ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸਾਂਝਾ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸਚਾਈ ਵਾਲਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ । ਪਰ ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ, ਅਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਛੱਡਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ ਹਤਿਆਰੀ ॥ ?

(ੳ) ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਨੂੰ ਵਰਤਨ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

" ਮਾਸ ਖਾਣ ਲਈ ਮਾਸੂਮ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨੌਂ ਮਾਰਨ ਤੇ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੂਤਨਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:-

ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ ਹਰਾਮ ਕੁਸਤਨੀ ਮੁਰਦਾਰ ਬਖੋਰਾਇ ॥ [ਤਿਲੰਗ ਮ: ੫--੭੨੩] ਗੈਬਾਨ=ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ

ਬੱਸ, ਭਰਮ ਹੀ ਤਾਂ ਪਾਉਣਾ ਸੀ । ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਏਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ।

(ਅ) ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੮ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸਤਰ ਤੋਂ ਇਉਂ ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ--

ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:--ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਵਰਗੀ ਮੁਰਦਾਰ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਹਰਾਮ (ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ) ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਸਫ਼ਾ ੨੮)

ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ ਹਰਾਮ ਕੁਸਤਨੀ ਮੁਰਦਾਰ ਬਖੋਰਾਇ ॥ ੨ ॥ (ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫-੭੨੩)

(ਇਥੇ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਤੇ ਹਰਾਮ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਉਪਾਧੀ

ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਰਦਾਰ-ਖਾਣੇ ਅਥਵਾ ਹਰਾਮ-ਖਾਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ)

ਮਿਠ-ਬੋਲੜਾ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜੋ ਕੌੜਾ ਬੋਲਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਪਾਪੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਅਜੇਹੇ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਨਾ ਕਹੇ । ਇਹ ਸਾਰੇ " ਨੂੰਹੋਂ " ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਾਰੀ ਸੜਾਂਦ ਧਰਮ-ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੨੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤੁਕ--" ਗੈਬਾਨ - - ਬਖੋਰਾਇ ॥

" ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਸਾਰਖੀ ਮੁਰਦਾਰ ਵਸਤੂ ਤੋਂ

ਵੱਧ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਸਹੇੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ੯੯.੯ % ਲੋਕ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਰਾਮ ਅਤੇ ਮੁਰਦਾਰ ਖੋਰ ਹਨ ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਨੇਕ, ਉੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਹਮਦਰਦ ਅਥਵਾ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਅਉਲੀਆ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕੌਮ, ਹਰਾਮ-ਖੋਰ ਅਥਵਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖੋਰ ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਬੇਦਲੀਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ

ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਨ- - - ?

ਵਿਚਾਰ

ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਜਿਕਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀ ਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਹੈ ਅਤੇ 'ਮਨਮੁਖ' ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਹੈ:-

੧੩੬= ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ ਰਸਨਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਾਵੈ ॥ ਕਪਟਿ ਕੀਤੇ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨ
ਭੀਜੈ ਨਿਤ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਸੁਭਾਇ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਜਾਇ ਜਗੁ ਪਰਬੋਧੈ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸੁਆਇ
॥ ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ਜੰਮੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ਸਹਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਚੁਕਈ
ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਪਚੈ ਪਚਾਇ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਸਆਮੀ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ
ਸੁਣਾਇ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਅੰਤਿ ਛਡਾਇ ॥ ੨ ॥ [੫੧੨]-ਵਾਰ-੧੦

ਪਦਅਰਥ:-ਮਨਮੁਖ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਕਹੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ। ਕਪਟਿ ਕੀਤੇ-ਕਪਟ ਕੀਤਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਮਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕਪਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੁਭਾਇ-ਸੁਤੇ ਹੀ। ਪਰਬੋਧੈ-ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਇ-(ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ) ਸੁਆਰਥ ਨਾਲ। ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ-ਅਜੇਹੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤਿਆਂ। ਸਹਸਾ-ਤੋਖਲਾ (ਹਾਏ, ਮੇਰਾ ਪੋਲ ਨੰਗਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ?)। ਵਿਸਟਾ-ਗੰਦਗੀ। ਪਚੈ-ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਕਰਨ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਮਨਮੁਖ ਅਥਵਾ ਬੇਦਾਵੀਆ ਨਾ ਬਣੇ।

ਮੁਰਦਾਰ ?:-

ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਬਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ। (੧) ਕੂੜ ਬੋਲ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਏ ॥ ਅਤੇ (੨) ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾਂ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਇ ॥ ਦੋਹੀ ਥਾਂ 'ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ' ਦਾ ਅਰਥ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਦਾ ਹੀ 'ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ ਖਾਣ' ਹੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਉਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਵਾਲੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਸੰਬੋਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਅਰਥ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਦੀ ਕਰਤੂਤ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਹਿਣਾ, ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਕੀ ਪਤਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਮੰਦੇ ਹੋਣ? ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਸਰਾਈ ਵਾਲੇ ਹਨ'-- ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਣਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ-ਰਹਿਣੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ, ਸਦਾ ਹੀ ਨਿੰਦਨ-ਜੋਗ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਮੁਰਦਾਰ' ਪਦ ਨੂੰ 'ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ' ਮੰਨਣ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਹੀ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। ਸੋ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ :-

੧੩੭/੩= ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੂੜੁ ਚੁਹੜਾ ਠੰਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖਿ ਸੁਧੀ, ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲੁ ॥

ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ, ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧ ॥ [੧੫]-੪

ਅਰਥ:-ਹੇ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ! ਮੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਤੂਤਾਂ ਹਨ--ਖਾਣ ਦਾ ਲਾਲਚ (ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ) ਕੁੱਤਾ ਹੈ, (ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਡੋਕਦਾ ਹੈ), ਝੂਠ (ਬੋਲਣ ਦੀ ਵਾਦੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ) ਚੁਹੜਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ), (ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ) ਠੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ (ਜੋ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ), ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਮੂਲਚੀ ਮੈਲ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ-ਅੱਗ (ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ) ਚੰਡਾਲ (ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ), ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਚਸਕੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ੧।

ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਈਐ ਮਿਠ-ਬੋਲੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਸਾਰੇ 'ਐਬ' ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਠੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਚਪੇੜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਵਡਮੁੱਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਖਾਣ ਤੁੱਲ ਹੈ। 'ਮੁਰਦਾਰ' ਦੀ ਪਛਾਣ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗਿਰਝ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਡੇਰਾ ਰੁੱਖ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ 'ਮੁਰਦਾਰ' ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੧੩੮/੪= ਕਲਿ ਹੋਈ ਕੁਤੇਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਭਉਕਣਾ ਚੁਕਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜਿਨ ਜੀਵੰਦਿਆ ਪਤਿ ਨਹੀ ਮੁਇਆ ਮੰਦੀ ਸੋਇ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥੧॥ [੧੩੪੨]-ਵਾਰ-

੧੪

ਅਰਥ:-ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜੀ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਖਾਣ ਦਾ ਹਲਕ ਕੁਦਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਢੀ ਆਦਿਕ ਹਰਾਮ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦਾ ਮਨ-ਭਾਂਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਨ-ਭਾਂਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣੇ ਹਫ਼ੇ-ਰੋੜੇ ਵਿਚ ਕੁਤਿਆਂ ਦਾ ਵੱਗ, ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ)। (ਇਹ ਲੁਕਾਈ) ਸਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, (ਮਾਨੋ, ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਂਦੇ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ) ਭਉਂਕ ਰਹੀ ਹੈ, (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਧਰਮ (ਦੀ ਆਸ) ਤੇ (ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ) ਵਿਚਾਰ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕ (ਜਗਤ ਵਿਚ) ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਭੈੜਓ ਯਾਦ

ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਹੋ ਨਾਨਕ ! (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਵੱਸ ? ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਹੀ ਉੱਘੜਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਉਸ ਲੇਖ-ਅਨੁਸਾਰ) ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ੧ ।

ਅਗਲੇ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ । ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਅਥਵਾ ਚੱਟੀ (ਰਿਸ਼ਵਤ) ਹੈ :-

੧੩੯/੪= ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥ ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ

ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥ - - -੨ ॥ [ਪੰਨਾ ੪੬੯-ਵਾਰ-੧੧

ਪਦਅਰਥ:-ਲਬੁ-ਜੀਭ ਦਾ ਚਸਕਾ । ਮਹਤਾ-ਵਜ਼ੀਰ । ਸਿਕਦਾਰੁ-ਚੌਧਰੀ । ਨੇਬੁ-ਨਾਇਬ । ਸਦਿ-ਬੁਲਾ ਕੇ, ਸੱਦ ਕੇ । ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ-ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿ ਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜੀਵ । ਭਾਹਿ-ਅੱਗ । ਮੁਰਦਾਰ-ਹਰਾਮ, ਵੱਢੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ । ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰ-(ਰਯਤ) ਚੱਟੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ।

ਅਰਥ:-ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੀਭ ਦਾ ਚਸਕਾ, ਮਾਨੋ, ਰਾਜਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੂਠ ਚੌਧਰੀ ਹੈ, (ਇਸ ਲਬ ਤੇ ਪਾਪ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ) ਕਾਮ ਨਾਇਬ ਹੈ, (ਏਸੇ ਨੂੰ) ਸੱਦ ਕੇ ਸਲਾਹ ਪੁੱਛੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ । (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਪਰਜਾ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਮਾਨੋ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਅੱਗ ਦੀ ਚੱਟੀ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ " ਮੁਰਦਾਰ " ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ । ਸੋ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ " ਮੁਰਦਾਰ " ਦੇ ਅਰਥ, ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੀ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂ ਕਥਾਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ।

ਆਉ ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰੂਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ " ਮੁਰਦਾਰ " ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ " ਮਾਸ " ਲਿਖ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁੰਘਾਰ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ।

੧੪੦= ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੇ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ ॥ ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬੰਦੇ ਚਸਮ ਦੀਏ ਫਨਾਇ ॥ ਦੁਨੀਆ ਮੁਰਦਾਰ ਖੁਰਦਨੀ ਗਾਫਲ ਹਵਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ

ਹਰਾਮ ਕੁਸਤਨੀ ਮੁਰਦਾਰ ਬਖੋਰਾਇ ॥ ਦਿਲ ਕਬਜ ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ ॥ ੨ ॥ ਵਲੀ

ਨਿਆਮਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ ॥ ਜਬ ਅਜਰਾਈਲ ਬਸਤਨੀ ਤਬ ਚਿ ਕਾਰੇ ਬਿਦਾਇ ॥ ੩ ॥

॥ ੩ ॥ ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮ ਕਰਦੇ ਅਲਾਹ ॥ ਬੁਗੋ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਪੇਸਿ ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ ॥ ੪ ॥ [੭੨੩]-੧

ਪਦਅਰਥ:-ਖਾਕ-ਖਾਕ, ਮਿੱਟੀ, ਅਚੇਤਨ । ਨੂਰ-ਜੋਤੀ, ਆਤਮਾ । ਕਰਦੇ-ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਆਲਮ-ਜਹਾਨ । ਜਿਮੀ-ਜ਼ਿਮੀ, ਧਰਤੀ । ਦਰਖਤ-ਦਰੱਖਤ, ਰੁੱਖ । ਆਬ-ਪਾਣੀ । ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ । ੧ । ਬੰਦੇ-ਹੋ ਮਨੁੱਖ । ਚਸਮ-ਚਸ਼, ਅੱਖਾਂ । ਦੀਏ-ਦਿੱਸਦਾ । ਫਨਾਇ-ਨਾਸਵੰਤ । ਮੁਰਦਾਰ-ਹਰਾਮ । ਖੁਰਦਨੀ-ਖਾਣ ਵਾਲੀ । ਗਾਫਲ-ਗੁਫ਼ਿਲ, ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ । ਹਵਾਇ-ਹਿਰਸ, ਲਾਲਚ । ਰਹਾਉ । ਗੈਬਾਨ-ਨਾਹ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ । ਹੈਵਾਨ-ਪਸ਼ੂ । ਕੁਸਤਨੀ-ਕੁਸਤਨੀ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ । ਬਖੋਰਾਇ-ਖਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਬਜ ਕਬਜਾ-ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜਾ । ਕਾਦਰੋ-ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ । ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ-ਦੋਜਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ੨ । ਵਲੀ ਨਿਆਮਤ-ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਿਤਾ । ਬਿਰਾਦਰਾ-ਭਰਾ । ਮਿਲਕ-ਜਾਇਦਾਦ । ਖਾਨਾਇ-ਘਰ । ਬਸਤਨੀ-ਬਨ੍ਹ ਲਏਗਾ । ਚਿ ਕਾਰੇ-ਕਿਸ ਕੰਮ ? ਬਿਦਾਇ-ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ । ਅਜਰਾਈਲ-ਮੌਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ । ੩ । ਪਾਕ ਅਲਾਹ-ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ । ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮ ਕਰਦੇ-(ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ) ਹਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਬੁਗੋ-ਆਖ । ਪੇਸਿ-ਸਾਹਮਣੇ । ਪੇਸਿ ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ-ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ । ੪ ।

ਅਰਥ:-ਹੋ ਮਨੁੱਖ ! ਜੋ ਕੁਝ ਤੂੰ ਅਖੀਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ । ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ (ਮਾਇਆ ਦੇ) ਲਾਲਚ ਵਿਚ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ) ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ, ਹਰਾਮ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੱਕ ਖੋਹਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਰਹਾਉ । ਹੋ ਭਾਈ ! ਚੇਤਨ ਜੋਤ ਅਤੇ ਅਚੇਤਨ ਮਿੱਟੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਹ ਜਗਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਆਕਾਸ਼, ਧਰਤੀ, ਰੁੱਖ, ਪਾਣੀ (ਆਦਿਕ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ੧ । ਹੋ ਭਾਈ ! ਗਾਫਲ ਮਨੁੱਖ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹਰਾਮ ਮਾਰ ਕੇ ਹਰਾਮ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਉਤੇ (ਮਾਇਆ ਦਾ) ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਜਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ੨ । ਹੋ ਭਾਈ ! ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ (ਆ ਕੇ) ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਪਿਉ, ਭਰਾ, ਦਰਬਾਰ, ਜਾਇਦਾਦ, ਘਰ-ਇਹ ਸਾਰੇ (ਜਗਤ ਤੋਂ) ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਗੇ ? ੩ । ਹੋ ਭਾਈ ! ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ ਤੇ) ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰ (ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਹਵਾਸ ਵਿਚ ਨਾਹ ਫਸਣ ਦੇਵੇ) । ੪ ।

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ " ਮੁਰਦਾਰ " ਲਫ਼ਜ਼ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਿ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਘਿਰਣਤ ਅਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਿੱਟਣ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਤੁਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

(ੳ) ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫਤਵਾ ਹਰੇਕ ਜ਼ਾਲਮ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਹੈ:-

ਕਬੀਰ ਜੋਰੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮੁ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬਾਬੁ ਖੁਦਾਇ ॥ ਦਫਤਰਿ ਲੇਖਾ ਨੀਕਸੈ ਮਾਰ ਮੁਹਿ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥ ੨੦੦ ॥

ਕਬੀਰ ਜੀਅ ਜੋ ਮਾਰਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਹਤੇ ਹਹਿ ਜੁ ਹਲਾਹੁ ॥ ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਇ ਹੈ ਹੋਗਾ ਕਉਨ ਹਵਾਹੁ ॥ ੧੯੯ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ।

(ਅ) ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੭ ਸਫ਼ੇ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜੋਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ--

" ਅਲਹ ਅਵਲਿ ਦੀਨ ਕੋ ਸਾਹਿਬੁ, ਜੋਰੁ ਨਹੀ ਫੁਰਮਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ੪ ॥ ੧੭ ॥ (ਆਸਾ ੪੮੦)

ਫਿਰ ੩੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ੧੮੭ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਲਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ੨੦੦ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ੧੮੭ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਸਾਂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ । ੧੮੭ ਅਤੇ ੨੦੦ ਨੰ : ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ, ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--

" ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿਤੀ ਹੈ "

(ੲ) **ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ** ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲੜੀਵਾਰ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਦਸਵੀਂ ਪੋਥੀ ਦੇ ੨੫੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-- " ਅਗਾਂਹ ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੯੭ ਤੋਂ ੨੦੧ ਤਕ ਵਿਚ ਫਿਰ ' ਕੁਰਬਾਨੀ ' ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਇਥੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਤੇ ਖ਼ਿਆਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹੀ ਹਨ "। ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ:--

- ੧੪੧= ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੈ ਹਉ ਜਾਇ ਬਾ, ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥
ਸਾਈ ਮੁਝ ਸਿਉ ਲੌਰ ਪਰਿਆ, ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ ॥੧੯੭॥
- ੧੪੨= ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੈ ਹੋਇ ਹੋਇ ਗਇਆ ਕੋਤੀ ਬਾਰ ਕਬੀਰ ॥
ਸਾਈ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਆ ਖਤਾ, ਮੁਖਹੁ ਨ ਬੋਲੈ ਪੀਰ ॥੧੯੮॥
- ੧੪੩= ਕਬੀਰ ਜੀਅ ਜੁ ਮਾਰਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ, ਕਹਤੇ ਹਹਿ ਜੁ ਹਲਾਲੁ ॥
ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਚਿ ਹੈ, ਹੋਇਗਾ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲੁ ॥੧੯੯॥
- ੧੪੪= ਕਬੀਰ ਜੋਰੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮੁ ਹੈ, ਲੇਇ ਜਬਾਬੁ ਖੁਦਾਇ ॥
ਦਫਤਰਿ ਲੇਖਾ ਨੀਕਸੈ, ਮਾਰ ਮੁਹੈ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥੨੦੦॥
- ੧੪੫= ਕਬੀਰ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ਸੁਹੇਲਾ, ਜਉ ਦਿਲ ਸੂਚੀ ਹੋਇ ॥
ਉਸੁ ਸਾਰੇ ਦੀਬਾਨ ਮਹਿ, ਪਲਾ ਨ ਪਕਰੈ ਕੋਇ ॥੨੦੧॥ [੧੩੭੫]

ਅਰਥ ਲਿਖਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨੋਟ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ---ਨੋਟ ! ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਜੁਲਾਹ ਸਨ । ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਜ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਉਕਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੀ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹਿੰਦੂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-- **ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫ ਅਸਟਪਦੀ ॥ ਪਾਠ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ, ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮੁ ਸਾਧੇ ॥ ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ, ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥ ੧ ॥ ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਨ ਨ ਜਾਈ, ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ, ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਭੁੱਕਿ ਆਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਬੇ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਭੀ ਉਹੀ ਖ਼ਿਆਲ ਦੱਸ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਾ ਮੇਰੇ ਹੱਜ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਪਿਆ । ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਹੱਜ ਕਰਨ ਤੇ ਭੀ ਖੁਦਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਹਾਜੀ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਉਹ ਹਾਜੀ ਖੁਦਾ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਭੀ ਕਿਉਂ ਗੁਨਹਗਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ--ਇਸ ਭੇਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਹਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗਾਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦੇਣੀ, ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਖਾ ਪੀ ਜਾਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਵੱਟੇ ਆਸਾਡੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ--ਇਹ ਭਾਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ । ਇਹ, ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ । ਖੁਦਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦਿਲ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ-ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ । ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਠਲ-ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਤਨੇ ਨੱਕ ਰਗੜਨ ਤੇ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਠਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੂਜਾ ਆਦਿਕ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ :- **ਗੋਡ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ॥ ਆਸ਼ਜ ਨਾਮੇ ਬੀਠਲੁ ਦੇਖਿਆ, ਮੂਰਖ ਕਉ ਸਮਝਉ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥** ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਮ ਵਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਅਰਥ:--ਹੋ ਕਬੀਰ ! ਮੈਂ ਕਾਬੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਉਥੇ ਗਏ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਖੁਦਾ ਮਿਲ ਪਿਆ । ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਾਈ (ਭਾਵ, ਖੁਦਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ) ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ (ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ) ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜੁ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੇ ਤੂੰ ਗਾਂ (ਆਦਿਕ) ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਵੇਂ ਤੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦਿਆਂਗਾ) । **੧੯੭ ॥** ਹੋ ਕਬੀਰ ! (ਆਖ--) ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ, ਹੋ ਸਾਈ ! (ਤੇਰੇ ਘਰ-) ਕਾਬੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਪਰ, ਹੋ ਖੁਦਾ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਕੀ ਕੀ ਖਤਾ (ਐਥ) ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ? (ਜੇ ਹੱਜ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਭੀ ਬਖਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ?) (ਭਾਵ, ਹੱਜ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ) । **੧੯੮ ॥**

ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ-ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ :-

ਪਦਅਰਥ:-- ਜੁ--ਜੋ । ਜੀਅ--ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ । ਜੋਰ--ਧੱਕਾ । ਕਰਿ--ਕਰ ਕੇ । ਕਹਤੇ ਹਹਿ ਜੁ--ਪਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ । ਹਲਾਲੁ--ਜਾਇਜ਼, ਭੋਟਾ ਕਰਨ-ਜੋਗ, ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਾਇਕ । ਦਈ--(ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਪਰਮਾਤਮਾ, " **ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਦਇਆਲ ਦਈ** " (ਬਿਲਾ: ਮ: ੫) [ਨੋਟ ! ਇਸ ਲਫਜ਼ ' **ਦਈ** ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਏਥੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਆਦਲੀ ਅਤੇ ਅਰਥ ਭਰੀ ਹੈ । ਜੋ ਲੋਕ ਇਹ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਾ ਕਿਸੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਖੁੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ' ਰੱਬਿਲ-ਆਲਮੀਨ ' ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਆਲਮ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਉਸ ਗਾਂ ਆਦਿਕ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਾਲਦਾ ਅਤੇ ' ਪਿਆਰਦਾ ' ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸੇ ਦੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਜ਼ਬਹ ਕਰੇ, ਤੇ ਆਪੇ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਅੱਪੜ ਗਈ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ] । ਦਫਤਰ ਕਾਚਿ ਹੈ--ਲੇਖਾ ਕਰੇਗਾ । **੧੯੯ ॥**

ਅਰਥ:--ਹੋ ਕਬੀਰ ਜੋ ਲੋਕ ਧੱਕਾ ਕਰਕੇ ਗਾਂ (ਆਦਿਕ) ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਖਦੇ ਇਹ ਹਨ ਕਿ (ਇਹ ਜ਼ਬਹ ਕੀਤਾ ਮਾਸ) ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੁਦਾ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ--ਅਮਲਾਂ ਦਾ) ਲੇਖਾ ਮੰਗੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ? (ਭਾਵ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ) । **੧੯੯ ॥** (ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ)

ਨੋਟ:--ਏਥੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਖਾ ਪੀ ਤਾਂ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਭੋਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ।

ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਯਕੀਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਾਟ, ਕਬੀਰ

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਫੁਰਮਾਨ ਰਾਹੀਂ, ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਰਮ-ਕਰਮ
ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ, ਹਿੰਦੂ
ਧਰਮ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਸੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ
ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮੀ ਬਣਨ ਦੇ ਥਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਡੇ ਪਾਪੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
:-

੧੪੬=

ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾਂ ਕੇ ਬਸ ਰੇ ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ॥

ਬਹੁਰਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਇ ਨਿਸੰਕ ॥ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਂਦਿ ਖਰੇ ਕਾਲੰਕ ॥ ੨ ॥ [੧੩੪੮]-੩

ਸੋ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਥਾਂ, (ਬਹੁਤਾ
ਕਰਕੇ) ਵੱਧ ਨਿਰਦਈ ਬਣ ਕੇ, ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਸਖ਼ਤ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ੨੦੦ ਅਤੇ ੨੦੧ ਨੰਬਰ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ
ਅਰਥ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

ਅਰਥ:-ਹੋ ਕਬੀਰ ! ਜੋ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਧੱਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, (ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਦਾ) ਲੇਖਾ ਖੁਦਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਲੇਖੇ ਦੀ ਬਾਕੀ
ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ੨੦੦ । ਹੋ ਕਬੀਰ ! (ਉਹ ਰੱਬ ਮਨੁੱਖ ਪਾਸੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਲ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ) ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ
ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ) ਉਸ ਸੱਚੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਕ-
ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ੨੦੧ ।

ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੭ ਸਫ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ---" ਅਲਹ - - -ਫੁਰਮਾਵੈ ॥ ੧ ॥ "
ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਾਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਤਰ ਹੈ । ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ
ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਡਰੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਪਰ ਇਹ ਸਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਰ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਬੱਕਰਿਆਂ
ਕੁੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੧੪੭= **ਹਮ ਮਸਕੀਨ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ, ਤੁਮ ਰਾਜਸੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅਲਹ ਅਵਲਿ ਦੀਨ ਕੋ ਸਾਹਿਬ,**

ਜੋਰੁ ਨਹੀਂ ਫੁਰਮਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਕਾਜੀ ਬੋਲਿਆ ਬਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੪੮੦]-੪-੧੭

ਪਦਅਰਥ:-ਮਸਕੀਨ-ਆਜ਼ਮ, ਨਿਮਾਣੇ । ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ-ਰੱਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਬੰਦੇ । ਰਾਜਸੁ-ਹਕੂਮਤ । ਅਲਹ-ਰੱਬ । ਅਵਲਿ-ਪਹਿਲਾ, (ਭਾਵ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ) । ਦੀਨ-ਧਰਮ, ਮਜ਼ਹਬ । ਜੋਰ-ਧੱਕਾ,
ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ । (ਮਾਸ-ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਝੁਲਸਦੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋਰ ਦੇ ਅਰਥ ਬੱਕਰੇ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਫੜਨਾ ਤੇ ਵਚਣਾ ਹੀ ਸੁਝਦੇ ਹਨ) । ੧ ।

ਅਰਥ:-(ਹੋ ਕਾਜੀ !) ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਜ਼ਮ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਾਂ (ਅਸੀਂ ਵੀ ਓਸੇ) ਰੱਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਤੁਹਾਨੂੰ
ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ) । (ਉਂਜ ਜਿਸ ਦੀਨੀ-ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਸਮਝ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਾਲੇ ਦੀਨ, ਅਥਵਾ, ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਸਭ
ਤੋਂ ਵਡਾ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਰੱਬ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ੧ । ਹੋ ਕਾਜੀ ! ਤੇਰੀਆਂ (ਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਰੀਆਂ) ਗੱਲਾਂ ਫੱਬਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ।
(ਉਂਜ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੜੇ ਧਰਮੀ ਬਣਨਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ) । ੧ । ਰਹਾਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ :-

੧੪੮= **ਕਾਦੀ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮਲੁ ਖਾਇ ॥ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਨਾਵੈ ਜੀਆ ਘਾਇ ॥ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅੰਧੁ ॥**

ਤੀਨੇ ਓਜਾੜੇ ਕਾ ਬੰਧੁ ॥ ੨ ॥ [੬੬੨]-੫-੭

ਅਰਥ:-ਕਾਜੀ (ਜੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮ ਦਾ ਨੇਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਾਕਮ ਵੀ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ਰਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ) ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਹਰਾਮ
ਦਾ ਮਾਲ (ਰਿਸ਼ਵਤ) ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਕੋੜਾਂ ਸੂਦਰ-ਅਖਵਾਉਂਦੇ) ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੋਗੀ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਤੇ ਜੀਵਨ
ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ । (ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਧਰਮ-ਨੇਤਾ ਹਨ, ਪਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਲੋਂ ਸੁੰਘ ਹੈ । ੨ ।

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰੂਬਾਣੀ-ਸਲੋਕ ਜੇ ਪੀ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਿਨੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਕੀਰ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

੧੪੯= **ਮ: ੧ ॥ ਰੰਨਾਂ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ, ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ ॥ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ ॥**

ਸਰਮੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਪਤਿ ਉਨਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਉਰੁ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ ॥੨॥[੧੨੪੨]-ਵ-੧੪

ਅਰਥ:-(ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜ ਕੇ) ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਾਲਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਇਸ ਜੁਲਮ ਲਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮਿੱਠਾ ਸੁਭਾਉ, ਜੁਗਤਿ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ,
ਦਿਲ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ-ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਵੱਢੀ ਆਦਿ ਹਰਾਮ ਮਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਮ ਹਜ਼ਾ ਕਿਤੇ ਆਪਣੇ
ਵਤਨ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ (ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੁਰਾਡੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ) । ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਜੇ ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਸੁਚ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਲੱਭਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ) ਸਿਰਫ਼
ਸਚਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਲਈ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਾ ਲੱਭੇ । (ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਇਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ) ।
੨ ।

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਲੇ ਸਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ--ਕੁਦਇਆ ਕਸਾਇਣ (ਪੰਨਾ
੯੧) ਲਿਖ ਕੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਸਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ । ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੧੫੦= **ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਕੁਬੁਧਿ ਡੂਮਣੀ, ਕੁਦਇਆ ਕਸਾਇਣ, ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ, ਮੁਠੀ ਕ੍ਰੋਧਿ ਚੰਡਾਲਿ ॥**

ਕਾਰੀ ਕਦੀ ਕਿਆ ਥੀਐ, ਜਾਂ ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆ ਨਾਲਿ ॥ ਸਚੁ ਸੰਜਮੁ ਕਰਣੀ ਕਾਰਾਂ, ਨਾਵਣੁ ਨਾਉ ਜਪਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਉਤਮ ਸੇਈ ਜਿ ਪਾਪਾ ਪੰਦਿ ਨ ਦੇਹੀ ॥ ੧ ॥ [੯੧]-ਵਾਰ-੨੦

ਅਰਥ:--ਭੈੜੀ ਮਤ (ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ) ਮਰਾਸਣ ਹੈ, ਬੇ ਤਰਸੀ (ਭਾਵ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਤਾਇਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ) ਕਸਾਇਣ ਹੈ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੂਹੜੀ ਹੈ, ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲਣੀ (ਹੈ ਜਿਸ) ਨੇ (ਜੀਵ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਉ ਨੂੰ) ਠੱਗ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਣ, ਤਾਂ (ਬਾਹਰ ਚੌਕਾ ਸੁੱਚਾ ਰੱਖਣ ਲਈ) ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਾਭ ? ਜੇ ਨਾਨਕ ! ਜੇ ਮਨੁੱਖ " ਸਚ " ਨੂੰ (ਚੌਕਾ ਸੁੱਚਾ ਕਰਨ ਦੀ) ਜੁਗਤੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਂਚੇ ਆਚਰਨ ਨੂੰ (ਚੌਕੇ ਦੀਆਂ) ਲਕੀਰਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੧।

ਮਾਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆਂ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲਕੀਰਾਂ ਹਨ) ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਵਡਮੁੱਲੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅਰੰਭਕ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਦੋ ਪਾਵਨ ਤੁਕਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:---

੧੫੧ **ਮਰਣ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਕੰਠੇ ਬੈਠੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨੈ ॥ ੧ ॥ ਤੂ ਕੈਸੇ ਆਤਿ ਫਾਬੀ**

ਜਾਨਿ ॥ ਅਲਖੁ ਨ ਜਾਚਹਿ ਰਿਦੈ ਸਮੁਲਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ॥ ਏਕ ਜੀਅ ਕੈ ਜੀਅ ਖਾਹੀ ॥ ਜਲਿ ਤਰਤੀ

ਬੂਡੀ ਜਲ ਮਾਹੀ ॥ ੨ ॥ ਸਰਬ ਜੀਅ ਕੀਏ ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ ॥ ਜਬ ਪਕੜੀ ਤਬ ਹੀ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥ ੩ ॥ [੧੨੭੫]-੨-੫।

ਪਦਅਰਥ:--ਮਰਣ ਮੁਕਤਿ-ਪ-ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਖ਼ਲਾਸੀ। ਗਤਿ ਸਾਰ-ਉਂਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਕਦਰ। ਕੰਠੇ-ਕੱਚੇ ਉਤੇ, ਲਾਭੇ ਹੀ। ਪਛਾਨੈ-ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ, ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਜਨਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੧। ਆਤਿ-ਬਹੁਲੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਨੜੀ (ਮੱਛੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਆਤਿ ਹੈ)। ਜਾਨਿ। ਜਾਨ ਵਿਚ। ਅਲਖੁ-ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭੂ। ਸਮੁਲਿ-ਸੰਭਾਲ ਕੇ, ਸਾਂਭ ਕੇ। ੧। ਰਹਾਉ। ਜੀਅ ਕੈ-ਜਿੰਦ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ। ਖਾਹੀ-ਤੂੰ ਖਾਂਦੀ ਹੈਂ। ਤਰਤੀ-ਤਰਦੀ ਹੋਈ। ਬੂਡੀ-ਡੁੱਬ ਗਈ। ੨। ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ-ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ। ੩।

ਅਰਥ:--ਹੋ ਆਤਿ ! (ਪੰਛੀ ਆਤਿ ਵਾਂਗ ਦੂਜਿਆਂ ਉਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਹੋ ਜਿੰਦੇ !) ਤੂੰ (ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ) ਜਾਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਫਸ ਗਈ ? ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ (ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਤ) ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੀ ? ੧। **ਰਹਾਉ।** ਅੰਞਣ ਜਿੰਦ ਉਂਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ, ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਚਨ (ਦਾ ਉਪਾਉ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ (ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ) ਲਾਭੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ (ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਸੁਆਰਨ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ)। ੧। ਹੋ ਆਤਿ ! ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਜਿੰਦ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ (ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚੁਗ ਚੁਗ ਕੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਖਾਂਦੀ ਹੈਂ (ਹੋ ਜਿੰਦੇ ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਲ ਠੱਗੀ-ਠੱਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈਂ)। ਤੂੰ (ਜਲ-ਜੀਵ ਫੜਨ ਵਾਸਤੇ) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਦੀ ਤਰਦੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ (ਹੋ ਜਿੰਦੇ ! ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਕਰਦੀ ਆਖ਼ਰ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ)। ੨। (ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ) ਤੂੰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ (ਮੌਤ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ) ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ ਤਦੋਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦੀ ਹੈਂ। ੩।

ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਵਡਮੁੱਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਗਤੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ? ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ? ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਗਿਨਤਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ੨੪ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਮਤ-ਹੀਨ ਨੀਚ-ਕਰਮੀਂ ਹਾਂ। ਜੈਸੇ ਵੀ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਸਰਣੀਂ ਆ ਪਏ ਹਾਂ :--

੧੫੨=

ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਮੇਰੀ ਮਤਿ ਥੋਰੀ ਰਾਮ ॥ ਪਾਲਹਿ ਅਕਿਰਤਘਨਾ ਪੂਰਨ

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤੇਰੀ ਰਾਮ ॥ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧਿ ਅਪਾਰ ਕਰਤੇ ਮੋਹਿ ਨੀਚੁ ਕਛੁ

ਨਾ ਜਾਨਾ ॥ ਰਤਨੁ ਤਿਆਗਿ ਸੰਗ੍ਰਹਨ ਕਉਡੀ ਪਸੂ ਨੀਚੁ ਇਆਨਾ ॥

ਤਿਆਗਿ ਚਲਤੀ ਮਹਾ ਚੰਚਲਿ ਦੋਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਰੀ ॥ ਨਾਨਕ

ਸਰਨਿ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਮੇਰੀ ॥ ੩ ॥ [੫੪੭]ਛੰਡ-੫-੮

23=

ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਨਿੰਦਨੀਯ ਚਪਲਤਾ ?

ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੀ ਦਲੀਲ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੀ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ " ਮਾਸ ਖਾਣਾਂ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸਲੋਕਾਂ (" ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸੋਂ ਜੀਮਿਆ - - - " ਅਤੇ " ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ - - - " ਬਾਰੇ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰ : ੮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧੪-੧੫) ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਟੀਕਾ-ਕਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਬੜੀ ਵਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਭੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਜਿਸ ਦੁਖਦਾਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਮੱਤੀ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ-ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਟਿੱਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਭ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ

ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਲਿਆ ਸੀ ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਨਾ ਗਵਾਹੀ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ । ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲੇ ਹੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਥਵਾ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਪਰ ਏਧਰ ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜ ਮਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਗੋਲੀ ਦਾਗੀ ਹੈ । ਚਪਲਤਾ ਗ੍ਰਸੀ ਦੁਖਦਾਈ ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵਰਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ " ਗੋਲੀ ਦਾਗਨ ਲਈ ਮੋਢਿਆਂ " ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕੁਟਲਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ (ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗਿਆਂ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਖ ਦੇਣੇ । ਫਿਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦੀ ਕੁਟਲ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਲੈਣੀ । ਅਜੇਹੀਆਂ ਕਈ ਦੁਖਦਾਈ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਵਣਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੁੱਕੜਾ ਬਟੋਰਿਆਂ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਅਦਿ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ (ਰੱਬ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ) ਪਾਪ ਹੈ, ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕ ਵਰਤੀ ਹੈ--**ਏਕੋ ਪਵਣੁ ਮਾਟੀ ਸਭ ਏਕਾ, ਸਭ ਏਕਾ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈਆ ॥ ੩ ॥ ੭ ॥** (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੪-੬੬) ਅਗੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

" ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ:--

ਸੁਆਸ ਸਰੀਰ ਤੇ ਜੋਤਿ--ਸਭ ਵਿਚ " ਇਕ " ਹੀ ਹੈ ॥

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--

ਸਾਰੇ *ਸਰੀਰ* ਇਕੋ ਮਿੱਟੀ (ਦੇ ਬਣੇ ਹਨ), ਇਕੋ (ਪ੍ਰਾਣ) ਵਾਯੂ ਸਭਨਾਂ (ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ)

ਇਕੋ (ਆਤਮਾ) ਜੋਤਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ, ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪੋਲ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਟੀਕਾ-ਕਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਰਤਦਿਆਂ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰਾਂ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ:--

ਹੇ ਭਾਈ ! ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹਵਾ (ਸੁਆਸ) ਹੈ । ਤਤ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ

ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ।

ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ " **ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਅਰਥ-ਵਿਆਖਿਆ** " ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਖੇ ਮਾਸ ਰਿਝਣਾ ਧਰਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਕਾ ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

" ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਦੋ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਲ ੩੪ ਤੁਕਾਂ ਹਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ (੩੪ ਤੁਕਾਂ) ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੇ ਹੀ ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਰੋਸ ਵਿਚ

ਭਰੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਸੀ । "

ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਉਸ ਝੂਠ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੜਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਲਿਖਣ-ਢੰਗ ਵਾਲੀ ਚਤੁਰਾਈ ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ " ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ " ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ " ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ।

ਅਗਲੇ ੧੫੪ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ J . P . S . S ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ-ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਚਾਰੇ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ, ਸਾਂਗ ਬਣ ਕੇ ਚੁੱਭੇ ਹੋਏ ਵਡੀ ਪੀੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ । ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਵਿਅੰਗ ਮਈ ਅਤੇ ਬੇਦਲੀਲੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਰਮ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਦਾਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ ਵੰਡ ਲਿਆ ਹੈ । ਉਂਜ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ:--

(੧) ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਜਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ੬ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ

ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਚਸਕੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । (੨) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ--ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ

ਗ਼ਲਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, (੩) ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਾਸ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ

ਇਹਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । (੪) ਉਹ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ

ਦੇ ਅਰਥ ਆਪਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ " **ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ** " ਆਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਦਰਸਾਂਦੇ ਹਨ " (੫)

ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਭਾਵ ਅੰਨ-ਅਹਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਹਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ

ਉਤੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਮਾਸ-ਖੋਰਿਆਂ ਨੂੰ " ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਸੂਝੈ " ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ " ।

ਵਿਚਾਰ :-

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਾ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ-ਮਈ ਭਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ " ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ " ਦੀ ਵਿਰੁੱਧਤਾ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਾੜ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਇਆ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਦੀ ਏਨੀ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

- (੧) ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਅਜੇਹੇ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਰਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਖੰਡਨਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹੀ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ।
- (੨) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਜੇ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ? ਇਸ ਦੁਰੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪ ਕਿਵੇਂ ਸੁਹਿਰਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ?
- (੩) ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚ, ਕਿ " ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਠੀਕ ਅਰਥ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ " ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ? ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ਤਵੇ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਥਵਾ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟੀਕਾਕਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਹੋਣਾ । ਕੀ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੇਵਲ " ਮਾਸ " ਦੇ ਤਿਆਗੀ " ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਸਕੇ ਸਨ ? ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ " ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ " ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪੋਥੀ ਦੇ ੯੨੬ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ੯੩੪ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖਦਿਆਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹੀ ਵੀ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਖਾਸ ਪਦਾਰਥ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੇ ਮਨੁੱਖ, ਦੁਰਾਚਾਰੀ, ਮੂਰਖ, ਨਿਕੰਮੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਮਾਸ-ਖੋਰੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਪਾਵਨ ਪਵਿਤਰ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਧ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕਰੀ ਜਾਣ ਤੋਂ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੰਬਦਾ ?
- (੪) ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਦਾ ਝਗੜਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ " ਅਸਲੀ ਧਰਮੀ " ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀਕਾਰ ਹੈ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਗ ਮਈ ਉਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਭਰੇ ਤਾਹਨਿਆਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।
- (੫) ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹਾ ਹਿੱਸਾ, ਕਿ " ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ , ਭਾਵ ਅੰਨ-ਅਹਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਰਚਨਹਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ - ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ) " ਦੁਖਦਾਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਰਾਦਰੀ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ-- ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਲਿਖਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਤੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ " ਵਡਾ ਝੂਠ " ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਟੋਕ ਵੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ, ਸੂਝਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ? ਬੜੀ ਕੁਟਨਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਯਤਨ ਹਰ ਥਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਭਾਈ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਉਂ

ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

- (ੳ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਇਤਿਹਾਸ ਚੋਂ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਜੀਵਨ-ਘਟਨਾਵਾਂ ੧੮ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਗੋਚਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ--
- (ਅ) ੧. ਆਪਣੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਸਮ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਰਸਮ ਵਿਚ ਮਾਸ ਬਣਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ੭ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮਾਝ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਘਟਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਖੀ ਤੱਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਉੱਤਰਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਲਿਖਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਚਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਲਈਏ ।

- (ੳ) ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਲਿਖਾਰੀ ਸੱਜਣ ਏਨਾਂ ਘਾਬਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ । ਸਗੋਂ ਮਨਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਗਾੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ-ਝੂਠ ਦੀ ਸਫ਼ਾਦ ਮਾਰਦੀਆਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਭੱਜ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
- (ਅ) ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਉਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਇਹ ਵਣਗੀ ਮਾਤਰ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ " ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਰਗੰਧ " ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਹ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ " ਮਾਸ " ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਆਈ ਦੁਖਦਾਈ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ । ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਤਾਂ ਆਏ ਹੀ

ਉਸ ਕਰਮਕਾਂਡੀ-ਲਹੂਪੀਣ-ਜੁਲੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ (ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣ ਲਈ) ਬਿੱਪੂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੰਤਾ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ " ਨਾਹ ", ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਪਖੰਡ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ " ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਬਿਗੁਲ ਸੀ "। ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮੰਗ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਗੁਲ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ ਕੰਬਊ ਗੂੰਜ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਰੱਬੀ ਲਲਕਾਰ ਅੱਜ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ---

**ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ
ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਨਾ ਇਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ
ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥ ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥ ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ
ਚੜਾਈਆ ਗੁਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬਿਆ ॥ ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਾਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ ੧ ॥ [੪੨੧]**

[ਨੋਟ :- ਇਸ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ੯੪ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ]

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਲੋਕ " ਲਖ ਚੋਰੀਆਂ - - -ਹੋਵੈ ਜੇਰੁ " ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਸਮ ਦੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਸਮ ਤੇ ਵੀ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ " ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ " (ਸਲੋਕ ਨੰ: ੧੫) ਵਿਚ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ--**ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ ਚਹੁ ,ਜੁਗਿ ਮਾਸੁ ਕਮਾਣਾ ॥ ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹੁ ਸੁਹਾਵੈ ਓਥੈ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ** "-ਭਾਵ, ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦਾ ਜਿਕਰ (ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ), ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਸ ਵਰਤਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ, ਜਗਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੱਗ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਵਾਲਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਲਿਖਣਾਂ ਸੁਹਿਰਦਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਖਦਾਈ ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੜ ਕੇ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਿ, ਦੱਸ ਕੇ ਸੱਚੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਕਥਿਤ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ? ਕੀ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢਣ ਸਮੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਬਾਰੇ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹੀ ਅਤੇ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਸ-ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਨਿਰਭੈ ਸੂਰਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਘਾਬਰ ਗਏ ਸਨ? ਅਜੇਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹਨ?

ਸਤਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਮਾਤ੍ਰ ਜਿਕਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਟਿੱਪਣੀ ਜਾਂ ਅਰਥ-ਵਿਚਾਰ ਦੇ, ੧੧ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਤਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਲੰਮੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਬੜੀ ਥਾਂਈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਕਈ ਥਾਈਂ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਘਿਰਣਾਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ **ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ**। ਫਿਰ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੮ ਸਫ਼ੇ ਤੇ J . P . S . S ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੇਵਲ " ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰੀ " ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਘਰ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਭਿਜਕੇ। ੧੧ ਅਧੁਰੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ---

" ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। "

[ਲਿਖਾਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਏਨਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਦੁਖਦਾਈ ਝੂਠ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਧੁਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪਾਪ ਕਿਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ?] ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

" ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ੯੬੯ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ

ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਪਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੱਕੇ ਅਥਵਾ ਮਦੀਨੇ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ

ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੜੇ ਕਰਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ "।

[ਜਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ੯੬੯ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖੇ, ਕਥਿਤ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈ? ਫਿਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਅਥਵਾ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵਾਲੀ ਫੇਰੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਿਕਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ

ਜਿਸ ਕਥਿਤ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਖਾਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਨੀਚ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਝਾਲ ਨਾ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ, ਕਿ, ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ (੧੪ ਅਤੇ ੧੫) ਸਲੋਕ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਨੇ ੧੨੮੯ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਝਾੜ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਜੀ ਵਿਚ ਏਨਾ ਜਿਗਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ਓਵੇਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਏਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੂਜਰੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪਾਪ ਵੀ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ:-

“ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਫਿਰ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ, ਤੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦੇਣ ? ਫਿਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਥੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਪਖੀ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਾਸ-ਪੱਖੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਆਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਭੀੜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਸ ਦੀ ਰਿਝਦੀ ਕੁੰਨੀ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਹੀ ਸਹਜੇ ਖੁਆ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੀਰ ਖੁਆਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਹਨ, ਮਾਸ ਪੱਖੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।^੧ ਕੁਰਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

[ਤੇ ਅੱਗੇ ੧੫੮ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ੧੬੦ ਸਫ਼ੇ ਤਾਈਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ]

ਬਸ ਏਨਾ ਲਿਖ ਦੇਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਜਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਅਥਵਾ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਸੱਪ ਸੁੰਘ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਦੇ ਥਾਂ ਢਾਕੇ-ਬੰਗਾਲੇ ਦੀਆਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਹਥ ਵਿਚਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਵੇਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਖ ਪਾਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੂਸ਼ਨ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ। ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਐਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ--“ ਏਕੋ ਪਵਣੁ- - -॥ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਲਿਖੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਹਦ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਕੁਟਲਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖਲੋਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਛਡਿਆ, ਸਗੋਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਥਾਂਈਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਏਥੇ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਗਏ ਹਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗਾੜ ਸਕਣ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S . ਜੀ ਅਸਮਰਥ ਸਨ। ੧੬੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਡੇਰਾਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦੋ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮਾਤ੍ਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰੋਹਿਤਵਾਦ ਨੇ ਲਿਖੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ:-

ਸਾਰੇ ਕਥਨ ਕਾ ਯਿਹ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕੋ ਜੈ ਕਰਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ। ਮਾਸ

ਖਾਨੇ ਮੇ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੇ ਕਪੜੇ- - -ਇਤਿਆਦਿ ਵਾਕੋ ਕਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲਾ ਸਿੱਟਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। (**A**) ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਲਈਏ ਤਾਂ (**B**) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਸੋ ਤੋਂ ਵਧ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

(**A**) ਲਿਖਤ ਦਾ ਏਨਾਂ ਭਾਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ, ਇਸ ਕੌੜੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ, J . P . S . S ਜੀ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਸ-ਤਿਆਗੀ ਧਰਮੀਆਂ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

(**B**) ਮਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ੧੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਕੁਟਲਤਾ ਨਾਲ ਘੜਿਆ ਨਿਰਮੂਲ ਅਥਵਾ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਐਬ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ-ਬਿਹੁਣੇ ਵੀ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ-ਮੱਛੀ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਉਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੁੱਕੜ ਬਟੋਰੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੋਖੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਕਪਟੀ, ਅਤੇ ਵਿਭਚਾਰੀ ਵੀ ਕੇਵਲ ਮਾਸ-ਖੋਰੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਡੇ ਗਿਆਤਾ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਉਕਾਈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਦੇ ਭਰਮ ਨਾਲ ਜਦ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਪਰ

ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਮਨਮਤੀ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਓਵੇਂ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਅਥਵਾ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ-ਰਚੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰਲਦੀ ਅਸਾਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਏਧਰ ਵੀ ਉਸ ਚੋਣ-ਰਚੀ ਦੀ ਘੁਟ ਕੇ ਪਈ ਗ਼ਲਤਵੱਫ਼ੀ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ--ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ੩੧ਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਚੁਣ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਤਰਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੈ) ਐਨ ਓਸੇ ਮੰਤਵ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਪਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

(ੳ) ਜੇਕਰ ਉਧਰੀ ਪੂਤਨਾ ਵਿਹੁ ਪੀਆਲਣੁ ਕੰਮੁ ਨ ਚੰਗਾ ।
ਗਨਿਕਾ ਉਧਰੀ ਆਖੀਐ ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਇ ਨ ਲਈਐ ਪੰਗਾ ।
ਬਾਲਮੀਕੁ ਨਿਸਤਾਰਿਆ, ਮਾਰੈ ਵਾਟ ਨ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗਾ ।
ਫੰਧਿਕ ਉਧਰੈ ਆਖੀਅਨਿ ਫਾਹੀ ਪਾਇ ਨ ਫੜੀਐ ਟੰਗਾ ।
ਜੈ ਕਸਾਈ ਉਧਰਿਆ ਜੀਆ ਘਇ ਨ ਖਾਈਐ ਭੰਗਾ ।
ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ਬੋਹਿਥਾ ਸੁਟਿਨਾ ਲੋਹੁ ਨਾਹੀ ਇਕ ਰੰਗਾ ।
ਇਤੁ ਭਰਵਾਸੈ ਰਹਣੁ ਕੁਦੰਗਾ ॥ ੯ ॥ [ਵਾਰ ੩੧]

[ਪੰਗਾ--ਖੁੰਗੀ, ਕਲੱਕ, ਭੰਗਾ--ਗ਼ਲਤੀ, ਹਾਨੀ -ਮ:ਕੋ ੯੨੭, ਡੋਰਾਵਾਦ ਭੰਗਾ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ]

ਅਰਥ:-(ਭਾਵੇਂ) ਪੂਤਨਾ (ਤਾਖ਼ਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਥਣ ਚੁੰਘਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਗਈ, ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, (ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ) ਵਿਹੁ ਪਿਆਉਣਾ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਸੁਣਕੇ ਪਰਾਏ ਘਰ ਵਿਖੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਕਲੰਕ ਨਾ ਲਾਈਏ (ਕਿ ਵੇਸਵਾ ਵਾਂਗੂ ਸਾਡੀ ਵੀ ਕਲਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ)। (ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ) ਬਾਲਮੀਕ (ਨੂੰ ਜੇ ਰੱਬ ਨੇ) ਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, (ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ) ਨਿਝੱਕ ਹੋ ਕੇ ਧਾੜੇ ਮਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (ਪੁਰਾਣਕ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਕ ਫਧਿਕ (ਚਿਤ੍ਰੀ ਮਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅੰਤ ਨੂੰ) ਉਧਰਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਫਾਹੀਆਂ ਪਾ ਕੇ (ਚਿਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ) ਟੰਗਾ ਫੜਨੀਆਂ (ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਨਾ ਬਣਾ ਲਈਏ)। ਜੇ ਕਰ (ਸਧਨਾ) ਕਸਾਈ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ (ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰੀਸੇ) ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ (ਆਪਣਾ ਸੁਗ਼ਲ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ) ਆਪਣੀ ਹਾਨੀ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਜਹਾਜ਼ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (ਪਰ ਲੋਹਾ ਸੋਨਾ) ਇਕ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ (ਉਕਤ) ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ੯।

ਵਡਮੁਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਚੱਲਤ ਪੁਰਾਣਕ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਮੰਦ-ਕਰਮੀ ਬਣ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਜੇਹੀਆਂ ਮਨੋਕਲਪਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲੈ ਕੇ ਵਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ' ਦੇ ੭੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਪਉੜੀ ਵਰਤੀ ਹੈ :-

(ਅ) ਸੀਹ ਪਜੂਤੀ ਬਕਰੀ ਮਰਦੀ ਹੋਈ ਹੜ ਹੜ ਹਸੀ ।
ਸੀਹੁ ਪੁਛੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਇਤੁ ਅਉਸਰ ਕਿਤੁ ਰਹਸਿ ਰਹਸੀ ।
ਬਿਨਉ ਕਰੇਦੀ ਬਕਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸਾਡੇ ਕੀਚਨਿ ਖਸੀ ।
ਅਕ ਧਤੂਰਾ ਖਲਧਿਆ ਕੁਹਿ ਕੁਹਿ ਖਲ ਉਖਲਿ ਵਿਣਸੀ ।
ਮਾਸੁ ਖਾਨਿ ਗਲ ਵਢਿਕੈ ਹਾਲੁ ਤਿਨਾੜਾ ਕਉਣ ਹੋਵਸੀ ।
ਗਰਬੁ ਗਰੀਬੀ ਦੇਹੁ ਖੇਹ ਖਾਜੁ ਅਖਾਜੁ ਕਰਸੀ ।

ਜਗ ਆਇਆ ਸਭ ਕੋਈ ਮਰਸੀ ॥ ੧੭ ॥ [ਵਾਰ-੨੫]

ਇਹ ਪਉੜੀ ਲਿਖਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣਾ ਫਤਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

" ਬਸ, ਹੁਣ ਝਗੜਾ ਤਾਂ ਨਿਬੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਸ ਸ਼ਰਬ ਦਾ ਰਸ
ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧ ਕੇ ਮਹਾਂ ਨਕਿਸ਼ਟ ਨਖਿਧ ਅਤੇ ਨਿੰਦਤ ਰਸ ਹੈ " ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਰਾਮਾਤੀ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਜੇਹਾ " ਫੈਸਲਾ " ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖਦਾਈ ਦੁਰਘਟਨਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰ ਜਾਣ ਤੇ ਢਾਂਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਪਿੱਟਦਾ ਹੈ ਵੇਖਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਕੋ ਨਸਲ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ, ਕਈ ਪੱਕੇ ਢੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਈ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਵਾਰਤਾ-ਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਟਾਹ ਟਾਹ ਹਸ ਸਕਦੇ ਹੋਣ । ਅਜੇਹੀਆਂ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਿੰਗਾਰ ਹਨ । ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਅਪਣਾਈ ? ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਗੁਰਮੁੱਖ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਦਾ ਏਹੀ ਯਕੀਨ ਬੱਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਸੰਦੇਹ ਕੋਈ ਵਡਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਨਾਂ ਤਾਂ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਬਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਫੜੀ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਹਿੜ ਹਿੜ ਹਾਸਾ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਬੱਕਰੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਝਪੱਟੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਧ-ਬੁਧ ਗੁਆ ਬੈਠਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਦੁਖਦਾਈ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੱਕਰੀ ਵਿਚਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਛੇੜਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿੱਭ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਗਲੇ ਪਲ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਕਈ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਅਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਪਉੜੀ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ--

ਜਗ ਆਇਆ ਸਭ ਕੋਈ ਮਰਸੀ " ।

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸੋਧਨ, ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੪੦੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਅਰਥ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਉੜੀ ਦਾ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--
ਅਰਥ:--" ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪਕੜੀ ਹੋਈ ਬੱਕਰੀ ਮਰਣ ਵੇਲੇ ਟਾਹ ਟਾਹ ਕਰਕੇ ਹੱਸ ਪਈ । ਸ਼ੇਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੂੰ ਹੱਸੀ ਹੈਂ ? ਬੱਕਰੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਖੰਸੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ (ਭਾਵ, ਸਾਡੀ ਵੰਸ਼ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਏਹ ਦੁੱਖ ਜੋ ਮੈਂ ਪਾਯਾ ਹੈ ਨਾਂ ਪਾਉਣ) । ਅੱਕ ਤੇ ਧੜੁਰਾ ਖਾਂਦਿਆਂ (ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਨਿਕੰਮੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਪੇ ਉੱਗ ਖੜੋਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਾ ਕੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਕੁਹ ਕੁਹ ਕੇ (ਸਾਡੀ) ਖੱਲ ਉਧੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ) ਗਲਾ ਵੱਦਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇ ? ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਖੋਹ ਹੋ ਜਾਊ, (ਪਰੰਤੂ ਜਿਹੜੇ) ਖੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਅਖਾਜ--) ਹਰਾਮ ਹੋਣਗੇ (ਅਰ ਜੋ ਸੁਕਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਹ) ਖਸ (ਹਲਾਲ) ਹੋਊ (ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਕਿ ਬੱਕਰੀ ਗ਼ਰੀਬ ਰਹੀ ਉਸਦਾ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਗਿਆ, ਸ਼ੇਰ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਕੌੜਾ ਹੋਯਾ, ਧੁਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨੇਕ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਵਾਲਾ ਹੋਊ) । ਏਥੇ ਜਗਤ ਤੇ ਆਯਾ ਮਰ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਏਗਾ (ਪਰ ਅੰਤ ਭਲੇ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੁਰੇ ਦਾ ਅੰਤ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ) ।
ਭਾਵ--" ਨਰੂ ਮਰੈ ਨਰੂ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਪਸ਼ੂ ਮਰੈ ਦਸ ਕਾਜ ਸਵਾਰੈ ॥ " ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਪਸ਼ੂ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸ ਕੰਮ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਰੂਪੀ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਮਾਣੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਹੀ ਜੋ ਦਸ ਕੰਮ ਜੀਵੀਦਿਆਂ ਤੇ ਮਰਦਿਆਂ ਬੀ ਸਵਾਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹਨ ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ-ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ " ਮਾਸ " ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਵਾਰਾਂ ਵਿਚਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹੈ । ਪਉੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਉੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਅਥਵਾ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਭੁਲੇਖਾ ਉਥੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਬਝਵੇਂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪਉੜੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇੱਕ, ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਅਥਵਾ ਇੱਕ ਪਉੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹੀ, ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸੱਜਣ ਤਾਂ ਮਰਜੀ ਦੀ ਤੁਕ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਮਰਜੀ ਦੀ ਸਤਰ ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾੜਵੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਤਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਨਮਤੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪਉੜੀਆਂ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ :--

- (ੲ) ਹਸਤਿ ਅਖਾਜੁ ਗੁਮਾਨ ਕਰਿ ਸੀਹੁ ਸਤਾਣਾ ਕੋਇ ਨ ਖਾਈ ।
ਹੋਇ ਨਿਮਾਣੀ ਬਕਰੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਵਡਿਆਈ ਪਾਈ ।
ਮਰਣੈ ਪਰਣੈ ਮੰਨੀਐ ਜਗਿ ਭੋਗਿ ਪਰਵਾਣੁ ਕਰਾਈ ।
ਮਾਸੁ ਪਵਿਤ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੋ ਆਂਦਹੁ ਤਾਰ ਵੀਚਰਿ ਵਜਾਈ ।
ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਕਰਿ ਜੁਤੀਆਂ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਸਰਣਿ ਲਿਵਲਾਈ ।
ਤੂਰ ਪਖਾਵਜ ਮੜੀਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸੁਖਦਾ ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਤਿਗੁਰਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ੧੩ ॥ [ਵਾਰ-੨੩]

ਪਦਅਰਥ:--ਹਸਤਿ--ਹਾਥੀ । ਅਖਜ--ਅਪਵਿੱਤਰ । ਸੀਹੁ ਸਤਾਣ--ਤਾਕਤਵਰ ਸ਼ੇਰ । ਨਿਮਣੀ--ਨਿਰਮਾਣ । ਪਰਣੈ--ਵਿਆਹ । ਆਂਦਰੁ--ਆਂਦਰਾਂ ਤੋਂ । ਭੂਰ--ਮ੍ਰਿਦੰਗ । ਤਾਰ--ਤਾਰਾਂ ।

ਅਰਥ:--ਹਾਥੀ (ਦਾ ਮਾਸ) ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ, ਸੇਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਾਣ (ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ । ਬੱਕਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਨੌਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ । ਮਰਣੇ ਤੇ ਪਰਣੇ ਤੇ ਮੰਨੀ ਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਇਹ ਦੋ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਦੀ ਕਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਜੱਗ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਖਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹੈ । ਗ੍ਰਿਹਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਾਸ ਪਵਿਤ੍ਰ (ਮੰਨਿਆ) ਹੈ, ਆਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰ (ਤੰਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ) ਵੀਚਾਰਵਾਨ (ਸਾਧੂ ਵੀ) ਵਜਦੀ (ਸੁਣ ਕੇ ਮਗਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) । (ਇਸ ਦੇ) ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ (ਨਰਮ) ਜੁਤੀਆਂ (ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਸਰਣ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ (ਗੁਰਮੁਖ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ) । (ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਚਮੜੇ ਅਤੇ ਤੰਦੀ ਦੇ ਸਾਜਾਂ ਵਿਰੁਧ ਅੰਦੋਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਪ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ) । (ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਚਮੜੇ ਨਾਲ) ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਜੋੜੀਆਂ ਮੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ (ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਵਿਚ ਇਹ) ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਨ (ਆਉਣਾ) ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ (ਆਉਣਾ ਹੈ) ।

(ਭਾਵ, ਨਿਮਰਤਾ ਹਰ ਥਾਂ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ।)

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਰਤਾ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਅਥਵਾ ਬਰਾਦਰੀ ਦਿਆਂ ਹੋਰ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਿਮਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ।

(ਸ) ਚੰਗਾ ਰੁਖੁ ਵਢਾਇ ਰਬਾਬੁ ਘੜਾਇਆ । ਛੇਲੀ ਹੋਇ ਕੁਹਾਇ ਮਾਸੁ ਵੰਦਾਇਆ ।

ਆਂਦ੍ਰਹੀ ਤਾਰ ਬਣਾਇ ਰਮਿ ਮੜਾਇਆ । ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਾਦ ਵਜਾਇਆ ।

ਰਾਗ ਰੰਗ ਉਪਜਾਇ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਧਿਆਇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ੧੫ ॥ [ਵਾਰ-੧੪]

ਪਦ ਅਰਥ:--ਰੁੱਖ--ਬ੍ਰਿਛ । ਛੇਲੀ--ਬੱਕਰੀ । ਆਂਦ੍ਰਹੀ--ਆਂਦਰਾਂ ਤੋਂ । ਨਾਦ--ਧੁਨੀ । ਰੰਗ--ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ।

ਅਰਥ:--ਚੰਗੀ ਕਿਸਮ (ਤੁਣ ਆਦਿ) ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਵਢਾ ਕੇ ਰਬਾਬ ਘੜਾਇਆ । ਛੇਲੀ ਬੱਕਰੀ ਨੇ (ਆਪਣਾ ਆਪ) ਕੁਹਾ ਕੇ ਮਾਸ ਵੰਡਵਾਇਆ । (ਆਪਣੀਆਂ) ਆਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੰਮ (ਨਾਲ ਰਬਾਬ) ਮੜਾਇਆ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਆਕੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਰ ਨਾਦ) ਸ਼ਬਦ ਵਜਾਇਆ । (ਰਬਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਤਾਰਾਂ ਦੇ) ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਰਾਗ ਕੱਢ ਕੇ (ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ) ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਏ । (ਐਉਂ ਰਬਾਬ ਵਾਂਗ ਦੁਖ ਤੇ ਤਾਉ ਸਹਾਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ, (ਉਹ ਲੋਕ) ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਣ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ।

(ਹ) ਕੁਹੈ ਕਸਾਈ ਬਕਰੀ ਲਾਇ ਲੂਣ ਸੀਖੀ ਪਰੋਆ ।

ਹਸਿ ਹਸਿ ਬੋਲੈ ਕੁਹਦੀ ਖਾਧੇ ਅਕੁ ਹਾਲ ਇਹ ਹੋਆ ।

ਮਾਸ ਖਾਣ ਗਲ ਛੁਰੀ ਦੇ ਹਾਲ ਤਿਨਾੜਾ ਕਉਣੁ ਅਲੋਆ ।

ਜੀਭੇ ਹੁੰਦਾ ਫੇੜਿਐ ਖਉ ਦੰਦਾ ਮੁਹ ਭਨਿ ਵਿਗੋਆ ।

ਪਰਤਨ ਪਰਧਨ ਨਿੰਦ ਕਰਿ ਹੋਆ ਦੁਜੀਭਾ ਬਿਸੀਅਰ ਭਣੋਆ ।

ਵਸਿ ਆਵੈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਣਿ ਨਿਗੁਰਾ ਮਨਮੁਖ ਸੁਣੈ ਨ ਸੋਆ ।

ਵੇਖਿ ਨ ਚਲੈ ਅਗੈ ਟੋਆ ॥ ੨੧ ॥ [ਵਾਰ-੩੭]

ਪਦਅਰਥ:--ਅਲੋਆ--ਵੇਖਣਾ । ਦੁਜੀਭਾ ਬਿਨਸੀਅਰੁ--ਦੋ ਜੀਭਾ ਸੱਪ (ਜੀਭ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਤੇ ਕੁਬਚਨ ਦੇ ਐਥ ਹਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੁਜੀਭਾ ਸੱਪ ਹੈ) । ਭੋਆ--ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਸੋਆ--ਸੋਭਾ ।

ਅਰਥ:--ਕਸਾਈ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਕੋਹੰਦਾ ਹੈ ਮਾਸ ਨੂੰ ਲੂਣ ਲਾਕੇ ਸੀਖ ਉਤੇ ਪਰੋਂਦਾ ਹੈ । (ਬੱਕਰੀ) ਕੁਹੰਦੀ ਹੋਈ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ (ਭਾਈ) ਮੇਰਾ ਅੱਕ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਇਆ । (ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ) ਗਲ ਵਿਚ ਛੁਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉ । ਜੀਭ ਦਾ ਫੇੜਿਆ ਹੋਇਆ (ਖੋਟਾ ਕੰਮ) ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਖਉ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਭੰਨਕੇ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਮਨ, ਪਰਾਏ ਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਹਿਣਾ, ਤੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਜੀਭਾ ਸੱਪ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਸੁਣ ਕੇ (ਉਹ ਦੁਜੀਭਾ ਸੱਪ ਤਾਂ) ਵੱਸ ਵਿਖੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਪਰੰਤੂ) ਨਿਗੁਰਾ ਮਨੁੱਖ ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ (ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ) ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ । ਅੱਗੇ ਟੋਆ ਟਿੱਬਾ ਵੇਖਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ " ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ " ਦੀ ਨੌਵੀ ਜਿਲਦ ਦੇ ੯੩੩-੩੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:--ਵਾਰ ਨੰ: ੩੭ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ:--ਪਉੜੀ ੧ ਤੋਂ ੫, ੬ ਤੋਂ ੭, ੮ ਤੋਂ ੧੦, ੧੧ ਤੋਂ ੧੩, ੧੪ ਤੋਂ ੨੮ । ਪਉੜੀ ਨੂੰ ੨੦, ੨੧ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੁ-ਜੀਭੇ ਸੱਪ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਵਿਹੁ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ । ਮਨਮੁੱਖ ਚੰਗੇ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤ ਕੇ ਪਰ-ਤਨ ਪਰ-ਧਨ ਪਰ-ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਦੋਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਗੁਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਹ ਖਾਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਿਰਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਤਮਕ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਪਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

੨੦ . [ਮਨਮੁਖ ਗੁਣ ਨੂੰ ਅਵਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ]

(ਕ) ਬਲਾਂ ਅੰਦਰਿ ਅਕ ਉਗਵਨਿ ਵੁਨੈ ਮੀਂਹ ਪਵੈ ਮੁਹਿ ਮੇਰਾ ।

ਪਤ ਟੁਟੈਂ ਦੁਪ ਵਜਿਹ ਚਲੈ ਪੀਭੈ ਕਾਲਭੂਟ ਓਹੁ ਹੋਆ ।

ਅਕਹੁ ਫਲ ਹੋਇ ਖਖੜੀ ਨਿਹਫਲ ਸੋ ਫਲ ਅਕਿਤਿਡ ਭੋਆ ।
ਵਿਹੁ ਨਸੈ ਅਕ ਦੁਧ ਤੇ ਸਪ ਖਾਧਾ ਖਾਇ ਅਕ ਨਰੋਆ ।
ਸੋ ਅਕ ਚਰਿ ਕੈ ਬਕਰੀ ਦੇਇ ਦੁਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੋਹਿ ਚੋਆ ।
ਸਪੈ ਦੁਧ ਪੀਆਲੀਐ ਵਿਸੁ ਉਗਲੈ ਪਾਸ ਖੜੋਆ ।
ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਅਵਗੁਣ ਕਰਿ ਚੋਆ ॥ ੨੨ ॥ [੩੭]

25

ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਵਾਦੀ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਰੀਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਨਿਤਾਣਾਂ, ਬੇਅਣਖਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਰਘੋਪੀਨ ਰਹਿ ਕੇ ਜਿੰਗਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਸਿੱਖਾ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ-ਸੂਰਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਸਰਕਾਰੋਂ ਆਏ ਇੱਕ ਪਿਆਦੇ ਦੇ ਕਹੇ ਭੇਡ ਬਣੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਹੇਠਾਂ ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਤੁਰਨਾਂ ਸਿੱਖ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਡੱਟ ਖਲੋਤਾ। ਜਦ ਆਚਰਨ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਨਿਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨਿਆਰੇ ਤੇਜ-ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਸ ਤਾੜਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ--"ਜਬ ਇਹ ਗਹੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮੈ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ"। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਪਰਤੀਤ ਗੁਆ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ੯੦ % ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ੧ ਵੇਦਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਥਵਾ ਪਰਾਣਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਦੇਣ ਅਨੋਕਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਵਾਲੀ ਸੁੱਚਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਹੋਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਜਦ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਕੇ, ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਿੱਪ੍ਰੀ

ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਪਰਤੀਤਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣਾਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ--
੧੫੩= ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜੋ ਮੁਹ ਫੇਰੇ ਤੇ ਵੇਮੁਖ ਬੁਰੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਨਿ ਫਿਰਿ ਵੇਲਾ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ॥ ੧ ॥ [੨੩੪]-੧-੯

ਫਿਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਢਾਅ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਕੌਣ ਬਚਾਵੇ? ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਿਆਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਸੀ--"ਜਬ ਲਗ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ (ਕੇਵਲ ਤਦੋਂ ਤਕ) ਤੇਜ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ"। ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਚਰਨ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। >>>>>

[Foot Note:-ਇਸ ਸਚਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ "ਪੁਸਤਕ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ"]

<<<<<< ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੋਗ ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਰੋਗੀ ਨੀਮ-ਹਕੀਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚ ਸਕਣ ਦੀ ਆਸ ਮੁੱਕ ਗਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੀ ਦੇਣ ਡੇਰਾਵਾਦ ਵੀ ਰਿਵਾਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ? ਜਦ ਸੰਤਤਾਈ ਦਾ ਭਰਮ ਲੋਕਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭ੍ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੋਣਾ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨੋਖੇ ਧਰਮੀ ਵੀ ਏਹੀ ਢੰਗ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ J. P. S. S. S. ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਰਿਰੋਧ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ" ਦੇ ੧੯੪ ਭਾਈ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ---

"ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਖਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਦਲੇਰੀ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਥ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ

ਪਾ ਜਾਣ ਦੀ ਆਤਮਕ ਬਲਵਾਨਤਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਹੋਰ ਅਭੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ

ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ

ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੂਰੇ ਅਤੇ ਆਚਰਨ ਦੇ ਵੀ ਬਲੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।"

(ੳ) ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਰਾਂਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ-ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ, ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਲੁਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਕੌਮ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਮੁੱਠਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਅਹਿੰਸਾ-ਪਰਮੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਸਨ । ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਛੁਰੀ ਫੜਨ ਦੀ ਸਤਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ, ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਤਲਵਾਰ, ਬੰਦੂਕ ਸਸਤਰ ਕੀ ਫੜਨੇ ਸਨ ? ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਤ ਮਾਸ-ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ-ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕ ਸਕਦੇ, ਕਿ ੨੧ ਜੂਨ ਸਨ ੭੧੨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਿਸ ਮਹੀਮਦ-ਬਿਨ-ਕਾਸਮ ਨੇ ਬਸਰੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਲੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਸਿਵਾਏ ਸੂਰ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਕੁੱਕੜਾਂ, ਬਟੇਰਿਆਂ, ਤਿੱਤਰਾਂ, ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ, ਆਦਿ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਫਿਰ ਸੰਨ ੯੮੬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਮੂ-ਰਸ਼ੀਦ, ਸੁਬਕਤਗੀਨ ਅਤੇ ਮਹਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਆਦਿ ਨੇ ਕਈ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਧਨ ਚੋਲਤ ਲੁਟਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਖ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੋਲੀ । ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗ਼ੌਰੀ ਨੇ ਸਨ ੧੧੯੨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ ਸਾਂਭ ਲਈ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ-ਪਰਮੇ-ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦਿਆਂ ਸੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨੂੜ ਲਿਆ । ਅਗਸਤ ੧੯੪੭ ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਅਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਸ ਉਹ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼) ਨਹੀਂ ਸਨ ਖਾਂਦੇ ? ਉਹ ਸਰਬ-ਭੱਖੀ ਜਰਵਾਣੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ, ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ । ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਪਿਆ ?

ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉੱਚੀ ਸੀ ? ਆਚਰਨ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਠੱਗੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣਾ, ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ, ਹਰਾਮ ਖਾਣਾ ਆਦਿ ਘਟੀਆ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਐਥ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਜੇਹੇ ਐਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਹੈ । ਫਿਰ ਯਥਾ ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਪਰਜਾ । ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦੀ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਗ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਦਾਲ-ਪੀਣਾਂ ਭਾਰਤੀ ਏਡੇ ਨਿੱਘਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਧੀ ਭੈਣ ਦੀ ਪੱਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਲਟਾ ਰੋਂਦੀਆਂ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਮਹਲੀ ਪੁਚਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ । ਸੋ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸੂਰਮਾਂ ਅਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਅ) ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ । ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਭਾਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲ-ਹੀਨ ਅਤੇ ਅਣਖ-ਹੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਅਗਿਆਨਤਾਂ ਦੀ ਧੂੰਧ ਏਡੀ ਗਾਹੜੀ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਲਹੂ-ਪੀਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਸਹਾਈ ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਹਰ ਥਾਂ ਝੂਠ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ । ਲੋਕ ਸੱਚ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਅਜੇਹੇ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ-ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਸਤਾਈ ਫੌਜ ਖੜੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਲੀ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ।

ਅਜੇਹੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬ, ਲਾਚਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਰਜਾ ਕੋਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਥੇ ਸੀ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਏ ਹੀ ਉਹ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕੀੜੀ ਮਾਰਨੀ ਵੀ ਪਾਪ ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੂਰਮੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ, ਅਥਵਾ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸੂਰਮੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਆਉ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨਿਆਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਣਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ:---

੧੫੪/੧= ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੂਰਾ ਵਰੀਆਮੁ, ਜਿਨਿ ਵਿਚਹੁ ਦੁਸਟ ਅਹੰਕਰਣੁ ਮਾਰਿਆ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ
ਸਾਲਾਹਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥ ਆਪਿ ਹੋਆ ਸਦਾ ਮੁਕਤੁ, ਸਭੁ ਕੁਲੁ ਨਿਸਤਾਰਿਆ ॥ ਸੋਹਨਿ
ਸਚਿ ਦੁਆਰਿ, ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਿਆ ॥ ਮਨਮੁਖ ਮਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰਿ, ਮਰਣੁ ਵਿਗਾਰਿਆ ॥
ਸਭੋ ਵਰਤੈ ਹੁਕਮੁ, ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਵਿਚਾਰਿਆ ॥ ਆਪਹੁ ਦੂਜੈ ਲਗਿ, ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭੁ ਦੁਖੁ, ਸੁਖੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥ ੧ ॥ [੮੬]-ਵਾਰ-੧੧

ਅਰਥ:--ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ--ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਦੁਸਟ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਹ ਸੂਰਮਾਂ ਆਪ ਸਦਾ ਲਈ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ) ਖਲਾਸੀ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) ।

ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਸੱਚੇ ਹਰੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ, ਮਨੁੱਖ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ । (ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ, ਸਾਡੇ ਭੈੜਿਆਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵੀ ਕੀਹ ਹੈ ? ਸਭ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਮਨਮੁੱਖ (ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਖੋਜ ਛੱਡ ਕੇ) ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਦੇ ਹਨ । ਨਾਮ ਤੋਂ ਹਟੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਸੁਖ ਦਾ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ, ਸਦਾ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ) । ੧।

੧੫੫/੨= ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਉ ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੇ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੇ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੇ ॥ ੨੦॥ [੧੪੧੨]

੧੫੬/੩= ਪਉੜੀ ॥ ਟਾਣਾ ਰਣ ਤੇ ਸੀਝੀਐ ਆਤਮ ਜੀਤੈ ਕੋਇ ॥ ਹਉਮੈ ਅਨ ਸਿਉ ਲਰਿ ਮਰੈ ਸੋ ਸੋਭਾਦੂ ਹੋਇ ॥

ਮਣੀ ਮਿਟਾਇ ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਉਪਦੇਸ ॥ ਮਨੁਆ ਜੀਤੈ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਤਿਹ ਸੂਰਤਣ ਵੇਸ ॥
 ਟਾ ਕੋ ਜਾਣੈ ਆਪਣੇ ਏਕਹਿ ਟੇਕ ਅਧਾਰ ॥ ਰੈਣਿ ਦਿਵਸੁ ਸਿਮਰਤ ਰਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰਖੁ ਅਪਾਰ ॥ ਰੇਣ

ਸਗਲ ਇਆ ਮਨੁ ਕਰੈ ਏਉ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ ਹੁਕਮੈ ਬੂਝੈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਪਾਏ ॥੩੧॥[੨੫੬]

ਅਰਥ:-ਇਸ ਜਗਤ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਤਦੋਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਏ । ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਉਮੈ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹਉਮੈ ਵਲੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵਡਾ ਸੂਰਮਾ (ਸੋਭਾਦੂ) ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਹਉਮੈ ਮੁਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਵਾਸਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿੱਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਤਾ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਸੰਸਾਰਕ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ) ਉਸੇ ਦੀ ਬਰਦੀ (ਵੇਸ) ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਮਝੋ । ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ-ਪਰਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਸਰਬ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ-ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਕਰਮ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਭਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਉੱਘੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ੩੧ ।

੧੫੭/੮=

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ॥ ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥
 ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ ॥ ੩ ॥ ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰ ਦੇਵ ॥ ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾ ਕੀ
 ਸੇਵ ॥ ਕਰ ਜੋੜ ਨਾਨਕੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ੪ ॥[੩੯੨]-੩੭-੮੮

੧੫੮/੫

ਚਰਿ ਬਰਨ ਚਉਹਾ ਕੇ ਮਰਦਨ ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਕਰ ਤਲੀ ਰੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸੁਘਰ ਸਰੂਪ ਸਿਆਨੇ
 ਪੰਚਹੁ ਹੀ ਮੋਹਿ ਛਲੀ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੇ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ ॥
 ਜਿਨਿ ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ ਗੁਦਾਰੇ ਸੋ ਪੂਰਾ ਇਹ ਕਲੀ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਵਡੀ ਕੌਮ ਵਸਿ ਭਾਗਹਿ ਨਾਹੀ ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ ਹਠੀਲੀ ਰੇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ
 ਜਨਿ ਨਿਰਦਲਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਝਲੀ ਰੇ ॥ ੨ ॥[੪੦੪]-੩-੧੩੨

੧੫੯/੬

ਜੋ ਸੂਰਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ਮਰਣਾ ॥ ਜੋ ਭਾਗੈ ਤਿਸੁ ਜੋਨੀ ਫਿਰਣਾ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨੈ ਬੁਝਿ ਹੁਕਮੈ ਦੁਰਮਤਿ ਜਾਲੀਐ ॥ ੭ ॥ [੧੦੧੯]-੧-੭

੧੬੦/੭

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ, ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ ॥ ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ,
 ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥ ੧ ॥ ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੋਤ ॥
 ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ, ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥[੧੧੦੫]-੨

ਮਿਠ-ਬੋਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਉੱਚਾ ਆਚਰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:---

੧੬੧/੮=

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆ ਰਹੈ ਸੁਖਾਲੀ ਬਾਜੀ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੋ ॥ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਮੁਚੁ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਾਵਹਿ
 ਭਾਰੋ ॥ ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਮੈ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ ਜਿਉ ਧਰ ਉਪਰਿ ਛਾਰੋ ॥੧॥ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ ॥
 ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕੀਤਾ ਰਹਸੀ ਮੇਰੇ ਜੀਅੜੇ ਬਹੁੜਿ ਨ ਆਵੈ ਵਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹਉ ਤੁਧੁ ਆਖਾ
 ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ ॥ ਨਿੰਦਾ ਚਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਪਰਾਈ ਝੂਠੀ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ॥ ਵੇਲਿ
 ਪਰਾਈ ਜੋਹਹਿ ਜੀਅੜੇ ਕਰਹਿ ਚੋਰੀ ਬੁਰਿਆਰੀ ॥ ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਰਹੀਏਹਿ ਛੁਟੜਿ
 ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਰਹੀਅਹਿ ਸੁਪਨੰਤਰਿ ਤੁਧੁ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ॥ ਕਰਿ
 ਚੋਰੀ ਮੈ ਜਾ ਕਿਛੁ, ਲੀਆ ਤਾ ਮਨਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥ ਹਲਤਿ ਨ ਸੋਭਾ ਪਲਤਿ ਨ ਢੋਈ ਅਹਿਲਾ
 ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥ ਹਉ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਈ ॥ ੧ ॥
 ਰਹਾਉ ॥ ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਣਿਨਾ ਰੁਪਾ ਕਪੜ ਕੇਰੇ ਭਾਰਾ ॥ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲੇ ਨਾਨਕ ਝੜਿ
 ਝੜਿ ਪਏ ਗਵਾਰਾ ॥ ਕੂਜਾ ਮੇਵਾ ਮੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਚਾਖਿਆ ਇਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੪ ॥ ਦੇ ਦੇ
 ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ ਭਾਸ ਮੰਦਰ ਕੀ ਢੋਰੀ ॥ ਸੰਚੇ ਸੰਚਿ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸ ਹੀ ਅੰਧੁ ਜਾਣੈ ਸਭ
 ਮੇਰੀ ॥ ਸੋਇਨ ਲੰਕਾ ਸੋਇਨ ਮਾੜੀ ਸੰਪੈ ਕਿਸੈ ਨ ਕੇਰੀ ॥ ੫ ॥ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮੰਨ ਅਜਾਣਾ ॥
 ਹੋਗੁ ਤਿਸੈ ਕਾ ਭਾਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰ ਭਾਰਾ ਹਮ ਤਿਸ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ ॥
 ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭ ਰਾਸਿ ਤਿਸੈ ਕੀ ਮਾਰਿ ਆਪੇ ਜੀਵਾਲੇ ॥ ੬ ॥[੧੫੪-੫੫]-੧-੧੩

ਅਰਥ:-ਇਹ ਸਰੀਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਮਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸੁਖ ਮਾਣਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, (ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ) ਇਹ ਜਗਤ ਇਕ ਖੇਡ ਹੀ ਹੈ । ਹੋ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ! ਤੂੰ ਲੱਭ ਲੋਭ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਝੂਠ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ (ਵਿਆਰਥ ਦੀ ਦੌੜ ਭੱਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ (ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲੱਭ ਲੋਭ ਝੂਠ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ) ਭਾਰ ਚੁਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਹੋ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਇਉਂ ਰੁਲਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁਆਹ (ਭਾਵ, ਨਾਸਵੰਤ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ, ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ) ੧ । ਹੋ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ! ਮੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ । ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇਗੀ । (ਜੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਗੁਆ ਲਿਆ), ਤਾਂ ਮੁੜ ਛੇਤੀ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਹੋ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਨਸੀਹਤ ਸੁਣ ਤੂੰ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਵਲ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਝੂਠੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਹੋ ਜੀਵ ! ਤੂੰ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੈੜੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਹੋ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਜਦੋਂ ਜੀਵਾਤਮਾ ਤੁਰ ਜਾਏਗੀ, ਤੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਇਗੀ, ਤੂੰ ਤਦੋਂ ਛੁੱਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਇਗੀ । ੨ ।

ਹੋ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ! ਤੂੰ (ਮਾਇਆ ਦੀ) ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ (ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਆਈ ਕਿ) ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਚੋਰੀ ਆਦਿਕ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਮਾਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ । (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਖੱਟੀ, ਨਾ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਆਸਰਾ (ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ) ਹੋਇਆ ।

ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਲਿਆ । ੩ । (ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੇ ਹੁਣ) ਮੈਂ-ਕਾਇਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਹਾਂ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਮੇਰੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਹੇ ਮੂਰਖ ! ਵਧੀਆ ਘੋੜੇ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਲੱਦ--ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੈ (ਮੋਤ ਵੇਲੇ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ । ਸਭ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮਿਸ਼ਰੀ ਮੇਵੇ ਆਦਿਕ ਵੀ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਖ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਤਨਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨਾ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ !) ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਮਿੱਠਾ ਹੈ । (ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਆ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ) । ੪ । ਨੀਹਾਂ ਰੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ, ਪਰ (ਮੋਤ ਆਇਆਂ) ਇਹ ਸੁਆਦ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋ ਗਈ । (ਮਾਇਆ ਦੇ) ਖਜ਼ਾਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮੂਰਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰਾ ਹੈ (ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ) ਸੋਨੇ ਦੀ ਲੰਕਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਮਹਲ (ਰਾਵਣ ਦੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ, ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰਾ ਹੈ) ਇਹ ਧਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ (ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਦ ਨਾ ਕਮਾ, ਸਦਾ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਖਾਹ) । ੫ ।

ਹੇ ਮੂਰਖ ਅੰਞਣ ਮਨ ! ਸੁਣ । ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜਾ ਹੀ ਵਰਤੋਗੀ (ਲੱਬ ਲੋਭ ਆਦਿਕ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਤੁਰਨਾ ਸਿੱਖ) । ੧ । ਰਹਾਉ । ਸਾਡਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਵਡਾ ਸਾਹੂਕਾਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਸ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਵਣਜਾਰੇ-ਵਪਾਰੀ ਹਾਂ (ਇਥੇ ਨੇਕੀ-ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ) । ਇਹ ਜਿੰਦ ਇਹ ਸਰੀਰ ਉਸੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਰਾਸ-ਪੁੰਜੀ ਹੈ । ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਜਿੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਧਾ ਫਕੀਰਾਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਆਸਰਾ ਕਦੇ ਨਾ ਤੱਕ) । ੬ ।

੧੬੨/੯ ਪਉੜੀ ॥ ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਈ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ਓਨ੍ਹੀ ਮੰਦੇ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ
ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥ ਓਨ੍ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਬੋੜਾ ਖਾਇਆ ॥ ਤੂੰ ਬਖਸੀਸੀ ਅਗਲਾ
ਨਿਤੁ ਦੇਵਹਿ ਚੜਹਿ ਸਵਾਇਆ ॥ ਵਡਿਆਈ ਵਡਾ ਪਾਇਆ ॥ ੭ ॥ [੪੬੭]

ਅਰਥ:--ਜਿਹੜੇ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਇਕ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ, (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਕਦੇ ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਭਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਜੰਜੀਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਬੋੜਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੋੜਾ ਪੀਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਚੱਸਕੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਬਾਹ ਵਾਸਤੇ ਹੈ) । " ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ " --ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ੭ ।

੧੬੩/੧੦= ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਉਪਰਿ ਆਵਹੁ ਐਸੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ ॥ ਆਪਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਸਭ ਜਾਣਹੁ ਤਉ
ਦਰਗਹਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ਸੰਤਹੁ ਐਸੀ ਕਥਹੁ ਕਹਾਣੀ ॥ ਸੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਨਰ ਦੇਵ ਪਵਿਤ੍ਰੁ
ਖਿਨੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪਰਪੰਚੁ ਛੋਡਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਝੂਠਾ
ਕਹਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਹੁ ਨਵੈ ਨਿਧਿ ਪਾਵਹੁ ਇਨ ਬਿਧਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਈ ॥ ੨ ॥
ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ਆਤਮੁ ਚੀਨਹੁ ਭਾਈ ॥ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ
ਹਾਜਰੁ ਕਿਸੁ ਸਿਉ ਕਰਹੁ ਬੁਰਾਈ ॥ ੩ ॥ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਮਾਰਗੁ ਮੁਕਤਾ ਸਹਜੇ ਮਿਲੇ ਸੁਆਮੀ ॥
ਧਨੁ ਧਨੁ ਸੇ ਜਨ ਜਿਨੀ ਕਲਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੀ ॥ ੪ ॥ [੮੮੩]-੨

ਅਰਥ:--(ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਧੋਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ! ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ (ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਦੇਵਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੧ । ਰਹਾਉ । ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ! ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਪਏ ਰਹੋ (ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਦਾ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰੋ) ਜੇ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ ਉੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਉਗੇ । ਤੁਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਵੋਗੇ, ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ (ਟਿਕੇ ਰਹਿ ਕੇ) ਆਨੰਦ ਮਾਣੋਗੇ । ੧ । ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡੋ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈੜਾ ਨਾ ਆਖਿਆ ਕਰੋ, (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹੋ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪਏ ਰਹੋ (ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਉ) । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਜੀਵਨ-ਰਾਹ ਲੱਭ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵੋਗੇ (ਭਾਵ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾ ਲਵੋਗੇ) । ਬੇ-ਮੁਥਾਜ ਹੋ ਜਾਉਗੇ । ੨ ।

ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ, ਆਚਰਨ-ਹੀਨ ਅਤੇ ਅਣਖ-ਹੀਨ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਆਤਮਕ ਬਲ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅੜ ਖਲੋਨ ਜੋਗਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਫਿਰ ਸਚਾਈ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਦਿਆਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਿਰਝ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਭਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ । ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਸਖਤ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਲਈ ਪਰ ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੀ । ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਗ਼ਰੀਬ ਜੰਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮਤ ਸੀ ਸੰਸਾਰੀ ਰਾਜ ਮਿਲਣਾਂ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਿਰਫ਼, ਰਾਜਾ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ--" ਤਖਤ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕ ਹੋਈ " । [੧੦੮੮]-੬ ਸੋ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਰਾਜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹੀਨ-ਭਾਵਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਟਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਤੱਖਤ ਸਿਰਜ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਲਾ ਲਿਆ । ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖ ਲਈ । ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ । ਬਦੇ ਬਦੀ ਗਲ ਆ ਪਏ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਹੋਏ ਕੇ ਛੱਟਮ ਪੀਰ ਆਪ ਝੂਝੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਭਰੇ । ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਪੁਰਾਤਣ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਬਲ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਕੁਫ਼ਰ ਹੈ । ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰੰਭੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ, ਡੋਰਾਵਾਦੀ-ਉਪਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਚੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਕੇ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾ ਸਿੱਖੀ ਆਚਰਨ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਸਿੱਖ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਗਿਆਨ ਭੁਲਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਏਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਹਰਿ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ

ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ੲ) ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਨ ?

ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾ ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ । ਜਿਥੋਂ ਤਾਂਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ । ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ । ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੀ ਆਚਰਨ-ਹੀਨਤਾ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਕਈ ਘਰਾਣੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪਰ ਮਾਸ-ਖਾਣ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਘਰਾਣੇ ਤੀ ਤਬਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਕਈ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੀ, ਮੇਵਾ, ਘਿਉ ਗੁੜ, ਮੈਦਾ ਆਦਿ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੁੱਲ ਹੀ ਗਿਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨੰ : ੩੫/੨ ਦੀ ਤੁਕ ਹੈ--
ਕਿਆ ਮੇਵਾ, ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ, ਕਿਆ ਮੈਦਾ ਕਿਆ ਮਾਸ ॥ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ " ਰਸ " ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਓਥੇ " ਮਾਸ " ਦਾ ਜਿਕਰ ਅਖੀਰ ਤੇ ਹੈ । [ਵੇਖੋ ੩੪/੧ ਨੰਬਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸਲੋਕ] ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੋਂ ਤਾਂਈ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮਾਸ-ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਕੋਈ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਕਰੇਗਾ । ਭਾਈ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਦੇ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਲਿਉਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

(੧) ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਗੂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਲਿਖਾਰੀ ਉਸ ਨ੍ਰਿਭੈ ਸੂਰਬੀਰ, ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੰਕਾਰੇ ਹੋਏ ਹਾਕਮ, ਪਾਪੀ " ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ " ਦਾ ਸਿਰ, ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਖੜਿਆ ਸੀ । ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸ: ਰਾਏ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜੋ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਹੀ ਅਕਾਲ-ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ । ਯਤੀਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਸ: ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਮਿਸਲ ਕ੍ਰੋੜੀਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ, ਨੇ (ਮਾੜੀਕੰਬੋਕੀ ਰਖ ਕੇ), ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਪਾਲ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਾਇਆ । ੧੭੯੯ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂਈ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਧਦੀ ਕੀਰਤੀ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਕੇ ਸ਼ਾਤਰ ਗੋਰੇ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ।

ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਤਿਲੁਜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਦ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਲੌਰ ਵਿਖੇ ਬੜਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾ ਲਿਆ । ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਦਾ ਨਾਮ ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ (Captain Murray) ਸੀ । ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਮਰੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਸੋ ਮਰੇ ਨੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਡਾਕੂ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਚਾਲ ਦਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਗੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੜੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਮਰੇ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਿਕਲਣਗੇ । ਭੰਗੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਮਰੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣਾ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ । ਸੋ ਭੰਗੂ ਰੋਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਭੰਗੂ ਜੀ ਆਪ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ । ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ " ਮਰੇ " ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਕਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ੨੫੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਰਾਜੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਉਹੀ ਲਿਖਤ ਫਿਰ ਪੰਥ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ " ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ " ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਹਾਲਾਤ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਸਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣੇ ਸਨ । ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕਾ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:-
ਦੋਹਰਾ--- ਯੋ ਕਹਿਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਲ ਤੇਗੋ ਦੀਨੋ ਪਾਇ । ਕਰਦ ਚਕਰ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੋਂ ਮੁਖੋਂ ਅਕਾਲ ਜਪਾਇ । ੧੫ ।

ਚੋਪਈ-- ਔਰ ਕਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਯੋ । ਜਪੁ ਜਾਪ ਦੋਇ ਵੇਲੇ ਜਪਯੋ ।

ਔ ਅਨੰਦ ਰਹਿਰਾਸ ਜਪਯੋ । ਚੰਡੀ ਬਾਣੀ ਖੜੇ ਪੜ੍ਹਯੋ । ੧੬ ।

ਦੋਇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਬਧਯੋ ਦਸਤਾਰੇ । ਪਹਰ ਆਠ ਰੱਖਯੋ ਸਸਤ੍ਰਨ ਸਣਭਾਰੇ ।

ਪੀਓ ਸੁਧਾ ਔਰ ਖੇਲੋ ਸ਼ਿਕਾਰ । ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਜਿਮ ਹੋਇ ਸੰਭਾਰ । ੧੭ ।

ਕਰ ਝਟਕੇ ਬਕਰਨ ਕੋ ਖਾਯੋ । ਮੁਰਦੈ ਕੁਠੈ, ਨਿਕਟ ਨ ਜਾਯੋ ।

ਕੇਸਨ ਕੀ ਕੀਜੋ ਪ੍ਰਤਪਾਲ । ਨਹਿ ਉਸਦਤ੍ਰਨ ਸੋ ਕਟਯੋ ਬਨਾਲ । ੧੮। [ਸਫਾ ੪੪]
ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਵਿਖੇ ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਗਨੀ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬੱਕਰਾ ਝਟਕਾ ਕੇ ਖਾਧਾ ਸੀ ?
ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬ ਗਏ ਅਗੇਰੇ । ਦੁੱਕੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਨੇਰੇ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਗਯੋ ਪਠਾਨ ਬਹਾਏ । ਲਯਾਯੋ ਖੜੀ ਗੁਲਾਬੋ ਬੁਲਾਇ । ੧ ।
ਦੋਹਰਾ-- ਸੁਨਹੁ ਸਾਖੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗੁਰ ਬਹੇ ਖੜੀ ਘਰ ਜਾਏ । ਪਠਾਨ ਸਯੱਦ ਖਿਦਮਤ ਕਰੀ ਗੁਰ ਤੋਰਹਿ ਸਿਰਹੁ ਉਠਾਇ । ੨ ।
ਚੋਪਈ-- ਉਨ ਕੁਛ ਧਰਯ ਆਗੈ ਪਰਸਾਦਿ । ਸੋ ਮੁਖ ਪਾਯੋ ਕਰ ਗੁਰ ਯਾਦ ।
ਸੰਝ ਪੜੀ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਆਏ । ਮੱਧ ਹਵੇਲੀ ਭਏ ਟਿਕਾਏ । ੩ ।
ਇੱਕ ਦੋਇ ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਚਲ ਆਏ । ਤੇ ਭੀ ਗੁਰਹਿ ਛੁਪਾਇ ਬਹਾਏ ।
ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਬਕਰੇ ਮੰਗਵਾਯੋ । ਸਿੰਘਨ ਤੈ ਝਟਕੋ ਕਰਵਾਯੋ । ੪ ।
ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਝਟਕੋ ਕਰ ਖਾਵਹਿ । ਸੁਟ ਸੰਖੀ ਘਰ ਤੁਰਕ ਗਿਰਾਵਹਿ ।
ਦੇਖ ਤੁਰਕ ਦੇ ਖੜੀ ਗਾਰੈ । ਹਮਰੇ ਥਰ ਤੂ ਹਡੀਆਂ ਡਾਰੇ । ੫ । [ਸਫਾ ੫੯]
ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵੀ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕਾਏ ਤੇ ਖਾਧੇ ?
ਦੋਹਰਾ --ਪਹਿਚਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਹ ਸਮੇਂ ਗਯੋ ਬੰਦੇ ਕਹੂੰ ਔਰਰ । ਪਲੀਘ ਸਿੰਗਾਰਯੋ ਦੇਖਿ ਕੈ ਗੁਰ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਦੌਰ । ੧ ।
ਚੋਪਈ-- ਤਿਸ ਕੋ ਬਕਰੇ ਸਿੰਘਨ ਘਾਏ । ਕਾਟ ਕੂਟ ਦਏ ਦੇਗਨ ਪਾਏ ।
ਤਿਸ ਚੇਲੇ ਜਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ । ਕ੍ਰਾਇ ਕ੍ਰੋਧ ਲੈ ਆਏ ਨਾਰ । ੨ । [ਸਫਾ-੭੮-੭੯]
ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕੇਸਰੀ ਜਾਂ ਨੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਵਾਲੇ ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ ਸਨ । ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਰੇ ਵੀ ਨੀਲੇ ਦੇ ਥਾਂ ਲਾਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ, ਅਤੇ " ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ " ਦੇ ਥਾਂ (ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਛਣਾ ਕਰਦਿਆਂ) " ਫਤਹ ਦਰਸ਼ਨ " ਬੁਲਾਉਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠਾ । ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ । ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਸਥਾਰ ਭੰਗੂ ਜੀ ਰਚਿਤ " ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ " ਗ੍ਰੰਥ, ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੮੨ ਦੇ ੧੩੨-੧੩੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--
ਚੋਪਈ -- ਸੂਹੋ ਬੇ ਜੋ ਗੁਰ ਹਟਾਯੋ । ਸੋਊ ਜਿਦ ਕਰ ਉਨ ਪਹਿਰਾਯੋ । {ਸੂਹੋ--ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ }
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤਹੇ ਹਟਾਈ । ਦਰਸ਼ਨ ਫਤਹੇ ਉਸ ਆਪ ਠਹਿਰਾਈ । ੩੨ ।
ਨੀਲ ਪਹਿਰਨ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਾਯੋ । ਸਮਰਾ ਸੂਹਾ ਸੀਸ ਬੰਧਾਯੋ । [ਸਿਰ ਤੇ ਲਾਲ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ]
ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ । ਧੋ ਧੋ ਲਕੜੀ ਚੋਕੇ ਪਾਵੈ । ੩੩ । [ਮਹਾਂਪ੍ਰਸਾਦ--ਮਾਸ]
[ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ--] ਭੁਜੰਗਨ ਰੀਤਿ ਸੁ ਦਈ ਹਟਾਇ । ਚਖਤ ਭੀੜ ਮੈਂ ਜੋ ਥੀ ਸੁਖਦਾਇ । [ਭੀੜ ਸਮੇ ਮਾਸ ਸੌਖਾ ਹੱਥ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ]
ਵਖਤ ਕੁਵਖਤ ਬੋ ਗੁਰ ਬਿਚਾਰਯਾ । ਦੂਰਹਿ ਤੇ ਸੋ ਬੋ ਗੁਰੂ ਸੰਭਰਯਾ । ੩੪ ।
ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਖੀਰ ਆਦਿ ਦੀ ਉਚੇਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਸੋ ਜੇਪੀਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ " ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖਾਂਦੇ " ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਭੁਲੇਖਾ-ਪਾਉ " ਝੂਠ " ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੀ ਉਪਜ ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ । ਸੀਨਾ-ਬ-ਸੀਨਾ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਉਣਾ ਨਾ ਹੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਹੈ । ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ । ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀਨ-ਬ-ਸੀਨਾਂ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਮੁਹਿਮਾਂ ਵਿਚ ਫਤਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਨੈਲ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰਭੈ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ ਨਿਰੰਗ-ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਮਾਸ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਡਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੱਕਰੇ ਝਟਕਾ ਕੇ ਮਾਸ ਰਿੱਜਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ । ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਮਾਸ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਨੀਕ ਭਾਟਿੰਡਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਮਾਸ-ਮੱਛੀ (Meat) ਬਣਦਾ ਹੈ । ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਅਥਵਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਗਿੱਝੇ ਹੋਏ ਡੇਰਾ-ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਵੀ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਣ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਤੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-
(੨) ਭੱਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਰੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਨੌਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬੰਦੇ ਸਮੇਤ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ " ਮਹਿਮਾਪ੍ਰਕਾਸ਼ " ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ੨੭ ਨੰਬਰ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ । ਅਜੇ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਹੀ ਬੀਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ । ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ

ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਲਾਇਆ। ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਨਗਰੀ ਇਕ ਆਈ। ਵਹਿਰ ਨਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਬੈਠੇ ਜਾਈ।
ਦੋ ਘਟਕਾ ਜਬ ਉਹਾਂ ਬੀਤੀ। ਲੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਆਯੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤੀ।
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਨਾਯਾ। ਹਰਨ ਮਾਸ, ਤਿਆਰ ਕਰਿ ਲਯਾਯਾ।
ਨਿਰਖ ਭਾਵ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਲੀਨਾ। ਅਜਗਰ ਬਿਤਿ, ਭੋਗ ਤਬ ਦੀਨਾ।

(੩) ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਜਦ (ਗੁਰੂ) ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁੜਮ ਦੇ ਭਰਾਤਾ, (ਗੁਰੂ) ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਆਮਿਖ, ਭਾਵ, ਮਾਸ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਪੱਕੇ ਵੈਸ਼ਨੋ (ਗੁਰੂ) ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਆ ਗਈ। ਪੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਜਾਣਾ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਪਕਾਰ (ਭਾਵ, ਰਸੋਈਏ) ਨੂੰ ਮਾਸ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜ ਦੇਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸੂਪਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਮਾਸ ਨਾ ਪਰੋਸੇ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਰਿੱਝਦੀ ਖੀਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਵੀ ਬਣਦਾ ਸੀ:-

[ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸਿ ੧, ਅੰਸੂ ੧੫]

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸਿੱਧ ਅਹਾਰ ਹਹਿ, ਸੁਨਿ ਉਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਬੁਢੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਅਭਿ ਆਏ ਤਿਸ ਕਾਲ।
ਪੰਕਤਿ ਬੈਠੇ ਮਿਲਿ ਤਬਹਿ ਗੁਰ ਬੀਚ ਸੁਹਾਏ। ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਅਮਰ ਜੀ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਥਾਏ ॥ ੨੭ ॥
ਪਹਿਤ ਭਾਤ ਬਰਤਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਨ ਆਮਿਖ ਆਵਾ। ਇਸ ਦਿਸ ਪੰਕਤਿ ਮਹਿ ਦਯੋ ਤਬ ਇਨ ਦਰਸਾਵਾ। ੧-ਮਾਸ
ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਨੀ ਠਾਨੀ ਰਿਦੈ ਇਮ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਾ। ਮੈਂ ਆਮਿਖ ਖਾਯੋ ਨ ਕਬਿ, ਕਰਿ ਅੰਨ ਅੰਨ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥
ਪੰਕਤਿ ਮੈ ਅਬਿ ਬੈਠਗਾ, ਕਿਮਿ ਹੋਹਿ ਬਚਾਉ ?। ਨਹਿ ਲੇਵੋਂ ਅਸਪਮਾਨਹੀ ਕਯੋਂ ਬੈਠਯੋ ਆਉ ?।
ਅਪਰ ਜਤਨ ਅਬਿ ਕੋ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਸੂਪਕਾਰ ਕੋ ਬਰਜ ਹੈਂ, ਆਪਹਿ ਸ੍ਰਾਮੀ।
ਇਮ ਕੀਨ ਸੰਕਲਪ ਕੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੈ ਜਾਨਾ। ਸੂਪਕਾਰ ਕੋ ਬਰਜਿਓ ਮੁਖ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।
ਪੰਕਤ ਮਹਿ ਜੋ ਨਵੇ ਨਰ ਤਿਸ ਦੇਹੁ ਅਹਾਰਾ। ਆਮਿਖ ਨਾਹਿ ਪਲਰੋਸੀਏ, ਤਿਨ ਧਰਮ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥

ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਅਜਾ ਮਾਸ ਭਾਵ, ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਅਜਾ ਮਾਸ ਭਯੋ ਸਿੱਧ ਰਸੋਈ। ਅਵਰੈ ਦਾਲ ਭਾਤ ਭੀ ਹੋਈ ॥ [ਭਯੋ ਸਿੱਧ-ਤਿਆਰ ਹੋਇ, ਰਿੱਝਾ, ਬਣਿਆਂ]
ਏਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ:-

ਗਾਂਵ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੋਊ ਤਹਿ ਆਯਾ। ਆਗਯਾ ਭਈ ਮਛਲੀ ਤਲ ਲਿਆਯਾ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਕੀਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਦਯਾਲ ਹੋਇ ਕਹਯੋ, ਭਲੋ ਸੁਆਦ।

ਤਨਖਾਹ ਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਾਸ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣਾ ਵਰਜਤ

ਸੀ:-

ਲੇ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਮਾਸ ਜੁ ਖਾਵਹਿ। ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਬਚਨ ਜੋ ਗਾਵਹਿ।
ਤਿਆਗੀ ਵਸਤੁ ਗ੍ਰਹਣ ਜੋ ਕਰੈ। ਬਿਨ ਤ੍ਰਿਯ ਅਪਨੀ ਸੇਜ ਜੋ ਧਰੈ। ੧੮।
ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਵਹਿ। ਸੋ ਤਨਖਾਈਆ ਮੂਲ ਕਹਾਵਹਿ। ੨੪।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਲਿਖਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅੱਡਰੀ ਇੱਕ ਹੋਰ " ਮਨਮਤਿ " ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੯੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਇਹ ਇਕ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੌ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- " ਜੇਹਾ ਅੰਨ ਤੇਹਾ ਮੰਨ ", " ਜਿਹਾ ਅਹਾਰ ਤੇਹੋ ਵਿਚਾਰ "।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਸਮਝ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ

ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਖਾਧਿਆਂ ਸਰੀਰ ਨੇ ਦੁਖ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠੱਗ ਖਾਣਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਗੰਦ ਖਾਣਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਜੇਪੀਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਦਲੀਲੀਆਂ ਹੁੱਜਤ ਬਾਜੀਆਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਣੀ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਆਚਰਨ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਧੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਖ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਝਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰੰਗਤ ਜ਼ਰੂਰ ਗ੍ਰਿਹਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜੀ ਵਿਚ ਅਖਾਣ ਹੈ--A man is known by the company he keeps. ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸੁਹਬਤ ਤੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਕਿ ਕੜਾਹ-ਪਰਸ਼ਾਦ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਬੰਦੇ ਭਗਤ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਚਰਨ ਹੀਣ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਅਜੇਹੇ ਬੜੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗ਼ਰੀਬ, ਨਿਤਾਣੇ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਜ਼ਰਾ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੇ ਹਰੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਉਣ ਲੱਗੇ ਜ਼ਰਾ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਲਿਖਣਾਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ ਆਪ ਵੀ ਉਸ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ:--੧= ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਰਾਤਾ, ਤੈਸੇ ਹੋਵੈ, ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ੫ ॥ [੬੪]-੧-੧੮ ੨= ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ, ਤੈਸੇ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ [੨੨੪]-੭ ੩= ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਭਉ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥ [੩੧੦]-ਵਾਰ-੧੭(੧) ੪= ਜੋ ਨਿਰਮਲੁ ਸੇਵੈ ਸੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ॥ [੧੨੧]-੧੯-੨੦(੪) ੫= ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ੍ਹ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥ ੩ ॥ [੩੪੮]-੨ " ਜੈਸਾ ਅਹਾਰ ਤੈਸਾ ਵਿਹਾਰ " ਕੇਵਲ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈ। ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਨੇਕ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਠੱਗ, ਡਾਕੂ, ਚੋਰ, ਰਿਸ਼ਵਤ-ਖੋਰ, ਸਮੱਗਲਰ ਆਦਿ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾਂ ਵੀ ਬੜੀ ਕੱਚੀ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਕਿ, " ਨੂੜ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਮਜਬੂਰ, ਆ ਰਹੀ ਮੌਤ ਦੇ ਅਨਭਵ ਨਾਲ ਡਰੇ ਹੋਏ, ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ, ਕਾਇਰਤਾ, ਦੀਨਤਾ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਝੁਰਦੇ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਇਰਤਾ, ਦੀਨਤਾ, ਹੀਨਤਾ ਅਤੇ ਝੋਰਾ ਆਦਿ ਕੰਜ਼ੋਰੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ "। ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਦੀਨ, ਹੀਨ, ਕਾਇਰ ਬੱਕਰੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ, ਦੀਨਤਾ, ਹੀਨਤਾ, ਕਾਇਰਤਾ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰੀ ਦਮਾਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੀ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਬੜਾ ਦਲੇਰ, ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਸੂਰਮਾਂ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ?

ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਦਲੇਰੀ, ਸੂਰਮਾਤਾਈ, ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ, ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਹਸ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਫਾੜ ਕਰਾ ਲੈਣ ਦਾ, ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾ ਲੈਣ ਦਾ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੂੰਬਾ ਤੂੰਬਾ ਕਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਥਵਾ ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਹਸ, ਕੇਵਲ ਆਤਮਾਂ ਅਥਵਾ ਮਨ ਦੀ ਬਲਵਾਨਤਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਤਮਾਂ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ। ਚਿੜੀਆਂ (ਵਰਗੇ ਨਿਰਬਲ ਮਨੁੱਖ) ਤੋਂ ਸਤਾਣਾ ਬਾਜ਼, ਅਤੇ ਗਿੱਦੜਾਂ (ਜਿਹੇ ਡਰੂ ਮਨੁੱਖ) ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਲਈ ਹੋਈ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਨੇ। ਜਿਸ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮਰਜੀਵੜਾ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮੁਰਦਾ ਅਤੇ ਆਤਮਕ--ਬਲ ਵਲੋਂ ਜੀਉਂਦਾ) ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨਿਆਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਲੋਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਗਿਆਨ, ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਆਪ, ਭਰਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਟਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ :--

੧੬੪= ਹਮ ਸਬਦਿ ਮੁਏ ਸਬਦਿ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਬਦੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ॥
 ਸਬਦੇ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਆ ਹਰਿ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਈ ॥ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਦਾਤਾ
 ਜਿਤੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ੨ ॥ ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸੇ ਅੰਨੇ
 ਬੋਲੇ ਸੇ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਹਰਿ ਰਸੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ
 ਜੀਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ॥ ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਮਹਿ ਸਮਾਣੇ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥ [੬੦੧]-੪

ਅਰਥ:--ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (-ਗਿਆਨ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ) ਮਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਬਦ (-ਗਿਆਨ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ) ਮਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆਂ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਖ਼ਲਾਸੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ(-ਗਿਆਨ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ (ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਨ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (-ਗਿਆਨ) ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਉਹ (ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਵਲੋਂ) ਅੰਨ੍ਹੇ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖੱਟਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੰਦ ਦੇ ਕੀੜੇ ਗੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ (ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ) ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ (ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)। ੩।

ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਿਆਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੱਧਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਨਾ ਲਿਖਣ। ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗ ਲਈ ਬੇਲੋੜੇ ਡਰ ਪਾਉਣੇ, ਨਿਰਮੂਲ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਵਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਲੀਡਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। "ਰਵਾਣੀ ਪਾਠਾਂ" ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ--**ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਿਤ ਕਰਹਿ ਰਸਨਾ ਕਹਿਆ ਕਛੂ ਨ ਜਾਣੀ ॥ ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਹਿਰਿ ਲਇਆ ਮਾਇਆ ਬੋਲਨਿ ਪਏ "ਰਵਾਣੀ" ॥** [੯੨੦]-੨੪। ਅਥਵਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਨਿਆਰੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਅਤੇ ਨਿਆਰੇ ਆਚਰਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਵਲ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਾਲੇ ਉਚੇਰੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਚਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪਾਪ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਬੜੀ ਉਚੀ ਆਤਮਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉੱਚੀ ਆਤਮਾਂ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਨੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਰਨਾ ਹੋਈ? ਸੋ ਇਸ ਅਨੁਪਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਛੱਡੋ। **ਮਾਸ ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ ਵੈਸਾ ਹੀ ਕਪੜਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੁੱਖ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਲੱਕੜੀ ਹੈ, ਦਾਣੇ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਆਟਾ ਹੈ।** ਸਾਗ ਸਬਜ਼ਾਂ ਆਦਿਕ ਜੋ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ, ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦੇ ਚੋਲੇ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉਸ ਲੰਮੀ ਸਾਧਨਾ, ਅਤੇ ਅਦੁਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾਂ ਦੇ ਅਮੋੜ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ੨੨੫ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ, ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉੱਚੀ ਆਤਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਫਜ਼ੂਲ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਛੱਡੀਏ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨ ਬਣਾ ਲਈਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਕਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮਨ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ--

੧੬੫= **ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ ਜਲ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ, ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਇ ॥ ੫ ॥ [੪੬੯]-੧੨

ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਓੜਕਾਂ ਦੀ ਬਲਵਾਨਤਾ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮਨ ਸਾਰਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ (ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੁੜ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਿਆਂ) ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਲਾਈ ਸੀ :--

੧੬੬= **ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ, ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥**

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ, ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ੧ ॥

[੧੧੦੨]-ਵਾਰ-੨੩

+96

M2

26

ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਮਾਸ-ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ "ਜੀਵ-ਹਤਿਆ" ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ "ਜੀਵਾਤਮਾਂ" ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਹੈ। ਹਤਿਆ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦੀ ਹਤਿਆ ਨਾ ਕਦੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਜੀਵ (ਆਤਮਾਂ) ਦੀ ਹਤਿਆ ਕਰ ਹੀ ਸਕੇਗਾ। ਅਸਾਂ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਹਤਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਤਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਬਧਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਸਮਝੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਬਾਰੇ ਪਏ ਹੋਏ ਝਮੇਲੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦੇ ਅਮਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਸਮਝ ਲਈਏ :--

੧੬੭/੧= **ਮੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਬਿਲਲਾਹੀ ॥ ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥ ੩ ॥** [੧੮੮]-੪੩-੧੧੨

ਅਰਥ:--(ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਲੋਕ) ਮੇਰਾ ਮੇਰਾ ਆਖ ਕੇ ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ, (ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ) ਇਹ ਜੀਵਾਤਮਾ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ੩ ।

੧੬੮/੨= **ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਮਹਾ ਅਨੂਪ ॥ ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪ ॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਨਾ ਇਹੁ ਬੁਢਾ ਨਾ ਇਹੁ ਬਾਲਾ ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਦੂਖੁ ਨਹੀ ਜਮ ਜਲਾ ॥

ਨਾ ਇਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਾਇ ॥ ਆਇ ਜੁਗਾਦੀ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥ [੧੬੮]-੧੯-੨੧

ਅਰਥ:--ਜੀਵਾਤਮਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਅਦੁਤੀ ਹਨ । ੧ । **ਰਹਾਉ** । (ਜੀਵਾਤਮਾ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ) ਨਾ ਇਹ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਦੇ ਬਾਲਕ (ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਰ-ਅਧੀਨ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸਕਦਾ, ਜਮਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਫਸਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । (ਪਰਮਾਤਮਾ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ) ਨਾ ਇਹ ਕਦੇ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਰੰਭ ਤੋਂ (ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ) ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ । ੧ ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਸਿਰਜਣਾਂ ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ, (ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ) ਵਿਆਪਕ ਹੈ । ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੀ ਕਦੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

੧੬੯/੩= **ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਵਾਸੀ ॥ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥**

ਨਾ ਜੀਉ ਮਰੈ ਨ ਮਾਰਿਆ ਜਾਈ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸਬਦਿ ਰਜਾਈ ਹੇ ॥ ੧੩ ॥ [੧੦੨੬]-੬

ਅਰਥ:--ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਕਰਤਾਰ ਆਪ ਹੀ (ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ) ਹੈ । (ਜੀਵ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਅੰਸ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਜੀਵਾਤਮਾ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਰਤਾਰ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਭ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੩ ।

੧੭੦/੪ **ਪਕਰਿ ਜੀਉ ਆਨਿਆ, ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ, ਮਾਟੀ ਕਉ ਬਿਸਮਿਲ ਕੀਆ ॥**

ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਤ ਲਾਗੀ, ਕਹੁ ਹਲਾਲੁ ਕਿਆ ਕੀਆ ॥ ੨ ॥ [੧੩੫੦]-੪

ਭਾਵ ਅਰਥ:--ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਥਵਾ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਖੇਡ ਦੀ ਸਚਾਈ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਅੱਲਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜਿਸ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਵਿਚਲਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਲਾ, ਈਸ਼ਵਰ, God ਆਪ ਹੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ, ਕੀ, ਅੱਲਾ, ਈਸ਼ਵਰ, God, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਬੜੇ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਠੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਅੱਡਰੇ ਵਜੂਦ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦਾ ਸੰਕਲਪ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਉਸ ਅੱਡਰੇ ਵਜੂਦ ਵਾਲੇ ਕਥਿਤ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਛੁਰੀ ਫੇਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਢਿਆ ਟੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਖਾਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਕੀ ਉਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਉਹੀ ਰੱਬ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ (ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ) ਹਲਾਲ ਕੀਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਮਾਸ-ਰੂਪ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖਾ ਗਏ । ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਭਰਮ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ (ਪ੍ਰੋਹਿਤਵਾਦ) ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਫੋਕਾ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਹੈ ।

ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਉਸੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਏ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ :-

੧੭੧/੫= **ਆਕਾਸਿ ਗਗਨੁ , ਪਾਤਾਲਿ ਗਗਨੁ ਹੈ, ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਗਗਨੁ ਰਹਾਇਲੇ ॥ ਆਨਦ ਮੂਲੁ ਸਦਾ ਪੁਰਖੋਤਮੁ, ਘਟੁ ਬਿਨਸੈ ਗਗਨੁ ਨ ਜਾਇਲੇ ॥ ੧ ॥ ਮੋਹਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਓ ॥ ਇਹੁ ਜੀਉ ਆਇ ਕਹਾ ਗਇਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਕਾਇਆ ਕੀਨੀ, ਤਤੁ ਕਹਾ ਤੇ ਕੀਨੁ ਰੇ । ਕਰਮ ਬਧ ਤੁਮ ਜੀਉ ਕਹਤੁ ਹੋ ਕਰਮਹਿ ਕਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਨੁ ਰੇ ॥ ੨ ॥ ਹਰਿ ਮਹਿ ਤਨੁ ਹੈ, ਤਨਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਹੈ, ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸੋਇ ਰੇ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ, ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡਉ, ਸਹਜੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ ਰੇ ॥ ੩ ॥ [੧੭੦]-੩**

ਅਰਥ:---ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿੰਦ ਕਦੇ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ (ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿੰਦ ਉਸ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਸਦਾ-ਬਿਰ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਦਾ ਅੰਸ ਹੈ । ੧ । **ਰਹਾਉ** । (ਇਹ ਜਿੰਦ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਸ ਹੈ ਉਹ) ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪਤਾਲ ਤੱਕ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਹੀ (ਜੀਵਾਂ ਦਾ) ਸੁਖ ਦਾ ਮੂਲ-ਕਾਰਨ ਹੈ । ਉਹ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ (ਜਿਸ ਨੂੰ) ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹੀਦਾ) ਹੈ । (ਜੀਵਾਂ ਦਾ) ਸਰੀਰ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ (ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਜਿੰਦ) ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ੧ । ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । (ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ), ਇਹ ਤੱਤ ਵੀ ਹੋਰ ਕਿਥੋਂ ਬਣਨੇ ਸਨ ? (ਇਹ ਵੀ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣੇ ਹਨ) ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ, ਹੇ ਭਾਈ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ ? (ਭਾਵ, ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਹੀ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ) । ੨ । ਹੇ ਭਾਈ ! ਉਸ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ (ਜੀਵਾਂ ਦਾ) ਸਰੀਰ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਸਦਾ ਹੈ । ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵਿਥ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੋ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ--ਐਸੇ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਵਾਂਗਾ, (ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ) ਜੇ ਕੁਝ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਤੇ ਹੀ (ਉਸ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ) ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੩ ।

ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ " ਜੀਵ ਹਤਿਆ " ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾ ਨੇ " ਜੀਵ ਹਤਿਆ " ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਫੁਰਮਾਨ ਹੀ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਆਉ ਦੂਜੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਲਈਏ :-

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੦ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ ਹਤਿਆ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਚਿਤਾਵਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

" ਬੋਗਣਤ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪਾਪੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਗਲ ਵਢ ਕੇ ਹਤਿਆ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ।
ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਰੂਪੀ ਮਲੇਛ ਭੋਜਨ ਅਥਵਾ ਗੰਦ-ਮੰਦ (ਮਲੁ ਭਖ) ਭਾਵ ਮੈਲਾ (ਵਿਸ਼ਟਾ)
ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ । " ਅਸੀਂ ਗਲ-ਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅਸੀਂ ਪਾਪੀ ਪਾਪੂ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ।। ਅਸੀਂ ਕੁਝਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥
ਅਸੀਂ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥ ੧੮॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)

[ਨੋਟ--ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ, ਲਿਖਾਰੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪਉੜੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ੧੮ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਏਹੀ ਭਰਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਉੜੀ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ । ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ--ਅਸੀਂ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਏਕ ਵਾਰ ॥ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ, ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੮ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ " ਪਾਪੀ ", " ਹਤਿਆਰੇ " ਅਤੇ ਕੂੜ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ " ਮਲੁ ਭਖਿ " ਭਾਵ ਮੈਲਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹਨ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ:-

ਡਾ :ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਅਸੀਂ ਹੀ ਮਲੇਛ ਹੈ ਜਨਮ ਮਲੇਛ ਕੋ ਹੈ ਅਰਥ--ਮਲ ਕੀ ਇਛਾ ਜਿਨ ਕੋ ਹੋਇ ਸੋ ਮਲੇਛ ਸੋ ਕੈਸੇ ਮਲੇਛ ਹੈ ?
ਸਦੀਵ ਹੀ ਮਲ ਕੋ ਭਖਤ ਹੈ । ਮਲ ਕੋ ਅਰਥ ਸਭ ਕੋ ਮਲ--ਮਾਸ ਸੋ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਮਾਸ ਨਹੀ ਛਾਡਤ ।
(ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਟੀਕ, ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ, ੧੦੦) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ " ਮਲ " ਦਾ ਅਰਥ " ਮਾਸ " ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥ-ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਅਨਗਿਣਤ ਐਸੇ ਮਲੇਛ=ਮਲੀਨ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਖ ਹਨ ਜੋ ਮਲੁ ਭਖਿ=ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੇ ਹਨ
ਘੋਰੀ ਆਦਿ । ਵਾ-ਮਲੁ ਮਲ ਭਖਿ= ਮਲੀਨ ਭੋਜਨ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਵਾ-ਮਲ
ਭਖੀ ਜੋ ਕੁੱਕੜ ਸੂਰ ਆਦਿਕ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । (ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਅਮੀਰ ਭੰਡਾਰ,
ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ--ਸੋਚੀ ਪਹਿਲੀ--ਗਿ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ੨੭੭ ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੭੬)

ਅਮੀਰ ਭੰਡਾਰ ਨੇ ਇਥੇ ਮਲ ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਮਦਰਾ ਆਦਿ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ-ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਜਿਸਨੇ ਮੱਛੀ ਖਾ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲਿਆ । ਕੋਹੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਵੀ ਮੱਛੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕੁਕੜ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕੁਕੜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੱਕ ਚੋਂ ਰੋਸ਼ਾ ਕਢ ਕੇ ਸੁਟੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਨਿਆਈਆਂ ਗੰਦ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
ਇਹ (ਮਾਸ ਖਾਣੇ) ਇਨ੍ਹਾਂ (ਮਲੁ ਭਖਿ) ਮੈਲ ਖਾਣਿਆਂ ਨੂੰ (ਖਾਹਿ) ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਈਏ ਉਹੋ ਜਹੀ ਬੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ:-ਗਿਆਨੁ ਗੁੜ, ਸਾਲਾਹ ਮੰਡੇ, ਭਉ ਮਾਸੁ ਅਹਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥ ਅਥਵਾ:-
ਗੁਣ ਮੰਡੇ ਸੀਲ ਘਿਉ ਸਰਮੁ ਮਾਸੁ ਅਹਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ੧੨ ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਸ਼ਰਮ-ਲਜਾ ਹੀ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ)-੩੫੯-੬੦

ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਅਸੀਂ ਹੀ ਮਲੇਛ ਮਲ ਦਾ ਭਖ ਕਹੀਏ ਭੋਜਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਅਰਥਾਤ ਮਛੀਆਂ ਆਦਿਕ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਕੋ ਖਾਤੇ ਹੈਂ ।

(ਜਪੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼--ਪੰਨਾ ੭੮, ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੧੬)

ਸੰਤ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਅਨੇਕ ਹੀ ਮਲੇਛ ਹਨ ਜੋ ਮਲ ਦੇ (ਭਖ) ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਸੂਰ ਤੇ ਕੁਕੜ ਆਦਿਕ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ।

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ--੭੭)

ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ " ਮਲ " ਦੇ ਅਰਥ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼, ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਤ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਅਤੇ ਦਾਨ-ਲੁੱਟ ਦੇ ਰਾਹ ਆਉਂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਨਣ ਲਈ, ਪਖੰਡ-ਡੇਰੇ ਸਿਰਜੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਏ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਡ ਭੰਨ ਕੇ ਹੱਥੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹਰਾਮ ਸਮਝੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਈ ਕਮਾਈ, ਅਰਥਾਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ " ਬੱਚੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ " ਅਰਥਾਤ **ਮੁਰਦਾਰ** ਖਾਣਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਥਿਤ " ਮਹਾਂਪੁਰਖ " ਉਸ ਹੁਸ਼ਿਆਰ-ਬਿੱਪੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਭਰਮੀ ਬਣਾਈ

ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦੀ "ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ" ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡੇਰੇ-ਦਾਰ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਏਹੀ ਯੋਜਨਾਂ ਘੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਡੇਰੇ ਦਾਰ ਸਾਧ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਏ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਾ ਅਤੇ---**ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੇ ਦੀਪਾ ॥ ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲੀ ਅਨੂਪਾ ॥ ੧ ॥** [੮੨੧]-੨-੮੮ ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦ---**ਅੰਧਕਾਰੁ ਮਿਟਿਓ ਤਿਹ ਤਨ ਤੇ ਗੁਰਿ ਸਬਦਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਜਾਲੀ ਕਾਟੀ ਜਾ ਕਉ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਬਿਸ੍ਵਾਸਾ ॥ ੧ ॥** [੨੦੮]-੧੨-੧੩੩, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ-ਗਿਆਨ ਦੀਪਕ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਸਾਧ-ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਪਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਲੰਮੇ ਚੌਲੇ ਵਾਲੇ ਮੁਰਦਾਰ-ਖੋਰ ਇਸ ਡੇਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ (ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ) ਘੜੀ ਅਜੇਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ, ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਲਈ ਪੱਤਰਾ ਵਾਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਦੂਜਾ ਰਾਹ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਧਰਮ-ਆਗੂਆਂ (ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੋਮੀ ਨਾਸੂਰ ਹਨ) ਦਾ ਹਲਵਾ ਮੰਡਾ ਓਸੇ ਪਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਕਿ (੧) ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ **ਮਾਸ** ਅਤੇ **ਸਾਗ** ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ? (੨) ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਏ ਇਹ ਕਿਉਂ ਸੀਮਝਾਉਣ, ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ "**ਮਲ ਭਖ**" ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ (੩) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ "**ਮਲੇਛ**" ਕੌਣ ਹੈ? (੪) ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣ ਕਿ "**ਹਤਿਆ**" ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਦੀ-ਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਇਹੀ ਝੋਰਾ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, "ਹਾਏ! ਜੇ ਕਿਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਬਣੇਗਾ? ਹਾਏ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁਟਣ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਵਿਹਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਢਿਲਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੋਗੜਾਂ ਤੇ ਘਿਉ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਸਾਨੂੰ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਹਾਏ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਪਖੰਡਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ "ਨਾ ਭਾਈ! ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਉ ਅਸੀਂ ਚਰਨੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਵਾਉਂਦੇ? ਹਾਏ ਰੱਬਾ! ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਕੌਣ ਵਿਛਾਏਗਾ?" ਅਦਿ।

ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਲਗ ਪਗ ਸਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ "ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ" ਨੂੰ ਏਹੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੱਛੀਆਂ ਕੋਹੜੇ ਦਾ ਮਾਸ ਵੀ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਬ ਭੱਖੀ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਕੁੱਕੜ ਅਤੇ ਸੂਰ ਨਿਆਈਆਂ ਦਾ ਗੰਦ ਖਾ ਕੇ ਢਿੱਡ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਗੰਦ ਨਾ ਖਾਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਫ਼ਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਈ ਗੰਦੀ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁੱਕੜ ਅਤੇ ਸੂਰ ਨਿਆਈਆਂ ਦਾ ਗੰਦ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਮਲ-ਭੱਖ ਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਪੱਖ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਬੜੀ ਕੱਚੀ ਅਤੇ ਅਧੂਰੀ ਹੈ।

ਗਲ ਵੱਥ ਕੇ ਲਹੂ ਵਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹਤਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨੇ ਵੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾ ਹੀ ਗਲੇ ਵੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਲਹੂ ਵਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ "**ਗਲ ਵਥ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ**-- ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ, ਕੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ, ਗਲ ਘੁਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ, ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ, ਅਥਵਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜੀਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ (ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ) ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਥਿਤ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਇੱਕ-ਪੱਖੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖੀ--ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਘਾਟਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਘੋਰਾ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅਸੀਮ ਹਨ। ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਚੋਟ ਨਹੀਂ ਵੱਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਸਰਬੱਤ ਲਈ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਲੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਸਮਝ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਅਰਥ ਅਸੁੱਧ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਰਥ ਸੁੱਧ ਆਤਮਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਪਟ-ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਭਾਈ J. P. S. S ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਨੂੰ "**ਵਿਸ਼ਟਾ**" ਅਤੇ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ "**ਗੰਦ ਖਾਣੇ ਮਲੇਛ**" ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਗਿਆਨੀ-ਭੱਦਰ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ:--

੧੭੨=

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਪਹਲਾ ਸੁਚਾ ਆਪਿ ਹੋਇ ਸੁਚੈ ਬੈਠਾ ਆਇ ॥ ਸੁਚੇ ਅਗੈ ਰਖਿਓਨੁ ਕੋਇ ਨ ਭਿਟਿਓ ਜਾਇ ॥ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ਕੈ ਜੇਵਿਆ ॥ ਲਗਾ ਪੜ੍ਹਣਿ ਸਲੋਕੁ ॥ ਕੁਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ ਕਿਸੁ ਏਹੁ ਲਗਾ ਦੇਖੁ ॥ ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ ॥ ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ ॥ ਤਾ ਹੋਆ ਪਾਕੁ ਪਵਿਤੁ ॥ ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਤਨੁ ਗਡਿਆ ਥੁਕਾ ਪਈਆ ਤਿਤੁ ॥ ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਉਚਰਹਿ ਬਿਨੁ

ਨਵੈ ਰਸ ਖਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਤਿਤੁ ਮੁਖਿ ਬੁਕਾ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥ [੪੭੩]-ਵਾਰ-੧੯

ਕਈ ਡੋਰੇ-ਦਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਆਪਣੀ ਸਰਬ-ਉੱਚਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਉਪਰੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਬਣਾਇਆ ਪਰਸਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਹੀ ਚੇਲਿਆਂ ਬਾਲਕਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਭਲਾ ਜੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਥੀ ਉਚੇਚੀ ਸੁਚੱਮ ਵਾਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਥਾਂ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ ਬਾਲਕਾ, ਪਵਿੱਤਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਪਰੋਸੇ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਟਿਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸਲੋਕ ਪੜਨ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਅਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਸ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛੱਕ ਲੈਣ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਹੱਥ ਧੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਬੁਝ ਬੁਝ ਕਰਦਾ ਬਾਹਰ, ਕੋਲ ਪਏ ਬਾਲਟੇ ਵਿਚ ਆ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਚੇਲਾ ਝੱਟ ਪਟ ਆ ਕੇ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ (ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪਰਤ ਆਏ) ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਬਸਤਰ ਨਾਲ ਆ ਢੱਕੇ।

ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਮੇਏ (Stomach) ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਤ ਆਏ (ਦੁਰਗੰਧਿਤ) ਭੋਜਨ ਦੇ ਕੋਲ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕਥਿਤ ਮਲੇਛ, ਤਾਜ਼ਾਂ ਰਿਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੁਆਦਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧਿਤ "ਮਾਸ-ਭੋਜਨ" ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਲਾ ਲਿਆ ਰੱਖੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਢੱਕੇ ਪਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛਕ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਆ ਬਣੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਉਹ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਟਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਗੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ) ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਾਂ ਉਸੇ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਖਾ ਲੈਣਾਂ ਚੰਗਾ ਸਮਝ ਲੈਣਗੇ? ਹੋਸ਼-ਮੰਦ ਮਨੁੱਖ ਲਈ, ਉਹ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੇਵਲ ੧੦ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜਾ ਪਾਕ-ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੇਏ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ। ਭਾਂਵੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਆ ਬਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਉਸੇ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਏਹੀ ਹਾਲਤ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਰਤਿਆ ਭੋਜਨ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਣਗੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਂ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਚ, ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੂਮਾਨ ਵਰਗੀ ਸਿਰਝ ਵੀ ਕਿਥੋਂ ਜੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ--ਜਗ ਮਹਿ ਬਕਤੇ ਦੁਧਾਧਾਰੀ ॥ ਗੁਪਤੀ ਖਾਵਹਿ ਵਟਿਕਾ ਸਾਰੀ ॥ (੮੭੩)-੮-੧੧। ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ" ਦੇ ੮੫ ਸਫ਼ੇ (ਐਡੀਸ਼ਨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੭੫) ਮਾਸ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਲਿਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ "ਪ੍ਰਾਣ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਪਏ ਤਾਂ ਹਥੀਂ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾ ਲਉ" (ਝਟਕਾ ਭਾਂਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ?)। ਸੋ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁੜੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲੋਂ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਭੋਜਨ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਲੱਗਦਿਆਂ ਦੀ ਥੁਕਾਂ ਪੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣ ਗਿਆ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ਟਾ" ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਖਾਣ ਜਾਂ ਪੀਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਜੂਠਾ, ਭਿੱਟੜ ਅਤੇ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਤਨੁ ਗਡਿਆ ਬੁਕਾ ਪਈਆ ਤਿਤੁ" ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਗੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ "ਅਭੱਖ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਮਲੀਨ ਬੁਧੀ ਮਲੇਛ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ "ਵਿਸ਼ਟਾ" ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਮਾਸ-ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ "ਵਿਸ਼ਟਾ" ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਦੁਰਗੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜੈਸਾ ਹੀ ਵਿਉਂਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਮਝਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਗੰਦੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ :-

੧੭੩= ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਮ ॥ ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ੩ ॥ [੩੭੪]-੧੪

ਪਦ ਅਰਥ:-ਬਿਸਟਾ--ਵਿਸ਼ਟਾ, ਗੰਦ, ਫੁਜ਼ਲਾ। ਅਸਤ--ਹੱਡੀਆਂ। ਰਕਤੁ--ਲਹੂ। ਪਰੇਟੇ--ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ। ਗੁਮਾਨ--ਹੰਕਾਰ।

੧੭੪= ਚਲਤ ਕਤ ਟੇਢੇ ਟੇਢੇ ਟੇਢੇ ॥ ਅਸਤ ਚਰਮ ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਮੂੰਦੇ ਦੁਰਗੰਧ ਹੀ ਕੇ ਬੇਢੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੨੪]-੪

ਅਰਥ:- (ਹੋ ਐਵਾਣ ਜੀਵ!) ਕਿਉਂ ਆਕੜ ਆਕੜ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ? (ਕਿਉਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਾ ਚਿੱਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿਛਵਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਧੁਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?) ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਹੱਡੀਆਂ, ਚਮੜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇ, ਤੇ ਦੁਰਗੰਧ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੧। ਰਹਾਉ।

੧੭੫= ਮਨ ਕਹ ਅਹੰਕਾਰਿ ਅਫਾਰਾ ॥ ਦੁਰਗੰਧ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਅਪਾਵਨ ਭਤਿਰਿ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਛਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੫੩੦]-੧੧

ਅਰਥ:-ਹੋ ਮਨ! (ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਨਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਗੱਦੀ ਸਾਜ ਲਈ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੂੰ ਕਈ ਚੇਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਰੀ ਮੁਰੀਦਾ ਵਾਲਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਬਣਾ ਲਈ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾਮਣਾਂ ਖੱਟ ਲਿਆ, ਇਹ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਹੀ ਉਬਲੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੇ

ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ) ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਫਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ? (ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਸੁਧੀ) ਬਦ-ਬੋ ਤੇ ਗੰਦ ਹੀ ਗੰਦ ਹੈ, ਤੇ, ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਹੈ ਵੀ ਨਾਸਵੰਤ (ਤੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਆਹ ਦੀ ਮੁੱਠ ਹੀ ਹੈ) ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:--

ਸਭ ਸਰੀਰ ਅਕਾਰਥੇ ਅਤਿ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹੀ ।
ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ ਮਿਸਟਾਨ ਪਾਨ ਹੁਇ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕਸੂਤ੍ਰ ਇਵੇਹੀ ।
ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਵਿਗੜਦੇ, ਪਾਨ ਕਪੂਰ ਕੁਸੰਗ ਸਨੇਹੀ ।
ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਅਰਗਜਾ ਹੁਇ ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਹਰੇਹੀ ।
ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਮਾਵਦੇ ਪਤਿਸਾਹ ਖਹਿ ਮੁਏ ਸਭੇਹੀ ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਰਣਿ ਵਿਣੁ ਨਿਹਫਲੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹ ਇਵੇਹੀ ।
ਚਰਣ ਸਰਣਿ ਮਸਕੀਨੀ ਜੇਹੀ ॥ ੧੪ ॥ [ਵਾਰ-੨੩]

ਅਰਥ:--ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨਿਸਫਲ ਹਨ, ਵਡੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ (ਇਕ) ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਹੈ । ਬਹੁਤੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਮਿਠੇ ਸ਼ਰਬਤ (ਇਸ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ) ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਭੈੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪੱਟ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ) ਗੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਨਾਂ ਦੇ ਬੀੜੇ (ਦੇਹ ਦੇ) ਕੁਸੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਕਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ) ਚੋਆ, ਚੰਦਨ, ਅਰਗਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵੀ (ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਛੁਹ ਕੇ) ਦੁਰਗੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਰਾਜੇ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਹੀ (ਹਉਮੈ ਨਾਲ) ਆਪੋ ਵਿਚ ਖਹਿ ਖਹਿ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ । ਸਾਧ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਿਹਫਲ ਹੈ । (ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਰੂਪ --) ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਸਰਣ ਨੈ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬੀ (ਫੜੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ) ਜਿਹੀ ਸਫਲਤਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ) ।

ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਡੇਰੇ ਸਿਰਜ ਲੈਣੇ, ਹੱਡ ਭੰਨ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਦੇ ਦੁਖੋਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਾਇਆ ਠੱਗਣ ਲਈ ਗੱਦੀਆਂ ਚਾਢ੍ਹ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ, ਅਥਵਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਚਲਾ ਲੈਣੀਆਂ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣੀ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਕਿੱਤਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ । ਅਜੇਹੇ ਧਰਮ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ । ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਵੱਟੇ ਬਿਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ--**ਅੰਤਰਿ ਬਿਖੁ ਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਾਧਾ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੈ ॥ ੨ ॥** ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਥਵਾ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਉਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਥਾਂ ਦੂਜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਅਜੇਹੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤਾਂ ਅਥਵਾ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇਹਧਾਰੀ-ਧਰਮ-ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪਹਿਨਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ:---

੧੭੬= **ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਣਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਪੈਨੁਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਪਿਆਰੁ ॥**

ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਰਾਤੇ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰੁ ॥ ੫ ॥ [੧੩੪੬]-ਅਸਟ-੨-੭-੨-੯

ਅਰਥ:--ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਪਦਾਰਥ) ਖਾਣਾ ਹੰਢਾਉਣਾ (ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ) ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ (ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ) ਹੈ । (ਜਿਵੇਂ) ਵਿਸਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਉਸ ਗੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਤਿਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ) ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ) ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ੫ ।

ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੋ : ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਡੋਰਾਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਵਡੀ ਕੁਟਲਤਾ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾੜਾ ਭੋਜਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ--(ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਤਨੁ ਗਡਿਆ ਬੁਕਾ ਪਈਆ ਤਿਤੁ '॥) ਪਾਪੀ ਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭਾਂਵੇਂ ਮੂੰਹ ਰਸਤੇ ਪਰਤ ਆਵੇ ਤੇ ਭਾਂਵੇਂ ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ, ਲੋਕ ਬੂ ਬੂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਖੁਰਾਕ ਠੀਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਵਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੋਗ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ, ਉਹੀ ਖੁਰਾਕ ਉਸ ਲਈ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਭੋਜਨ ਉਸ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ।--**ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਦਿਤੋਨ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਹੇ ॥** ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ (ਸਿਵਾਏ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਹਕੀਮਾਂ, ਵੈਦਾਂ ਆਦਿ ਦੇ) ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿੰਦਨ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਖਾਣ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇਣਾ, ਫੋਕੇ ਹੰਕਾਰ ਗ੍ਰਸੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ । ਭੋਜਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਜਿਥੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਣੀ ਅਸੰਭਵ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ ।

28= **ਅਸੰਖ ਗਲਵਦ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, **ਡੋਰਾ-ਵਦ** ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ (ਮਨੁਮੁਖੀ ਵਿਚਾਰ) ਅਸਾਂ ਉੱਪਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਆਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ ਜਿਹੜੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ-ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ :--

ਡਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਸੰਥਯਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੯੩ ਸਫੇ ਤੇ--ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ - - - ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੮॥ ਸਾਰੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਰਲਵੇਂ ਅਰਥ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

ਅਰਥ:--(ਬਦੀ ਵਲ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ) ਅਣਗਿਣਤ ਮੂਰਖ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ (ਮੂਰਖ) ਤੇ ਘੋਰ (ਮੂਰਖ) ਹਨ (ਭਾਵ, ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ) । ਅਣਗਿਣਤ ਚੋਰ ਹਨ (ਅਤੇ ਕਈ

ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿਰੁਧ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲੇ (ਮਲਭਖੀ) ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਜ਼ੋਰ (ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਜਬਰੀ) ਹਕੂਮਤ ਕਰ ਕੇ (ਅੰਤ ਮਰ) ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਗਲੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਹਤਿਆਰੇ ਹਨ ਜੋ) ਹੱਤਯਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਗਲ ਕੱਪਣ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ)। ਅਣਗਿਣਤ (ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪਾਪੀ ਹਨ ਜੋ ਪਾਪ (ਗੁਨਾਹ) ਕਰਦੇ ਹੀ (ਮਰ) ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ (ਬੁਠ ਵਿਚ ਰਚੇ ਹੋਏ) ਬੁਠੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਬੁਠ (ਦੇ ਫੇਰਾਂ) ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਘੁਮਯਾਣੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਮਲੇਛ ਹਨ ਗੰਦ ਬਕਦੇ (ਗੰਦ) ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਜੋ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ) ਭਾਰ (ਆਪਣੇ) ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ। (ਇਹ ਨੀਚ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ) ਵਿਚਾਰ ਨੀਵਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ" ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ੮੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਅਰਥ ਹੋਰ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਮੂਰਖ -- -ਤੋਂ -- -ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥ ਤਕ:-

ਅਰਥ:- (ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਵਿਚ) ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਚੋਰ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਾਇਆ ਮਾਲ (ਚੁਰਾ ਚੁਰਾ ਕੇ) ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ (ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ) ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਖੁਨੀ ਮਨੁੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੱਲ ਵੱਢ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਪਾਪੀ ਮਨੁੱਖ ਪਾਪ ਕਮਾ ਕੇ (ਆਖਰ) ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬੁਠ ਬੋਲਣ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਬੁਠ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਮਲ (ਭਾਵ, ਅਖਾਜ) ਹੀ ਖਾਣੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਿੰਦਕ (ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਕੇ) ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ (ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ) ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। (ਹੋ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਜੀਵ ਕਈ ਹੋਰ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਾਂ? ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਾ ਤਾਂ ਏਹ (ਉਪਰਲੀ ਤੁੱਛ ਜਿਹੀ) ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿ: ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਜਪੁ ਤੇ ਓਹਦੇ ਪੱਖ" ਦੇ ੩੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

ਪਰ ਜਗਤ ਨਿਰਾ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਹੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੰਦੇ ਤੋਂ ਮੰਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਚੋਰ ਹਨ ਜੋ ਪਰਾਇਆ ਮਾਲ ਚੁਰਾ ਚੁਰਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਵਧੀਕੀ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਖੁਨੀ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਗਲੇ ਵੱਢ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਪਾਪੀ ਮਨੁੱਖ ਪਾਪ ਕਮਾ ਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬੁਠ ਬੋਲਣ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਬੁਠ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਮਲ, ਅਖਾਜ ਹੀ ਖਾਣੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਕਈ ਹੋਰ ਕੁਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹਨ।

ਡੋਰਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਨਾ ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਸ-ਭੱਖੀ ਮਲੇਛ ਹੀ ਕਿਤੇ ਦਿਸਿਆ ਹੈ। ਮਾਸ-ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪੰਥਕ-ਸੇਵਾ ਮੰਨ ਬੈਠਿਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਡੋਰਾ-ਵਾਦੀਆਂ ਨੇ "ਗਲਵਦ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ" ਦੇ ਅਰਥ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਢ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ "ਗਲਵਦ" ਦੇ ਅਰਥ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਤਿਆਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਆਉ ਹੁਣ ਇੱਕ ਉਸ ਡੋਰੇਦਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈਏ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਡੋਰੇ ਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਚਿੱਟਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਨਿਰਾ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੂਗੋਲਕ ਗਿਆਨ ਵਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਹੈ। ਕਈ ਜਬਾਨਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ। ਡੋਰਾ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਡੋਰੇ ਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਅਪਣਾ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਥਾਪਿਆ।

ਓਸੇ ਰਜਨੀਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ "ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ" ਦੇ ੨੦੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

ਅਸੀਖ ਮੂਰਖ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਖ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਚੋਰ ਹਨ, ਹਰਾਮ ਖੋਰ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਅਜੇਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਗਲੇ ਵਢਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਤਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦੇ। ਅਸੀਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਬੁਠੇ ਆਪਣੇ ਬੁਠ ਚ ਹੀ ਡੋਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਖ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਮੱਲ ਹੀ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਕਰਕੇ ਟੁਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਆਰਥੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ-ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ।

ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :-

(੧) ਹਤਿਆ ਪਦ ਨਾਲ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਉੜੀ ਵਰਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(੨) ਪ੍ਰਾਣਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿਸ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਵਾਲੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਭਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(੩) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਭੋਜਨ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਗੰਦਾ, ਮਾੜਾ, ਅਥਵਾ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਉਹੀ ਪਦਾਰਥ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ "ਮਲ" ਜਾਂ "ਮੈਲ" ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

(੪) ਕਿਸੇ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਕਥਿਤ ਮੰਦੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਖਾਣ ਕਾਰਨ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ "ਮਲੇਛ" ਜਾਂ "ਮਲ-ਭਖੀ" ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਉੜੀ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ :-

- ੧੭੭= ੧) ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮ ਖੋਰ ॥
੨) ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ ॥ ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥
੩) ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰ ਜਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਭੁੜਿਆਰ ਭੁੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥
੪) ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ, ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥

੧) ਅਜੇਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹਨ । ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਪਰਾਇਆ ਧੰਨ ਖਾਂਡੇ ਹਨ (ਮਾਨੋ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । (ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਰਾਏ ਧਨ ਅਥਵਾ ਪਰਾਏ ਹਕ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ)

੨) ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਜਾਬਰ ਹਾਕਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਨਿਤਾਣੀ ਪਰਜਾ ਤੇ ਘੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਖੋਰ, ਵਢੀ ਖੋਰ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕਰ (ਟੈਕਸ) ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦਈ ਹਾਕਮ ਬਾਰੇ ਕਹਾਵਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਢੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਹਲਾਲ ਕਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਲਮ-ਰੂਪ ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਦਿ । ਅਜੇਹੀਆਂ ਕਹਾਵਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਬਰਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ । ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਲਈ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿੰਤੂ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਕੇਵਲ ਗਲ ਵੱਢਣ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਗਲ ਘੁਟਣ ਨਾਲ, ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬਣ ਨਾਲ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਫਾਹੇ ਟੰਗ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਬੰਬ, ਗੋਲੀ ਆਦਿ ਮਾਰ ਅਥਵਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗੈਸ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਘਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਦਾਸ ਦੀ ਤੁਛ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਖਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸਚਾਈ ਵਲੋਂ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਹਤਿਆ' ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, 'ਹਤਿਆਰ' ਪਦ ਜ਼ਰੂਰ 'ਆਇਆ' ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਾਤਲ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ-ਸੰਤ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਲਈ ਹੈ-- " ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ ॥ - - - ੩ ॥ " (ਸੁਖਮਨੀ-੧੩)

੩) ਹਿੰਦ, ਬੁੱਧ, ਇਸਲਾਮ ਅਥਵਾ ਈਸਾਈ ਆਦਿ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਾਪ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਵੀ ਕੋਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੰਤ-ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਨਾ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕੀ । ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਪ-ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਈਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਆਖਿਆਂ, ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਭਾਰਤੀ ਜੰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹੀ ਕੌਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਿ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੌਮ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ, " ਖਾਲਸਾ, ਉੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਰ-ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਹੈ " ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਪਾਪ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਦੁਖਾਉਣ ਦਾ ਹੈ--ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ, ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀਦਾ ॥ ੧੩੦ ॥ (੧੩੮੪) ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ, ਤੀਸਰੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆਂ--ਅਨੇਕਾਂ ਅਜੇਹੇ ਹਨ ਜੋ ਖਾਲਕ ਦੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ, (ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ) ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ, ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ (ਝੂਠੇ) ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਖੱਜਲ ਹੁੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।

੪) ਕੀ 'ਮਲੇਛ' ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ, ਭਾਵ, ਚੀਨੀਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ, ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਮਲੇਛ' ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮਲੇਛ ਪਦ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ 'ਮਲੇਛ' ਪਦ ਉਥੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਥਵਾ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ-- ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ--(ੳ) ਮਲੇਛ ਧਾਨ ਲੈ ਪੂਜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ ॥ (੪੭੨) ਵਾਰ-੧੬ (ਅ) ਖੜੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥ [੬੬੨]-੧-੬-੮੮ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ 'ਮਲੇਛ' ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਸ ਪਾਪੀ ਨੇ ਬਾਲਕ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖੁਆ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, (ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ) ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਉਸ ਨੀਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮਲੇਛ' ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

੧੭੮/੩= ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ ॥ ਦੁਸਟ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੂਆ ਹੋਇ ਕੈ ਸੂਲ ॥ ੧ ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਆਪਿ ॥ ਪਾਪੀ ਮੂਆ ਗੁਰ ਪਰਤਾਪਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ॥ ਅਪਣਾ ਖਸਮੁ ਜਨਿ ਆਪਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਇਆਣਾ ਪਾਪੀ ਓਹੁ ਆਪਿ ਪਚਾਇਆ ॥ ੨ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਕਾ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਮਾਥਾ ਈਹਾ ਉਹਾ ਕਾਲਾ ॥ ੩ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪਰਮੇਸਰਿ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਮਲੇਛੁ ਪਾਪੀ ਪਚਿਆ ਭਇਆ ਨਿਰਾਸੁ ॥ ੪ ॥ [੧੧੩੭]-੯

ਸਿਧ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਲੇਛ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ

ਵਿਚ ' ਮਲ ' ' ਮੈਲ ' ' ਜਾਂ ' ਮਲੀਨ ' ਪਦ ਵੀ (੧) ਨਿੰਦਾ ਲਈ (੨) ਹਉਮੈ ਲਈ (੩) ਦੁਰਮਤਿ ਲਈ (੪) ਨਾਮ ਬਿਹੁਣੇ ਲਈ (੫) ਲੋਭੀ ਲਈ (੬) ਕੁਝ ਭਾਵ ਝੂਠ ਆਦਿ ਲਈ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ । ਮਨੁਖੀ ਅਹਾਰ ਅਥਵਾ ਭੋਜਨ ਲਈ ਮਲ-ਭੱਖ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਅਜੇਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਣ-ਮਾਤ੍ਰ ਕੁਝ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:--

੧੨੪/੧= ਮ: ੩ ॥ ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਭਗਉਤੀ ਕਹਾਏ ॥ ਪਾਖੰਡਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਏ ॥
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਲਾਏ ॥ ਬਾਹਰਿ ਮਲੁ ਧੋਵੈ ਮਨ ਕੀ ਜੂਠਿ ਨਾ ਜਾਏ ॥ -੩ ॥ [੮੮]-ਵਾ-

੧੪

੧੭੯/੨= ਕਾਇਆ ਕੁਸੁਧ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਲਾਈ ॥ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਹਿ ਤਾ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਸਬਦਿ ਧੋਪੈ ਤਾ ਹਛੀ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੈਲੀ ਮੂਲਿ ਨ ਹੋਈ ਹੇ ॥ ੧੦ ॥ [੧੦੪੫]-੨

੧੮੦/੩= ਹਮਰਾ ਚਿਤੁ ਲੁਭਤ ਮੋਹਿ ਬਿਖਿਆ, ਬਹੁ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰਾ ॥
ਤੁਮਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਨ ਸਕਹ ਪ੍ਰਭ, ਹਮ ਕਿਉਕਰਿ ਮੁਗਧ ਤਰਾ ॥ ੧ ॥ [੭੯੯]-੩

੧੮੧/੪ ਸੋਈ ਮਲੀਨੁ ਦੀਨੁ ਹੀਨੁ ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥
ਕਰਨੈਹਾਰੁ ਨ ਬੁਝਈ ਆਪੁ ਗਨੈ ਬਿਗਾਨਾ ॥ ੧ ॥ [੮੧੩]-੨੦-੫੦

੧੮੨/੫ ਆਤਮਾ ਦੇਉ ਪੁਜੀਐ, ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ਆਤਮੇ ਨੋ ਆਤਮੇ ਦੀ ਪਰਤੀਤਿ ਹੋਇ, ਤਾ ਘਰ
ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਇ ॥ ਆਤਮਾ ਅਡੋਲੁ ਨ ਡੋਲਈ, ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਇ ਸੁਭਾਇ ॥ ਗੁਰ ਵਿਣੁ ਸਹਜੁ ਨ
ਆਵਈ, ਲੋਭੁ ਮੈਲੁ ਨ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ, ਸਭ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ
ਨਾਇ ॥ ਸਚੇ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ, ਮਲ ਲਾਗੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥ ਧੋਤੀ ਮੂਲਿ ਨ ਉਤਰੈ, ਜੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ
ਨਾਇ ॥ ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰੀ, ਸਭੁ ਦੁਖੇ ਦੁਖੁ ਕਮਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਮੈਲਾ ਉਜਲੁ ਤਾ ਥੀਐ, ਜਾ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥ [੮੭]-ਵਾਰ-੧੨

੧੮੩/੬ ਏਹ ਕੂੜੈ ਕੀ ਮਲੁ ਕਿਉ ਉਤਰੈ ਕੋਈ ਕਢਹੁ ਇਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਏ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਕਟਣਹਾਰੁ ॥ - - - ੨ ॥ [੯੫੦]-ਵਾਰ-੧੦

ਰਿਸ਼ਵਤ, ਠੱਗੀ, ਚੋਰੀ, ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਲ-ਧੰਨ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਵੀ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣਾ, ਜਾਂ ਮੈਲ ਖਾਣਾ, ਅਸਾਂ ਪਿਛੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ । ਸੋ ਮਲੇਛ ਭਖ ਖਾਹਿ ਦਾ ਅਰਥ ' ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਲਭਖੀ ਮਲੇਛ ' ਕਰਨੇ ਮਨਮਤ ਹੈ, ਡੇਰਾਵਾਦੀ-ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਮਲ ਭੱਖ ਕਹਿਣਾ ਮਨੁਖਤਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ । ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਮਲੀਨ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਜੂਆਂ ਭਰਿਆ, ਗੰਦਾ, ਘਿਰਣਤ ਜੁੱਲਾ ਪਾਇਆ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਿਚਲੀ ਮੈਲ ਲਈ (ਪਿੰਡੀ ਥਾਂਈਂ ਵਿਸਟਾ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਤ) ' ਗੁੰਹ ' ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ:--

੧੮੪/੭ ਮਲੁ ਜੂਈ ਭਰਿਆ ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਖਿਧੋਲੜਾ ਤਿਨਿ ਵੇਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੈ ਨੋ ਪਾਇਆ ॥ ਪਾਸਿ ਨ ਦੇਈ ਕੋਈ
ਬਹਣਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਗੁਹੁ ਪਤਿ ਸਗਵੀ ਮਲੁ ਲਾਇ ਮਨਮੁਖੁ ਆਇਆ ॥ - - - ੧ ॥ [੩੦੬]-ਵਾਰ-੧੨

ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆਈ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ--ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ-ਦੁਆਰੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ, ਦਾਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੂਝ ਹੈ । ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਇਕ ਸੁਨੱਖਾ ਨੌਜਵਾਨ ਆਇਆ । ਸਿਰੋਂ ਮੋਨਾ ਸੀ । ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾ ਕੇ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਸੀਕਾ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ । ਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਗਭਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ-- ' ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ' । ਦਾਸ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੰਦ ਦਾ ਭਾਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ, ਆਪਣੇ ਢਿੱਡਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਉਹ ਗੰਦੀ ਸੜਾਂਦ ਨੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਸਾਡੇ ਢਿੱਡਾਂ ਵਿਚਲੇ ਜਿਸ ਬਦਬੋਦਾਰ ਗੰਦ ਦੀ ਭੜਾਸ ਵੀ, ਦੀਵਾਨ-ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਔਖਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ (ਗੰਦ) ' ਮਾਸ ' ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਖਰੀਦਣ ਗਏ, ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਸਾਡੇ ਢਿੱਡਾਂ ਵਿਚਲਾ ਗੰਦ ਵੀ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਗੋਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਖਲੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ' ਬਸ ਏਨੀ ਸੁਣਨੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਤਿ ਸਿਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਉਹ ਭਲੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਗਭਰੂ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਦੋਬਾਰਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਸਮੇਤ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਭੋਜਨ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਦੁਰਗੰਧਤ ਮੈਲ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਖਾ ਸਕਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਰਕ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਅਗਲੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਰਬ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ, ਰਾਜਿਆ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ ਫਿਟਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ,

ਸੁਆਦਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖਾਧੇ ਛਤੀ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਭੋਜਨ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਪੇਟ ਦੀ ਮੈਲ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ:--

੧੮੫= ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਕਹਾਇਦੇ, ਕੋ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਈ ॥ ਗੜ੍ਹ ਮੰਦਰ ਗਚ ਗੀਰੀਆ, ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ਸੋਇਨ
ਸਾਖਤਿ ਪਉਣ ਵੇਗ, ਪ੍ਰਿਯੁ ਪ੍ਰਿਯੁ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਕਾਰ ਕਰਹਿ, ਬਹੁ ਮੈਲੁ ਵਧਾਈ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋ ਦੇਵੈ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣਨੀ, ਮਨਮੁਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ੨੩ ॥ [੧੨੪੬]

29= ਮਨੁੱਖੀ ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ

੧੮੬/੧= ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣੀਐ ਸਾਲੋਣੇ ॥ ਖਟ ਤੁਰਸੀ ਮੁਖਿ
ਬੋਲਣਾ ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ ॥ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਉ ਏਕੁ ਜਾ
ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ੧ ॥ ਬਾਬਾ, ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥
ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੬]-੭

ਅਰਥ:--ਜੇ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਰਚ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ (ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਮਿੱਠੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਸਮਝੋ। ਜੇ ਸੁਰਤਿ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੂਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣੋ। ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨਾਂ ਖੱਟੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣੋ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਮਸਾਲੇ ਸਮਝੋ ਜਾਣੋ। ਵਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕ-ਰਸ ਪ੍ਰੇਮ ਛੱਤੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਲੇ ਭੋਜਨ ਹਨ। (ਪਰ ਇਹ ਉੱਚੀ ਦਾਤਿ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ) ਜਿਸ ਉਤੇ (ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰ ਦੀ) ਨਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧। (ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗਲ) ਹੋਰ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਭੱਜਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਖੁਆਰ ਹੋਈ ਦਾ ਹੈ। ਰਹਾਉ। (ਇਸ ਨੀਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਸਲਾ ਹੈ)

ਬੜੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਸੁੱਚਮ ਵਾਲੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਭੋਜਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ:--

੧੮੭/੨= ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰ ॥ ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
ਗੰਗਾ ਕਾ ਉਦਕੁ ਕਰੰਤੋ ਕੀ ਆਗਿ ॥ ਗਰੁੜਾ ਖਾਣਾ ਦੁਧ ਸਿਉ ਗਾਡਿ ॥ ੧ ॥
ਰੇ ਮਨ ਲੇਖੇ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਇ ॥ ਜਾਮਿ ਨ ਭੀਜੈ ਸਾਚ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੧੬੮]-੩

ਅਰਥ:--(ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ) ਸੋਨੇ ਦਾ ਚੌਂਕ (ਤਿਆਰ ਕਰੇ), ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੀ (ਉਸ ਵਿਚ) ਭਾਂਡੇ ਵਰਤੇ, (ਚਉਕੇ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ) ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ (ਪਾਏ) (ਤੇ ਸੁੱਚ ਵਾਸਤੇ) ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕਈ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਖਿਲਾਰ ਖਿਲਾਰੇ, (ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਉਹ) ਗੰਗਾ ਦਾ (ਪਵਿੱਤ੍ਰ) ਜਲ ਲਿਆਵੇ, ਤੇ ਆਣ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਅੱਗ (ਤਿਆਰ ਕਰ), ਜੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਰਿੱਝੇ ਹੋਏ ਚਾਵਲਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰੇ। ੧। (ਤਾਂ ਵੀ) ਹੇ ਮਨ! ਅਜੇਹੀ ਸੁੱਚ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਡੰਬਰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ (ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉੱਦਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ)। ੧। ਰਹਾਉ।

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਜਿੰਦਗੀ-ਰੋ ਨੂੰ ਚਲਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਓਨਾ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ:--

੧੮੮/੩= ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਈ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ਓਨੀਓਮੰਦੇ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ
ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥ ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਬਖਸੀਸੀ ਅਗਲਾ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਚੜਹਿ ਸਵਾਇਆ ॥ ਵਡਿਆਈ ਵਡਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥ [੪੬੬]

ਅਰਥ:--ਜਿਹੜੇ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਇਕ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ, (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਦੇ ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਭਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਬਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਰੂਪ ਜੰਜੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਥੋੜਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜਾ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਚਸਕੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਬਾਹ ਵਾਸਤੇ ਹੈ)। "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਬੜੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਸਦਾ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈਂ" -- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਚੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ:--

੧੮੯/੪ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਭੋਜਨੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਸਰੀਰਾ ॥ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸਦ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ ॥
ਜੰਮੇ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ, ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ ॥ ੨ ॥ [੧੧੭੪]-੯

ਅਰਥ:--ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਬਿਰਹਿ-ਨਾਮ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ) ਖੁਰਾਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ (-ਹਿਰਦਾ) ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਡੂੰਘੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਹਰੀ, ਸਦਾ (ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ) ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸੱਚੇ ਬਿਰਹਿ-ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੨।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਹੰਡਾਉਣ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿਣਾ ਫਿਟਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖ, ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਜਾਂਦੀ ਗੁਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:--

੧੯੦/੫ ਪ੍ਰਿਯੁ ਪ੍ਰਿਯੁ ਖਾਇਆ ਪ੍ਰਿਯੁ ਪ੍ਰਿਯੁ ਸੋਇਆ ਪ੍ਰਿਯੁ ਪ੍ਰਿਯੁ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗਿ ਚੜਾਇਆ ॥
ਪ੍ਰਿਯੁ ਸਰੀਰੁ, ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਿਉ, ਜਿਤੁ ਹੁਣਿ ਖਸਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਪਉੜੀ ਛੁੜਕੀ ਫਿਰਿ ਹਾਥਿ ਨ ਆਵੈ, ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੧ ॥ [੭੯੬]-੧

ਅਰਥ:-ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਖਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ ਹੈ, (ਨੱਕ ਕੰਨ ਅੱਖਾਂ ਆਦਿਕ ਇਸ ਸਾਰੇ) ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ ਹੈ। (ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ) ਖਾਣਾ ਫਿਟਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ, ਸੌਣਾ (ਸੁਖ-ਆਰਾਮ) ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣਾ ਵੀ ਫਿਟਕਾਰ-ਜੋਗ ਹੈ। (ਹੋ ਭਾਈ ! ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪਉੜੀ ਹੈ) ਜੇ ਇਹ ਪਉੜੀ (ਹੱਥ) ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਜੀਵਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਆਤਮਕ ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੀ ਉਚੇਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਤੁਕ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣਾ ਕੀ ਹੈ--ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ :-

੧੯੧/੬ ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਗੁਪਾਲ ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ ॥ ੧ ॥ [੫੫੪]-੧

ਅਰਥ:-ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੀਭ ਹਰੀ ਨੂੰ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ (ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ) ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ੨।

ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ-ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪੰਜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਦਾੜੇ, ਉਸ ਅਦੁਤੀ

ਪਾਲਣ-ਹਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ :-

੧੯੨/੭= ਜਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਪੈਨੈ ਖਾਇ ॥ ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਆਲਸੁ ਕਿਉ ਬਨੈ ਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਖਸਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਆਨ ਕੰਮਿ ਲਾਗਹਿ ॥ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਰਤਨ ਤਿਆਗਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ ਲਾਗਤ ਅਨ ਲੋਭਾ ॥ ਦਾਸ ਸਲਾਮ ਕਰਤ ਕਤ ਸੋਭਾ ॥ ੨ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਖਾਵਹਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ॥ ਜਿਨਿ ਦੀਏ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਨਹਿ ਸੁਆਨ ॥ ੩ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਬਖਸਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ੪ ॥ [੧੯੫]-੭੬-੧੪੫

ਅਰਥ:-(ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ) ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ (ਦੀ ਯਾਦ) ਭੁਲਾ ਕੇ ਹੋਰ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਕਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵੱਟੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ਉਹ ਰਤਨ ਤਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਉਡੀ ਸਾਂਭਦੇ ਹਨ)। ੧। ਰਹਾਉ। ਹੇ ਮਾਂ ! ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ (ਅੰਨ) ਮਨੁੱਖ ਖਾਂਦਾ ਹੈ (ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕੱਪੜਾ ਮਨੁੱਖ) ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਲੋਂ ਆਲਸ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫਬਦਾ ਨਹੀਂ। ੧। ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ (ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ) ਲੋਭ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆਂ (ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ) ਦਾਸੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ੨। ਕੁੱਤੇ (ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ) ਸੁਆਦਲੇ ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਖਾਣੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੇ (ਇਹ ਪਦਾਰਥ) ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ-ਪਛਾਣਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ੩। (ਗਰਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹੇ ਮਨੁੱਖ ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਹ ਆਖ) ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਨਾ-ਸੁਕਰੇ (ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ) ਹਾਂ। ਹੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲੈ। ੪।

੧੯੩/੮= ਜਹਾ ਪਠਾਵਹੁ ਤਹ ਤਹ ਜਾਈ ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਸਦਾ ਚੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਸਾਈ ॥ ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤੁਮਰਾ ਦੀਆ ਪੈਨਉ ਖਾਈ ॥ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਭ ਸੁਖੀ ਵਲਾਈ ॥ ੨ ॥ ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰਿ ਤੁਝੇ ਧਿਆਈ ॥ ਤੁਮਰੈ ਲਵੈ ਨ ਕੋਉ ਲਾਈ ॥ ੩ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਤ ਇਵੈ ਧਿਆਈ ॥ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਸੰਤਹ ਲਗਿ ਪਾਈ ॥ ੪ ॥ [੩੮੬]-੯-੬੦

੧੯੪/੯= ਨੇੜਾ ਹੈ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਿਅਹੁ ਨਿਤ ਸਾਰੇ ਸਮੁਲੇ ॥ ਜੋ ਦੇਵੈ ਸੋ ਖਾਵਣਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਹੇ ॥ ੪

॥ [੪੮੯]-੧

੧੯੫/੧੦= ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਾ ਕੈ ਜੀਅ ਪਰਾਣ ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਣੁ ਸਭੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜੇਤਾ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ॥ ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸਭਿ ਰੂੜੀਆ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੪ ॥ [੧੬]-੫

੧੯੬/੧੧= ਜਨਮੇ ਕਾ ਫਲੁ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਾਂ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਭਾਉ ॥ ਪੈਧਾ ਖਾਧਾ ਬਾਇ ਹੈ ਜਾਂ ਮਨਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ॥ ਵੇਖਣੁ ਸੁਨਣਾ ਝੂਠੁ ਹੈ ਮੁਖਿ ਝੂਠਾ ਆਲਾਉ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥ ੧੧

॥ [੧੪੧੧]

੧੯੭/੧੨= ਜੀਉ ਪਾਇ ਪਿੰਡੁ ਜਿਨਿ ਸਾਜਿਆ ਦਿਤਾ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ॥

ਅਪਣੇ ਦਾਸ ਕੀ ਆਪਿ ਪੈਜ ਰਾਖੀ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ੨ ॥ ੧੬-੪੪ [੬੧੯]-੧੬-੪੪

ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪਹਿਨਣ ਖਾਣ :-

੧੯੮/੧੩= ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੀਵਨਾ ਜਿਤੁ ਮਨੁ ਆਘਾਵੈ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਵਨਾ ॥ ੧ ॥ ਖਾਵਨਾ ਜਿਤੁ ਭੂਖ ਨ ਲਾਗੈ ਸੰਤੋਖਿ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀਵਨਾ ॥ ੨ ॥ ਪੈਨਣਾ ਰਖੁ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਫਿਰਿ ਨਾਗੇ ਨਹੀ ਬੀਵਨਾ ॥ ੩ ॥ ਭੋਗਨਾ ਮਨ ਮਧੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਲੀਵਨਾ ॥ ੪ ॥ ਬਿਨੁ ਤਾਗੇ ਬਿਨੁ ਸੂਈ ਆਨੀ ਮਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਸੰਗਿ ਸੀਵਨਾ ॥ ੫ ॥ ਮਾਤਿਆ ਹਰਿ ਰਸ ਮਹਿ ਰਾਤੇ ਤਿਸੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਕਬਹੂ ਅਉਖੀਵਨਾ ॥ ੬ ॥ ਮਿਲਿਓ ਤਿਸੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨਾ ਪ੍ਰਭਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਜਿਸੁ ਦੀਵਨਾ ॥ ੭ ॥ ਸੁਖੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਰਣ ਸੰਤ ਧੋਇ ਪੀਵਨਾ ॥ ੮ ॥ [੧੦੧੯]-੩-੬

੧੯੯/੧੪= ਬਾਲੈ ਵਿਚਿ ਤੈ ਵਸਤੂ ਪਈਓ ਹਰਿ ਭੋਜਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੁ ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੀਐ ਪਾਈਐ ਮੋਖ
ਦੁਆਰੁ ॥ ਇਹੁ ਭੋਜਨੁ ਅਲਭੁ ਹੈ ਸੰਤਹੁ ਲਭੈ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਏਹੁ ਮੁਦਾਵਣੀ ਕਿਉ ਵਿਚਹੁ ਕਚੀਐ
ਸਦਾ ਰਖੀਐ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥ ਏਹੁ ਮੁਦਾਵਣੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਈ ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਧੀ ਭਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ
ਭੁਝਾਏ ਸੁ ਬੁਝਸੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਘਾਲਿ ॥ ੧ ॥ [੬੪੫]-ਵਾਰ-੮

੨੦੦/੧੫ ਰਜਿ ਰਜਿ ਭੋਜਨੁ ਖਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥ [੮੦੭]-੮-੨੬

੨੦੧/੧੬ ਖਾਤ ਖਰਚਤੁ ਨਿਬਹਤੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਅਖੁਟੁ ॥
ਪੂਰਨ ਭਈ ਸਮਗਰੀ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਝੂਟੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਆਰਾਧਨਾ ਹਰਿ ਨਿਧਿ ਆਪਾਰੁ ॥
ਧਰਮ ਅਰਥ ਅਰੁ ਕਾਮ ਮੋਖ, ਦੇਤੇ ਨਹੀ ਬਾਰ ॥ [੮੧੬]-੩੨-੬੨

੩੦= ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਜਾਂ ਚਸਕਾ

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ਅਥਵਾ ਰਸਾ ਕਸਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦ (ਰਸ) ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

੨੦੨/੧ ਸੁਆਦ ਲੁਭਤੁ, ਇਦ੍ਰੀ ਰਸ ਪ੍ਰੇਰਿਓ, ਮਦ ਰਸ ਲੈਤ ਬਿਕਾਰਿਓ ਰੇ ॥

ਕਰਮ ਭਾਗ, ਸੰਤਨ ਸੰਗਨੇ, ਕਾਸਟ ਲੋਹ ਉਧਾਰਿਓ ਰੇ ॥ ੩ ॥ [੩੩੫]-੧-੫-੫੬

ਅਰਥ:- (ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਕਰਕੇ) ਤੂੰ (ਦੁਨੀਆ ਦੇ) ਸੁਆਦਾਂ ਦਾ ਲੋਭੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਇੰਦ੍ਰੀ ਦੇ ਚਸਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ (ਜਾਗਦੇ) ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ-ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ (ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਉਂ) ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲੱਕੜੀ ਲੋਹੇ ਨੂੰ (ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦੀ ਹੈ । ੩ ।

੨੦੩/੨ ਏ ਮਨ ਮੇਰੇ ਬਾਵਲੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿ ਸਾਦੁ ਪਾਇ ॥

ਅਨ ਰਸਿ ਲਾਗਾ ਤੂੰ ਫਿਰਹਿ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੪੩੦]-੨੨-੧੫-੩੭

੨੦੪/੩ ਜੇਤਾ ਮੋਹੁ ਪਰੀਤਿ ਸੁਆਦੁ ॥ ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗੁ ॥

ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ ॥ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥ [੬੬੨]-੩-੫

੨੦੫/੪ ਸਾਦ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁੜੇ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ ਮਾਇ ॥ ਸੁਖ ਥੋੜੇ ਦੁਖ ਅਗਲੇ ਦੂਖੇ ਦੂਖਿ ਵਿਹਾਇ ॥ ੨ ॥ [੯੮੯]-

੧

੨੦ ੬/੫ ਤੀਰਥਿ ਤੇਜੁ ਨਿਵਾਰਿ ਨ ਨੁਤੇ, ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥

ਰਤਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗਿਆ ਜਤ ਕੋ ਤਤ ਹੀ ਆਇਆ ॥

ਬਿਸਟਾ ਕੀਟ ਭਏ ਉਤ ਹੀ ਤੇ, ਉਤ ਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਅਧਿਕ ਸੁਆਦ ਰੋਗ ਅਧਿਕਾਈ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਹਜੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥ [੧੨੫੫]-੩

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਚਸਕੇ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਯਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਇਆ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਵੇ ਸਭ ਫਿਟਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ ।

੩੧= ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ

ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਕਿ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਮਰ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰੋਣਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ । ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ । ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕੇਵਲ-ਮਾਤ੍ਰ ਹੋਂਦ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ, ਜਗਤ, ਅਥਵਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੌਣ ਮੰਨੇ ? ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਜੀਵ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਅਰਥਾਤ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੇਲ ਹੀ " ਜੀਵ " ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਰੀਰ ਸੱਭ ਕੁਝ ਹੈ । ਏਸੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਵੇਖਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜੀਵ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾ ਮੰਨਣਾ, ਅਤੇ ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਬੱਕਰਿਆਂ, ਕੁੱਕੜਾਂ ਬਟੇਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਸਮਝਣੀ ਜੀਵ ਲਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਨੱਸਦੇ ਟੱਪਦੇ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ-ਹੀਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰਕ, ਕਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਅਤੇ ਪਾਪ ਹੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, (ਸਧਾਰਨ) ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਈ, ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥

ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਵੀ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਦਾਣਿਆਂ, ਦੁਧ, ਦਹੀਂ, ਬਨਾਸਪਤੀ, ਲਕੜਾਂ ਗੋਹੇ ਆਦਿ

ਸਭ ਕਾਸੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਹੈ । ਜੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦਾ ਪਾਪ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਤਿਆਗਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ । ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੇਡ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ । ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਧ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸੇਤਰ ਅਤੇ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ " ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ " ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਣ, ਵਾਲਾ " ਮਨਮਤੀ ਦੁੱਚਰ " ਅਸੀਂ, ਪਿੱਛੇ ਰੱਦ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ । ਫਿਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਪਏ ਝਮੇਲੇ ਦਾ ਠੀਕ ਹੱਲ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕੇ ? ਕੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਮੰਨਣ-ਜੋਗ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰਤੂਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਅਜੇਹੇ ਸੰਕਿਆਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ-ਰੂਪ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ । ਪਰ ਸਾਡੀ ਤੰਗ-ਦਿਲੀ ਵਾਲੀ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਸੋਚ ਸਾਨੂੰ ਖੁਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਦਾ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਉਲਝਦੇ । ਆਉ ਸਾਰੇ ਸੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਲਈ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੂਪਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਓਟ ਲਈਏ ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਹੀ ਜੀਵ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਮਾਂ ਦੇ ਅਮਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਉਪਰੰਤ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਨਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਜਾਂ ਚੋਲਾ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--**ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ, ਨਦਰੀ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥** ਭਾਵ, ਜੀਵ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰੀ ਵਿਕਾਰ-ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਪਰਮ ਠੰਡ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

[* Foot Note : --ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਰਮ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ " ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਦ " ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ]

ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਜਾਂ ਚੋਲਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

੨੦੭/੧= **ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਾਏ ਸਾਧ ਸੰਗਾਏ ॥ ਕਤਹੂ ਨ ਜਾਏ ਘਰਹਿ ਬਸਾਏ ॥**

ਗੁਨ ਨਿਧਾਨੁ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਇਹ ਚੋਲੈ ॥ ੧ ॥ [੧੩੦੭]-੧-੪੬

ਪਦ ਅਰਥ:--ਸੰਜੋਗਿ--ਸੰਜੋਗਾਂ ਨੇ । ਸਾਧ ਸੰਗਾਏ--ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ । ਕਤਹੂ--ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪਾਸੇ । ਘਰਹਿ--ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ । ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ--ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਭੂ । ਇਹ ਚੋਲੈ--ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ।

੨੦੮/੨= **ਹਰਿ ਚੋਲੀ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ਕਵਿ ਪੈਥੀ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ॥ ਹਰਿ ਪਾਟੁ ਲਗਾ ਅਧਿਕਾਈ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ॥ ਕੋਈ ਬੂਝੈ ਬੂਝਣਹਾਰਾ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕੁ ਕਰਿ ॥ ਸੋ ਬੂਝੈ ਇਹੁ ਬਿਬੇਕੁ ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਸਤਿ ਹਰਿ ॥ ੧੧ ॥ [੬੪੬]**

ਅਰਥ:--(ਇਹ ਮਨੁੱਖ) ਸਰੀਰ, ਮਾਨੋ, ਚੋਲੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤੇ ਭਗਤੀ (-ਰੂਪ ਕਸੀਦਾ ਕੱਚ ਕੇ ਇਹ ਚੋਲੀ ਪਹਿਨਣ-ਜੋਗ ਬਣਦੀ ਹੈ । (ਇਸ ਚੋਲੀ ਨੂੰ) ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਣਗੀਆਂ ਦਾ ਹਰੀ-ਨਾਮ ਪੱਟ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ) ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਚਲਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਆਪ ਸਮਝਾਏ । ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ (ਸਿਮਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੨੦੯/੩ **ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਚੋਲਣਾ ਸਭ ਗਲਿ ਆਏ ਪਾਇ ॥ ਇਕਿ ਉਪਜਹਿ ਇਕਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਂਹਿ ਹੁਕਮੇ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਰੰਗੁ ਲਗਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿ ਭਵਾਈਅਨੁ ਕਰਣਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ੧੭ ॥ [੧੪੧੪]**

ਅਰਥ:--ਹੋ ਭਾਈ ! ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ (ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ) ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ-ਚੋਲਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਜੰਮਦੇ ਹਨ ਕਈ ਮਰਦੇ ਹਨ, (ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ) ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ । (ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵ ਦੀ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ (ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਦਾ) ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਮੋਹ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ (ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ) ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । (ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ) ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ੧੭ ।

੨੧੦/੪ **ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥**

ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੋਜੈ ਜਾਏ ॥ ੧ ॥ [੭੨੧]-੧-੩

ਅਰਥ:--ਜਿਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਇਸ ਸਰੀਰ (-ਚੋਲੇ) ਨੂੰ ਮਾਇਆ (ਦੇ ਮੋਹ) ਦੀ ਪਾਹ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭ (-ਜੀਭ ਦੇ ਚਸਕੇ) ਨਾਲ ਰੰਗ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਖਸਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ (ਜਿੰਦ ਦਾ) ਇਹ ਸਰੀਰ-ਚੋਲਾ (ਇਸ ਜੀਵਨ) ਖਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ੧ ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ **ਸਰੀਰ ਨੂੰ " ਕੱਪੜਾ " ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ** ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਨ ੧੫੨੧ ਵਿਚ ਜਦ ਐਮਨਾਂਬਾਦ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਏ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖਾ **ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜੇ** ਦੇ ਟੁੱਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ :--

ਸਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਨਕੁ ਗਾਵੈ ਮਾਸਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਆਖੁ ਮਸੋਲਾ ॥ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ
ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੋਲਾ ॥ ਸਚਾ ਸੋ ਸਹਿਬ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ, ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ ॥
ਕਾਇਆ ਕੱਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ॥ [੭੨੨]--੩-੫ (੨)

ਪਦਅਰਥ:--ਮਾਸਪੁਰੀ--ਉਹ ਸ਼ਹਰ ਜਿਥੇ ਮਨੁਖਾ ਮਾਸ ਥਾਂ ਥਾਂ ਖਿਲਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਛੇ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਚੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਸਨ, ਲੋਥਾਂ ਭਰਿਆ ਸ਼ਹਰ । ਆਖੁ--(ਹੋ ਭਾਈ ਲਲੇ ਤੂੰ ਵੀ) ਕਹੁ । ਮਸੋਲਾ--ਮਸਾਲਾ, ਅਸੂਲ ਦੀ ਗੱਲ, ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ । ਜਿਨਿ--ਜਿਸ (ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ) ਨੇ । ਰੰਗਿ--ਰੰਗ ਵਿਚ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ । ਰਵਾਈ--ਰਚਾਈ, ਪਰਵਿਰਤ ਕੀਤੀ । ਵਖਿ--ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ, ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ । ਇਕੋਲਾ--ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੋ ਕੇ । ਸਚਾ--ਸਦਾ-ਬਿਰ, ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਵਾਲਾ । ਤਪਾਵਸੁ--ਇਨਸਾਫ਼, ਮਿਆਂ । ਕਰੇਗੁ--ਕਰੇਗਾ, ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਾਇਆ ਕੱਪੜੁ--ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁ ਰੂਪ ਕੱਪੜਾ । ਟੁਕ ਟੁਕ--ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ।

[ਨੋਟ:--ਇਸ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਅੱਗੇ ੨੧੦ ਨੰਬਰ ਤੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ]

ਅਜੇਹੇ ਗੁਰੂ-ਫਰਮਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਚੋਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਵਿਸ਼ਟ ਆਤਮਾਂ ਲਗ ਪਗ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ । ਜੀਵ ਦੇ ਸੁਭ-ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਵਖੇਵੇਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । (ਪੜ੍ਹੋ ਲੇਖ, ਕਰਮ-ਫਲ, ਹੁਕਮ, ਭਾਣਾ ਅਤੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ--ਪ੍ਰਸਤਕ ' ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ) ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਚੋਲੇ ਅਥਵਾ ਦੇਹ-ਕੱਪੜੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਕਿ, ਕਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਸੁਭ ਜਾਂ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਬਿੱਪ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ-ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੮੪ ਲੱਖ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੮੪ ਲੱਖ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੰਤ ਹੈ । ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

(੧) ਅੰਡਜ ਖਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ-ਕੱਪੜੇ, ਭਾਵ ਅੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਛੀ, ਕਿਰਲੀਆਂ, ਗੋਹਾਂ, ਸੱਪ, ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ, ਪਾਣੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਛੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਸੰਸਾਰ, ਕੱਛੂ, ਆਦਿ ,

(੨) ਜੇਰਜ ਖਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ-ਚੋਲੇ, ਭਾਵ ਮਾਂ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਮਨੁੱਖ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ, ਪਾਣੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵੇਲ, ਸ਼ਾਰਕ ਅਤੇ ਡਾਲਫਨ (ਭਾਵ, ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ), ਸੀ ਲਾਇਨ (Sea lions), ਸੀਲਾਂ (Seals) ਆਦਿ

(੩) ਸੇਤਜ ਖਾਣੀ--ਭਾਵ ਪਉਣ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੂਆਂ, ਕਿਟਾਣੂ, ਬਕਟੇਰੀਆ ਆਦਿ- ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜੇ,

(੪) ਉਤਭਜ ਖਾਣੀ--ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਗਣ ਵਾਲੀ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਚੋਲੇ ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਸਤਕ ਦੇ ੭੭ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ--**ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥** ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਵੀ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚਲੇ ਰੁੱਖਾਂ, ਬੂਟਿਆਂ ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਪਤੰਗਿਆਂ ਅਦਿਕ, ਬੇਅੰਤ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੰਡਾ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਰੰਭਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗਾ-ਧੜੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣਾ ਇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਖੁਰਾਕ ਸੀ । ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਈ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਣਾ ਸਿਖਿਆ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੰਨ ਦਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਈ । ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਹੀ ਫਿਰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਜੀਵ-ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ (ਨਾਉਂ) ਦਿੱਤੇ । ਅੰਡਜ ਅਤੇ ਜੇਰਜ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ " **ਮਾਸ** " ਅਤੇ ਉਤਭਜ ਖਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ-ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ **ਲਕੜੀ, ਸਾਗ, ਘਾਹ, ਦਾਣੇ, ਬੀਜ** ਆਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨਾਂਅ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਲਈ । ਆਟਾ ਅਤੇ ਦਾਲ ਵੀ ਸਰੀਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਹੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਜੀਵ-ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪਾਪ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜੀਵ-ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜੇ " **ਮਾਸ** " ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਹੈ ਤਾਂ " **ਸਾਗ** " ਆਟਾ ਆਦਿ ਜੀਵ-ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ--" **ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ** " ਸਲੋਕ (੫੬/੧੫) ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆ ਪੁਛ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--**ਕਉਨੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣੁ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪ ਸਮਾਣੇ** - ? । ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਭਾਈ " **ਸਾਗ** " ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਵ ਕੀ ਹੈ ? ਅਤੇ " **ਮਾਸ** " ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਪ ਪਾਪ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ ? ਭਾਵ, ਸਾਗ ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਹੈ ਅਤੇ " **ਮਾਸ** " ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ ਚੋਲਾ ਹੀ ਹੈ । ਜੀਵ ਦਾ ਚੋਲਾ ਹੀ ਜੀਵ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ । **ਜੀਆਂ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਜੀਅ, ਖਾਣਾ ਏਹੁ ਕਰੋਇ ॥ ੧ ॥** [੯੫੫]-ਵਾ-੧੮ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਲੁਕਵੀਂ ਸੁਆਰਥ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਵਾਲੇ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਵਾਲੇ ਭਰਮ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀ ਵਾਸਤਾ ?

32= **ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ (ਮਨੁਖੀ-ਚੋਲਾ) ਦੁਰਲੱਭ**

ਜਦ ਜੀਵ ਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਜੀਆਂ ਦੇ ਦੇਹ-ਚੋਲੇ ਹੀ ਬਿਨਸਦੇ ਅਤੇ ਖਾਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧੇ ਜਾ ਸਕਦੇ । ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਦੂਜੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕੀਦਾ ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਉਸ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ । ਇਸ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ--**ਵੇਖੋ ਵਿਗਸੈ, ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ** ॥ (ਜਪੁ-੩੭) ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਜਿਨੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿੰਤੂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਇਹ " ਸੰਸਾਰ-ਰਚਨਾ-ਖੇਡ " ਵੀ ਇੱਕ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਬੱਝੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਨਾ " **ਹੁਕਮ** " ਹੈ। " ਨਾਥ " ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਕਣ ਕਣ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮ-ਰੂਪੀ **ਹੁਕਮ** ਵਿਚ ਨਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। " **ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ** " (ਜਪੁ-੨੯)। (ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਪੱਖ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੁਸਤਕ " ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ " ਵਿਚੋਂ " ਹੁਕਮ " ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੋ)

ਸੰਸਾਰ-ਖੇਡ ਵਿਚ ਜਿਨੇ ਜੀਵ-ਚੋਲੇ ਹੱਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪਰਮ-ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਸ਼-ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣਾ, ਦੋਬਾਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਵਿਚ ਲੀਣਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਜੀਵਾਤਮਾ ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਲੇ ਅਨੇਕ ਦੇਹ-ਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਹੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਚੋਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮ-ਆਤਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਸੇ ਮਨੁੱਖ-ਦੇਹ-ਘੋੜੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ-ਖੇਡ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਦੋਲਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਥਵਾ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰ-ਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ " ਨਿਜ-ਧਾਮ " ਉਸ " ਅਕਾਲਪੁਰਖ " ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਨੂੰ, ਅਪਾਰ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ, ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ, ਦੁਰਲੱਭ, ਅਨਮੋਲ ਹੀਰਾ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦੀ ਸੋਝੀ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ:-

੨੧੨/੧ **ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਇਕੁ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥ ਕਾਇਆ ਸਰੀਰੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ॥**

ਸਬਦਿ ਭੋਇ ਕੋਈ ਮਹਲੁ ਪਾਏ ਮਹਲੇ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਣਿਆ ॥ ੩ ॥ [੧੧੭]-੧੩-੧੪

ਅਰਥ:-(ਹੋ ਭਾਈ!) ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਨੇ (ਇਹ ਜਗਤ) ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਗੁਣ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਾਹੀਂ (ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦੀ) ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ (ਮਹਲ) ਵਿਚ ਟਿਕਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ॥ ੩ ॥

ਪਿਛਲੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਦ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ " ਹੀਸ " ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ :-

੨੧੩/੨ **ਕਾਇਆ ਹੰਸੁ ਸੰਜੋਗੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ ਵਿਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਉਪਾਇਆ ॥**

ਮੁਰਖੁ ਭੋਗੇ ਭੋਗੁ ਦੁਖ ਸਬਾਇਆ ॥ ਸੁਖਹੁ ਉਠੇ ਰੋਗੁ ਪਾਪ ਕਮਾਇਆ ॥ ਹਰਖਹੁ ਸੋਗੁ

ਵਿਜੋਗੁ ਉਪਾਇ ਖਪਾਇਆ ॥ ਮੂਰਖ ਗਣਤ ਗਣਾਇ, ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ

ਨਿਬੇੜੁ ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਗੁ, ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥ [੧੩੯]

ਅਰਥ:-ਸਰੀਰ ਤੇ ਜੀਵ (-ਆਤਮਾ) ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਮਿਥ ਕੇ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ-ਜਨਮ ਵਿਚ) ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਨੇ (ਸਰੀਰ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ) ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਹੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ) ਵਿਛੋੜੇ (ਦਾ ਨਿਯਮ ਵੀ) ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। (ਪਰਮ ਠੰਡ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸੀ, ਉੱਚ ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ) (ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ) ਮੂਰਖ ਜੀਵ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ (ਮੂਲ ਬਣਦਾ) ਹੈ। (ਭਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਪਾਪ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ (ਭੋਗਾਂ ਦੇ) ਸੁਖ ਤੋਂ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਭੋਗਾਂ ਦੀ) ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ (ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ) ਵਿਛੋੜਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਲੰਮਾ ਝੰਬੇਲਾ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

(ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, (ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਹ) ਝੰਬੇਲਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਗੇੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਲਈ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ) ਆਪਣੀ ਚਲਾਈ ਸਿਆਣਪ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥ ੪ ॥

੨੧੪/੩ **ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਪਾਇ ਮਾਨਸ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਵੈ ॥**

ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮਹਾ ਸੰਕਟ ਬਨ, ਤਾ ਸਿਉ ਰੁਚ ਉਪਜਾਵੈ ॥ ੧ ॥ [੨੨੦]-੬

ਅਰਥ:-(ਇਹ ਮਨ ਅਜੇਹਾ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ) ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਗੁਜ਼ਾਰ (-ਸਿਰਾਵੈ) ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਇਹ ਸੰਸਾਰ) ਜੰਗਲ (-ਬਨ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਨਕਾ-ਨਕ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, (ਤੇ ਮਨ) ਇਸ (ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਹੀ) ਪ੍ਰੇਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੧

ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ :-

੨੧੫/੪= **ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨੈ ਮੇਲਿ ਲੀਓ ॥**

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਲਿਜੁਗੁ, ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ, ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਹੀਓ ॥ ੪ ॥ [੩੮੨]-੮-੪੭

ਅਰਥ:-ਹੋ ਨਾਨਕ! ਮੈਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲਿਆ (ਲੋਕ ਕਲਿਜੁਗ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦੇ ਹਨ, ਪਰ) ਇਹ ਕਲਿਜੁਗ ਵੀ ਧੰਨ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ (ਭਾਵ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਿਆਂ) ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ (-ਹੀਓ) ਦਾ ਆਸਰਾ (-ਅਧਾਰ) ਬਣਿਆ ਰਹੇ । ੪ ।

ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ?

੨੧੬/੫ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਇਹੁ ਸਫਲ ਭਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕਰੀ ਮਇਆ ॥ ੪ ॥ [੩੮੭]-੧੫-੬੬

ਅਰਥ:-ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ (ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੀ) ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਤਨਾਂ ਵਰਗਾ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੪ । III,II.

ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਪਉੜੀ

੨੧੭/੬= ਲਖ ਚਉਸਾਰੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥ ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ, ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੨ ॥ [੧੦੭੫]-੧-੫

ਅਰਥ:-ਸਾਰੀਆਂ ਚੌਰਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ । ੧ ।

ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਘੋੜੀ

੨੧੮/੭ ਘੋੜੀ ਤੇਜਣਿ ਦੇਹ ਰਾਮਿ ਉਪਾਈਆ ਰਾਮ ॥ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ਸਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਤੁਖਾਈਆ ਰਾਮ ॥

ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ਸਾ ਧੰਨੁ ਸਾਬਾਸੈ ਧੁਰਿ ਪਾਇਆ ਕਿਰਤੁ ਜੜਦਾ ॥ ਚੜਿ ਦੇਹੜਿ ਘੋੜੀ

ਬਿਖਮੁ ਲਘਾਏ ਮਿਲੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ਪੂਰੈ ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਜਨਾ

ਜੰਵ ਆਈ । ਜਨ ਨਨਕ ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਮੰਗਲੁ ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਵਾਧਾਈ ॥ [੫੭੫]-੧-੫

ਅਰਥ:-ਹੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ-ਘੋੜੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ (ਕਿ ਇਸ ਘੋੜੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਸਫਰ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨਬੋੜੇ ਸੋ) ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਘੋੜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧੰਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਾਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ) ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਉੱਘੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸੋਹਣੀ ਕਾਇਆ-ਘੋੜੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ, (ਇਹ ਘੋੜੀ) ਔਖੇ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, (ਇਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ) ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲ । ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਜਿਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰਚਾ ਦਿੱਤਾ (ਜਿਸ ਜਿੰਦ-ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣ ਦਾ ਦੋ ਢੁਕਾ ਦਿੱਤਾ), ਸਤ ਸੰਗੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ (ਮਾਨੋ, ਉਸ ਦੀ) ਜੰਵ ਆ ਗਈ । ਹੇ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ! ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ (ਦਾ ਮਿਲਾਪ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਲੱਭ ਲਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਜੇ ਵੱਜ ਪਏ । ੪ ।

ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ

੨੧੯/੮= ਹਰਿ ਮੰਦਰੁ ਸੋਈ ਆਖੀਐ ਜਿਥਹੁ ਹਰਿ ਜਾਤਾ ॥ ਮਾਨਸ ਦੇਹੁ ਗੁਰ ਬਚਨੀ

ਪਾਇਆ ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਬਾਹਰਿ ਮੂਲਿ ਨ ਖੋਜੀਐ ਘਰ ਮਾਹਿ

ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਮਨਮੁਖ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਤਿਨੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਪਾਇਆ ਜਾਈ ॥ ੧੨ ॥ [੯੫੩]-ਵਾਰ-੧੨

ਅਰਥ:-(ਉੱਵ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਹੀ " ਹਰਿ ਮੰਦਰ " ਭਾਵ, ਰੱਬ ਦੇ ਰਹਣ ਦੇ ਥਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ) ਉਹੀ ਸਰੀਰ " ਹਰਿ ਮੰਦਰੁ " ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੱਬ ਪਛਾਇਆ ਜਾਏ, (ਸੋ, ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ " ਹਰਿ ਮੰਦਰ " ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ) ਮਨੁੱਖਾ-ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਜੋਤਿ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭਾਲਣ ਦੀ ਉੱਕੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, (ਇਸ ਸਰੀਰ-) ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ (ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ) " ਹਰਿ-ਮੰਦਰ " ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ (ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰ ਕੇ ਹੀ) ਗਵਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । (ਉੱਵ ਤਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਪਰ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (-ਗਿਆਨ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ । ੧੨ ।

ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ?

੨੨੦/੯= ਕਾਇਆ ਕੰਚਨ ਕੋਟੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਰਵਿਆ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਵੈ ਸਦਾ ਗੁਣ ਸਾਚੇ, ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੩ ॥ [੧੦੫੯]-੨-੧੬

ਅਰਥ:-ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਖੋਜੀਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ (ਮਾਨੋ) ਸੋਨੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ (ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਾਹੀਂ) ਸਦਾ-ਬਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਸਦਾ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਦਾ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ । ੩ ।

ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਮਗਰੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਰੂਪ ਚੋਲਾ ਮਿਲਿਆ

੨੨੧/੧੦= ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਿਆ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਨਦੁਖ ਪਾਇਆ ॥

ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਪਾਈ ਹੈ ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ੧ ॥ [੨੦੭]-੯-੧੩੦

ਅਰਥ:-ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ! (ਮਾਇਆ-ਗੁਸ਼ਿਆ ਜੀਵ) ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, (ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ) ਦੁੱਖ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ । ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ (ਇਸ ਨੇ ਹੁਣ) ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਇਸ ਨੂੰ) ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਹ (ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰਖਿਆ ਕਰ) । ੧ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖਾ-ਸਰੀਰ-ਚੋਲਾ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਸਰਬ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਕੋਠਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਲਵਾਨ ਸਰੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀਆਂ, ਅਤਿ ਦੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਸ਼ਾਲੀ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ, ਬਾਘਾਂ, ਬਘਿਆੜਾਂ, ਡਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੱਪਾਂ, ਜੀਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰਾਲ (Dragon) ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਨ ਵਾਲਿਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਖੋਰੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਖਾਣੇ ਉਕਾਬ, ਬਾਜ਼, ਸ਼ਿਕਰੇ ਆਦਿ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚਲੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ

ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਚੌੜੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਲ ਮੱਛੀਆਂ, ਡਾਲਫਨਾਂ, ਸ਼ਾਰਕਾਂ, ਸੀ-ਲਾਇਨ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਇਸ ਦੁ-ਟੰਗੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਸਿਰਦਾਰੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਨਿਵਾਈ ਨਾਚ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਦਾਰੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਮਨੁੱਖ-ਸਰੀਰ-ਚੋਲੇ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ-ਹਾਰ ਹਨ--**ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਹਿਰਾਰੀ ॥ ਇਸ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥**[੩੭੪]-੧੨(੪)

ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜੋਗ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੋਹਿਤ-ਵਾਦ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਪੰਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਭਗਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਮਾਇਣ ਗਾਥਾ ਵਿਚ ਇੱਕ (੧) ਇੱਕ ਬੁਢਾ " ਕਾਂ " ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਭਗਤ ਬਣਿਆਂ ਗਰੁੜ (-ਰਾਜ ਪੰਛੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਨੂੰ ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੨) ਏਹੀ ਗਰੁੜ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਕੇ, ਨਾਗ-ਪਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਸੇ, ਆਖਰੀ ਸੂਆਸਾਂ ਤੇ ਆਏ, ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ, ਲਛਮਣ, ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। (੩) ਇੱਕ ਗਿੱਧ (ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣੀ ਗਿਰਭ) ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਰਾਵਨ ਕੋਲੋਂ ਛੁਡਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (੪) ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇੱਕ ਗਿੱਧ, ਹਨੂੰਮਾਨ, ਅੰਗਦ ਆਦਿ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ, ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਮਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਮਗਰੋਂ, ਉਹ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਅੰਗਲ-ਸੰਗਲੀ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ :--

੨੨੨= **ਚਾਰ ਪਾਵ, ਦੁਇ ਸਿੰਗ, ਗੁੰਗ ਮੁਖ, ਤਬ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਈ ਹੈ ॥**

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਠੇਗਾ ਪਰਿ ਹੈ, ਤਬ ਕਤ ਮੂਡ ਲੁਕਈ ਹੈ ॥ ੧ ॥[੫੨੪]-੧

ਵੇਦਾਂ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਅਥਵਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ " ਪਾਪ ਪੁੰਨ " ਦੀ ਸੋਢੇ-ਬਾਜ਼ੀ (ਭਾਵ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਕਰ ਲੈਣੇ) ਆਦਿ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਿਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ, ਭਾਰਤੀ ਜੰਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਪਹਿਚਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ, ਵੇਦਾਂ ਆਦਿ ਪੁਰਾਣਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਨਿਰਮੂਲ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਭੁੱਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਂਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅਸਰ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:--

੨੨੩=ਸਲੋਕ ਮ: ੨ ॥ **ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬੇਦੀ ਆਣੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਦੇ ਦੇ ਲੈਣਾ, ਲੈ ਲੈ ਦੇਣਾ, ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ ॥**

ਉਤਮ ਮਧਿਮ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ ਭਰਮਿ ਭਵੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਤਤੁ ਵਖਾਣੀ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਆਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤੀ, ਸੁਰਤੀ ਕਰਮਿ ਧਿਆਈ ॥ ਹੁਕਮੁ ਸਾਜਿ ਹੁਕਮੈ ਵਿਚਿ ਰਖੈ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਵੇਖੈ ॥ ਨਾਨਕ ਅਗਹੁ ਹਉਮੈ ਤੁਟੈ ਤਾਂ, ਕੋ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ॥ ੧ ॥

ਮ: ੧ ॥ ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੇ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ, ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਕਾ ਬੀਉ ॥ ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋ ਉਗਵੈ, ਖਾਂਦਾ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥ ਗਿਆਨੁ ਸਲਾਹੇ ਵਡਾ ਕਰਿ, ਸਚੇ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥ ਸਚੁ ਬੀਜੈ, ਸਚ ਉਗਵੈ, ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਥਾਉ ॥ ਬੇਦੁ ਵਪਾਰੀ ਗਿਆਨੁ ਰਾਸਿ, ਕਰਮੀ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਸੀ ਬਾਹਰਾ ਲਹਿ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥[੧੨੪੩]-ਵਾਰ-੧੬

ਭਾਵ-ਅਰਥ:--ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ, ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਥੋਂ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਮੁੜ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ)ਸੋਝੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ (ਨਾਨਕ ਜੀ) ਨੇ ਉਚਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿਆਂ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ-ਰੂਪ ਸੱਤਿਆ ਸਾਜ ਕੇ ਸਭ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਹੁਕਮ-ਰੂਪ ਮਰਯਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਏਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਹੋਰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ--ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ " ਪੁੰਨ-ਕਰਮ " ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰਗ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ " ਪਾਪ-ਕਰਮ " ਜੀਵ ਲਈ ਨਰਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨ ਜਾਂ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਵੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਵੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੋਢੇ ਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਤਾਲੀਮ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆਨ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਵਡਾ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਦਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਦੇ ਫਲ ਦੱਸ ਕੇ ਵੇਦ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਭਾਵ, ਸੋਢੇ ਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਅਸਲ ਰਾਸ ਪੁੰਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਰੂਪੀ ਪੁੰਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਜਗਤ ਤੋਂ ਨਫਾ ਖੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ੨।

ਅਜੇਹੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਕ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਫੜ ਕੇ, ਬੜੇ

ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਅਸਾਂ ਉਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਤਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਘਰ ਢਾਉਣਾ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਹਲਾਂ ਤੱਕ ਪੁਰਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਘੋੜੀ ਮਾਰ ਦੇਣੀ । ਬੜੀ ਦੁਰਲੱਭ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਤਰਸਦੇ ਹਨ:-

੨੨੪=

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥ ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥ [੧੧੫੯]-੧-੯

ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਡਾਕੂ ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਧਰਮਾਤਮਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ । ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਠੱਗ ਅੱਜ ਭਾਈ ਸਜਣ ਬਣ ਗਿਆ । ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਚੋਰ ਡਾਕੂ ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜਾਂ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆਂ ਬਣ ਗਿਆ, ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਬੰਦੇ-ਖਾਣਾ ਰਾਕਸ਼, ਅੱਜ ਭਾਈ ਕੌਡਾ ਜੀ ਬਣ ਗਿਆ । ਕਈਆਂ ਨੇ ਖਾਸ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਕਰਮਾਤ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਜਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ ।

33=

ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਰਥ ਅਜੇਹੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਅਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ । ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਜਿਸ ਗਾਥਾ ਨੂੰ T.V. ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ Video ਰੀਲਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵਿਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ " ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੈ ? " ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਕਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ " । ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਗਾਥਾ ਦੀ ਫਿਲਮਾਈ ਗਈ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ, ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੋਰੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਸਰਬ-ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯਾ ਕੌਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਅਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਜੀ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਉਤੇ ਬੜਾ ਉਚੇਚਾ ਮਾਣ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਜੀ ਨੇ) ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ, ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ, ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਥਾਪਿਆ ਸੀ । ਅਥਵਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਥਾਪ ਦੇਣ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਵਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰੋਣ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਰਬ-ਨਾਸਕ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਅਸਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਾਂਡੇ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ (ਭਾਵ, ਦ੍ਰੋਣ) ਅਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰੋਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਲਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ :- " ਪਾਂਡੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲਈ ਲੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਅਧਰਮ ਦੇ ਪਾਸੇ ਲੜ ਰਹੇ ਦ੍ਰੋਣਧਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਕਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ--ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ " । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਜੀ ਖਿਸਕਦੇ ਬਣੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਤਲ ਕਰਨਾ, ਡਾਕਾ ਮਾਰਨਾ, ਠੱਗੀ ਮਾਰਨੀ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਦ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਏ ਤਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਰਮੀ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਮਾਸ ਵਿਰੋਧੀ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ " ਜੀਅ ਦਇਆ " ਬਾਰੇ ਉਹੀ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ " ਧਰਮ " ਬਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੈ । ਅਸਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੰਨ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿਚ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਬਨਾਸਪਤੀ, ਅਨੇਕ ਕੀੜੇ ਕਿਟਾਣੂ ਆਦਿ, ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵੀਰ ਦਇਆ ਮਿਹਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ । ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਗੁਆ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ । ਭਾਵ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦਇਆ ਦਾ ਧਰਮ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਥਾਪ ਲਿਆ । ਸੇਤਜ ਖਾਣੀ ਦੀ ਉਪਜ ਜੀਵਾਂ (ਮੱਛਰਾਂ, ਕਿਟਾਣੂਆਂ, ਜੂਆਂ ਆਦਿ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ) ਅਤੇ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਦੀ ਉਪਜ ਜੀਵਾਂ (ਅੰਨ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ, ਸਾਗ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਥਵਾ ਰੁਖਾਂ ਆਦਿ) ਦੇ ਸਮੂਹਕ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਲੈਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ । ਭਾਵ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਤੇ ਸੇਤਜੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮਿਥ ਲਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ--ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ " (੭੩੬) ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵੀ, ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ । ਦਇਆ ਦਾ ਖੇਤਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਮਿਥ ਲਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜੀਵ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ " ਨਿਰਦਈ " ਜਾਂ " ਕਸਾਈ " ਹਨ । [ਨੋਟ--ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਖੰਡਣਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ]

ਅਸਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਕਿ, ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਵਿਚ " ਜੀਵ " ਦੀ ਸਮਾਨ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ,

ਦਇਆ ਬਾਰੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ, ਸਰਬ-ਪ੍ਰਵਾਨਤ, ਇੱਕ ਸਾਰ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹੈ ?

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਈ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੀਵ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਕਤੀ " ਮਨ " ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ (ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ) ਨੂੰ " ਮਨੁੱਖ " ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। " ਮਨ " ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਕਾਮਨਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕੇਵਲ " ਮਨ " ਹੈ। " ਮਨ " ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤੀ ਕਾਵਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਹਨ। " ਮਨ " ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਬੁਧੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ " ਮਨ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨਸਾ ਕਰੈ ॥ " [੮੩੨]-੨ [ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ " ਵਿਚ ਮਨਸਾ ਦਾ ਅਰਥ ਬੁੱਧੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ] ਮਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਵਧਿਆ। ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੋਝੇ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਲ-ਗੱਡੀਆਂ, ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ--Buildings-ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੇ ਬੁਰਜ, ਰੌਣਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ਼-ਬਗੀਚੇ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਮਨ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ-ਯੁੱਧ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਤਬਾਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਘੁੱਗ ਵਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਜਾੜ ਬਣ ਗਏ। ਮਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਨੇ ਹੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਲਾਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਬਣਵਾਏ। " ਮਨ " ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ ਹੀ ਬੁੱਚੜ ਖਾਨੇ ਬਣਵਾਏ। ਮਨ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨੀ ਲੈ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਬਣੇ, ਮਨ ਦੀ ਲੋਚਨਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਰਾਕਟ ਬਣਵਾਏ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਦ ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਮਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਦਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੀਆਂ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਹੀ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ " ਮਨ " ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ।

ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੇਟਕੀ-ਸਿੱਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਮਨ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਬਣ ਗਏ। ਜਿਸੇ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਆਰੇ ਦੇ ਹੇਠ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਬਨ੍ਹ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਖੋਪਰੀ ਉਤਰਵਉਣ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਖੋਪਰੀ ਉਤਾਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਰਖੜੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਫਾਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਨੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਮਹਸੂਸ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ੁਕਰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੀ ਦਿੱਸ ਆਇਆ। ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਕੋਲ ਮਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ।

ਫਿਰ--ਮਨੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਪਰਾਇਆ ॥ ੭ ॥ ੭੬੬]-੨-੫ ਕਿਸੇ ਥਾਂਉਂ " ਮਨ " ਆਕ ਜਾਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਮਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ?--ਗੁਰ ਸਭਾ ਏਵ ਨ ਪਾਈਐ ਨਾ ਨੇੜੇ ਨਾ ਦੂਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਾਂ ਮਿਲੈ ਜਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਹਜੂਰਿ ॥ ੨ ॥ [੮੩]-ਵਾ-੪ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੰਨ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਜੋ ਇਹ ਆਖਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ--ਹੈਂ ! ਕੀ ਕਿਹਾ ਈ ? ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਆਖੀਂ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਿਤੇ ਲਾਂਭੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਨਹੀਂ। ਅੱਖੀਆਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੁੜਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਸੱਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਦੋਬਾਰਾ ਸੁਣਨ ਦੀ। ਕੁੱਤਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਸੁੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਬਿੜਕ ਸੁਣ ਕੇ ਝੱਟ ਭੌਂਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਵਿਹੜੇ ਵੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦਾ ਵੇਖਣਾਂ, ਅਥਵਾ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਿਹਾਰ Instinctive ਹੈ ਭਾਵ, ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਕੋਲ ਵੀ " ਮਨ " ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਏਡੀ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਾ ਚਲਦਾ। ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਸ਼ਰੇਣੀ ਅੰਦੋਲਣ ਵਿਚ ਰੁੜੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਹੀ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਕੋਲ ਇਹ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਕਦੇ ਬਲਦ, ਕਦੇ ਉਠ ਤੇ ਕਦੇ ਗਧੇ ਆਦਿ ਕੰਮ-ਛੱਡ ਹੜਤਾਲ ਕਰੀ ਹੀ ਰੱਖਦੇ। ਅਤੇ ਸਾਇਦ ਕਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਵੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ? ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਅਜੇਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਮਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਪਜੇ ? ਏਸੇ ਲਈ ਕੁੱਤਾ ਕਦੇ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਇਛਿਆ ਨਾਲ ਝੂਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਹੰਸ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਰਜਨੀ ਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਛਪੜੀ ਵਿਚੋਂ ਚਿੱਟਾ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲਣਾਂ, ਕਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਖੰਡੇ (੧੯੭੩ ਈ) ਦੋਬਾਰਾ -ਲੱਗੀ ਦੁਖ-ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵੀ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾਂ ਹੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਏ ਮਨੁੱਖ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਹਨ। ਦੁਖੀ ਜਾਂ ਸੁਖੀ, ਕੇਵਲ ਮਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪੀੜ ਮੰਨਦਾ ਜਾਂ ਆਰਾਮ ਅਨਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ " ਹਰਖ ਸੋਗ " ਤੋਂ ਰਹਿਤ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਵਧੀਕੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਘੜਦਾ ਹੈ । ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹਥਿਆਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਧੜਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਮਨ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਭਿਜ ਹਨ । ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇਕੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਨੇਕੀ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ? ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹੇ ਲਗਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਯੋਜਨਾ-ਬੱਧ ਨਿਯਮ ਵਾਲੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਂਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ-ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਓਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚਲੀ ਉਹ ਯੋਗਤਾ, ਮਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਕਾਮਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਫ਼ਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਏਡਾ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਨ ਏਡਾ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੜੀ ਆਦਿ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਝਟਕਈਆਂ ਨੇ ੧੦/੧੧ ਬੱਕਰੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਵੇਰੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਖੁਹਲ ਕੇ ਕੋਲ ਹੀ ਝਟਕਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਿਛੇ ਰਹੇ ਬੱਕਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜਦੇ ਅਤੇ ਖਰਮੱਸਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਚਿੰਤਾ ਫਿਕਰ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ । ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਿੰਤਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਮਨ' ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖੀ-ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ-- **ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ** " (੪੬੯) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ--**ਮਨਿ ਜੀਤੇ ਜਗੁ ਜੀਤੁ** ॥ [ਜਪੁ-੨੮] ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਮਨ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਕੁਝ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

੨੨੫= **ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਖਿਨੁ ਨ ਟਿਕੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਦਹ ਦਹ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਹਾਢੇ ॥**

ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦੀਆ ਮਨੁ ਠਾਢੇ ॥ ੧ ॥ [੧੭੧]-੭-੨੧-੫੯

ਜੇ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਕੋਲ ਦਿਮਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ । ਕਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਕਈ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੰਘਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਅਕਿਰਤਾਯੁਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁੱਤਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ । ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਉਚੇਚੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਕਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸਾਈਂ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸਾਹ ਨੇ ਕੁਤਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਰਾਤੀਂ ਜਾਗੇ ਤੇ ਪੀਰ ਸਦਾਵੇਂ, ਰਾਤੀਂ ਜਾਗਣ ਕੁੱਤੇ ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦੇ, ਤੇ ਫਿਰ ਰੋੜੀਂ ਜਾ ਸੁੱਤੇ ।

ਆਪਣੇ ਸਾਈਂ ਦਾ ਦਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਖਾਵਣ ਜੁੱਤੇ ।

ਉਨ ਬੁਲ੍ਹਿਆ ਤੂੰ ਵੀ ਯਾਰ ਮਨਾ ਲੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਜੀ ਲੈ ਗਏ ਕੁੱਤੇ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਥੀ, ਸ਼ੇਰ, ਗਿੱਦੜ, ਗਧਾ, ਘੋੜੇ, ਗਊ, ਬਲਦ, ਭੈਂਸਾ, ਕੁੱਤਾ, ਬਿੱਲੀ, ਚੂਹਾ, ਘੋਸ, ਸੱਪ, ਮੋਰ, ਕੋਇਲ, ਕੁੰਜ, ਬਬੀਹਾ, ਭੰਵਰਾ, ਪਤੰਗ, ਭੰਬੀਰੀ, ਆਦਿ ਕਈ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਗੁਣਾਂ ਔਗਣਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ੫੦੦ (ਪੰਜ ਸੌ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਹਨ* । [* Foot Note : -- ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਪੁਸਤਕ 'ਬਿੱਪਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਰਗ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ] ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਪਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕਥਿਤ ਵੰਗ ਦੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ, ਜਾਂ ਅਹਿੰਸਾ-ਪਰਮੋਂ ਧਰਮਾਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਚਰਨ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਉਚੇਚੇ ਭਲੇ ਖਾਤਰ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ । ਸਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੀ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ, ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਚੇ ।

ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ, ੧੯੫੧ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਨੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਮਕੜੀਆਂ ਦੀ ਉਹ ਹਨੇਰੀ ਏਡੀ ਗੂਹੜੀ ਸੀ ਕਿ ਰੋਲ ਗੱਡੀਆਂ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਦਲ ਰੁਖਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਈ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਟਾਹਣੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ ।

ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਤਬਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਹੀ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਬੜੀ ਘਾਟ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਤੇ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਟਿਡੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਸਾੜ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਤੇਲ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਹ ਘੜੀ ਅਜੇਹੀ ਆ ਬਣੀ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਡੇ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਵੀ, (ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਇਸ ਭਿਆਨਕ) ਟਿੱਡੀ-ਦਲ (ਸਲੀਆ-ਜੀਵਾਂ) ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ (ਜੀਵ-) ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਫਿਰ, ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਕ ਤਬਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਕੀ ਜੀਅ ਦਇਆ ਹੈ ? ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਲੇਗ ਪਈ ਸੀ । ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਚੁਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਜਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੈ--ਅਜੇਹੀਆਂ ਉਕਤੀਆਂ ਜੁਕਤੀਆਂ ਘੜ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਹੈ । ਹੰਕਾਰ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਂ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਹੀ ਫਸਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ "ਦੁਖ" ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਹੀ "ਸੁਖ" ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ :-

੨੨੬= **ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ॥ ਤ੍ਰਿਸਨ ਬੁਝੀ ਮਨੁ ਨਿਹਚਲੁ ਥੀਆ ॥ ੩ ॥** [੩੮੭]-੧੪-੬੫

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ "ਦਿਲ" ਜਾਂ "ਹਿਰਦ" ਮਾਸ ਦੇ ਉਸ ਲੋਥੜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਲਹੂ ਦੇ ਗੋੜ ਨੂੰ ਚਲਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਦਿਲ, ਹਿਰਦਾ ਅਤੇ "ਮਨ" ਇਕੋ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨਾਮ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ, ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਹੈ । ਜਦ ਇਹ ਮਨ ਸਿਵਾਏ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਕੋਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਸੁਖੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਨੱਕਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਰੋਵੜੇ "ਅਹਿੰਸਾ" ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਨ । ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ । ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਨਾਲ ਲੱਕੜੀ ਗੋਹੇ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਕੀੜੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪ ਕਦੇ ਰੋਟੀ ਆਦਿ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ । ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਧੰਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਏਸੇ ਡਰੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੂਠੀਆਥਵਾ ਬੋਹੀ ਰੋਟੀ ਸਦਾ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਖਾਨੇ ਨੂੰ ਫੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਤੇ ਮਰ ਨਾ ਜਾਣ । ਅਜੇਹੀ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਹੋ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਪਾਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਏਸੇ ਡਰੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਸੁਆਹ ਲਾ ਕੇ ਪੁੱਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਸਤਰੇ ਕੈਚੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੁੰਨਦੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੂ ਨਾ ਮਰ ਜਾਏ । ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਨਾਂ ਮਰ ਜਾਣ ਇਸ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਚੋਰੀ ਫੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਹੀ ਡਰੋਂ ਕੋਈ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਬਸ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਅਜੇਹੇ "ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦੀਆਂ" ਪ੍ਰਥਾਇ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਹੈ :-

੨੨੭= **ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਆਹਿ ਮਲਵਾਣੀ, ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ ॥ ਫੋਲ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ**

ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ ॥ ਭੇਡਾ ਵਾਗੀ ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇਨਿ ਭਰੀਅਨਿ ਹਬੁ ਸੁਆਹੀ ॥ ਮਾਊ

ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨਿ ਟਬਰ ਰੋਵਨਿ ਧਾਹੀ ॥ ਓਨਾ ਪਿੰਡੁ ਨ ਪਤਲਿ, ਕਿਰਿਆ ਨ ਦੀਵਾ, ਮੁਏ

ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ ॥ ਅਠਸਾਨਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨਿ ਨ ਚੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹੀ ॥ ਸਦਾ ਕੁਚੀਲ

ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਮਥੈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ ॥ ਝੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨਿ ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ ਦੜਿ ਦੀਬਾਇ

ਨ ਜਾਹੀ ॥ ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ ਅਗੇ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ ॥ - - - ॥ ੧ ॥ [੧੪੬]-ਵਾਰ-੨੬

ਕੀੜੇ ਮਕੋੜਿਆਂ ਤਿੱਤਰਾਂ ਬਟੋਰਿਆਂ ਆਦਿ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜੀਅ ਦਇਆ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾ ਉਠਦਾ ਹੈ । ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗਊਆਂ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਜਾਏ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਦੁਖੋਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੇ ਪਏ, ਛੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਹਿਕਦੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜੀਊਂਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਕਾਂ ਕੁੱਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੜਫਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਦਇਆਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੀਅ-ਦਇਆ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪੁੰਨ, ਅਥਵਾ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਾਪ ਸਮਝਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਵੀਰ, ਅਜੇਹੇ ਦੁਖੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਰੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਨੋਖੀ "ਜੀਅ-ਦਇਆ" ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਬਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਰ ਨੂੰ ਝਟਕਦੇ ਕਈ ਕੁੱਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਦੇ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੇ ਕੋਈ ਦਇਆਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਉਸ ਭਿਆਨਕ ਦੁਖ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਦੀਏ ਉਸ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਾਪੀ ਆਖ ਕੇ ਭੰਡਦੇ ਹਨ । ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਘਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਸ਼ੂ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਤਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣਗੇ । ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਪਰਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰਾ-ਪਾਣੀ ਖਾ ਪੀ ਸਕਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਖੁਰਲੀਆਂ ਤੇ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਮਰੀਯਲ ਜਿਹੇ ਪਸ਼ੂ, ਝੱਗ ਭਰੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਉਗਲੀ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਪੂਛਲ ਤੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁਝੇ, ਦਿੱਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ੧੦/੧੨ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲਈ ਟਾਂਗੇ ਨੂੰ ਖਿਚ ਰਹੇ, ਮਾੜੇ ਅਤੇ (ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ) ਜ਼ਖਮੀ ਪਿੰਡੇ ਵਾਲੇ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਦੁੜਕੀ

ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸੋਟੀਆਂ ਦੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ, ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੱਨੂ ਪਾਟੇ ਹੋਏ, ਸੱਟਾਂ ਵੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਪੁੜੇ ਪਟੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ ਵਗਦੇ, ਬੋਲਦੇ, ਝੋਟੇ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਜੀਭਾਂ ਕੱਢੀ, ਡਾਂਗਾਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇ, ਤਕੜੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਰੇਹੜੀਆਂ ਨੂੰ ਧੂ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜੀਅ ਦਇਆ ਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਮਾਸ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਇਸ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਵੱਲ ਵੀ ਕਦੇ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ, ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਤਿਆਗੀ - ਮਹਾਂਨ-ਪੁਰਖਾਂ - ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਇਸ ਜ਼ਹਿਰ-ਕਹਿਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ?

ਇੰਗਲੈਂਡ, ਫ਼ਰਾਂਸ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇਸ਼, ਦਾਸ ਨੇ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਮੁਰਗ਼ੇ-ਮੁਰਗ਼ੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਕਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਦੁਖੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਗਈ ਬਸ ਓਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਈ। ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਵਲ ਵੇਖੀ ਹੀ ਜਾਈਏ। ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਜੇਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਜਾਂ ਪਾਪੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਸਵਰਗਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖ਼ਿਆਲੀ ਹੋਂਦ ਦੇ, ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਵੱਡੇ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ, ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਸਰਬ-ਭੱਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫ਼ਖਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਰਮ ਗ੍ਰਸੀਆਂ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਅਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਵਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਧਰਮੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਪਸ਼ੂ, ਰੋਗੀ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਕਾ ਖਾਜਾ ਬਣੇ ਹੋਇਆਂ, ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸੀਂ ਉਤੇ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ। ਪਰ ਏਧਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ, ਡੱਡੂ, ਕਿਰਲੇ, ਸੱਪ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ, ਗੱਲ ਕੀ ਸਰਬ-ਭੱਖੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਰੀਂ ਘਰੀਂ ਰਖਿਆਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਬਿਮਾਰ ਅਤੇ ਆਤੁਰ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਬਿਮਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅਵੱਲ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਵ[Helicopter] ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਦੁਖੀ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਖ਼ਲਾਸੀ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਨੋਖੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਇਆ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਦਿਆਂ ਸੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਦੁਖਦਾਈ ਤਸੀਹੇ ਝਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ, ਮਛੀਆਂ ਡਡੂਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਲੋਕ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਬਣੇ ਤੇਜਪ੍ਰਤਾਪ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਖਾਣ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੱਡਰਾ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਤੇ ਗ੍ਰਊਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:-

੨੨੮=

ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧੁ ਕਰਹਿ, ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ ॥

ਜਾ ਕੈ ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ, ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ, ਤਿਹੂ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ ॥ ੨ ॥ [੧੨੯੩]-੨

ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦਇਆ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਤੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ, ਉਸ ਦਾ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਵਾਉ। ਜਿਸ ਬੇ-ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਹਿਲ ਮੌਤ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਸਕਣ ਅਤੇ ਚਾਰਾ ਖਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ਬੱਧਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਦੇ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੁਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਚਾਰਾ ਆਦਿ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਕੇ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਬੇ-ਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲਵੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਬਣਦਾ ਦੁੱਧ ਸਾਰਾ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਛਿਆਂ ਕੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮਰਨਾਊ ਨਾ ਕਰੀ ਜਾਓ। ਏਹ ਹੈ ਬੇਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਜਿਹੜੀ ਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਕਾ-ਹਾਰੀ ਬਣੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁੰਚ-ਗਿਆਨ ਝਾੜ [ਜਗੁ ਕਉਆ ਮੁਖਿ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨ ॥ . . . ੧ ॥ [੮੩੨] ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਨ ਦਾਣਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਬਣਾਏ ਨੀਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ, ਕਈ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾ ਤੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਰਗ਼ੀ-ਖਾਨਿਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਂਡਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਰਗ਼ੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਾਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਪੀਹ ਕੇ, ਭੁੰਨ ਕੇ, ਉਬਾਲ ਕੇ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਿਚ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੇ ਰੁਖ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਚੋਲੇ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਅਸਾਂ ਲੱਕੜੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ) ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਪਾਪ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਮੁਰਗ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਪਾਰ ਤੋਂ ਧਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਏਵੇਂ ਹੀ ਬੱਕਰੀ, ਸੂਰ, ਗਊ, ਮੱਛੀ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਫ਼ਾਰਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ

ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਯੰਤਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ, ਭਾਵ, ਲੱਖਾਂ ਟੱਨ ਮਛੀ ਰੋਜ਼ ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਮੀਲਾਂ, ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਣ ਫੜੇ ਜਾ ਕੇ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਣਨ ਲਈ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਟੱਨ, ਮਾਸ-ਮਛੀ ਅਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਸਮੂਹਕ (ਕਥਿਤ) ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਦਾ (ਕਥਿਤ) ਭਿਆਂਕਰ ਪਾਪ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਚਲੌਤੀ ਹੈ ਕਿ--

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ " ਗੀਤਾ " ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਾਪ ਵਧਿਆ, ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਇਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਜਿੰਨਾਂ ਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੀਤਾ ਜੀ ਵਿਚਲੇ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆਂ । ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਜੀ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਰਾਮ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ (ਭਾਵ, ਸਤਿਜੁਗ, ਤਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਾਰੀ) ਏਨੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ ਜਿੰਨੀ ਕਲਿ-ਜੁਗ ਦੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤਾ ? ਜਿਹੜੀ ਧਰਤੀ-ਮਾਤਾ ਕਦੇ ਇੱਕ ਰਚਿਨਾਕਸ਼ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੇਵਲ ਪਾਪੀ ਰਾਵਣ ਦੇ ਕਥਿਤ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਕੇਵਲ ਕੰਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਘਾਬਰ ਕੇ, ਰੌਂਦੀ ਪਿੱਟਦੀ, ਦੁਹਾਈ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਪਿੱਟਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਥਵਾ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਕਈ ਰਾਵਣਾ, ਤੇ ਕਈ ਕੰਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹੇ ਹਨ । ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਰਤੀ ਕੋਈ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ? ਕੀ ਕਿਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਰਤੀ-ਮਾਤਾ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਫੁੱਲ, ਵਾਂਗ ਹੋਲੀ ਹੈ ? ਫਿਰ ਜਦ ਭਗਵਾਨ ਜੀ, ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਜੀ, ਅਜੇਹੀ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਪਾਪ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ, ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਮਗਰ ਡੰਡਾ ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰਾ ਹੈ । ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਕੇ ਮਾਰਨ, ਅਥਵਾ ਖਾਣ, ਨੂੰ ਭਿਆਂਕਰ ਪਾਪ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਪਾਪੀ ਮਿਥਦੇ ਹਨ ? ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ, ਰਿਫ਼, ਉਕਾਬ ਅਤੇ ਬਗਲੇ ਆਦਿ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ? ਸ਼ੇਰ, ਚਿਤਰੇ, ਬਾਘ, ਬਘਿਆੜ, ਆਦਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਤੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਖੂਨ-ਖਾਰ ਦਰਿੰਦੇ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ ? ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਆਏ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਰਗਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਏਧਰ ਕੈਨੇਡਾ ਅੰਮਰੀਕਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਦਸ਼ਕਲ ਜਿਹੇ ਕੁੱਤੇ ਵਰਗਾ ਨਿਰਦਈ ਦਰਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਉਂਦੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਪਾੜਨਾਂ ਅਥਵਾ ਖਾਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਰਾ, ਬਾਜ਼, ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਦਬਾ ਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਿੱਖੀ ਚੁੰਝ ਨਾਲ ਤੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੱਡੀ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਜੇ ਸਿਜਣਹਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭਾਉਂਦਾ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਥਿਤ ਕਸਾਈ ਪੁਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ । ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸੱਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਉਸੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--**ਵੇਖੋ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵਿਚਾਰੁ ॥ [੮]-੩੭**, ਭਾਵ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ (ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ) ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਸੇ ਹੀ ਵਿਧਾ ਤੇ ਨੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਜੀਅ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਜੇਹਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਸ, ਮਛੀ, ਸਾਗ, ਸਬਜ਼ੀ, ਅੰਨ, ਫਲ, ਏਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਸੱਪ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਥਾਂ ਘਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਅਤੇ ਗਊ ਨੂੰ ਘਾ ਦੇ ਥਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਰੱਬ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਅੰਨ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਗ ਪਾਤ, ਦੁੱਧ ਦਹੀ, ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਆਦਿ ਖਾ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲ ਜੀਉਂ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਨਿਯਮ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਂਢੀ ਵਾਲਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਸੋ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਕੌਣ ਮੰਨੇ ?

34=

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਦਇਆ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ । ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਬੜਾ ਹੀ ਥੋਹੜਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ਰ ਕਹਿਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਬੱਕਰਾ ਜਾਂ ਕੁੱਕੜ ਮਾਰ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੌਖਾ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾ

ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਮੌਲਾਏ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੰਤਾ ਦਾ ਲਹੂ-ਪੀਣੇ ਕਸਾਈ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਭਾਵ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁਬਸੂਰਤ ਇਸਤਰੀ ਧਨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਮਨਮੁੱਖ ਦੇ ਰੋਗੀ ਮਨ ਦੇ ਵੈਦ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਕੁੱਕੜਾ ਬਟੋਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਇਆ ਸੀ:--

੨੨੯= ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ ॥ ਆਪੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ ॥
 ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੈ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ ॥ ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ
 ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ ॥
 ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁਤੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ ॥ ਆਪੇ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜੇ ਆਪੇ ਵੇਖੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ੨ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਨਉ ਧਰਾਏ ਵਡਾ ਸਾਦ ਕਰੇ ਮਨਿ ਭਾਏ ॥ ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ ਕੀੜਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੈ ਦਾਣੇ ॥ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ
 ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥ ੩ ॥ ੩੬੦-੧-੩੯

ਅਰਥ:--(ਈਰਾਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਲ ਦੇ ਦੇਸ਼) ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ) ਕਰ ਕੇ (ਬਾਬਰ ਮੁਗ਼ਲ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆ ਸਹਿਮ ਪਾਇਆ। (ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ) ਕਰਤਾਰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ (ਸਿੱਧਾ) ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। (ਸੋ, ਫ਼ਰਜ਼ ਭੁਲਾ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ) ਮੁਗ਼ਲ-ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਜਮਰਾਜ ਬਣਾ ਕੇ (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ) ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। (ਪਰ, ਹੋ ਕਰਤਾਰ! ਬਦ-ਮਸਤ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਹੱਥੇ ਲੋਕ ਵੀ ਪੀਸੇ ਗਏ) ਇਤਨੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਿ ਉਹ (ਹਾਏ ਹਾਏ) ਕਰਦੇ ਕੁਰਲਾ ਉੱਠੇ। ਕੀ (ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ) ਤੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ੧। ਹੋ ਕਰਤਾਰ ਤੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਜੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਕਰੇ ਤਾਂ (ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਗ਼ੁੱਸਾ-ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ)। ੧। ਰਹਾਉ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਗ਼ਾਈਬਾਂ ਦੇ ਵੱਗ (ਵਰਗੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਹੱਥਿਆਂ) ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁੱਛ (ਵੱਗ ਦੇ) ਖ਼ਸਮ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਤਾਹੀਏਂ, ਹੋ ਕਰਤਾਰ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ)। (ਕੁੱਤੇ ਓਪਰੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਾੜ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾੜ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ-ਰੂਪ ਮੁਗ਼ਲ) ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ (ਤੇਰੇ ਬਣਾਏ) ਸੋਹਣੇ ਬੀਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮਰੇ ਪਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। (ਹੋ ਕਰਤਾਰ! ਤੇਰੀ ਰਜ਼ਾ ਤੂੰ ਹੀ ਜਾਣੇ) ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪੇ ਵਿਚੋਂ) ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ। ੨। (ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਹਕੂਮਤ ਆਦਿਕ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੜੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਵਿਚਾ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ) ਜੇ ਕੋਈ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਅਖਵਾ ਲਏ, ਤੇ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਰੰਗ-ਰਲੀਆਂ ਮਨ ਲਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਖ਼ਸਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਕ ਕੀੜਾ ਹੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ (ਧਰਤੀ ਤੋਂ) ਦਾਣੇ ਚੁਗ ਚੁਗ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਹਉਮੈ ਦੀ ਬਦ-ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਦਗੀ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਹੋ ਨਾਨਕ! ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਾ ਮਾਰ ਕੇ (ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ) ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਏਥੋਂ ਕੁਝ ਖੱਟਦਾ ਹੈ। ੩।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਫ਼ਰਿਆਦ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਕਈ ਗੁਆਂਢੀ, ਛੱਤਰਿਆਂ, ਬੱਕਰਿਆਂ, ਕੁੱਕੜਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਨੇਕ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਾਰਨ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਇਆ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੁਖ, ਸੁਖ, ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰ, ਨੋਕੀ, ਬਦੀ, ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਦਇਆ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ "ਮਨ" ਹੈ। (ਮਨ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਜੀਵ ਲਈ ਤਰਸ ਸਹਾਇਤਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ-ਦਇਆ ਅਤੇ ਤਰਸ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਹੈ) ਮਨ ਵਾਲਾ ਅਜੇਹਾ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪਈ ਬਿਪਤਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:--

੨੩੦= ਜੈਸੀ ਮੈਂ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁੰ ਧਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ
 ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਕੂੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ
 ਥਕੀ ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥
 ਜਾਤਿ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿਦਵਾਣੀਆ ਏਹਿ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਰਤੁਕਾ
 ਕੁੰਗੁ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ੧ ॥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਨਕੁ ਗਾਵੈ ਮਾਸਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਆਖੁ ਮਸੋਲਾ ॥ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ
 ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੋਲਾ ॥ ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ ॥
 ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ॥ ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ ਹੋਰੁ ਭੀ
 ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੋਲਾ ॥ ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੋਲਾ ॥ ੨ ॥ [੭੨੨]-੩-੪

ਅਰਥ:--(ਹੋ ਭਾਈ) ਲਾਲੇ! ਮੈਨੂੰ ਜੇਹੋ ਜਿਹੀ ਖ਼ਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਆਈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ (ਉਸ ਦੁਰ-ਘਟਨਾਂ ਦੀ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ (ਜੋ ਇਸ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹੈ)। (ਬਾਬਰ) ਕਾਬਲ ਤੋਂ (ਫ਼ੌਜ ਜੋ, ਮਾਨੋ) ਪਾਪ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੰਵ (ਹੈ) ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਆ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦ-ਦੀ-ਹਕੂਮਤ ਰੂਪੀ ਕੰਨਿਆਂ-ਦਾਨ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚੋਂ) ਹਜ਼ਾ ਤੇ ਧਰਮ ਦੋਵੇਂ ਲੋਪ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਝੂਠ ਹੀ ਝੂਠ ਚੌਧਰੀ ਬਣਿਆਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। (ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਤਨੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ, ਮਾਨੋ) ਸੈਤਾਨ (ਇਸ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚ) ਨਿਕਾਹ, (ਵਿਆਹ) ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਜੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ (ਸਾਊਆਂ ਵਾਲੀ) ਮਰਯਾਦਾ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ (ਵੀ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ) ਇਸ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ (ਆਪਣੀ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ) ਕੁਰਾਨ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਖੁਦ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤਰੀਆਂ--

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਇਹੀ ਅੰਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਹੋ ਨਾਨਕ ! (ਇਸ ਖੂਨੀ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸੈਦਪੁਰ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਪਾਸੇ) ਵਿਰਲਾਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਲਹੂ ਦਾ ਕੇਸਰ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੧ ।

(ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਕਤਲਮ ਦੀ ਇਹ ਦੁਰ-ਘਟਨਾ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਭਕੁਝ ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਲੋਥਾਂ-ਭਰੇ ਸ਼ਹਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ) ਨਾਨਕ ਉਸ ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਹੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, (ਹੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ! ਤੂੰ ਵੀ ਇਸ) ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਉਚਾਰ (ਚੇਤੇ ਰੱਖ ਕਿ) ਜਿਸ ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ (ਇਹ-ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰ-ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ) ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ) । ਉਹ ਮਾਲਕ-ਪ੍ਰਭੂ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਿਆਉਂ (ਹੁਣ ਤਕ) ਅਟੱਲ ਹੈ, ਉਹ (ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਵੀ) ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਵਰਤਾਇਗਾ, ਉਹੀ ਨਿਆਉਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਅਟੱਲ ਹੈ । (ਉਸ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ) ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ-ਰੂਪ ਕਪੜਾ ਟੋਟੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਐਸੀ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ ।

(ਪਰ ਹੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ! ਜਦ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹਨ, ਅਜੇਹੇ ਘੱਲੂ-ਘਾਰੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣੇ ਹਨ, ਮੁਗ਼ਲ ਅੱਜ) ਸੰਮਤ ਅਠੱਤਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਇਹ ਸੰਮਤ ਸਤਾਨਵੇਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੂਰਮਾਂ ਵੀ ਉੱਠ ਖੜਾ ਹੋਵੇਗਾ । (ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਉਮਰ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ) ਨਾਨਕ ਤਾਂ (ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ) ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ । (ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ) ਉਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਜਨਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿਫਤਿ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ੨ ।

[* Foot Note :- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੀਜੀਂ ਉਦਾਸੀਂ ਸਮੇਂ ਸੰਨ ੧੫੧੮ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਗਏ ਸਨ । ਉਥੋਂ ਦੀਰਾਨ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੇ ਕਾਬਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਐਮਨਾਬਾਦ ਸੰਮਤ ੧੫੭੮ (ਸੰਨ ੧੫੨੧) ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਸ਼ਹਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ । ਫਿਰ ਸੋਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ ਭਜਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਸੰਮਤ ੧੫੮੭ (ਸੰਨ ੧੫੪੦) ਵਿਚ ਏਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਂਭਿਆ ਸੀ ।]

ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗ਼ਰੀਬ, ਲਾਚਾਰ, ਮਜ਼ਲੂਮ-ਲੋੜਵੰਦ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਦਇਆਵਾਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਥਵਾ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਲੋਚਨਾ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਰੋਗੀ ਜਾਂ ਲਾਚਾਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਭਲਾ ਕਰਮ ਹੈ । ਸਖਤ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਂਵਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਗੋਚਰੇ ਪਏ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਉਪਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਉਪਕਾਰ ਰੋਗੀ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡਾ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੁੱਧ, ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ " ਦਇਆ " ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੁੱਕੜਾਂ ਬਟੋਰਿਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਲਿਖਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਕੱਚੀ ਗੱਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ ।

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਆਏ " ਦਇਆ " ਪਦ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮਨੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਣਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ, ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸਹਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦੀ ਅੱਡ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰ: ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਕਰੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ।

(ੳ) ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਨੇ ਪੁਸਤਕ "ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ " ਦੇ ੨੪ ਸਫੇ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਵਰਤੇ ਹਨ :-

ਧੌਲ ਧਰਮ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ [ਜਪਜੀ-੧੬] ਅਰਥ--ਧਰਮ ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਤੀ ਥੰਮ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦਇਆ ਦਾ ਪੁਤਰ ਹੈ ।

ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਂ ਪਦਾਂ ਵਾਲੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਤੁਕ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ " ਧਰਮ ਨੇ ਧਰਤੀ ਥੰਮ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ " ਅਰਥ ਤਾਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ? ਧੌਲ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਅਤੇ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦਾ " ਦਇਆ " ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੀ ਹੈ ?

(ਅ) ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ " ਦੇ ੧੭ ਸਫੇ ਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਧੌਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ੧੬] (ਜਪੁਜੀ)--

ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਦਇਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਭਾਵ ਦਇਆ ਹੀ ਸਚ ਦੀ ਜਣਨੀ ਹੈ । ਜੇ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ

ਸਕਦਾ । " ਦਯਾ ਧਰਮ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ " (ਤੁਲਸੀ), ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜਿਥੇ ਧਰਮ ਅਥਵਾ ਦਯਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਥੇ ਨਿਰਦਯਤਾ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤਾਂ ਦੋ ਟੁਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ :-

ਨਿਰਦਇਆ ਨਹੀਂ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧--੯੦੩)

ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਚ

ਟੁਕ ਕੇ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦੀ ਭਾਵਣਾ ਹੈ ਉਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕੱਟੜ ਵਾਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਵਾੜੀ ਹੈ ? ਅਜੇਹੀ ਹਰਕਤ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ--**ਕਬੀਰ ਜਹਾ ਗਿਆਨੁ ਤਹ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਹਾ ਝੂਠ ਤਹਾ ਪਾਪੁ ॥ ੧੫੫ ॥** [੧੩੭] ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਤੋੜਨਾ, ਅਥਵਾ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਥਾਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਝੂਠਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣਾ, ਅਧਰਮ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਜੇਹਾ ਮੰਦ-ਕਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਵਡੀ ਤੋਂ ਵਡੀ ਹਤਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਠੀਕ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਝੂਠ ਦਾ ਰਲਾ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਆਚਰਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰਾਉਣ ? ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ

ਦੁਖਦਾਈ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਥ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਦੁਖਦਾਈ ਭੈੜ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ J . P . S . S ਜੀ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਤੁਰੇ ਹਨ ।

ਕਾਦਰ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਬਿੱਪੂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭੈੜਾ ਅਤੇ ਹਾਸੋ-ਹੀਣਾ ਭੁਲੇਖਾ ਇਹ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬੈਲ ਨੇ ਸਿੰਗ ਤੇ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਖੇ ਜਦ ਕਦੀ ਬੈਲਦ ਆਪਣਾ ਸਿੰਗ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁਚਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਬੈਲਦ ਵਾਲੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਰਾਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ-ਫਨੀ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨੇ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦ ਕਦੀ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਅਵਾਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭੁਚਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਆਦਿ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਇਸ ਜੁਗ ਤੋਂ 400 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਬੈਲ ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ---

੨੩੧=

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ, ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪੁ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ ॥ ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ ॥

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ, ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ॥ - ੧੬ ॥

ਭਾਵ ਅਰਥ:--ਚਿੱਟੇ ਬੈਲ ਨੂੰ ਧੌਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ--ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ । ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬੈਲ ਨੇ ਨਹੀਂ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ । ਜੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ (ਬੈਲਦ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਦਿ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ) " ਜੋਰ " ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਹ " ਜੋਰ " ਕਿਸ ਆਸਰੇ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਕੀ ਉਹ ਬੈਲ ਆਪ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ ? ਚਲੋ ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਉਸ ਬੈਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਧਰਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ ? ਜੇ ਉਸ ਬੈਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੈਲ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੈ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਲਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਧਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬੈਲ ਗਿਣੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ, ਸਿਰੇ ਵਾਲਾ ਬੈਲ ਕਿਸ ਆਸਰੇ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੋ । ਇਹ ਧਰਤੀ ਕਰਤਾਰ ਤੇ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ (ਭਾਵ, ਅਡੋਲ) ਟਿਕੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਰੂਪੀ ਧੌਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਇਆ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮਰਯਾਦਾ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸੰਤੋਖ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ।

ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਇਆ ਤਦੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਏਡੀ ਅਦਭੁਤ ਧਰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਸੰਤੋਖੀ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਛਿਣ-ਭੰਗਰ ਫਰਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ । ਦਿਨ, ਰਾਤ, ਮੌਸਮ ਆਦਿ ਸੱਭ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੰਤੋਖੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਹਨ । ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ, ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਇਸ (ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ) ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੇ, ਉਹ ਇਸ ਜੋਗ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਈ ਤੇ ਫਿਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਢਣ ਟੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਧੂ-ਘਸੀਟ ਕੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕ ਵਰਤੀ--**ਨਿਰਦਇਆ ਨਹੀਂ ਜੋਤਿ ਉਜਲਾ ॥ ੪ ॥** ਇਸ ਤੁਕ ਵਾਲੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਵੱਟੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਭੋਜਨ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਧਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ, ਜਿਹੜਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਛੱਡਿਆ, ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਥੇ ਵੀ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ । ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:--

੨੩੨=

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਾ ੧ ॥ ਜਗੁ ਪਰਬੋਧਹਿ ਮੜੀ ਬਧਾਵਹਿ ॥ ਆਸਣੁ ਤਿਆਗਿ ਕਾਹੇ ਸਚੁ ਪਾਵਹਿ ॥ ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ ਕਾਮਣਿ ਹਿਤਕਾਰੀ ॥ ਨਾ ਅਉਧੂਤੀ ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਜੋਗੀ ਬੈਸਿ ਰਹਹੁ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਤ ਲਾਜ ਨ ਲਾਗੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗਾਵਹਿ ਗੀਤ ਨ ਚੀਨਹਿ ਆਪੁ ॥ ਕਿਉ ਲਾਗੀ ਨਿਵਰੈ ਪਰਤਾਪੁ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਰਚੈ ਮਨ ਭਾਇ ॥ ਭਿਖਿਆ ਸਹਜ ਵੀਚਾਰੀ ਖਾਇ ॥ ੨ ॥ ਭਸਮ ਚੜਾਇ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡੁ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਵ ਸਹਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ॥ ਫੂਟੈ ਖਾਪਰੁ ਭੀਖ ਨ ਭਾਇ ॥ ਬੰਧਨਿ ਬਾਧਿਆ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥ ਬਿੰਦੁ ਨ ਰਾਖਹਿ ਜਤੀ ਕਹਾਵਹਿ ॥ ਮਾਈ ਮਾਗਤ ਤ੍ਰੈ ਲੋਭਾਵਹਿ ॥ ਨਿਰਦਇਆ ਨਹੀ ਜੋਤਿ ਉਜਲਾ ॥ ਬੂਡਤੁ ਬੂਡੈ ਸਰਬ ਜੰਜਲਾ ॥ ੪ ॥ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਖੰਥਾ ਬਹੁ ਬਟੂਆ ॥ ਝੂਠੇ ਖੇਲੁ ਖੇਲੈ ਬਹੁ ਨਟੂਆ ॥ ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁ ਜਾਵੈ ॥ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਵੈ ॥ ੫ ॥ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਫਟਕ ਬਨਾਈ ਕਾਨਿ ॥ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਬਿਦਿਆ ਬਿਗਿਆਨਿ ॥ ਜਿਹਵਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਾਦਿ ਲੋਭਾਨਾ ॥ ਪਸੁ ਭਟੇ ਨਹੀ ਮਿਟੈ ਨੀਸਾਨਾ ॥ ੬ ॥ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਲੋਗਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਗਾ ॥ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ਚੁਕਸਿ ਸੋਗਾ ॥ ਉਜਲੁ ਸਾਚੁ ਸੁ ਸਬਦੁ ਹੋਇ ॥ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਵੀਚਾਰੈ ਸੋਇ ॥ ੭ ॥ ਤੁਝ ਪਹਿ ਨਉਨਿਧਿ ਤੂ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥ ਥਾਪੁ ਉਥਾਪੇ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਗੁ ॥ ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਚੁ ਸੁਚੀਤੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜੋਗੀ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮੀਤੁ ॥ ੮ ॥ [੯੦੩]-੨

ਅਰਥ--ਹੋ ਜੋਗੀ ! ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਹੋਰ ਹੋਰ ਆਸਰਾ ਭਾਲਣ ਦੀ ਝਾਕ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਗਾ । ਘਰ ਘਰ (ਮੰਗਣ ਦੀ) ਸ਼ਰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਠਾਣੀ ਪਏਗੀ । ੧ । **ਰਹਉ** । ਹੋ ਜੋਗੀ ! ਤੂੰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈਂ (ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਟੇ ਘਰ ਘਰ ਭਿਛਿਆ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣੇ) ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਪਾਲ ਪਾਲ ਕੇ) ਮੋਟਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । (ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਣ ਨਾਲ) ਮਨ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ ਗਵਾ ਕੇ ਤੂੰ ਸਦਾ-ਅਡੋਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ? ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਮਤਾ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਚੰਬੜਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਾ ਤਿਆਗੀ ਰਿਹਾ ਨਾ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਿਆਂ । ੧ । (ਹੋ ਜੋਗੀ ! ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ) ਭਜਨ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ । (ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜੋ) ਤਪਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆਂ) ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ? ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਮਨ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-(ਗਿਆਨ) ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਡੋਲ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸੂਝ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ) ਭਿੱਛਿਆ (ਲੈ ਕੇ) ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ੨ । (ਹੋ ਜੋਗੀ ! ਤੂੰ (ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਉਤੇ) ਸੁਆਹ ਮਲ ਕੇ (ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦਾ, ਪਖੰਡ ਕਰਦਾ ਹੈਂ (ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ) ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ (ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ (ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ) ਤੂੰ ਜਮ ਦੀ ਸਜਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ-ਖੰਪਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਅਡੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ) ਉਸ ਵਿਚ (ਨਾਮ ਦੀ) ਉਹ ਭਿੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਸਕਦੀ ਜੋ (ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ) ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਅਜੇਹਾ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜੇਵੜੀ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ੩ ।

ਅੱਗੇ ਉਹ ਤੁਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਵਲ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ:--
(ਹੋ ਜੋਗੀ ! ਤੂੰ ਕਾਮ-ਵਾਸਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਂਦਾ, ਪਰ (ਫਿਰ ਵੀ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ) ਜਤੀ ਅਖਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਮਾਇਆ ਮੰਗਦਾ ਮੰਗਦਾ ਤੂੰ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਥਾਂ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਲੁੱਟ ਖਾਣ ਦੀ) ਕਠੋਰਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, (ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ) ਡੁੱਬਦਾ ਡੁੱਬਦਾ ਉਹ (ਮਾਇਆ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੪ ।

ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਨਿਰਦਇਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਠੋਰ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹੀ ਜਿਕਰ ਹੈ । ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਏਥੇ ਵੀ ਕੁਟਲਤਾ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਥਾਂ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਅੱਧਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਨਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਤੁਕ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਅਧੂਰੀ ਤੁਕ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੁਟਲ-ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਤੁਕ ਚੁਣ ਕੇ ਵਰਤੀ ਜਾਏ, ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਗ਼ਲਤ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਟਲਤਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(ੳ) **ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ** ਨੇ ਉਸੇ ੨੪ ਸਫੇ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰ-ਵਾਕ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅੱਡ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਇਹ ਵਰਤੀ ਹੈ:--

(੨) ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨ ॥ [ਬਾਰਹਮਾਹ ਮਾਝ ਮ: ੫ ਪੰ: ੧੩੬]

ਅਰਥ:--ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਮਾਨੋ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੁਲ ਹੈ, ਜੀਅ ਦਇਆ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕਬੂਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਉਚਾਰੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਏਨੀ ਤੁਕ ਅੱਡ ਕਰਕੇ, ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉ ਮਨਮੱਤੀ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਕੇਵਲ ਜੀਅ ਦਇਆ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸ ਕੇ ਨੱਕ ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਜੈਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜੀਅ-ਦਇਆ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ, ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਇਆ ਕਹਿਣਾ ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਦਇਆ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਕੇਵਲ-ਮਾਤ੍ਰ ਸਾਧਨ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਮਨਮਤਿ ਹੈ, ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਦੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਰੀਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

੨੩੩= **ਮਾਘ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ, ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ, ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥**
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ, ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ, ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗੁ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ, ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ, ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨੁ ॥ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ, ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥
ਮਾਘ ਸੁਚੈ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ, ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥ ੧੨ ॥ [੧੩੫]

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਣਨ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਮ-ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਹੀ ਦਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਨਾਲ, ਜਨਮ-ਜਨਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਰ-ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ) ਕਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸੀਦਾ ਅਤੇ ਲੋਭ-ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਲੋਭ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਮਨੁੱਖ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗ ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਦਾ ਹੈ) । ਇਸ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਿਆਂ ਜਗਤ ਸੋਭਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਏਨੇ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਅਗਲੀ, ਤੁਕ ਵਿਚ " ਦਇਆ " ਪਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆ ਗਈ । ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਮਾਸ-ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀਰ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਲੀ " ਦਇਆ " ਦੇ ਠੀਕ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ, ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ, ਇਉਂ ਬਣਦੇ ਹਨ:--

“ ਅਨਾਹਤ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ, ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ, (ਨਾਕ ਦੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਅਹਿੰਸਾ-ਵਦੀ ਧਰਮ) ਜਿਹੜੇ ਕਿ (ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਨੇ ਕਲਿਆਣ-ਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਹਨ) ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ, ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ” ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ--ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ (ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ) ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ (ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ) ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, । ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਆਖ--) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਹਾਂ । ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) । ੧੨ ।

ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਗ਼ੁਲਤ ਬਦਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜਾ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ:--

(੩) ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥ [੨੯੯]

ਅਰਥ--ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸਰੋਸਤ ਵਰਤ ਹੈ ।

ਬਿਤੀ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵੇਂ ਦੀ ਜਿਸ ੧੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਤੁਕ ਚੁਣੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਪਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੨੩੪= ਪਉੜੀ ॥ ਏਕਾਦਸੀ ਨਿਕਟਿ ਪੇਖਹੁ ਹਰਿ ਰਾਮੁ ॥ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸਿ ਕਰਿ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥ ਧਾਵਤ ਮਨੁ ਰਾਖੈ ਇਕ ਨਾਇ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੁਧੁ ਜਪਤ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਅਟਲ ਏਹੁ ਧਰਮ ॥ ੧੧

॥[੨੯੯]

ਅਰਥ--ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ (ਸਦਾ ਆਪਣੇ) ਨੇੜੇ (ਵੱਸਦਾ) ਵੇਖੋ, ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆਂ ਕਰੋ--ਇਹੀ ਹੈ ਇਕਾਦਸੀ (ਦਾ ਵਰਤ) । (ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ (ਧਾਰਦਾ ਹੈ) ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਦਇਆ-ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ (ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ) ਵਰਤ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਇਹੀ ਹੈ ਅਸਲੀ ਵਰਤ) । (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਨਾਲ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ) ਦੌੜਦੇ (ਆਪਣੇ) ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਟਿਕਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਨ ਜੋੜਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੁ, ਇਹ ਐਸਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ੧੧ ।

ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਸੁਆਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਦਇਆ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਉੜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਚੁਣ ਲਈਆਂ ਹਨ । ਮਨ-ਮਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ ਲਈ ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆਈ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

(੪) ਦਯਾਲੈ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਅ ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ ॥ ੪ ॥ [ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭]

ਅਰਥ--ਸਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਛਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰੋਸਤ ਲਛਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਇਆ ਦੇ ਧਾਰਨੀ

ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦੋਖ (ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਵਰਜੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹੀ ਤੁਕ ਜਾਂ ਸਤਰ, ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ “ ਜੀਅ ਦਇਆ ” ਪਦ ਲਿਖੇ ਹੋਣ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਛਣਾਂ (ਜੀਅ ਦਇਆ) ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ, ਪਉੜੀ, ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸਹਸਿਕਤ੍ਰੀ ਸਲੋਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਤਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਤੇ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜਾ ਟਿਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ “ ਦਯਾਲੈ ” ਪਦ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:--

੨੩੫= ਮੰਤ੍ਰੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮੇ, ਧ੍ਰੁਨੈ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ ॥ ਗੁਨੈ ਸਮ ਦੁਖ ਸੁਖੇ, ਜੁਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਵੈਰਣਹ ॥

ਦਯਾਲੈ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਅ, ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ ॥ ਭੋਜਨੈ ਗੋਪਲ ਕੀਰਤਨੈ ਅਲਪ ਮਾਯਾ ਜਲ ਕਮਲ

ਰਹਤਹ ॥ ਉਪਦੇਸੈ ਸਮ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰਹ, ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਭਾਵਨੀ ॥ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹ ਸ੍ਰੋਤਿ ਸ੍ਰਵਣੈ

ਆਪੁ ਤ੍ਰਿਗਿ ਸਗਲ ਰੇਣੁਕਹ ॥ ਖਟ ਲਖਣ ਪੂਰਨੈ ਪੁਰਖਹ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸ੍ਰਜਨਹ ॥ ੪੦ ॥ [੧੩੫੭]

ਅਰਥ:--(੧) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਜੋੜਨੀ, ਸੁਖਾਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਵੈਰ-ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ, (੨) ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣੀ ਅਤੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣਾ, (੩) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਇਉਂ ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਿਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਲ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਤੋਂ, (੪) ਸੱਜਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ (੫) ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸੁਣਨੀ ਅਤੇ (੬) ਆਪ-ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਸਾਰਿਆਂ (ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ-ਬਣਨ--ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਪੂਰਨ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਛੇ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਧ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ।

ਲਕੀਰ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਲਛਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ “ ਸਰੋਸਤ ” ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ “ ਦਯਾਲੈ ” ਪਦ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਹੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੱਧਰ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ।

(੫) **ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--**ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ:--

ਖਸਮੁ ਪਛਾਨਿ ਤਰਸ ਕਰਿ ਜੀਅ ਮਹਿ, ਮਾਰਿ ਮਣੀ ਕਰਿ ਫੀਕੀ ॥ (੪੮੦)

ਅਰਥ--ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਖਸਮ ਵੱਸਦਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤਰਸ ਕਰ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੇਸੁਆਦਾ ਸਮਝ (ਕੇ ਤਿਆਗ ਦੇਹ) ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੀਅ-ਦਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ, ਪਰਮੁੱਖ ਤੇ ਮੁਦਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ । ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਮਾਸ-ਆਹਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੰਨਣ ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਥੇ ? ਪਰ ਜੇ ਜੀਅ-ਦਇਆ

ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਭ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਵਰਤ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ?

ਤਲਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਦੀ ਉਪਜ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਘਾਤ ਨੂੰ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ। ਕੀ ਰੁਖਾਂ, ਫਸਲਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਘਾਤ ਬਿਨਾਂ ਫੇਰ ਜ਼ਬਰ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਕਈ ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦੀ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਤੋੜਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋ ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਉਪਜ ? ਕੀ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਟ ਕੇ, ਪੀਹ ਕੇ, ਉਬਾਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ? ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ? ਕੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨੂੰ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ?

ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕ ਵਰਤੀ ਹੈ ਉਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਧਰਮ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਪਿਤ ਹੀ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨਾ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ:--

੨੩੬= ਹਮ ਮਸਕੀਨ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ, ਤੁਮ ਰਾਜਸੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅਲਹ ਅਵਲਿ ਦੀਨ ਕੋ ਸਾਹਿਬੁ, ਜੋਰੁ ਨਹੀ ਫੁਰਮਾਵੈ ॥
੧ ॥ ਕਾਜੀ, ਬੋਲਿਆ ਬਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਰੋਜਾ ਧਰੈ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ, ਕਲਮਾ ਭਿਸਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਤਰਿ ਕਾਬਾ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ, ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥ ਨਿਵਾਜ ਸੋਈ ਜੇ ਨਿਆਉ ਬਿਚਾਰੈ, ਕਲਮਾ ਅਕਲਹਿ
ਜਾਨੈ ॥ ਪਾਚਹੁ ਮੁਸਿ ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ, ਤਬ ਤਉ ਦੀਨੁ ਪਛਾਨੈ ॥ ੩ ॥ ਖਸਮੁ ਪਛਾਨਿ, ਤਰਸ ਕਰਿ ਜੀਅ
ਮਾਰਿ ਮਣੀ ਕਰਿ ਫੀਕੀ ॥ ਆਪੁ ਜਨਾਇ ਅਵਰ ਕਉ ਜਾਨੈ, ਤਬ ਹੋਇ ਭਿਸਤ ਸਰੀਕੀ ॥ ੪ ॥ ਮਾਟੀ

ਏਕੁ, ਭੋਖ

ਧਰਿ ਨਾਨਾ ਤਾ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ ਭਿਸਤਿ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਜੋਜਕ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥ ੫ ॥ [੪੮੦]-੪-

੧੭

[ਨੋਟ:--ਏਸੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਹਿੱਸੇ (ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਕੀਰ ਹੈ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ੧੪੭ ਨੰਬਰ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਏਥੇ ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ]

ਅਰਥ:--ਨਿਰਾ ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆਂ, ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਕਲਮਾ ਆਖਿਆਂ ਭਿਸਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਰੱਬ ਦਾ ਗੁਪਤ ਘਰ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, (ਪਰ ਲੱਭਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ) ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝ ਲਏ। ੨। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ (ਮਾਨੋ) ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਕਲ ਨਾਲ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਲਮਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜ (ਬਲੀ ਵਿਕਾਰਾਂ) ਨੂੰ ਜੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ (ਮਾਨੋ) ਮੁਸੱਲਾ ਵਿਛਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ੩। ਹੋ ਕਾਜੀ ! ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਵਸ, ਮਣੀ ਨੂੰ ਫਿੱਕੀ ਜਾਣ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਹ (ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਜਾਣ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ)। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਵਰਗ) ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਭਿਸਤ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ੪। ਮਿੱਟੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, (ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ) ਅਨੇਕ ਵੇਸ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਅਸਲ ਮੌਮਨਾ ਨੇ) ਇਨ੍ਹਾਂ (ਵੇਸਾਂ) ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆਂ ਹੈ (ਤੇ ਇਹੀ ਹੈ ਭਿਸਤ ਦਾ ਰਾਹ), ਪਰ, ਕਬੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ, (ਹੋ ਕਾਜੀ !) ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ (ਦੂਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਧੱਕਾ ਕਰਕੇ) ਭਿਸਤ (ਦਾ ਰਸਤਾ) ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਜਕ ਨਾਲ ਮਨ ਜੋੜੀ ਬੈਠੇ ਹੋ। ੫।

ਕੇਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ--ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ--ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਓਥੇ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ (ਸਾਧ-ਸੰਤ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਉਪਦੇਸ਼ਕ, ਮੌਲਵੀ, ਪੁਜਾਰੀ,--ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਜਨਮ ਮਗਰੋਂ ਲਿਆ ਸੀ) ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਨੂੰ 'ਸਾਊਆਂ' ਦਾ ਕਿੱਤਾ 'ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਵਿਚ 'ਕਾਜੀ' ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਨਸਿਫ਼ (ਜੱਜ) ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਵ, ਕਾਜੀ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਪਦਵੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਆਂ ਤੇ ਜੀਨਾਂ ਧੱਕਾ ਤੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਕਾਜੀ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਏਨਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ, ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੋਕੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਥੋਂ ਹੋਣ ?

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ ਦਇਆ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਗੁਰ-ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਨਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਭੁਲੇਖਾ ਏਹੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵਰਜਤ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਲਿਖ ਕੇ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ :-

(੧) ਹਿੰਸਾ ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਚੁਕਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ (ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੧--੮੪੦)

ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਥਿੱਤਾਂ ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਭ ਅਥਵਾ ਅਸੁੱਭ ਦੱਸ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈੜੇ ਅਸਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਅੰਨ ਆਦਿ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਤੇ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਥਿਤੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ, ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਤੀ ਬਣੀ ਅਜੇਹੀ ਮੋਹ-ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚੌਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਉਤਲੀ ਤੁਕ ਚੁਣ ਲਈ। ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਦੀ ਉਹ ਪਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੨੩੭= ਏਕਾਦਸੀ ਇਕੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਵੈ ॥ ਹਿੰਸਾ ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਵੈ ॥ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਬ੍ਰਤੁ ਆਤਮ ਚੀਨੈ ॥ ਪਾਖੰਡਿ
ਰਾਚਿ ਤਤੁ ਨਹੀ ਬੀਨੈ ॥ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਾਹਾਰੁ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ॥ ਸੂਚੈ ਸਾਚੈ ਨਾ ਲਾਗੈ ਮਲੁ ॥ ੧੩ ॥ [੮੪੦]
ਅਗਲੀ ਤੁਕ---

(੨) ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ, ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਸੀਗਾਰੁ ਬਨਾਵਉ ॥ ਸਫਲੁ ਸੁਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕਾ ਅਪੁਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵਉ ॥ ੪ ॥ ੧੫ ॥ (ਬਿਲਾਵ ਮ:੧-੮੨੧)
ਮਹਲਾ ੧ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮ ੫ ਹੈ । ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਸੁਆਰ ਕੇ ਲੋਕ--
ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਡਮੁੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਆਤਮ ਸੂਝ ਲੈਣ ਦਾ
ਗੁਣ, ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਤੁਕ ਚੁਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ " ਦਇਆ " ਗੁਣ
ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਸ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣਾ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਉੱਚ-ਗੁਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਿਰਫ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਤਿਆਗ ਕੇ
ਕੁੱਕੜਾਂ ਬਟੋਰਿਆਂ, ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਤੇ ਆਦਿ ਜੀਅ ਦਇਆ ਵਾਲੇ ਬਿਪ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖੀ
ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ । ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:---

੨੩੮= ਸ੍ਵਨੀ ਸੁਨਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਠਾਕੁਰ ਜਸੁ ਗਾਵਉ ॥ ਸੰਤ ਚਰਣ ਕਰ ਸੀਸੁ ਧਰਿ ਹਰਿਨਾਮੁ
ਧਿਆਵਉ ॥ ੧ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭੁ ਇਹ ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ਪਾਵਉ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ
ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਲੈ ਮਾਥੈ ਲਾਵਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨੀਚ ਤੇ ਨੀਚੁ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਿਨਉ
ਬੁਲਾਵਉ ॥ ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵਉ ॥ ੨ ॥ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਨਹ
ਵੀਸਰੈ ਅਨ ਕਤਹਿ ਨ ਧਾਵਉ ॥ ਸਫਲ ਦਰਸਨ ਗੁਰੁ ਭੇਟੀਐ ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ੩ ॥
ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਸੀਗਾਰ ਬਨਾਵਉ ॥ ਸਫਲ ਸੁਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕਾ ਅਪੁਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵਉ ॥ ੪ ॥ [੮੧੨]-੧੪-

੪੫

(੩) ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ॥ ੨੯ ॥ (ਜਪੁਜੀ) ਬਸ ਏਨੀ ਹੀ ਤੁਕ ।
ਕਿਰਤੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਲੁਟਦੇ ਫਿਰਦੇ ਭੇਖੀ ਨਾਥਾਂ (ਧਰਮ-ਆਗੂਆਂ) ਪ੍ਰਥਾਇ ਪੁਉੜੀ
ਉਚਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵਡਮੁੱਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਹੀ ਦਇਆ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ । ਮਾਸ ਤਾਂ ਨਾਥ ਜੀ ਉਂਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ
ਖਾਂਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਕੜਾ ਬਟੋਰਿਆਂ ਤੇ ਦਇਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਾਰੀ ਪੁਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੨੩੯= ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥ ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ
ਕੀ, ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ, ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ, ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੯ ॥ [੬/੭]

ਪਦ ਅਰਥ:--ਭੁਗਤਿ--ਭੋਗ, ਭੋਜਨ । ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸੁਆਮੀ ਮੁੜ ਤਾਹਿ ਬਿਸਰਾਵੈ ॥ ੨ ॥ (੨੧੯)-੩] ਜੋਗੀਆਂ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਚੂਰਮਾ । ਘਟਿ
ਘਟਿ--ਹਰੇਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ । ਵਾਜਹਿ--ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ । ਨਾਦ--ਸ਼ਬਦ । (ਜੋਗੀ ਭੰਡਾਰਾ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਇਕ ਨਾਦੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਲਟਕਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) । ਆਪਿ--ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ । ਨਾਥੀ--
ਨੱਥੀ ਹੋਈ, ਵੱਸ ਵਿਚ । ਸਭ--ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । ਰਿਧਿ--ਪਰਤਾਪ, ਵਡਿਆਈ । ਸਿਧਿ--ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਸਿੱਧ ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਹਨ " ਸਫਲਤਾ " ਕਰਮਾਤ ।
ਅਵਰਾ--ਹੋਰ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਲਾਭ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ । ਸਾਦ--ਸੁਆਦ, ਚਸਕੇ । ਸੰਜੋਗ--ਮੇਲ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਦਾ ਉਹ ਅੰਸ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
ਵਿਜੋਗ--ਵਿਛੋੜਾ, ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਦਾ ਉਹ ਅੰਸ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਵਿਛੜਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਦੁਇ--ਦੋਵੇਂ । ਕਾਰ--ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਰ । ਚਲਾਵਹਿ--ਚਲਾ ਰਹੇ
ਹਨ । ਲੇਖੇ--ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ । ਆਵਹਿ--ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਭਾਗ--ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਛਾਂਦੇ । (ਜੋਗੀ ਭੰਡਾਰਾ ਵਰਤਾਉਣ ਵੇਲੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਬਦਰਜਾ ਛਾਂਦਾ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ
ਦੀਆਂ " ਸੰਜੋਗ " ਵਿਜੋਗ " ਸੱਤਾ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਝਾਂਦੇ ਵਰਤਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।

ਨਿਤ ਨੇਮ ਦੀ ਇਸ ਪੁਉੜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਟੁਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੋਮੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ
ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਅਸੂਲਤ ਲਈ ਪਦ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਪੁਉੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ
ਦੀ ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(੪) ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ, ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ, ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ ॥ ੧ ॥ ੨ ॥ (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੧--੧੨੪੫)

ਇਹ ਤੁਕ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪ ਦੀ ੨੧ ਪੁਉੜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਿਖਾਵੇ
ਵਾਲੇ ਫੋਕਟ ਭੇਖਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਸਦੀਵੀ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
ਪੂਰਾ ਸਲੋਕ ਇਉਂ ਹੈ:--

੨੪੦= ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਸਰੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ, ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ,
ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ, ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ ॥ ਜੁਗਤਿ ਧੋਤੀ, ਸੁਰਤਿ ਚਉਕਾ, ਤਿਲਕੁ
ਕਰਣੀ ਹੋਇ ॥ ਭਾਉ ਭੋਜਨੁ ਨਾਨਕਾ, ਵਿਰਲਾ ਤ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥ [੧੨੪੫] ਵਾਰ-੨੧

ਅਰਥ:--ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ " ਸੱਚ " ਨੂੰ ਵਰਤ " ਬਣਾਇਆ, (ਭਾਵ, ਸੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਹੈ), " ਸੰਤੋਖ " ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ " ਤੀਰਥ " ਹੈ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ
ਸਮਝ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ " ਤੀਰਥ " ਦਾ ਇਸਨਾਨ " ਸਮਝਿਆ ਹੈ, (ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਤਾਣੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ) " ਦਇਆ " ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਹੈ, (ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਵਧੀਕੀ) ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਆਦਤ " ਖਿਮਾ " ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ " ਮਾਲਾ " ਹੈ, (ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ) ਜੀਉਣ ਦੀ ਆਦਤ " ਜੁਗਤਿ " ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ (ਬਿੱਪ੍ਰੀ
ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵ-ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ) " ਧੋਤੀ " ਹੈ, ਸੁਰਤਿ (ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੱਖਣਾ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਸੁੱਚ) ਚੌਕਾ ਹੈ, ਉੱਚੇ ਆਚਰਣ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਤਿਲਕ
ਲਾਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਦੇ ਆਤਮਾ) ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ । ੧ ।

ਪਰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ-ਭਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣੇ ਮਲੇਛ ਆਦਿ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਉੱਚੇ-ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਬਣੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰਲੇ ਹਨ ? ਇਸ ਵਡਮੁੱਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਤੁਕ ਚੁਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨਮੱਤੀ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਨਾਂ ਸੀ ।

(੫) ਦਇਆ ਕਪਾਹ, ਸੰਤੋਖ ਸੂਤੁ, ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ੧ ॥ ੧੫ ॥ (ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧ --੪੭੧)

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ੯੪ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਏਥੇ ਵੀ " ਦਇਆ " ਪਦ ਉਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਲੁਕ ਛੁਪ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗੁਰੂ ਪੱਕਾ ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦੀ ਹੀ ਸੀ । ਸੋ ਏਥੇ ਵੀ ਬੱਕਰਿਆਂ ਛੱਤਰਿਆਂ, ਕੁੱਕੜਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਦਇਆ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਲਹੂ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਦਾਨ ਪ੍ਰਥਾ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਲੁੱਟ-ਚੋਂਘ ਵਾਲੇ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਹੀ ਦਇਆ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ।

(੬) ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ, ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਰਿ ਬਾੜੀ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ ਜੀ--੯੭੦)

ਸੁਆਦਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਕਾ-ਹਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ-ਆਗੂ, ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸੋ ਏਥੇ ਵੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਹੀ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ, ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਲਹੂ-ਪੀਣੇ ਜੁਲਮ, ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ-ਖੋਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਜਬਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ । ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ-ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਲਟਦੇ ਰਹੇ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨ ਲਿਆ । ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਫਲ ਦੇ ਝੂਠੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤਕੜੀ ਲੁਟ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖੀ ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧ-ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਬੋਲਣਾ ਵਡਾ ਪਾਪ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਖੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਈ, ਨਿਰਭਉ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਆਪ ਵੀ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਗਏ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖੀਆਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ । ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ (ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ) ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਜ਼ਾਲਮ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਲੁਟੇਰੇ ਇਹ ਭੇਖੀ ਸਾਧ ਸੰਤ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਏ ਸੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਇਆ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ । ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈਏ -

੨੪੧= ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮੋਨਿ, ਦਇਆ ਕਰਿ ਝੋਲੀ, ਪੜ੍ਹਕਾ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਹੇ ॥ ਖਿਥਾ ਇਹੁ ਤਨੁ ਸੀਅਉ
ਅਪਨਾ, ਨਾਮੁ ਕਰਉ ਆਧਾਰੁ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਵਹੁ ਜੋਗੀ ॥ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮੁ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭੋਗੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਬੁਧਿ ਬਿਭੂਤਿ ਚਵਾਵਉ ਅਪੁਨੀ, ਸਿੰਗੀ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਾਈ ॥
ਕਰਿ ਬੈਰਾਗੁ ਫਿਰਉ ਤਨਿ ਨਗਰੀ, ਮਨ ਕੀ ਕਿੰਗੁਰੀ ਬਜਾਈ ॥ ੨ ॥ ਪੰਚ ਤੁਤੁ ਲੈ ਹਿਰਦੈ
ਰਾਖਹੁ ਰਹੈ ਨਿਰਲਮ ਤਾੜੀ ॥ ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ, ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਰਿ ਬਾੜੀ ॥ ੩ ॥ [੯੭੦]-੭

ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ " ਦਇਆ " ਪਦ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਨ ਦਾ ਢੰਗ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜਾ ਨਿਆਰਾ ਹੈ । ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਇਆ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਸਦੀ ਹੈ । ਏਨੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਠੱਗ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਕੌਣ ਜਾਣੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਸੰਤ ਹਨ । ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਰਗਾ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪਰਮਾਤਮਾ । ਭੇਖ ਤਾਂ ਕਹੀਦਾ ਹੀ ਠੱਗੀ ਨੂੰ ਹੈ । ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਡੰਬਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ, ਕੇਵਲ ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਹੈ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੁਟੇਰੇ ਭੇਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੈ । ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਤੁਕ ਵਰਤ ਲਈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਏਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਪੰਜ ਲਫਜ਼ ਵਰਤ ਲਏ ਹਨ । ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ---

(੭) ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮੋਨਿ, ਦਇਆ ਕਰਿ ਝੋਲੀ ॥ ੧ ॥ ੭ ॥ [ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ ਜੀ--੯੭੦]

(੬) ਨੰਬਰ ਤੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤੁਕ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ । ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਆਵੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ? ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:---

ਦਸਮ ਪਿਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਈ--

(੮) ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਯਾ ਖਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦) ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ।

ਪਰ ਕਿਡੀ ਵਚਿਤ੍ਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੁਕ ਲਈ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਭੇਖੀ ਜੋਗੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ਉਚਾਰਿਆ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਦਇਆ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਜਾਂ ਜੀਵ ਕਥਿਤ ਜੀਵ-ਹਤਿਆ ਬਾਰੇ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਸੰਕੇਤ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ --

੨੪੨= ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥ ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਬੈ ਕਰ ਸਮਝਹੁ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥

੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੋ ਮੰਜਨੁ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ ॥ ਗਿਆਨ ਗੁਰੁ ਆਤਮੁ

ਉਪਦੇਸਹੁ ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਉ ॥ ੧ ॥ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ, ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਚੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤਿ ॥ ੨ ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਨ ਮੋਹ ਨ
ਮਨ ਸਿਉ ਲਯਾਵੈ ॥ ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ---ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ :--

(੯) ਤੀਰਥ ਦੇਖਿ ਨ ਜਲ ਮਹਿ ਪੈਸਉ, ਜੀਅ ਜੰਤ ਨ ਸਤਾਵਉਗੇ ॥ ੩ ॥ ੨ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ--੯੭੩)

ਜਿਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਤੁਕ ਲਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

੨੪੩= ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਆਨੰਤਾ ਗੀਤ ਕਬਿਤ ਨ ਗਾਵਉਗੇ ॥ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਿ ਅਨਹਦ ਬੇਨੁ
ਬਜਾਵਉਗੇ ॥ ੧ ॥ ਬੈਰਾਗੀ ਰਾਮਹਿ ਗਾਵਉਗੇ ॥ ਸਬਦਿ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦਿ ਰਾਤਾ ਆਕਲੁ ਕੈ ਘਰਿ
ਜਾਉਗੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਇਤਾ ਪਿੰਗਲਾ ਅਉਰੁ ਸੁਖਮਨਾ ਪਉਨੈ ਬੰਧਿ ਰਹਾਉਗੇ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੁਇ
ਸਮ ਕਰਿ ਰਾਖਉ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤਿ ਮਿਲਿ ਜਾਉਗੇ ॥ ੨ ॥ ਤੀਰਥ ਦੇਖਿ ਨ ਜਲ ਮਹਿ ਪੈਸਉ ਜੀਅ ਜੰਤ ਨ
ਸਤਾਵਉਗੇ ॥ ਅਨਸਨਿ ਤੀਰਥ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਨਾਉਗੇ ॥ ੩ ॥ ਪੰਚ ਸਹਾਈ ਜਨ ਕੀ
ਸੋਭਾ ਭਲੇ ਭਲੇ ਨ ਕਹਾਵਉਗੇ ॥ ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਚਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਉਗੇ ॥ ੪ ॥ [੯੭੨/੭੩]-੨

ਪਦ ਅਰਥ:--ਆਨੰਤਾ--ਬੇਅੰਤ। ਨ ਗਾਵਉਗੇ--ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦਾ। ਅਖੰਡ--ਅਵਿਨਾਸੀ। ਅਖੰਡ ਮੰਡਲ--ਅਵਿਨਾਸੀ ਟਿਕਾਣੇ ਵਾਲਾ (ਪ੍ਰਭੂ) ਅਨਹਦ ਬੇਨੁ--ਇੱਕ-ਰਸ ਵੱਜਦੀ ਰਾਹਿਤ ਵਾਲੀ ਬੰਸਰੀ (ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਸਦਾ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ)। ਵਜਾਵਉਗੇ--ਮੈਂ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ੧। ਬੈਰਾਗੀ--ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਆ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤੋੜ ਕੇ। ਸਬਦਿ--ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ(-ਗਿਆਨ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ। ਅਤੀਤ--ਵਿਰਕਤ, ਉਦਾਸ, ਨਿਰਮੋਹ। ਅਨਾਹਦ--ਇੱਕ-ਰਸ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਰੀ ਵਿਚ, ਅਵਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ। ਜਾਉਗੇ--ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ੧। ਰਹਾਉ। ਪਉਨੈ ਬੰਧਿ--ਪਵਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਪਵਨ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ। ਸੁੰਨ--ਨੱਕ ਦੇ ਉੱਪਰਵਾਰ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾੜੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵੇਲੇ ਜੋਗੀ ਖੱਬੀ ਸੂਰ (ਇਤਾ) ਦੇ ਰਾਹ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੱਜੀ ਨਾਸ ਦੀ ਨਾੜੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ। ਚੰਦ--ਖੱਬੀ ਸੂਰ ਇਤਾ। ਸੂਰਜ--ਸੱਜੀ ਸੂਰ ਪਿੰਗਲਾ (ਇਹ ਨਾ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ)। ਸਮ--ਬਰਾਬਰ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ। ੨। ਨ ਪੈਸਉ--ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਭੀਤਰਿ--ਅੰਦਰ। ੩। ਪੰਚ ਸਹਾਈ--ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ। ਰਾਤਾ--ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ--ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾਇਕ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੁੰਘ ਹੀ ਸੁੰਘ ਹੈ। ੪।

ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵਰਤਦਿਆਂ, ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਐਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਹੋਰ ਮਿਲਣਾ ਮਿਲਾਉਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਓਸੇ ਹੀ ਤੀਰਥ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਤਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਮਾਨਜੋਗ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਲਿਖਣ ਦੇ ਥਾਂ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਜੇ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਲਿਖਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਸੁਖੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੁਕ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਉਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੨੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ (ਪਰ ਜੇ ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਕਰੀਏ ਤਦ) ਮਿਲਦਾ ਹੈ :--

੨੪੪= ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥ ੨੧ ॥ [੪]

ਪਰ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਕਰਕੇ ਭਰਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲਸਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਰਹੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਲੋਕ-ਸੋਭਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

(੧੦) ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ, ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ ਸਰਬ ਦਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ, ਆਪ ਬਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ) ਮ: ੧--੯੪੦]

ਏਸੇ ਤੁਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਵਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਢੰਗ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਕ ਅਤੇ ਤੁਕ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਜੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਬਾਰ ਚੋਂ ਵਡਿਆ ਦਾ ਪਾਤਰ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ--

ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ, ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ ਸਰਬ ਦਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ, ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ ੨੪ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ-

-੯੪੦)

ਉਪਰ ਤੁਕ ਜਾਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ੨੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ, ਪਉੜੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ੨੪, ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਓਸੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਨੂੰ ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਤ ਨਾਲ ਮਿਥੇ ਦਇਆ ਦੇ

ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਭੁੱਲ ਏਥੇ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ । ਪੂਰੀ ਪਉੜੀ ਲਿਖਨ ਦੇ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਆਖਰੀ ਤੁਕਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਉੜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਉਲਟ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਏਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੀਵ ਹਤਿਆ ਤੋਂ ਵਰਜਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਗਈ । ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ । ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਲੁਟਣ ਢੰਗ ਅਤੇ ਠੱਗਣ ਢੰਗ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਪਖੰਡ ਰਚਣ ਦਾ ਢੰਗ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੈ । ਸਿੱਧ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਆਪ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲ ਕੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਸੋਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜੰਗਲਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਜਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹਨ । ਕਈ ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਯੋ-ਆਸਣ ਕਰਕੇ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚਤਾ-ਸੁੱਚਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪਾਪੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਦਇਆ ਮਿਹਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਦਾ ਭੈ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਰ ਦੇਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਡਰੇ ਹੋਏ ਅਥਵਾ ਮਨ-ਇੱਛੇ ਵਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜੋਗੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਸੁਖ ਦੇ ਥਾਂ ਦੁਖ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਚੁ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਦਇਆ ਮਿਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁੱਭ-ਗੁਣਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖੀ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ " ਸਿੱਧ ਗੋਸਟ " ਹੈ । ਮਾਸ-ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਜਿਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਪਉੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

੨੪੫= **ਅਵਿਗਤੇ ਨਿਰਮਾਇਣੁ ਉਪਜੇ, ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਥੀਆ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਚੈ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈਐ,
ਸਾਚੇ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ਲੀਆ ॥ ਏਕੇ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ ਜਾਣੈ, ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ॥ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰ
ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੈ, ਅੰਤਰਿ ਕਮਲੁ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਥੀਆ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ, ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ
ਸਰਬ ਦਇਆ ॥ ਨਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ, ਆਪ ਪਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ ੨੪ ॥ [੯੪੦]**

ਅਰਥ:-(ਜਦੋਂ) ਅਵਿਸ਼ਟ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਆਪਣੇ ਅਵਿਸ਼ਟ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਸੁਖਮ ਤੋਂ ਅਸੂਲ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) ਤਦੋਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (-ਗਿਆਨ) ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ) ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਤਦੋਂ ਸਮਝੋ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ (ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ) ਲੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । (ਫਿਰ) ਉਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹੀ (ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ-ਭਾਵ (ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਜੇਹੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਖਿਆਲ) ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, (ਬੱਸ !) ਉਹੀ ਅਸਲ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਹਿਰਦਾ -ਰੂਪ) ਕੌਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਰਥ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਹੈ) ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸੂਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਠੱਗਦਾ)। ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ, ਉਹ ਉਸੇ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਸਭ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੈ) । ੨੪ ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਬੱਕਰਿਆਂ ਕੁੱਕੜਾ ਬਟੋਰਿਆ ਆਦਿ ਦੀ ਧੌਣ ਤੇ ਛੁਰੀ ਫੇਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਿਖਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜੇਹੀ ਕਿਸੇ ਦਇਆ-ਧਰਮ ਜਾਂ ਅਹੰਸਾ ਵਾਦ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਆਸ਼ਾ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ ।

ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ?

ਮਾਸ-ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ " ਦਇਆ " ਪਦ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ ਵਰਤੇ ਹਨ । ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਹੈ ਕਿ-- **ਧੌਲ ਧਰਮੁ, ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤ " ਅਤੇ " ਅਸੰਖ ਗਲਵਚ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥ " ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੧੬ਵੀਂ ਅਤੇ ੧੮ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ (ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋ ਪੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਹੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ, ਕੀ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ, ਕੇਵਲ ਦੋ ਪਉੜੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀ ੨੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਏ " **ਦਇਆ " ਪਦ ਵਾਲੀ ਤੁਕ--ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ " ਦਇਆ " ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥** ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ? ਅਜੇਹਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ? ਦੂਰ ਦੂਰ ਵੱਸਦਿਆਂ, ਅਤੇ, ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ " ਸਿਆਣਿਆਂ " ਦੀ ਮਤਿ " ਇੱਕ " ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ ? ਇਹ ਚਮਤਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ?**

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਭੇਖੀ ਸਾਧ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ । ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਭਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸ ਆਵੇਗਾ । ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਜੋ ਜਾਉ, ਅਕਾਲੀ ਬਾਬਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਰਹੇ,

ਕੁਬਾਨੀਆਂ ਦਿੰਦੇ, ਤੇਗਾਂ ਮਾਰੇ, ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ । ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਸੰਤਾਂ-ਸਾਧਾਂ ਅਥਵਾ ਡੇਰਾਵਾਦ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਹੈ । ਪਰ, ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ-ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੁੱਟ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਗਿੱਝੇ ਲੁਟੇਰੇ, ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੇ ਪਰਚਾਰ-ਢੰਗ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਭੇਖੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਡੇਰਾਵਾਦ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਆ ਫੜਿਆ । ਨਿਰਮਲਿਆਂ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਆਦਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਡੇਰਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਭੇਖ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਲਿਖਾਰੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੱਤ ਇੱਕ ਕਿਵੇਂ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ? ਇਹ ਭੱਦਰ-ਪੁਰਸ਼, ਉਸ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਤੁਕ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ, ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਫੋਕੀ ਦਇਆ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਪਾਵਨ ੨੧ਵੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਉਹ ਤੁਕ, ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ :-

੨੪੬= **ਤਰਿਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ, ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥**

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥ [ਪੰਨਾ ੪]

ਅਰਥ:-ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ (ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ) ਤਪਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ, (ਜੀਆਂ ਤੇ, ਅਹਿੰਸਾ-ਵਾਦ ਵਾਲੀ ਅਨੋਖੀ) ਦਇਆ ਕਰਨੀ, ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ--(ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ) ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਤਿਲ ਕੁ ਜਿੰਨੀ, ਐਵੇਂ ਰਤਾ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । [ਭਾਵ, ਇਹ ਰਤਾ-ਮਾਤਰ ਵਡਿਆਈ ਵੀ ਓਨੀ ਕੁ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਦਾਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਘੋਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਅਜੇਹੇ ਕਥਿਤ ਧਰਮ-ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਸਗੋਂ, ਮਨੁੱਖ ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨੀ, ਤਪੀ, ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾਂ ਅਥਵਾ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵੱਡਾ ਧਰਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਾਰਨ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ]-- (ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ) ਸੁਰਤ ਜੋੜੀ ਹੈ, (ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਨਾਮ ਵਿਚ) ਪਤੀਜ ਗਿਆ ਹੈ, (ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ) ਵਿਚ (ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ) ਪਿਆਰ ਜਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮਾਨੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤਰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ (ਭਾਵ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹ ਲਈ ਹੈ) ।

ਲੋੜਵੰਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦਇਆ, ਮਿਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ । ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸੱਜਣ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜੀਅ-ਦਇਆ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਵੀ (ਉਤਭੁਜ ਅਤੇ ਸੇਤਜ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ) ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਸਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹੀ ਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ । ਆਉ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲੋਂ ਉਸੇ ਦਇਆ ਮੰਗੀਏ ਜਿਹੜੀ ਦਇਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਈ ਹੈ :-

੨੪੭= **ਕਹੀਅਤ ਆਨ, ਅਚਰੀਅਤ ਅਨ ਕਛੁ, ਸਮਝ ਨ ਪਰੈ ਅਪਰ ਮਾਇਆ ॥**

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ, ਪਰਹਰਿ ਕੋਪੁ ਕਰਹੁ ਜੀਆ ਦਇਆ ॥ [੬੫੮]-੩

ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਵ ਬਦਲਣਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਜਿਹੀ ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਕਠੋਰਤਾ ਕੋਈ ਪਾਪ-ਆਤਮਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਹੀ ਕੇਵਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਤਾ, ਆਪਣਾ ਘਰ-ਘਾਟ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਆਪਣਾ ਪਰਵਾਰ, ਸੱਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛਡਾ ਕੇ, ਭਾਵ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੀ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ, ਜੰਗਲੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸਗੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਹੋਰ ਵਧੀ । ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਪ ਕੀਤੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਧਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੀਰਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦਿੱਤੇ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਕੀਤੇ ਪਰ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਨਾ ਸੌਰੀ । ਮਨ ਸੰਤੋਖੀ ਨਾ ਬਣਿਆਂ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁੱਝ ਕੇ ਆਤਮਾਂ ਕਿਸੇ ਠੰਢ ਨਾਲ ਨਾ ਜੁੜਿਆ । ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਦਇਆ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੱਕ ਹੀ ਜੇ ਅਟਕ ਜਾਏ, ਤਦ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੌਰਦਾ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਚਿਟਕ ਲੱਗ ਜਾਣੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦਇਆ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ । ਗੱਲ ਦਇਆ ਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਇਆ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਇਆਲੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫਿਰ:---

੨੪੮= **ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥ ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰੀ ਮੇਰੇ**

ਠਾਕੁਰਿ, " ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ " ॥ ੩ ॥ ਦੀਨ ਦੈਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਰਬ ਜੀਅ

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਨਾਨਕ ਸੀਗਿ ਰਵਿਆ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਲ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੪ ॥ [੬੭੨]-੭

੩੫= **ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ**

(੧) ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(੨) ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਪਰ ਮਾਸ ਦੇ ਤਿਆਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(੩) ਕਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲੋਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ--ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਏਨੀ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਖਾਧਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦੁਖੀ

ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ

ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(੪) ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ "ਪਦਾਰਥਾਂ-ਦਾ ਰਸੀਆ" ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ "ਰਸ" ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਵੀ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਸਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨੌਂ ਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ "ਮਾਸ ਰਸ" ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ--**ਰਸੁ ਸੁਣਿਨਾ, ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ, ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸ ॥ ਰਸੁ ਘੋੜੇ, ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ, ਰਸੁ ਮੀਨਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ ॥** (ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ੪੨/੧)। ਇਸ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ "ਮਾਸ" ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ, ਘੋੜੇ, ਪਲੱਘ, ਮਹਿਲ-ਮਾੜੀਆਂ, ਮਿੱਠੇ ਪਕਵਾਨ, ਆਦਿਕ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ "ਰਸ" ਹੈ। ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਦਾਰਥ "ਰਸ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ, ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਵਿਚਲੇ ਨੌਂ (੯) ਪਦਾਰਥ-ਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ "ਮਾਸ-ਰਸ" ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਡਾਂਗ ਫੜ ਲੈਣੀ, ਹੂੜ-ਮਤਿ ਹੈ।

(੫) ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਕੇਵਲ ਖਾਣ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ "ਮਾਸ" ਨੂੰ ਮੇਵਾ, ਘਿਉ, ਗੁੜ, ਮੈਦਾ, ਆਦਿ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। **ਕਿਆ ਮੇਵਾ, ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ, ਕਿਆ ਮੈਦਾ ਕਿਆ ਮਸੁ ॥** (ਵੇਖੋ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੪੩/੨)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ "ਮਾਸ" ਨੂੰ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਘਿਉ, ਗੁੜ ਮੈਦਾ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਤੁੱਲ ਸਮਝਣਾ, ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(੬) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਤ, ਮਾਸ-ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਰੀ ਅੱਜਣਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ "ਮਾਸ" ਪਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਨੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸਲੋਕ (**ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ . . . ॥** ਅਤੇ **ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ . . . ॥ ੧੨੯**) ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਛੇਤਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਮੇਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਥਵਾ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤਕ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜਨ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦਾ ਭੋਗ ਤਾਂ ਏਨੀ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੭) ਜਿਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਲਾਲੀ-ਮਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ "ਕੁੱਠਾ" ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ "ਮਲੇਛ" ਕਹਿਣਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(੮) ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕੁੱਠਾ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ:- (**ੳ**) ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ, "ਕੁੱਠਾ-ਮਾਸ" ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਕੁੱਠਾ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। (**ਅ**) ਇਸਲਾਮੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਆਪ ਬਣਾ ਦੇ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਧਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਇਸਲਾਮੀ ਧੌਕੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ "ਕੁੱਠਾ" ਖਾਣਾ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਰਾਰੀ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ ਸੀ।

(੯) ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ "ਕੁੱਠਾ" ਪਦ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰ-ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਥਾਂ "ਕੁਹ" ਜਾਂ "ਕੁਹਿ" ਪਦ ਆਏ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ "ਕੁੱਠਾ" ਕਿਹਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

(੧੦) ਜੀਵ (-ਆਤਮਾ) ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(੧੧) ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ, ਭਾਵ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪਾਪ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪਾਪ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੈ।

[* Foot Note:--ਕਥਿਤ ਧਰਮ-ਰਾਜ, ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਆਦਿ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਦਿਸਦੇ ਅਣ-ਦਿਸਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨਾਮ ਰੱਬ ਦੇ ਅਨਾਮ ਰੱਬੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸੂਝ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਪੜ੍ਹੋ "ਪੁਸਤਕ--ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਗੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ"।

(੧੨) ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਚੋਲਾ, ਕੱਪੜਾ, ਆਦਿ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਨਾਮ, ਆਟਾ, ਮਾਸ, ਸਾਗ, ਲਕੜੀ, ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਸਾਗ ਅਤੇ ਮਾਸ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਦੇ ਝਗੜੇ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਇੱਕ ਕੋਝੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਹੈ।

(੧੩) ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਬਾਕੀ ਅਨੰਤ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ, "ਮਨ-ਸ਼ਕਤੀ" ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਗੁਣਾ ਵਾਲੀ "ਦਿਮਾਗੀ-ਸ਼ਕਤੀ" ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਈ ਹੈ।

(੧੪) ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕੇਵਲ 'ਮਨ' ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੂਨਾਂ ਕੋਲ 'ਮਨ' ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(੧੫) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਮੰਨ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਮਨ ਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਪਾ ਕੇ ਜਗਤ ਜਿਤਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਮਨ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ-ਮਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(੧੬) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦਰੁਲੁੱਭ, ਅਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਅਜੇਹੀ ਘੋੜੀ ਵੀ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਵੜਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਉਚੇ ਮਹਲਾਂ ਤੇ ਪੁਚਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ, 'ਪਉੜੀ' ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ ਸਿਮਰੇ ਹਨ। ਸੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ-ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ, ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ, ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖਾਂ-ਦੇਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜੇ ਹਨ।

(੧੭) ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਪੀਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

(੧੮) ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਮਾਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਖ ਖੁਰਾਕ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਅਥਵਾ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਹੀ ਹੈ।

(੧੯) ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਅਥਵਾ ਬਨਾਸਪਤੀ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ, ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵਾਤਮਾ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਿਰਦਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਦੁਖੀ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੀਮਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮਿਲੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਚਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਹੈ 'ਦਇਆ' ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਲਾਜ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਦੁਖੀ ਲਾਚਾਰ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਪੀੜ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਝਟਕਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ (ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ, ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਧੀ ਨਾਲ) ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਵਿਚ ਕਰ ਦੇਣਾ ਵੀ 'ਦਇਆ' ਹੀ ਹੈ।

(੨੦) ਲਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਮਣ ਮਾਸ, ਮੱਛੀ, ਅੰਡੇ ਆਦਿ ਦਾ ਬਿਉਪਾਰ ਵੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਵਿਪਾਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ-ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅੰਦੋਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਵੀ ਫਸਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵਧਾਏ ਜਾ ਕੇ, ਫਸਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਧੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਤੋਂ, ਭਾਵ ਪੁਰਣਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਵੱਡੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਉਹ ਮਾਸ ਮੰਛੀ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਪੂਰੇ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜੋਤਿ, ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਬੰਦਸ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਨੂੰ ਨਾ ਵਗਾੜੀਏ ਜਿਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਹੈ:--

ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀ ਜਾਣੈ ॥

ਕਉਨੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣੁ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪੁ ਸਮਾਵੈ ॥.੨॥

35

ਟਕਸਾਲੀ ਡੇਰੇ-ਦਾਰ-ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ?

ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ-ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੀ ਬਰਕਤਿ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਸੰਤ-ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਹਿ-ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਦਿਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਕਤੀ-ਸ਼ਾਲੀ ਮੁਗਲ-ਰਾਜ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਮੂਧਾ ਕਰਕੇ, ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਭਰਪੂਰ ਖ਼ਾਲਸਾ-ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਰੂਪੀ ਅਨਮੋਲ ਦਾਤ ਨਾਲੋਂ, ਅਸੀਂ ਟੁੱਟਦੇ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਵਾਦ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਫਸਦੇ ਹੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਟਾਲ ਕੇ, ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾ-ਵਰ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਹੀ ਪੰਥ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਅਗਵਾਹੀ ਵੀ ਡੇਰਾ-ਵਾਦ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ-ਪੰਥ, ਐਵੇਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖੁੱਸੀ ਸ਼ਾਨ ਦਾ ਰਸ ਮਾਨਣ

ਦੇ ਤਰਲੇ ਨੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਏਸੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਮੁਹਿਮ ਚਲਾ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਹ ਸਰਦਾਰੀ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰਾ ਲਈ, ਜਿਹੜੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਝੂਠ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਨੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਟਕਸਾਲੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ-- ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ, ਦਾਸ ਨੇ ਕਈ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਨਾਂ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਮਹਿਤੋ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਹੀ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਆਇਆ । ਉਸ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ । ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਹ ਚਿਠੀ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ Edmonton . Dec: 7, 1992

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੀਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨੀ ਮੋ ਕਉ ਹਰਿ ਜਨ ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸਨ ਦਾਸੁ ਕਹਤ ਹੈ ਹਮ ਦਾਸਨ ਕੇ ਪਨਿਹਾਰੇ ॥

੧) ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਿੰਡਰਾਂ,

ਗੁਰ ਸਭਾ ਏਵ ਨ ਪਾਈਐ, ਨਾ ਨੇੜੇ ਨਾ ਢੂਰਿ ॥ ਨਾਨਕ

੨) ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਤਾ,

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾ ਮਿਲੈ ਜਾ ਮਨ ਰਹੈ ਹਜ਼ੂਰਿ ॥੨॥[੮੪]-ਵਾ-੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਂ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੱਧਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਕਾਰਨ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ । **ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਏਕੈ ਕਾਮ ॥** ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਏ । ਫਿਰ ਜਦ--**ਸੰਤ ਮਿਲੈ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਹਾਐ ॥** ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੁਝ ਸ਼ੰਕੇ ਨੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਆਸ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਚ ਉਪਦੇਸ਼-ਰੂਪੀ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜ਼ੋਗੇ ।

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਾਲ-ਚਲਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਭਾਣੇ ਵਰਤਣੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲਸੇ ਜੇ ਜਲਾਲ ਦਾ ਚਮਕਦਾ ਸੂਰਜ, ਵਾਲੇ ਪਿਆ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸ ਪਿਆ ਸੀ । ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੇ ਰਹ ਪਰ ੧੯੭੮ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਪਿਛੋਂ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼-ਬਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲੱਗਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜੇਹਾ ਭਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਤਿਆ । ਪੰਥ ਦਾ ਬਡਮੁੱਲਾ ਸਰਮਾਇਆ, ਭਾਵ, ਕੌਮ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ, ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿਵਾਏ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖੀ ਜਾਣ ਦੇ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਜੇਹਾ ਸਮਾਂ ਵਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ।

ਸੈਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਜਰਵਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ, ਅਤੇ ਪਤਿ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੋਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਬਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦਈ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਬੁਝਾੜ ਭੰਨ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਵਾਪਸ ਕਾਬਲ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਤ ਦੇ

Pk4

ਨਿੱਤ ਦੇ ਲੁੱਟ-ਖਾਣੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਂ ਘਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾੜਿਆ ਸਗੋਂ ਮਹਾਂ-ਬਲੀ ਗੁਰੂ-ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਘੋੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਹਿਣਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੁਟਣ-ਹਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭੈ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਹਾਏ ! ਅੱਜ ਉਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹੜੀ ਖੁਨਾਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਝੜੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੁਹਿਰਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਤੌਖਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਖਰ ਕਿਹੜਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਧੂਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਗਿਆ--**ਨਾਨਕ ਚੀਨੇ ਆਪ ਕਉ ਸੋ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ॥** [੨੨੯]-੨-੧੮ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾ ਰਹੇ ? ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਿਰੀਬਾਨ ਮੇਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ । ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਹਾਂਵਾਕ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲੋਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾਂ ਕੋਲੋਂ, ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਰ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਸੁਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਇਹ ਮਹਾਂ-ਵਾਕ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ :-

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ । ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਆ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ।

ਜਬ ਇਹ ਗਹੇ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ । ਮੈਂ ਨ ਕਰੂ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ।

ਇਸ ਤਾੜਨਾ ਰੂਪੀ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਗਿਆ । ਸੂਝ ਆਈ ਕਿ ਤੇਜ-ਪਰਤਾਪ ਤਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਆਰੇ

ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਅਥਵਾ ਨਿਆਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਇਸ ਸਚਾਈ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਆਚਰਨ ਤੋਂ ਸਖਣੀ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰਲੀ ਡਿੱਠ, **ਭੋਖ** ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ **ਨਿਆਰੇ ਆਚਰਨ** ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਖਤਰਾ, **ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ** ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਰੀਤ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਬ ੧੩੦੦ ਸਾਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਖਤਰਨਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਖਤ ਤਾੜਨਾ ਰੂਪੀ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ--ਹੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀਓ ! ਜੇ ਤੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੇ ਪਰਤੀਤਾ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗਾ--ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਦ--**ਅਪਨੀ ਪਰਤੀਤਿ ਆਪ ਹੀ ਖੋਵੇ ॥ ਬਹਿਰਿ ਉਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਸੁ ਨਾ ਹੋਵੈ**। ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ--**ਕਿ ਅਸ਼ਟਾਮ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦੇਣਾ**। ਬੇ-ਪਰਤੀਤਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸ ਦਾ ਸਕਾ ਮਾਂ ਪਿਉ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਦੀ ਅਸਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਸਾਂ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇ ? [ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲ]

ਅਜੇਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿਟਕ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਚੰਦਰੀ ਰੀਤ ਕੇਹੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਪਰਤੀਤਾ ਬਣ ਕੇ, ਕੱਖੋਂ ਹੋਲਾ ਤੇ ਪਾਣੀਉਂ ਪਤਲਾ, ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ? ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਜਿਧਰੋਂ ਵੀ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਪੰਥ ਤੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਥਾਉਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀ-ਕਰਨ ਲੈ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ--**ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵਿਚ**--ਕੋਈ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਨਿਰਮੂਲ ਗੱਲ ਨਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਏਸੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ।

ਦਾਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ੧੯੭੨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਘਰੇਲੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਦਾਸ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਦੇ ਕਈ ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਉੱਦਮ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਪੰਥ ਦਰਦੀ, ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਮੱਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰੋਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਅਜੇਹਾ ਸਾਰਾ ਪੱਤ੍ਰ ਵਿਹਾਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਠੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਉੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਬੜਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਗੋਚਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

੧= ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਪਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਲਿਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਸਤਕ (ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਭਾਵ, ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ--ਨੇ ਫਰਵਰੀ ੧੯੭੫ ਵਿਚ ਛਪਵਾਈ ਸੀ) ਦੇ ੨੧੧ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ--ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੂੰ ਨਦੇੜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਹੀ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ--ਤੋਂ, ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਚ ਬਦਲੇ ਲਊ ਭਾਵਣਾ ਬੜੀ ਪਰਧਾਨ ਸੀ। ਪਰ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਆਏ ਨਿਰਵੈਰ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਮਹਲ ਦੀ ਨੀਂਹ, **ਨਿਰਵੈਰਤਾ** ਤੇ ਧਰੀ ਗਈ ਅਨਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਦ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚਦੀਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਇਉਂ ਹੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ :-

(ੳ) **ਧਨੁ ਧਨੁ ਹਰਿ ਗਿਆਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ ਜਿਨਿ ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰੁ ਹਮ ਕਉ ਸਭ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਈ ॥** (੫੯੪) ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਉਲਟਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੈਰ ਅਥਵਾ ਬਦਲਾ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ? ਸਿਰਜਣ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ ? ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵੈਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਨਿਰਾਲੇ ਸੁਧਾਰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਭਉ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦਾਸ ਦੀ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਪਾਰ ਸੱਧਰ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਉਹ ਉਚੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਆਚਰਨ ਵਿਚ ਨਿਰਭੈਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ ਵੀ ਨਕਾ-ਨਕ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਸੱਧਰਾਂ ਲੱਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਇਹ ਉਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ, ਅਥਵਾ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਭੈ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਂ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਨਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਤਾਣੇ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੀ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵੈਰ ਭਾਵਣਾ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਵੇਖਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਅਟੱਲ ਨੀਯਮ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ--ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੇ ਹੋਵੈ--(੬੫) ਸੋ ਜੀਵਤ ਜਿਹ ਜੀਵਤ ਜਪਿਆ ॥ (੨੫੯)--ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ, ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥ (ਰਹਿਰਾਸ) ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਭਉ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥ (੩੧੦) ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਮਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰ ਭਾਵਣਾਂ ਦੀ ਘਟੀਆ ਮੈਲ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ ਹੈ--ਜੋ ਨਿਰਮਲੁ ਸੇਵੇ ਸੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ ॥ (੧੨੧) ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਅਥਵਾ ਨਿਰਮਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ ਅਤੇ ਕਾਤਲ ਠੱਗ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜੁਲਮੀ ਕਾਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸੱਜਣ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਦੇ ਖਾਣੇ ਦੌੜ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕੌਡਾ ਅਤੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣਾਇਆ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੋਰ ਅਥਵਾ ਡਾਕੂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪਰਚਾਰਕ ਥਾਪਿਆ। ਤੱਤੀ ਲੋਹ ਤੇ ਬੈਠੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦ ਪੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੀ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਖਿਮਾਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਿਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ? ਨਾਲੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾਂ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਸੁੱਭ ਚਿੰਤਕ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਜੀ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅੱਲਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵਿਚ ਦੁਆ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਣ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਛੱਟਮ ਪੀਰ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੜਾਈ ਛਿੜਦੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਝੁਬਾਲ ਜਾ ਕੀਤੀ। ਚੋਹਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹੇੜੀ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਮਾਝੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ। ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਜਾ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਸਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਬਦਲਾ ਭਾਵਣਾਂ ਦੀ ਹੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਉਂਜ਼ ਲੁਕ ਛੁਪ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਸੂਝਵਾਨ ਬਹਾਦਰ ਕਈ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜਿਸ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨਰਥ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦੁਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦੱਲ ਨੂੰ ਪਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲਣ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੁੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਘਾਇਲ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਜਲ ਪਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੱਟਾਂ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਮਲ੍ਹਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਘਨੱਈਏ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ ਉਸੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਆਪ ਮਾਲਕ ਬਣਾਇਆ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਮਾਇਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸੈਦ ਖਾਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਅੰਦਰੋਂ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਮੁੱਕਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਧੰਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀਓ ! ਕੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿੜ੍ਹ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜੀ ? ਕੀ ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਹੈ ਜੀ ? ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਫੁਰਮਾ ਰਹੀ ਹੈ--ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਤੁ ਮਿਲੇ ਸਾਂਤਿ ਪਾਈਐ, ਕਿਲਵਿਖ ਦੁਖ ਕਾਟੇ ਸਭਿ ਦੁਰਿ ॥ (੧੧੯੮)। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਹੋਵੇ--ਤੂੰ ਨਿਰਵੈਰੁ, ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਨਿਰਮਲ ॥ ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਸਭ ਉਤਰਹਿ ਕਲਮਲ ॥ (੧੦੮) ਨਿਰਵੈਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨ ਤਾਂ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ-ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵੈਰ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ--ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ--ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ, ਤੁਸਾਂ (ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ) ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ- ਦੀ ਉਪਾਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੂਬੀ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ? ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖਣਾ, ਕੀ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲ, ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ

ਕੋਝੀ ਅਤੇ ਕੁਟਲਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹਰਕਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਨਣਾਂ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜੀ ।

ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੀ ?

(ੳ) ਨਿਰਵੈਰਤਾ--

(੧) ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ । ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੧ ॥ [੧੨੯੯]-੮

(੨) ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ ॥ [੨੫੯]-ਬਾਵ-੪੬

(੩) ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਦੁਸਮਨ ਸਭਿ ਮੀਤ ॥ [੨੭੧]-ਅਸਟ-੭ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸਾਧ ਹੈ ਜੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਵੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਘਟੇ ਘੱਟ ਭਿੰਡਰਾਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ

(੪) ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੇ ਪੂਜੇ ਪੈਰ ॥ ਮਿਟੇ ਉਪਦ੍ਰਹ ਮਨ ਤੇ ਬੈਰ ॥ [੩੯੫]-੪-੯੮

(੫) ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਦੁਸਮਨੁ ਰਹਿਆ ਨਾ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਬੈਰਾਈ ॥

ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਸਾਰੁ ਪਸਾਰਿਓ ਭਤਿਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥ [੬੭੧]-੩

(੬) ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਦੁਸਮਨ ਸਭਿ ਮੀਤ ॥ ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਹਾ ਪੁਨੀਤ ॥ - - -੩ ॥ [੨੭੧]-ਅਸਟ-੭

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਜ ਕਿਹੜਾ ਸਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤਿਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਭਿੰਡਰਾਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਸੰਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਖ ਭੇਜਣਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਪੁਨੀਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

(ਅ) ਖਿਮਾ

(੧) ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ ॥ (੧੩੭੧) ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਜਹਾ ਖੋਲ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰਨੀ ਜੀ ।

(੨) ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ ॥ (੧੨੪੫)

(੩) ਸੂਹਾ ਵੇਸੁ ਸਭੁ ਉਤਾਰਿ ਧਰੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰੈ ਖਿਮਾ ਸੀਗਾਰੁ ॥ (੭੮੬)

(੪) ਖਿਮਾ ਸੀਗਾਰੁ ਕਾਮਣਿ ਤਨਿ ਪਹਿਰੈ ਰਾਵੈ ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ ॥ (੩੫੯)

(੫)- ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ ॥ (੩੫੬)

(ੲ) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਥਵਾ ਹਰੀ ਦਾ ਦਾਸ ---

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜੁ ਏਕ ॥ ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੋਊ ਖੋਏ ਕੋਊ ਚੰਦਨ ਲੇਪ ॥ - - -

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੀ ਸਭ ਉਪਰਿ ਮਇਆ ॥ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕਛੁ ਬੁਰਾ ਨ ਭਇਆ ॥

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਸਮ ਦਰਸੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥ (ਸੁਖਮਨੀ)

(੨) ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸੁ ਕਿਛੁ ਬੁਰਾ ਨ ਮਾਯੋ ॥ - - - ॥ (੧੧੫੨ ॥

(੩) ਛੋਡਹੁ ਕਪਟੁ ਹੋਇ ਨਿਰਵੈਰਾ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗਿ ਨਿਹਾਰੇ ॥ (੧੨੧੯)

(੪) ਓਨਿ ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਮ ਕੀਤਿਆ ਸਭ ਨਾਲਿ ਸੁਭਾਈ ॥ (੧੧੦੦)

(੫) ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਹਮ ਤਿਸ ਕੇ ਦਾਸ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸਗਲ ਨਿਵਾਸ ॥

ਨਾ ਕੋ ਦੂਤੁ ਨਹੀ ਬੈਰਾਈ ॥ ਗਲਿ ਮਿਲਿ ਚਲੇ ਏਕੈ ਭਾਈ ॥ ੩ ॥ (੮੮੭)

(੬) ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨਾ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ ॥

ਆਪਨੜੇ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਚੁੰਮਿ ॥ ੭ ॥ (੧੩੭੮)

(੭) ਮੰਦਾ ਕਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥ (੧੩੮੧)

(੮) ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥ ੭੮ ॥ (੧੩੮੨) (ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂ

ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਅਖਵਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮੰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਦਲੀਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜੀ ? ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਾਣਨਾ ਪੈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜੀ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਏਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾਂ, ਅਥਵਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਡਾ, ਹੋਛੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ । ਬਹਾਦਰ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਖਿਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਗਹਿਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੂਰਮਾ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਧੀਰਜਵਾਨ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਸੁਭਾ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਕਦੇ ਵੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸਹੋੜਦਾ । ਉਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਅਜੇਹਾ

ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਦੇ ਬਦੀ ਲੜਾਈ ਗਲ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ-ਸੂਰਮੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਵਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਾਰਨ ਆਏ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਾਰੇ ਅਜੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲੈਣੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ ?

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਯੋਧਨ, ਸ਼ੁਕਨੀ, ਕਰੁਣ, ਅਰਜੁਨ, ਦ੍ਰੋਪਦ, ਦ੍ਰੋਣਚਾਰਯ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ ਆਦਿ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਵੈਰ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਝੁਲਸਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਤੇ ਬਦਲਾ ਲਊ ਰੁਚੀ **ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਸਮਝੀ** ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ ਜੀ ? ਆਪ ਜੀ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਖੋਹਲ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਸਮਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਵੀ ਉਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਆਪ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਥ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸੋਧ ਮਿਲ ਸਕੇ।

੨= ਪੰਥਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ **ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ** ਅਤੇ **ਅਖੰਡ ਪਾਠ**, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ੧= ਸਾਧਾਰਨ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਠ (੧੯੭ ਸਫ਼ਾ), ੨= ਮਿਰਤਕ ਪਾਠ (੧੯੮) ੩= ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ (੨੦੬) ੪= ਸੰਪਟਪਾਠ ਸਾਧਾਰਨ, ੫= ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ (੨੧੮) ੬= ਸਪਤਾਹਕ ਪਾਠ (੨੨੦) ੭= ਸਪਤਾਹਕ ਦੂਜਾ ॥ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਲਿਖੀ ਹੈ (੨੨੪)। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ? ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪੁਜਦੀ ? ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਥਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

੩= ਪੰਥਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਪਾਠ ਆਪ ਕਰੇ ਜਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣੇ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਲੋਂ ਛਪੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੬੬ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ੨੩੫ ਸਫ਼ੇ ਤੱਕ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਕਰਮਕਾਂਡੀ-ਮਰਯਾਦਾ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ, ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ। ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਮੱਗਰੀ ਵਿਚਲੀਆਂ (੧੬੯ ਸਫ਼ੇ ਅਤੇ ੧੭੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ) ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੯ + ੪੦, ਕੁਲ ੪੯ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਥਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ **ਪਾਠ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਹਾਤਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ**। ਜਦ ਕਿ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਪਾਠ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸੱਭ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਣ ਜੋਗਾ ਗਿਆਨ (ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਭੁਤ ਸਾਧਨ) ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹਨ ਜੀ ? :-

ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਪਖੰਡ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ---
(ੳ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੇ ਥਾਂ ਮਨ-ਮੱਤੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਜਲ-ਇਸ਼ਨਾਨ--

ਨਿਤ ਨਿਤ ਕਾਇਆ ਮਜਨੁ ਕੀਆ ਨਿਤ ਮਲਿ ਮਲਿ ਦੇਹ ਸਵਾਰੇ ॥

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਨਿ ਬਚਨ ਨ ਭਾਏ ਸਭ ਫੋਕਟ ਚਾਰ ਸੀਗਾਰੇ ॥ ੩ ॥[੯੮੩]

ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਅੱਡ ਅੱਡ ਭੇਖਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਚਿੱਟੇ ਚੋਲੇ ਪਾ ਕੇ ਹੱਥੀ ਲਿਸ਼ਕੇ ਹੋਏ ਗਡਵੇ ਜਾਂ ਤੀਰ ਫੜੀ ਫਿਰਦੇ, ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਠੰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਤੁਸਾਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਦਿਬਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਅਜੇਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਣਤਾਈ ਵੇਖੀ ਹੈ ?

(ਅ) ਬੇਅੰਤ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਧੂਪ ਸਮੱਗਰੀ (ਸਫ਼ਾ ੧੬੮ ਅਤੇ ੧੭੧) ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਮਰਯਾਦਾ (੧੬੫ ਤੋਂ ੨੩੫ ਸਫ਼ੇ ਵਾਲੀ) ਤੋਂ ਇਹੀ ਯਕੀਨ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਵਾਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਸਭ ਨਿਸਫਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਾਠ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਵੀ, ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਖ਼ਾਸ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਰ ਉਹ ਸੱਭ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਬਣਾਈ ਪਾਠ-ਮਰਯਾਦਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਜਦ ਉਸ ਸੱਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪਾਠ ਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਲਾਈਆਂ ਹਨ ? ਸਾਂਝੀ

ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੀ ?--**ਕਬੀਰ ਕਾਗਦ ਕੀ ਓਬਰੀ ਮਸੁ ਕੇ ਕਰਮ ਕਪਾਟ** ॥੧੩੭੧॥ ਜਿਸ ਦਿਆਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨੇ ਇਉਂ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--**ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ, ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥ ਘੋਲ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥ ੧ ॥**(੬੬੪) ਓਸੇ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਲਾ ਕੇ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਪਾਪ ਤੇ ਨਹੀਂ ਖਟਿਆ ਜਿਹੜਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ? ਕਿਤੇ ਇਹ ਭਾਣਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਹ-ਕਲੰਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋਵੋ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨਾਲ ਮਸਖਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ?

(ੲ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ-ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਬਣਾ ਲੈਣੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ :-

- (੧) **ਨਦਰੀ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਮੋਹੁ ॥ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤੋਹਿ ॥** (੮੦੧)
- (੨) **ਨਦਰੀ ਆਵਦਾ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਈ ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਵਿਉਪਾਇ ॥** (੮੪)
- (੩) **ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੰਗਿ ਨ ਗਇਓ ॥ ਸਾਕਤੁ ਮੁੜੁ ਲਗੇ ਪਚਿ ਮੁਇਓ ॥** (੨੪੧)
- (੪) **ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਸਭੁ ਬਿਨਸੀਐ ਕਿਆ ਲਗਹਿ ਗਵਾਰ ॥** (੮੦੮)
- (੫) **ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੋਨਾ ॥** (੧੦੮੩)

ਕੀ ਧੂਪ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਨਾਰੀਅਲ, ਕੁੰਡ, ਤੇ ਹੋਰ, ਲਟਾ-ਪਟਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੀ ?

(ਸ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਅਲਪ ਬੁਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਇਹ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾਂ ਆਚਰਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਚਮਤਕਾਰੀ ਫਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਕਰਾਮਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਸ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀ, ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੇ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਗ੍ਰਸੀ ਮਨ-ਮਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਸੁਆਰਥੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ:---

- (੧) **ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਪੜਿ ਬੁਝਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥** (੧੨੭)
- (੨) **ਪੜਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ ॥** (੧੪੮)
- (੩) **ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੁ ਪੁਕਾਰਹਿ ਵਿਣੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਭੁਝਿ ਮੁਆ ॥** (੪੩੫)
- (੪) **ਪੜਿਆ ਬੁਝੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ॥** (੬੬੨)
- (੫) **ਹਨੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੈ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥ ਪਾਠ ਪੜੈ ਲੇ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵੈ ॥** (੯੦੫)
- (੬) **ਪੜਿ ਪੜਿ ਭੂਲਹਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿ ॥ ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥** (੬੮੬)
- (੭) **ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਸੁਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥** (੫੭੦)
- (੮) **ਕਿਆ ਪੜੀਐ ਕਿਆ ਗੁਨੀਐ ॥ ਕਿਆ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾਂ ਸੁਨੀਐ ॥**
ਪੜੈ ਸੁਨੇ ਕਿਆ ਹੋਈ ॥ ਜਉ ਸਹਜ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੋਈ ॥ (੬੫੫)
- (੯) **ਪਾਠੁ ਪੜੈ ਨ ਬੁਝਈ ਭੇਖੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥** (੬੬)
- (੧੦) **ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਥਾਕੇ ਭੇਖੀ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ ॥** (੪੩੯) ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜੇਹੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।

ਹਨ।

(ਹ) ਕਿਸੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਅਥਵਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅੱਡ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਸ ਫੌਜ ਕੋਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਹੋਣ, ਉਸ ਦਾ ਤਬਾਹ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਥਿਤ ਜਪੀ ਤਪੀ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅੱਡਰੇ ਡੇਰੇ ਸਿਰਜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੱਭ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਆਂ, ਰਾੜੇ ਵਾਲਿਆ, ਗੋਦੜੇ ਵਾਲਿਆ, ਆਦਿ ਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਅਨਮੋਲ ਸੇਧ ਲੈਣ ਗੋਚਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹਨ ਕਿ :---

(੧) ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ? ਕੀ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਰੁਚੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਣ ਜੋਗ

ਅਜੇਹਾ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੋ ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਵੇ ?

(੨) ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ **ੴ** (ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਦੁਤੀ ਦੇਣ ਹੈ), ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿਕਾਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਇਸ **ੴ** (ਇੱਕ) ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤੀਮ ਸੱਧਰ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, **ੴ ਅਕਾਲਪੁਰਖ** (ਭਾਵ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਖੋ ਕਰਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਤ੍ਰੈਮੂਰਤੀ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ), **ੴ ਕੇਂਦਰ** (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵਾਲਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) **ੴ (ਕੇਂਦ੍ਰੀ) ਮਰਯਾਦਾ**, **ੴ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ** ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਏਕੇ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਅਲੋਕਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਅਰਥ ਹੈ, **ੴ ਏਕਾ, ਇੱਕ ਮੁੱਠਤਾ, ਏਕਾ, ਇਤਫ਼ਾਕ**, ਹੈ । ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਏਕੇ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ, ਤਬਾਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਬੜੇ ਦੁਖ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਤਿ (ਮਨਮਤਿ) ਅਥਵਾ ਆਪਣੀ ਸੁਆਰਥ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਕਈ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਹਾਮੇ ਹੀਣੀ ਦਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਹਿੱਸਾ, ਡੇਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ । ਕੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਗਦੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਈ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਅਥਵਾ ਸੁਆਰਥ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਰਾਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

੪= ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਫਲ ਦਸਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੦੬ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ---ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਤੇ ਗਿਆਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੋਤਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ੪੫ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਹੁਣ ਤਾਂਈ ਮੈਂ ਪੋਤ੍ਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ -- ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਭਾਇਆ, ਬਖਸ਼ਣ ਗੇ । - - -ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ? - - ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ---ਚੰਗਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਉ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਬੰਨੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਸਨ - - - । ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਠੀ--(੧) ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, (੨) ਭਾਈ ਦਇਆਲਾ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ (੩) ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੀ ਮਸੀਦ (੪) ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ (੫) ਅਤੇ ਇਕ ਸਤੀ ਰਾਮ, ਇਹ ਅਠਵੇਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ।--ਫਿਰ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਏਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਇਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਨਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਉਹ ਲਿਖਤ ਇਉਂ ਹੈ--- ਇਹ ਪੰਜੇ ਸਿੱਖ ਪਾਠੀ ਲਗੇ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵਾਸਤੇ - ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ - ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ । ਬਿਲਕੁਲ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਦੀ ਰਾਮਾਇਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਸ਼ੁਰੀਗ ਰਿਖੀ ਪਤੁਰੇਸ਼ਨੀ ਜੱਗ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਆਗਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ । ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ?

ਰੋਠ ਲਿਖੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੰਕੇ ਵੀ, ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ :-

(ੳ) ਆਪ ਜੀ ਜਿਸ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਅਰਾਧਨਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਦੇ ਬਖਾਨ ਵਿਚ ਗਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ---

ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ । ਚੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਚੈ ਗਯੋ । ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ ।

ਬਹੁ ਬਿਧ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ । ੩ । ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ । ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ ।

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸੁ ਮੁਹਿ ਦੀਆ । ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੂ ਮਹਿ ਲੀਆ । ੪ ।

ਚਿਤ ਨ ਭਯੋ ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਕਹ । ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੂਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ ।

ਜਿਉ ਤਿਉ ਪ੍ਰਭ ਹਮ ਕੋ ਸਮਝਯੋ । ਇਹ ਕਹਿ ਕੈ ਇਹ ਲੋਕਿ ਪਠਯੋ । ੫ ।

ਫਿਰ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਵਾਲੀ । ਦੋਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਾੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਸੱਚੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ? ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--**ਬ੍ਰਾਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ** । ਪਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਲਗ ਮਾਤ੍ਰ ਤਾਂਈ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੀ ਸੱਚ ਲਿਖਣਾ ਸੀ । ਦੂਜੀ ਲਿਖਤ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੁਲ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਦਾਸ ਜਿਹੇ ਗਰੀਬੜੇ ਦੀ ਕੀ ਪਾਇਆਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਸਕੇ । ਸੋ ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਲਿਖਤ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲੈਣ ਜੋਗ ਹੈ ?

(ਅ) ਆਪ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ (ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨੌਵੇਂ ਮਹਲੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ

ਮਾਲਕ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਫਿਰ ਜਦ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਜੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੰਭਾਲੀ, ਜੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਿਚ ਏਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਕਿ, ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ, ਸਰਬਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮਾਲੀਆ ਦੇ ਬਰਫ਼ ਲੋਕ ਤੋਂ ਪਟਨਾਂ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅੱਜ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾਂ ਭਰਪੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਉਹੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਘੱਟਣਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਬੜੀ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ (ਦੋਵੇਂ ਸੰਤ) ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ? ਪਾ ਦਿਉਂ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ। ਕਰੋ ਪੰਥ ਦੇ ਨੌ ਨਿਹਾਲਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਬਚਾ ਲਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇ ਦੇ ਭਾੜੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਕੀ ਆਪ ਦਾ ਲਿਖਣਾਂ ਅਤੇ ਕਰਨਾਂ ਦੋਵੇ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ?

(ੲ) ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮ ਪੁਰ ਖੇੜਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ--ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ--ਦੇ ੨੪੪-੨੪੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਗਿਆਨੀ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਜੋ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀ ਅਨਤਾਲੀ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਵਧ ਘਟ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰ-ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ? - - - ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਹੈ--**ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।**

ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੬੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਜੋ ਮਰਯਾਦਾ ਲਿਖਣੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਆਪ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਮੱਗ੍ਰੀ, ਨਰੈਲ ਆਦਿ ਅਤੇ ਪਾਠੀ ਨੂੰ ੫੦੦ ਮੋਹਰਾਂ, ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਬਸਤਰ ਆਦਿ ਦੇਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੋਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੋਰੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤੋਰੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸ਼ਇਦ ਆਪਣੀ ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ) ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਆਪ ਤੋਰੀ ਸੀ। [ਪੁਸਤਕ--ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ--ਸਫ਼ਾ ੨੪੫-ਲਿਖਤੀ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੱਦੀ ਰਾਮਪੁਰਖੇੜਾ] **ਕੀ ਦੋਵੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਵਧਾ ਲੈਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਹੇ?** ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਠੋਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਕੌਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਝੂਠ ਕੌਣ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ?

੫= ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੪੦ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਪੈਰੇ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ--ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ--**ਭਰ ਘਰ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ**--ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਛਿਲਾ ਕੱਢਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁਕਦਮਾ ਜਿਤਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਤਾਂ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਹਾਉ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਸਵਾ ਲਖ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਬੈਠਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਮੇਰਾ ਮੁਕਦਮਾ ਨਹੀਂ ਜਿਤਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਛਿਆ--ਭਾਈ! ਤੂੰ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਤੇ ਰਹਾਉ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਠ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰ, ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਤੇ ਰਹਾਉ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਜਦ ਆਪ ਜੀ (**ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ**) ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕੀਤਿਆਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਿਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪੰਥ ਦੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾ ਜਿਤਿਆ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਛਿਲਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਥ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਜਾਂ (ਖ਼ਿਮਾਂ ਕਰਨਾਂ ਸੱਚ ਉਬਲਾ ਖਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਤਤਾਈ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਐਵੇਂ ਕੱਚੀ ਗੱਲ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ?

੬= ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਕਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਸ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ "ਊੜਾ" "ਐੜਾ" ਆਦਿ ਵੀ ਅੱਜ ਵਰਗਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਕਬੀਰ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਕਿਥੋਂ ਲਏ ? ਭਗਤ ਤਾਂ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਨ । ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਣੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸੀ ? ਫਿਰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਕਿਹੜੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ? ਬਾਕੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਕੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸੀ ? ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਖਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਜਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਥਵਾ ਪਿਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਣਤਾਂਈਆਂ ਲੱਭਣ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਤੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘੋਰ ਨਿੰਦਕ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੂਦਰ ਹੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾ ਸਕਦਾ । ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਲੈਣ ਤੇ ਸੂਦਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਾ ਢਾਲ ਕੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਕੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅੱਖਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਸੂਦਰਾਂ ਨੇ ਵਰਤਨੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ, ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਲਏ ਹੋਣ । ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਜੀ ।

੭= ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੦੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗਲ ਅਖਵਾਈ ਹੋਈ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜੀ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ---ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗ਼ਲਤ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ਲਗਾਂ ਸਾਡੇ ਰੋਮ ਹਨ, ਸ਼ਬਦ ਅੰਗ ਹਨ, ਰਾਗ ਵਡੇ ਅੰਗ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਸ਼ੁਧ ਪੜ੍ਹੋ । ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭਾਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕੇ ਪਸ਼ੋਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ :-

- ੳ) ਜਿਥੋਂ ਤਾਂਈਂ ਬਾਣੀ ਸੁੱਧ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਡਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- ਅ) ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਗਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਰੋਮ ਹਨ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਟਕੇ, ਪੋਥੀਆਂ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਿਰਧ ਹੋ ਕੇ ਬਿਨਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਵੀ ਗਲ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਮਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦੇਹ ਖ਼ਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ?
- ੲ) ਫਿਰ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅੰਗ ਹਨ । ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗਾ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਭਾਵ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਾਰਤੰਡ (ਭਾਵ, ਸੂਰਜ) ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਇਹ ਅਜੇਹੀ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹਨ ? ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚਲੀਆਂ ਉਹ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ? ਕਿਸੇ ਕੱਚੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਾਣੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮੁਯਾਦਾ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਕੀਹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ ? ਅਜੇਹੀ ਕੱਚੀ ਗੱਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਕਿਸ ਜੁੱਗ ਭਲਾ ਹਾਵੇਗਾ ?

[ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਖਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਪੁੱਜਣੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਰੱਸਾ ਪਾਉਣ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖ ਦੇਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਾਗ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ---(੧) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, (੨) ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੧ । (੩) ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੫ । (੪) ਗਾਥਾ ਮ: ੫ । (੫) ਫੁਨਹੇ ੫: । (੬) ਚਉਥੇਲੇ (੭) ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ । (੮) ਸਲੋਕ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ । (੯) ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ੍ ਮ: ੫--ਆਦਿ ਪੁਰਖ । (੧੦) ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ ਮ: ੫--ਕਾਚੀ ਦੇਹ । (੧੧) ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਏ । (੧੨) ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ (੧੩) ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੯ । ਸੋ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਹਾਂ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ।

੮= ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ--

ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੨੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--- ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੇਈਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ - ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਸੀ (ਉਸ ਵਕਤ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ) ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ---ਜਪੁ । ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ । ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ । ਉਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਣ ਗੇ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ । ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾਰਿਆ ਆਸਾ, ਗੁਜਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ।

ਏਨੀ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ

੧) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ? ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:--

(ੳ) ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ, ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ।

(ਅ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਚੇਲੇ (ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ) ਨੂੰ ੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ--ਤੱਕ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

(ਸ) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਕਰੀਬ ੩੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ, ਅਥਵਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ) ਨਿਗੁਰੇ ਹੀ ਸਨ । ਹੇ ਅਖਾਲਪੁਰਖ ! ਅਜੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਸੰਤ-ਵਾਦ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ, ਉਹ, ਜਬਾਨ ਕੈਸਰੀ ਜਾਏ ਜਿਹੜੀ ਅਜੇਹਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ੩੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਹੱਥ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗੁਰੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ)

ਹੁਣ ਲੱਗੇ ਹਥ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਨਿਗੁਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਦੁੱਕਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੀ ?

(ੳ) ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਰਤੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਣੀ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਵਣੁ ਬੈਸੰਤਰੁ ਖੇਲੈ ਵਿਡਾਣੀ ॥

ਸੋ ਨਿਗੁਰਾ ਜੋ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਨਿਗੁਰੇ ਆਵਣ ਜਾਵਣਿਆ ॥ ੨ ॥ [੧੧੭]-੧੩-੨੪

(ਅ) ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਮੇਲੇ ਤਾ ਮਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਗੁਰੇ ਮਤਿ ਨ ਕਾਈ ॥---੬ ॥ [੬੩੪]-੧

(ੲ) ਪਾਨੁ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਝੂਠੇ ਬੋਲੈ ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਮਤਿ ਓਹੈ ॥ ---੪ ॥ [੧੦੧੩]-੭

(ਸ) ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪਚਿ ਮੂਏ ਸਾਕਤ, ਨਿਗੁਰੇ ਗਲਿ ਜਮ ਫਾਸਾ ਹੇ ॥ ੧੧ ॥ [੧੦੭੩]-੧-੨

(ਹ) ਨਾਨਕ ਨਿਗੁਰਿਆ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਮੁਹਿ ਫੇਰਿਐ ਮੁਹੁ ਜੂਠਾ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ [੧੨੪੦]-ਵਾਰ-੭

[ਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਅਜੇਹੀ ਕਲਮ ਸਿਆਹੀ ਸਮੇਤ ਸੜ ਜਾਂਦੀ, ਹਾਏ ! ਉਹ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਰਕੀ - - - -ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ੩੦ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਨਿਗੁਰੇ ਹੀ ਸਨ]

੨) ਤੁਹਾਡੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ--ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ--ਤੱਕ ਦੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੱਕ ਦਾ ਨਾਮ-ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ--ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਰਖਿਆ ਸੀ । ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ--ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ--ਤੱਕ ਦੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਦਾ ਨਾਮ--ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ--ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਰੋਲ ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ।

੩= ਕੀ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ? ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਸੇ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪੁਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਅਥਵਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀ :-

ਫੁਰਮਾਨ-- ੧) ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ਜੈਸੇ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮੀਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ ॥

੨) ਜਾ ਕੇ ਬਿਛੁਰਤ ਹੋਤ ਮਿਰਤਕਾ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਰਹਨ ਨ ਪਾਈ ॥ (੧੨੦੭)

ਸਨਮਾਨ ਜੋਗ ਸੰਤ ਜੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾਉਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੩੦ ਸਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਿਤਾਏ ?

ਸਿਧਾਂਤ -- ੧) ਓਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਜੋਨੀ ਹੈ ਭੀ ਹੋਨੀ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਦੇਖੁ ਮੁਰਾਰੀ ਜੀਉ ॥ (੫੯੭)

੨) ਜੈ ਕਾਰਣਿ ਤਟਿ ਤੀਰਥ ਜਾਹੀ ॥ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਘਟ ਹੀ ਮਾਹੀ ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤੁ ਬਾਦੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ਭੀਤਰਿ ਹੋਦੀ ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ॥੩॥ (੧੫੨)

੩) ਮਨ ਰੇ ਬਿਰੁ ਰਹੁ ਮਤੁ ਕਤ ਜਾਹੀ ਜੀਉ ॥

ਬਾਹਰਿ ਚੂੜਤ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਘਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਘਟ ਮਾਹੀ ਜੀਉ ॥ (੫੯੮)

੪) ਦਹਦਿਸ ਚੂੜਿ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥ (੯੩੨)

੫) ਬਨੁ ਬਨੁ ਫਿਰਤੀ ਚੂੜਤੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਘਰ ਬਾਰਿ ॥ (੯੩੪)

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰ-ਆਕਾਰ ਹੈ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪੰਜ ਭੁਤਕ ਸਰੀਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਅਮਿਤੋਜ ਭਾਵ ਪਰਮ-ਜੋਤ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ :-

੧) ਵਰਨਾ ਚਿਹਨਾ ਬਾਹਰਾ ਲੇਖੇ ਬਾਝੁ ਅਲਖੁ । ਕਿਉ ਕਥੀਐ ਕਿਉ ਆਖੀਐ ਜਾਪੈ ਸਚੇ ਸਚੁ ॥ (੧੨੮੯)

੨) ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਾਲਾ ॥

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ॥ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇਖਿਆ ॥ (੮੩੮)

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਲਗੀ ਧਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਅਨਾਮ ਅਤੇ ਅਠਾਮ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਬੈਠਾ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ? ਹੋ ਭੀਡਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ! ਹੋ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰਤੰਡ, ਹੋ ਪਰਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਜ ਜੀਓ ! ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉੱਪਰ ਅਸਮਾਨੀ ਬਣੇ ਹੋਏ (ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ) ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਦੁਤੀ ਉਪਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਉ ! ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਉ:---

(੫੯੭)ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ * ੧ * (੬)

੩) ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਨ ਕਰਮਾ ॥ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ ਨ ਭਰਮਾ ॥
 ੧ ॥ ਸਾਚੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੂਪ ਵਰਨੁ ਨਹੀ ਰੇਖਿਆ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ
 ॥ ਨਾ ਤਿਸ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਮੁ ਨ ਨਾਰੀ ॥ ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਅਪਰ ਪਰੰਪਰੁ ਸਗਲੀ
 ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੁਕਾਇਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ ॥ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਮੁਕਤੇ
 ਗੁਰਮਤੀ ਨਿਰਭੈ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥ ੩ ॥ ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਕਾਲੁ ਸਿਰਿ ਜੰਤਾ ਵਸਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਸਬਾਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ
 ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਵਹਿ ਛੁਟਹਿ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈ ॥ ੪ ॥ ਸੂਚੈ ਭਾਡੇ ਸਾਚੁ ਸਮਾਵੈ ਵਿਰਲੇ ਸੂਚਾਰੀ ॥ ਤੰਤੈ ਕਉ ਪਰਮ
 ਤੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੫ ॥ [੫੯੭]-੬

੪) ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥ (ਜਪੁਜੀ) ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ ? ਕੀ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਕਰਮਾਤੀ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣ ਆਏ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਉਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਛਿਲੇ ਕੱਚ ਕੇ ਮਨ ਟਿੱਛੇ ਫਲ ਪਾਈ ਜਾਣ ?

੫) ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰ ॥ (ਜਪੁਜੀ) ਉਸ ਅਪਾਰ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਭਾਖਿਆ (ਬੋਲੀ) ਭਾਉ (ਪਿਆਰ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ) ਹੈ । ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਓ ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਾਲਾ ਕੋਤਕ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੋੜ ਕੇ ਜਗਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਸੀ (ਬਾਬਾ ਦੇਖੋ ਧਿਆਨ ਧਰਿ ਜਲਤੀ, ਜਲਤੀ ਸਭਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ ॥ ਵਾਰ-੧ ਪਉੜੀ ੨੪) - - -) । ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਤੇ (ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ) ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਦਾ ਏਡਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਕਾ ਲਿਖਣਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਉਪਾਰ ਦੇ ਉਸੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ । ਸਨਮਾਨ ਜੋਗ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤਰ ਅਧਕਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਘਟ ਘਟ ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੇਈਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਸਮਾਨੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਬਣੇ ਕਿਸੇ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ ? ਫਿਰ ਉਥੇ ਹੋਈ ਕਥਿਤ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਤੇ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ । ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਹੀਆ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਗਰੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ ਸੀ ? ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ।

ਉਂਜ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ ਜੀ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਜਾਣਤਾ ਜਾਂ ਦਿਬਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਏਨੀ ਹੀ ਸੀ ਨਾਂ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਮਹਿਤੇ ਗਿਆਨ ਨੇ ਮੁੜ ਭੀਡਰੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਣਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਏਨੀ ਸੋਝੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਲਈ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਧੜਾ ਹੋਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਹਯਾਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਵਾਰਸ ਵੀ ਨਾ ਟਿੱਕ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਕਥਿਤ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਗਿਆ ?

੬) ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਕਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸ਼ੀਕੇ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ੧ ਤੋਂ ਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਵਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ? ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਛੋਟਾ ਭਾਵ (੧ ਓ ਸਤਿ - ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਕਰਕੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕੀਤੀ ? ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਸਿਖ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕੁਝ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਗਾੜ ਸਕੇ ? (ਨੋਟ---ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ)

੭) ਫਿਰ ਤੁਸਾਂ ੨੨੫ ਸਫੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਵਾਲੀ ਦੀਖਿਆ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ---ਜਪੁ । ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਬੋਲ ਸੁਣਾਇਆ । ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਵ ੧ ਓ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ

ਦਾ ਨਾਮ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ--ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਰਨ ਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਜਾਣਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਤਾਰਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦਾ (ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ) ਨੂੰ--**ਸਲੋਕ**--ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ **ਭੀ** ਦੇ ਥਾਂ **ਭਿ** ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਅਜੇਹੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਸੀ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਹੈ ਜੀ?

੯= ਝੂਠ ਲਿਖਣਾਂ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ?

ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਮੂੜ ਤੋਂ ਮੂੜ ਗੁਰੂ ਵੀ ਅਜੇਹੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਉਸੇ ਹੀ ਚੇਲੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਆਪ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਤਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੀਅੰਤ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਆ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੨੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ (ਸੰ: ੧੫੪੪ ਵਿਚ) ਬਟਾਲੇ ਵਿਖੇ ਆਪ ਹੀ **ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ** (੧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ) ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲਾਂਵਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੇਂਟੀ ਨਦੀ ਵਾਲਾ ਕਥਿਤ ਸਾਕਾ (ਸੰ: ੧੫੫੪) ਵਰਤਿਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂਦੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਰੀਬ ੧੦ ਸਾਲ ਤਕ ਜਿਸ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹੀ **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ**, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ **ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ** ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਬਣਿਆ? ਕੀ ਸਚਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਦੀਖਿਆ ਦੇਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸੀ? ਕੀ ਸਚ-ਖੰਡ ਵਿਾਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੱਖ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜਿਹੜੇ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮ: ੧ ਦੇ) ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ ਕਿ--

- ੧) ਚਰੇ ਕੁੰਡਾ ਦੇਖਿ ਅੰਦਰੁ ਭਾਲਿਆ ॥ ਸਚੈ ਪੁਰਖਿ ਅਲਖਿ ਸਿਰਜਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਉਝੜਿ ਭੁਲੇ ਰਾਹੁ ਗੁਰਿ ਵੇਖਾਲਿਆ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚੈ ਵਾਹੁ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿਆ ॥
ਪਾਇਆ ਰਤਨੁ ਘਰਾਹੁ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ॥ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸਚ ਵਾਲਿਆ ॥
ਨਿਡਰਿਆ ਡਰੁ ਲਗਿ ਗਰਬਿ ਸਿ ਗਾਲਿਆ ॥ ਨਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗੁ ਫਿਰੈ ਬੇਤਾਲਿਆ ॥ ੨੪ ॥ [੧੪੯]
- ੨) ਜੈ ਕਾਰਣਿ ਤਟਿ ਤੀਰਥ ਜਾਹੀ ॥ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਘਟੁ ਹੀ ਮਾਹੀ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਬਾਦੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ਭੀਤਰਿ ਹੋਦੀ ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ॥ ੩ ॥ [੧੫੨]-੪
- ੩) ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ, ਨ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛੋਡਿ ਕਾਹੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥ ੧ ॥ [੭੨੮]-੧-੨
- ੪= ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ॥ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਘਟਿ ਘਾਟਿ ਦੇਖਿਆ ॥ . . . ੧ ॥ [੮੩੮]-ਬਿਤੀ-੧
- ੫= ਦਹਦਿਸ ਝੁਝਿ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੨੧ ॥ [੯੩੨]-ਓਅੰਕਾਰ

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਰਾਹ ਕਿਸੇ ਅਸਮਾਨੀ ਬਣੇ ਸਚੁ ਖੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਓ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਸੀ--**ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪ ਨ**।

ਜਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੇ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ--**ਅੰਦਰਿ ਰਾਜਾ ਤਖਤੁ ਹੈ ਆਪੇ ਕਰੇ ਨਿਆਉ** ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਵਈਂ ਨਦੀ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਸੀ? ਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੇ ਜੀਓ! ਰੱਬ ਦਾ ਭੈ ਵੀ ਕਿਉਂ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਲ ਏਡੀਆਂ ਘਟੀਆਂ ਟਿੱਚਰਾਂ? ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਨਘੜਤ ਝੂਠ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ ਉਡਾਇਆ?

- ੫) ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ੨੨੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ (੧੫੫੪ ਵਿਚ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ--**ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ**--ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੫੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ (ਵੇਂਟੀ ਨਦੀ ਵਾਲਾ ਸਾਕਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ੩੦ ਸਫ਼ੇ ਅੱਗੇ) ਇਸ ਲਿਖੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰਦਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਏ ਕਿ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝੂਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਦਲੀਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰਹੇ (ਸ: ੧੫੭੯ ਤੋਂ ੧੫੯੬ ਤੱਕ) ਸਨ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਤ ਰੇਣ ਆਦਿ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਉਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ ਸਭ ਦੇ ਕੇ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਰਸਦ ਪੁਰਾ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਰਣ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਪੰਥ ਨਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ **ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ**, **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ** ਅਤੇ **ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ** ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ** ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ **ੴ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈ ਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ** ॥ ਜਪੁ ਆਦਿ ਸਚੁ ॥ ਜੁਗਾਦਿ

ਸਚ

॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚ ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ ॥ ੧ ॥ ਤੱਕ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਅਜੇ ਪੁਛਿਆ ਨਹੀ, ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ--ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਜੇ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ।

ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ੀਕਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--]

੧) ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਰੂਪ ਦੂਜਾ) ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ--**ੴ ਤੇ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸੱਚ** ਤਾਂਦੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ੨੨੫ ਸਫੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ--**ੴ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ**--ਤਾਂਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਰਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਪੁ--ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਅੱਗੇ--**ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ**--ਤਾਂਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ** ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾ ਇੱਕਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਇਹ ਮੂਲ (ਪੁਰਾ), ਦੋਹਾਂ ਪਰਮ-ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦੀ **ਗਲ-ਬਦਲੀ** ਤੋਂ ਹੁਣ ਆਪਜ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਪੁਛਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:--

- (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੀ ?
- (ਅ) ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕੋਲੋਂ **ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ** ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਬਾਢ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਹਾ ਲਈ ਹੈ ? ਜਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ, ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਿਚਲੀ ਉਸ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਅਜੇਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ " ਵਾਹਿਗੁਰੂ " ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਸ਼ਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਵੇ।
- (ੲ) ਅਜੇਹੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਦ-ਲੀਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਵਿਚੋਂ ਕਹੀਆਂ ਦਰਸਾਉਣੀਆਂ ਕੀ ਆਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁਟਲਤਾ ਹੈ ?

੨) ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਭਾਵ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਰੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ੯ ਮਹੀਨੇ, ੯ ਦਿਨ ਅਤੇ ੯ ਹੀ ਘੜੀਆਂ ਟਿਕ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਜਬਾਨੀ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਦੀ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਪੁਛਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ:--

- ੳ- ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਅਣਹੋਈ ਗੱਲ ਦਾ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਾਵ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸੇ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਿਆ **ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ** ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਨਾ ਆਇਆ ਜੋ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਉਚਾਰਨਾਂ ਪਿਆ?
- ਅ- ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੩੩ ਸਫੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਰੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ--**ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਵੀਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ**। ਫਿਰ ਇਸ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦੂਜੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ (ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ) ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ?
- ੲ- ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਕਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਾ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਅਜੇਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ:--

- (੧) ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸੀ ਕਿ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਸੇਮਾਂ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾ ਉਂਜ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਨ ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਭੁੱਲੜ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ? ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਡੇਰੇ ਦਾਰ ਸਾਧ ਸੰਤ ਦੇਣ।
- (੨) ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਜੇ ਸੱਚੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਜੋਗੀ ਸੰਤ ਰੋਣ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਮਾਲਾ-ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਨਾ ਪੁੱਛਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਾਉਣਾ ਸੀ ? ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨਭਵ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ?
- (੩) ਤੁਸੀਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹੇ ਜੋਗੀ, ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸੱਭ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਸਨ। ਕੀ ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋੜਾ ਕਰਾ ਕੇ ਉਹ ਬਾਣੀ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਈ ਜਿਹੜੀ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ? ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਨਿਰਮੂਲ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਕੇ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਸਕਣ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ ?

- (੪) ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਹਾਂਸੇ ਹੀਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਪਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਡੇਰੇ-ਦਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਕਈ ਮੀਲ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (੫) ਉੱਜ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ--- ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ' ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ-ਘੜਤ ਅਤੇ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਤੇ--- ਮੁਖਿ ਝੂਠ ਬਿਝੁਖਣ ਸਾਰੀ--ਭਾਵ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਢੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ?
- ੩) ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ? ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਾਲੀ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਦੀ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ?

੧੦= ਝੂਠ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਝੂਠਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਦਾ ਕਮਾਲ

ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬਦਲੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਹਾਂ (ਸੰਤ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹੇ ਗੀ। ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੋ, ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਦਾਸ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਇਕ-ਪਾਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਉਸ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਸੋਚੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ੨੨੪੧ ਸੈਕਟਰ ੧੫-ਸੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ--੧੬੦੦੧੫ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ--**ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ**--ਦੇ ੧੩੯-੧੪੦--ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਸੋਚੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ---ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ --**ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ**--ਤਕ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਦੇ ਐਸੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਇੱਕ ਪਟਨਾਂ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ--**ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ** ॥ ੧ ॥ ਦੇ ਅਗੇ ਬਰੈਕਟ ਵਿਚ **ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ** ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਸਖਤ ਸਨ। ਹੋਰ ਦਸਿਉ ਨੇ ਕਿ--ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਓ ਤਾਂ ਪੂਰ (ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਢੀ) ਲੰਘ ਕੇ ਜਦ ਅੰਦਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਇਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੱਤਰੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ** ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਗੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ--**ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ**--ਤਕ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੈ, ਅੱਗੇ **ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ** ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਲਿਖਨ ਲਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ--ਮੈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ੪ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ:--

- (੧) **ੴ ਸੇਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ**। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੩੨ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- (੨) **ੴ ਸੇਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ**। ਇਹ ੯ ਵਾਰ।
- (੩) **ੴ ਸੇਤਿਨਾਮੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ** ॥ ਇਹ ੨ ਵਾਰ।
- (੪) **ੴ ਸੇਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ** ॥ ਇਹ ੫੨੪ ਵਾਰ। {ਏਥੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਘਪਲਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ੫੨੪ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ੫੨੩ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਥਾਂ ਕੇਵਲ **ੴ ਹੈ** }

ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚਲੇ ਝੂਠ ਦਾ ਅਤੇ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਵਾਲੀ ਸੰਤਤਾਈ ਦਾ ਵੇਰਵਾ :--

(ੳ) ਸਭਿ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਢੋਂ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੇ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ? ਕੀ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ? ਫਿਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ--**ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ**, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਣੇ **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ** ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਲੁਕਾ ਲਈ ਗਈ ? ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ, ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸੱਚੀ ਹੈ ? ਕੀ ਸਿਆਸੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦੀ ਦਲ-ਬਦਲੀ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ **ਗੱਲ-ਬਦਲੀ** ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ? ਜੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਵਾਲਾ ਡਰਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਪੱਖ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ ਜੀ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਲਗ-ਪਗ ਸਾਰੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਮਹਾਨ ਬਾਣੀ (ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ) ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਧੁਰਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ **ਮੰਗਲਾਚਰਣ** ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ, (ਨਿਆਰੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ) ਮਹਲ ਦੀ ਬਨਿਆਦ, (ਇਹ ੧੪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼-ਰੂਪ) ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਜਗਤ ਦੇ ਮੂਲ--(ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ (੧੦੪੦)-੩) ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਾਲੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਵਨ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ--

ਰਚਣਹਾਰ ਹੈ, ਪਾਲਣ-ਹਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਣ-ਹਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਰਭਉ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਨਿਰ-ਅਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਥਾਈਂ ਮੂਰਤੀ-ਮਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਦੇ ਗਰਭ-ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਿਖਿਆ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ, ਅਤੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਰਮ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼ੀ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ੧੪ ਪਦਾਂ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ! ਅਗੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਏਸੇ (ਪ੍ਰਿਥਮ-ਬਾਣੀ) ਦੇ ਹੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ, ਕੋਈ ਮਨ-ਮਤੀਆ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਅੱਡਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਾਲੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰ ਬੈਠੇ। ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀਓ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਣੀ ਜੀ ॥

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਇਸ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ **ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ** ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਕੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਤੁਹਾਡੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ? ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਲਿਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਸੀ ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਮੰਗਲਾ ਚਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(ੲ) ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਿਸ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਦੇ ਹਰ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਘੋਸ਼ਤ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ, ਕੀ ਉਸ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਅਟੱਲ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪਈਆਂ (ਭਾਵ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਜੋਗ ਨਾ ਸਮਝੀਆਂ ਗਈਆਂ) ਬੀੜਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੱਧ ਹੈ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪਟਨਾਂ ਸਾਹਿਬ ਪਈਆਂ) ਬੀੜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹੈ ਕੀ ਉਹੀ ਦਸਖ਼ਤ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਉਸ ਬੀੜ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਥਾਪਿਆ ਸੀ ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਨ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ ? ਕੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੜ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ? ਇਹ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀ ਸੰਤ ਜੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(ਸ) ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ, ਆਪਣੇ ਖ਼ਸਮ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪਈਆਂ ਬੀੜਾਂ) ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਸੰਤ ਬਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਭਨਾਂ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ---**ਖ਼ਸਮ ਛੱਡਿ ਦੂਜੇ ਲਗੇ ਭੁਭੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ**---ਪੂਰਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਦਾ ਭੇਤ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ।

੧੧= ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ-ਨਿਯਮ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜਾਂ, ਗੰਭੀਰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ?

ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਹੀ ੧੪੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸੋਚੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੁਣਾਂ ਹੋਰ ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਕਿ--ਕਈ ਵੀਰ ੧ ਨੂੰ ਸਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਲੋਕ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਵੀ ਸਲੋਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ--**ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ**--ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ--ਸਲੋਕ--ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫਿਰ ੧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਲੋਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ੧ ਦੇ ਥਾਂ ੨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋੜ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਦਾਸ ਦੀ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਤਸੱਲੀ ਸੀ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫਤਹਿ ਗਜ਼ਾ ਕੇ ਉਠ ਬੈਠੇ।

ਇਕ ਪੈਂਡੂ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਟੌਲ ਬੱਝੇ ਖੜਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਕਾਕੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਵਡੇ ਵੱਡੇ ਟੱਲ ਖੜਕਾਈ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖ ਵੇਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ " ਮਾਂ ਆਹ ਕੀ ਦੇ ਗਲ ਕੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? " ਤਾਂ: ਮਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ " ਧੀਏ ਏਹੋ ਜਿਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ "। ਧੀ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਗਏ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ, ਬ੍ਰਾਹਮ

ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਵੀ ਜੋ ਮੂੜ੍ਹ ਅਗਿਆਨੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਏਹੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਐਵਾਂ ਮਸ਼ੌਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ (ਲੇਖਕ) ਦਾਸ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਦਾਸ ਕੋਲ ਉਸ ਸੁਰਤ ਦੀ ਵੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾਸ ਦਾ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਘੋਲ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਖੋਤਾ ਮਨ ਪੈਖੜ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕਦਾ ਹੈ--**ਮਨੁ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸ ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ ॥ ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰ ਤਉ ਛੁਟੈ, ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ ॥** [੮੧੫]-੨੮-੫੮ ਤੇ ਉਹ ਪੈਖੜ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਖੋਤੇ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਲੱਦ ਲੱਦਣਾ ਹੈ ? ਇਹ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਦਾਸ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਏਨੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਚੇਚੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ । ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਪਉੜੀਆਂ ਭਾਂਵੇ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਂਵੇ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਮ: ੫ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਨਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਲੋਕ ਦਾ ਨੰਬਰ ੧ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹਰ ਵਾਰ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ । ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਾਰ ਨੰਬਰ ੧, ੨ ੩ ਆਦਿ ਹਨ । ਸਿਰਫ਼ ਥਿਤੀ ਗਉੜੀ ਮ: ੫ ਵਿਚ ਪਉੜੀ ਅਤੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਥਿਤਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹਨ ।

ਕੀ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਲੰਘੀ ਹੈ, ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਦਾ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝੰਜਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਟਿਕਾਉ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ੩੮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕ ਦਾ ਨੰਬਰ ੨ (ਦੋ) ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ? ਕੀ ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਝੂਠੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂ (ਮਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ) ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਸਨ ? ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਲੱਗ-ਪਗ ਇੱਕੋ ਬੋਲੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਮਨਮਤੀ ਫਰਕ ਪਾ ਕੇ (ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨੀ) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ-ਤਾਈ ਦਾ ਠੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਤੁਸੀਂ ਦਾਸ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਜੇ ਉਲਟ ਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ । ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੱਖ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਛਪ ਜਾਏ । ਦਾਸ ਨੂੰ ਤੱਖਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਜੇਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਝੂਠਾ ਨਾ ਘੜਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ?

੧੨= ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਲੁੱਟ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਘੜਿਆ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਭਿਆਨਕ ਝੂਠ ?

੧੬੬ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪਾਠ-ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ੨੦੧ ਅਤੇ ੨੦੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਪਹਿਲਾ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਕਰਾਇਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੇ ੧੩ ਦਿਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ (ਇਹ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਗੁਰੂ-ਪੁਰਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ) (੨) ਫਿਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਦ ਸਮਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਅਖੇ ਅਤੇ ਨਾਲੋਂ ੬ ਧੁਨਾਂ ਲਿਖੀਆਂ । (ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਨੌਂ ਧੁਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ?) (੩) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਦ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਰਾਇਆ । (੪) ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨਿਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਭਾਈ ਭਾਨਾਂ ਜੀ (ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ) ਕੋਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਹੀ ਕਰਾਇਆ ।

ਮਿਰਤਕ ਦੀ ਸਦਗਤੀ ਲਈ ਮਿਰਤਕ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਗਊਆਂ, ਧਰਤੀ, ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਭਾਂਡੇ ਬਸਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਦਾਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ, ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ੧੩ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸਿਆਪਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਆਦਿ ਦੀ ਰਸਮ, ਅਤੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਿਰਤਕ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਪਾਉਣੀਆਂ ਅਥਵਾ ਸਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਈ ਉਸ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਆਦਿ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਦੀ ਰੀਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਸੀ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਲੂ ਬਣਾ ਕੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਨਿਚੋੜ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਸ ਪਿੱਛਾਣੇ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਾਲੀ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਲੁਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਲਖਾਂ ਮਨ ਸੋਨਾਂ ਆਦਿ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਚਲਾਈ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਕਰਮ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਫਲ ਮਿਰਤਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੀਲੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੋਧ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਰਚ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਤ ਕੀਤੇ । ਜਪੁਜੀ

ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਨਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ?:-

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਖਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥

ਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰੂ-ਵਾਕ ਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ?:-

ਆਪੀਨੋ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਭਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥ ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਪਾਇਆ ॥ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ॥

ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੇ ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ---ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ, ਕਰਮਾਂ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

ਫਿਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਈ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ--ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਰਾਮਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ, ਆਪ ਤਰੈ ਕੁਲ ਤਰੈ ॥੬੨੪੬॥-੩ । ਅਤੇ---ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਨਿ ਆਪਣਾ ਕੁਲ ਕਾ ਕਰਨਿ ਉਧਾਰੁ ॥ (੫੫੩)-ਵ-੧੧ । ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜੇਹੇ ਪਰਮ-ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ---ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਤਰੈ ਸਭਾ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਛਡਾਵੈ ॥ (੬੬੦)-ਵ-੭ ਅਤੇ---ਜੋ ਅਨਦਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹਿ ਸਭੁ ਜਨਮੁ ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ॥ ਓਇ ਆਪਿ ਤਰੇ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਤਾਰੀ, ਸਭੁ ਕੁਲੁ ਭੀ ਪਾਰਿ ਪਇਆ ॥ ੩॥ (੧੨੬੪)-੬ । ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਨਿਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਬਾਰੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ (ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ) ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮਿਰਤਕਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਉਸੇ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਮਰਯਾਦਾ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਅਜੇਹੇ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਮਿਰਤਕ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਬਹੁਤੇ ਦੁਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਵੀ ਉਸ ਤਰਣ-ਤਾਰਣ, ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ (ਮ: ੫) ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਆਪ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ-ਦਲੇਰੀ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸਾਂ (ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਧੁਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ (ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸੂਰਜ) ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ । ਕਿਹੜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਾਧ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ? ਉਧਰ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਗੜ੍ਹਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਉਂਦਿਆਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹੈ), ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ । (ਪੁਸਤਕ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ-ਸਫਾ ੨੪੫)

ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੀਤ ਵਾਲੀ ਲੁਟ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ---ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਰਹਿਤ-ਨਾਮੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਾਖੀਆਂ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਏਧਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ੨੦੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ-ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਹੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਜੋਂ ਪੰਜ ਘੋੜੇ, ਇੱਕ ਹਾਥੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪਾਠੀਆਂ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਇੱਕ ਲਾਹੇਵੰਦ ਵਪਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠੀ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਿੰਡੇ ਪਿੰਡੇ ਧੁਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਬਾਣਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਪਾਠੀ ਹੀ ਜਦ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਗਿਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਰ ਸਿੱਖੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਚਿਰ ਬਚੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ? ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਿਸੰਗ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਿਸੰਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਵੀ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਿੰਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਦੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਨਾਲ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਹੀ ਮਹਿਤੇ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਿਆਗਿਆ ?

੧੩= ਨਿਰਮੂਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇ-ਅਦਬੀ ?

(ੳ) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੨੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਵਾਂ ਪਾਠ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਕਲਗੀਧਰ	ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਧਰਮ ਵਿਜੇ ਮੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ,	ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਪਤ ਚੁੱਕਾਂ ਹਨ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਕਰਾਓ ।	ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ--

ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਪਿ ਵਰਤਾਰਾ ॥ ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪਿ ਪੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਕਈ ਕੋਟਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੁਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਚ ।

ਇਹ ਜਦੋਂ ਤੁਕ ਉਚਾਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪਾਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪਈਆਂ । ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਭਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੋ ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਘਟ ਗਏ ਹਾਂ । ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ--ਘਟ ਕਿਉਂ ਗਏ ? ਕਹਿੰਦੇ--ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਾਦੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਬੇਗਤਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ, ਅਸੀਂ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਕੜਾਹੀ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲਾੜੀ ਤੇ ਲਾੜੇ ਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੋਮ ਤੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਲੀਚ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨ ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਜਿਸ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕੀਰਿਆਂ (ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ) ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ । ਪ੍ਰੇਤ ਜੂਨੀ ਸਾਡੀ ਇਉਂ ਘਟ ਗਈ । ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ--ਸਿਖੋ ! ਨਿਤਨੇਮ ਬਣ ਲੋ, ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਕਿਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਹਨ । ਤਿੰਨੋਂ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਈ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ ।

(ੳ) ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ੨੩ਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਪਦੇ ਦੀਆਂ ਅਰੰਭਕ ਤੁਕਾਂ ਹਨ । ਜਦ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਤੁਕ ਇਸ ਤੋਂ ੧੩ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀ ੧੦ਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੈ । ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਕੇ, ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਏਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਤੁਕ ਕਿਸ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚ ਹੈ ? ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਚੱਲ ਸਕੇ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ (ਮਨੁੱਖੀ ਭਰਮ ਦੀ ਉਪਜ) ਭੂਤ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦੌੜੇ ਆਉਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ।

ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚਲੇ **ਭੂਤ** ਦਾ ਅਰਥ--ਜੀਵ ਅਥਵਾ **ਸਰੀਰ** ਹੈ । ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਿੰ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ--ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । । ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਲੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਾਸ ਵਰਗਾ, ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਰਤ ਵਾਲਾ ਗੁਮਨਾਮ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ **ਭੂਤ** ਲਫਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ--(ੳ) **ਸਰਬ ਭੂਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ ਹੋਵਾਂ ਸਗਲ ਰੇਨਾਰੀ ॥ ੨ ॥** [੬੧੬]-੧੭-੨੮ (ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਬਣਿਆਂ ਰਹਾਂ । (ਅ) **ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਲੇਹੁ ਲੇਹੁ ਕਰੀਐ, ਭੂਤੁ ਰਹਨ ਕਿਉ ਦੀਆ ॥** [੬੫੪]-੨ (ਏਥੇ ਭੂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਜਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ, ਲੋਥ) । ਮੌਤ ਆਈ ਤਾਂ ਸਭ ਇਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ--ਲੈ ਚਲੋ, ਲੈ ਚਲੋ, ਹੁਣ ਇਹ ਬੀਤ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਬਹਤਾ ਚਿਰ ਘਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ । । ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ--

(ੲ) **ਇਹੁ ਮਨੁ ਸਾਚਿ ਸੰਤੋਖਿਆ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਮਾਹਿ ॥ ਪੰਚ ਭੂਤ ਸਚਿ ਭੈ ਰਤੇ ਜੋਤਿ ਸਚੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥**

ਨਾਨਕ ਅਉਗਣ ਵੀਸਰੇ ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਪਤਿ ਤਾਹਿ ॥ ੪ ॥ [੧੯]-੧੫।

ਪਦਅਰਥ:--ਏਥੇ ਭੂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਤੱਤ ਹੈ--ਪੰਚ ਭੂਤ--ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸਰੀਰ, ਮਨੁਖਾ ਦੇਹੀ । ਸਾਚਿ--ਸਦਾ ਥਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ । ਸੰਤੋਖਿਆ--ਟਿਕ ਗਿਆ । ਗੁਰਿ--ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ । ਤਾਹਿ--ਉਸ ਦੀ । ਅਉਗਣ--ਵਿਕਾਰ । ਵੀਸਰੇ--ਪਿਛੋਂ ਛੱਡ ਗਏ ।

ਅਰਥ:--ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ (ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ) ਇੱਜ਼ਤ ਮਿਲੀ, ਵਿਕਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਟ ਗਏ, ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ-ਥਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੈ-ਅਦਬ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ-ਥਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਟਿਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ੪ । [ਇਹ ਅਰਥ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹਨ । ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਘਟ ਘਟ ਦੀ ਜਾਨਣ ਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਲਾਕ ਉਹੀ ਜੋਤਿ ਹੋ । ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਲਿਖਣੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਵਿਖਾਉਣ ਤੁੱਲ ਹੈ ਜੀ] (ਸ) **ਸਾਰ ਭੂਤ ਸਤਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ ॥ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਨਾਨਕ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥ ੬ ॥** (ਸੁਖਮਨੀ--੧੯) [ਏਥੇ ਭੂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਪਦਾਰਥ ਹੈ] ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ,--ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ (ਹੇ ਮਨ) ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ । ੬ । (ਹ) ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚੋਂ ਕਲਗੀ ਧਰ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ--**ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਅਭੈ ਹੈ ॥** (੨੪੬) (ਭੂਤ--ਭਾਵ ਭੂਤ-ਕਾਲ, ਬੀਤਿਆ ਸਮਾਂ । ਭਵਿਖ--ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ । ਭਵਾਨ--ਵ੍ਰਤਮਾਨ । ਅਭੈ--ਨਿਰਭਉ ।-- **ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਕਹਾਨੀ ॥** (੭)--**ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਕੇ ਭੂਪਤਿ, ਕਉਨੁ ਗਨੈ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥** (੨੩)--**ਭਵਿ ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਤੁਐ ॥** (੧੫੦)--**ਜਿਹ ਭੂਤ ਅਭੂਤ ਨ ਭੇਦ ਲਹੈ ॥** (੧੫੭) [ਏਥੇ, ਭੂਤ--ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । ਅਭੂਤ--ਬਿਨਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ, ਨੂਰੀ, ਰੌਸ਼ਨੀ, ਹਨੇਰਾ, ਅਥਵਾ ਕਥਿਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਦਿ ਹਨ]

ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੨੩ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਰਥ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ । ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਅਜੇਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕਿਸੇ ਮੂੜ੍ਹ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਮਨੁੱਖ

ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਹੋਈ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਅਜੇਹੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰ-ਬੰਦ ਵਿਚੋਂ ਉਚਾਰੀ ਲਿਖਣੀ ਕੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਘੋਰ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(b) ਦਸਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚਲੀ ਤੁਕ--**ਕਈ ਕੋਟਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੂਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਚ-ਵਿਚਲੇ ਭੂਤ** ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਭੂਤਨਾਂ, ਪ੍ਰੇਤ ਜਾਂ ਬੇਤਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੂਤ ਅਥਵਾ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਬੁਲਾਈਆਂ ਸਨ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਅੱਡਰੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਜਾਂ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੁਟੇਰੇ ਧਰਮ-ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਹੈ ਅਥਵਾ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਚੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਈਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੌੜ ਨਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ? ਪਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਤਤਾਈ ਵਾਲੀ ਠੁੱਕ ਬਨ੍ਹਣ ਦਾ ਕੋਝਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਅਥਵਾ ਬੇਤਾਲੇ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:---

(੧) ਜੋ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਚਿਤੁ ਲਾਇਦੇ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ, ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਮੁੜ ਬਿਤਾਲੇ ਰਾਮ ॥ [੫੩੮]-ਛੰਤ-੩

(੨) ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਹੀਣ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਥ ਬਿਸਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਤਹ ॥ [੭੦੬]-ਵਾਰ-੪

(੩) ਦੁੰਦਰ ਦੂਤ ਭੂਤ ਭੀਹਾਲੇ ॥ ਖਿੰਚੋਤਾਇ ਕਰਹਿ ਬੇਤਾਲੇ ॥

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਬਿਨੁ ਆਵੈ ਜਾਵੈ ਪਤਿ ਖੋਈ ਆਵਤ ਜਾਤਾ ਹੇ ॥ ੮ ॥ [੧੦੩੧]-ਸੋਹਲੇ--੫-੧੧

(੪) ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਰੇਤੁ ਹੈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥ [੫੧੩]-ਵਾਰ-੧੨

(੫) ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ, ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਹਿ ॥ ੧੯੨ ॥ [੧੩੭੪]

(ਕ) ਉੱਪਰ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੂਤਾਂ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, ਜਿਸ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਜੋੜਾ ਭੂਤ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਹੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਖੋਜਣ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਭੂਤ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ? ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਝੂਠ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯਤਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਉਹ ਅਰਥ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਚਰਨ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸੌਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(ਖ) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ---ਇਵੇਂ ਹੀ ਨੌਵੇਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਭੂਤਾਂ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਪਰੇਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੈਰਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾਂ ਚੂਪ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛਿਲਕਾਂ ਸੁਟੀਆਂ ਉਹ ਛਿਲਕਾਂ ਚੂਪ ਕੇ ਉਸ ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਛੂਟ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋਗਿਆ ਸੀ।

੧੪= ਪ੍ਰੇਤਹੁ ਕੀਤੋਨੁ ਦੇਵਤਾ ਤਿਨ ਕਰਣੈ ਹਰੇ । [ਤਿਨਿ ਦੇ ਥਾਂ ਤਿਨ ਛਪਿਆ ਹੈ]

ਅਜੇਹੀਆਂ ਨਿਰਮੂਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਘੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਡੇਰੇਦਾਰ ਅਜੇਹਾ ਕੁਫ਼ਰ ਤੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੭੨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਸਾਂ ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਭੂਤ ਜਾਂ ਪਰੇਤ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸੂਝਵਾਨ ਕੋਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਹੀ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਭੂਤ ਪੈਰੋ-ਗੰਨੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ? ਕਿਹੜਾ ਕਹੋ--ਰਾਣੀਏ ਅੱਗਾ ਢੱਕ। ਬਹੁਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਝੂਠ ਦਾ ਭਰਮ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਤੁਕ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਹੈ ? ਖ਼ੈਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਦੇਣ। ਟੋਹੜਾ-ਮਾਰਕਾ ਪੰਥਕ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛੇ, ਕਿ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਖ-ਧਰਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਵਗਾੜੀ ਜਾਣ ? ਅਤੇ ਇਹ-ਡੇਰੇਦਾਰ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨ ?

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਾਪ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ, ਭੂਤ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸੇ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਸੀਨਾਂ ਜ਼ੋਰੀ ਇਹ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ

ਮਨਘੜਤ ਗੱਪ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸੇ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਵਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਭਰਮ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਧੱਕਾ ਇਹ ਕਿ ਤੁਕ ਦਾ ਅਤਾ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਤੁਸੀਂ (ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਤਾਂ ਭਲਾ ਜਾਣੀ- ਜਾਣ ਹੋ ਪਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਕ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਹੈ---

ਮ: ੫ ॥ ਪਰੇਤਹੁ ਕੀਤੋਨੁ ਦੇਵਤਾ ਤਿਨਿ ਕਰਣੈਹਾਰੇ ॥ ਸਭੇ ਸਿਖ ਉਬਾਰਿਅਨੁ ਪ੍ਰਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ ਨਿੰਦਕ ਪਕੜਿ ਪਛਾੜਿਅਨੁ ਝੂਠੇ ਦਰਬਾਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਵਡਾ ਹੈ ਆਪਿ ਸਾਜਿ ਸਵਾਰੇ ॥ ੨ ॥ [੩੨੩]-ਵਾਰ-੨੦

[ਨੋਟ:---ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦਾ ਜਿਨਾਂ ਭਾਗ ਵਰਤਨਾਂ ਸੀ ਵਰਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਚਿੰਠੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦੇਣੇ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਅੰਡਰੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਨੇੜਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਸਕਣ]

ਅਰਥ:--ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ (ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ) ਪ੍ਰੇਤ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਕੰਮ ਸਵਾਰੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ) ਬਚਾ ਲਏ ਹਨ। ਝੂਠੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮਾਨੋਂ ਪਟਕਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। (ਭਾਵ, ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ)। ਨਾਨਕ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ (ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ) ਸਵਾਰ ਲਏ ਹਨ। ੨।

ਸੰਤ ਜੀਓ ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਸਕੋਗੇ ? :-

(੧) **ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦਵਾਰ ॥ ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥ ੧ ॥ [੪੬੨]**

(੨) **ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਈਐ, ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਭਏ, ਧਿਆਇਆ ਨਾਮੁ ਹਰੇ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਿਲਾਇਅਨੁ, ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸਮਾਇਅਨੁ, ਹਰਿ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ॥ ੨ ॥ [੯੦]-ਵਾਰ-੧੯**

(੩) **ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ਮਾਨਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਭਏ ਸਚੀ ਭਗਤਿ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਿਲਾਇਅਨੁ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਚੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਹਜੇ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਨਾਮੁ ਵਡਿਆਈ ਦੇਇ ॥ ੨ ॥ [੯੫੦]-ਵਾਰ-੪**

(੪) **ਨਰ ਤੇ ਸੁਰ ਹੋਇ ਜਾਤ ਨਿਮਖ ਮੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਧਿ ਸਿਖਲਾਈ ॥**

ਨਰ ਤੇ ਉਪਜਿ ਸੁਰਗ ਕਉ ਜੀਤਿਓ, ਸੋ ਅਵਖਧ ਮੈ ਪਾਈ ॥ [੯੭੩]-੩

ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਬੇ-ਸੱਕ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਪਰ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ-ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖ ਭੇਜਣੇ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੱਧਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਗ) **ਏਸੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫੪-੫੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅਖੇ, ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਦੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਅਜੇਹੀ ਜੁੜੀ ਜੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੁੜੀ--**

ਉਸ ਦਾ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਿਆ ਕਿ ਰਬ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ--

ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ।

ਖੇਮੈ ਛਡ੍ਹ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਬ ਪੀੜੇ। (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਤ ਆਦਰ ਦੇ ਬੈਰੁੰਠ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ।

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਇਸ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੁੰਝਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਮ: ੧, ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ, ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ **ਕੈ** ਦੇ ਥਾਂ **ਕੇ** ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਠੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਚਪੇੜ ਜੜਵਾਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਅਧੂਰੀ ਲਿਖੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਉਂਜ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੰ : ੧ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੋਹਿ ॥ ਖੇਮੈ ਛਡ੍ਹ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਬ ਪੀੜੇ ॥

ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ, ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ ॥ ੧ ॥ [੯੯੯]-੧

ਪਦਅਰਥ:--ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ-ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਸਦੜਾ-ਪਿਆਰਾ ਸੱਦਾ। ਲੋਹਿ-ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖੇਮੈ-ਖੇਮੇ, ਤੰਬੂ। ਸਰਾਇਚੇ-ਕਨਾਤਾਂ। ਰਬ ਪੀੜੇ-ਤਿਆਰ ਰਬ। ਸਦਿ-ਸੱਦ ਕੇ, ਵਾਜ ਮਾਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ, ਉੱਦਮ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ। ਮਿਲੇ-ਮਿਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ੧।

ਅਸਰਥ:--(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਪਿਆਰ-ਭਰਿਆ ਸੱਦਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ) ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਖਸਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੰਬੂ ਛੱਤਰ ਕਨਾਤਾਂ ਰਬ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ) ਤਿਆਰ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ (ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਣ-ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ !) ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ। ੧। ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ

ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਹਨ । ਨਾਮ ਬਿਧੁਣੇ ਲਈ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵੀ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

ਆਪ ਜੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਏ **ਰਥ** ਅਤੇ **ਦਿਸਨਿ** ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਫਿਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਥ ਦੇ ਕੋਲ ਏਸੇ ਤੁਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤੰਬੂ ਅਤੇ ਕਨਾਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿਸੀਆਂ ? ਪੀੜੇ ਦਾ ਅਰਥ ਬੀੜੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈ ਫਿਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਥ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ਜੀ ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਫੁੱਲ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਕਿ ਕੋਈ ਰਥ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਥੇ ਵੇਖਿਆ, ਨਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਰਥ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਥ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ । ਹੋਰ ਤੇ ਛੱਡੋ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਥ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਾਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ । ਫਿਰ ਇਸ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਰਥ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ ? ਅਜੇਹੇ ਰਥ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਤੁਸਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ ?

ਸੰਤ ਜੀਓ ! ਅਜੇਹੇ ਰਥ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਆਏ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਅਰਥਾਤ, ਰਥ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਅਜੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੀਤੀ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ । ਅਜੇਹੀ ਧਾਰਨਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ । ਕੀ ਕਿਤੇ ਇਹ ਭਾਣਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅੰਦਰ-ਖਾਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਦਾ ਪਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਕੀ ਦਾਸ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ (ਦੋਵੇਂ ਸੰਤ) ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

੧੫= ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਇੱਕ ਦੁਖਾਂਤ ?

(ਘ) ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੪੭ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਉਣੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ੧੦੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- - - ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ--**ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਹਿ** ॥ (ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਤੁਕ ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਵ ਏਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਖੰਡੇ ਦਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

(੧) ਸੰਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀਓ ! ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ, ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁੱਕ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪ ਵਿਚ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਖੰਡੇ ਦੇ ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਲਿਆ ਜੋੜੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ੧੬੯੯ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਖੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿੱਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲੀ । ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਲੋਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਲਈਏ । ਸਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :--

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨ ॥ ਜਿਨ ਵਡਿਆਈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ, ਤੇ ਰਤੇ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮਨੈ ਮਾਹਿ,

ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ਤਿਨ੍ਹੀ ਪੀਤਾ ਰੰਗ ਸਿਉ ਜਿਨ ਕਉ ਲਿਖਿਆ ਆਦਿ ॥੧॥[੧੨੩੮]-ਵ-੪

ਅਰਥ:--(ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ !) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਭਾ (ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਭਾਗਤ) ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਮਨ ਵਿਚ (ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ) ਰੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ) ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, (ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ) ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਿਲਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤਾ ਹੈ ।

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ-ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ--ਪੀਤਾ--ਲਫਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮਨਮੱਤੀ ਢੱਚਰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਭੇਜਣੇ । ਪਰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਘਟੇ ਘੱਟ ਪੰਜ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਘਲਿਉ, ਜਿਵੇਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਸੁਆਦ ਨਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਣਾਂ, ਪੀਣਾਂ ਅਥਵਾ ਪਹਿਨਣਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ, ਅਤੇ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਸਨ :-

(ੳ) **ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਦ ਮੀਠਾ ਲਾਗਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਾਦੁ ਆਇਆ ॥**

ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀ ਹਰਿ ਜੀਉ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥ ੧ ॥

[੫੫੯]-੫

- (ਅ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਨਾਮ ਹਰਿ, ਰਜਿ ਰਜਿ ਜਨ ਖਾਹੁ ॥ [੫੫੬-ਵਾਰ-੨੦]
 (ੲ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈਨਣਾ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਡਾਈ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ [੫੧੧]-ਵਾਰ-੯
 (ਸ) ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਮ੍ਰਿ ਰਹਾਇਆ ॥ [੪੪੦]-ਵਾਰ-੪
 (ਹ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਬੋਲੈ ਸੋ ਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥ [੪੯੪]-੬
 (ਕ) ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰ ਏਹੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਜਨਹਿ ਪੀਓ ॥
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਚੁਕੇ ਭੈ ਭਾਰੇ ਦੁਰਤੁ ਬਿਨਾਸਿਓ ਭਰਮੁ ਬੀਓ ॥ ੧ ॥ [੩੮੨]-੮ (ਸੰਤ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਦੂਜਾ ਭਰਮ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ

?)

- (ਖ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੋ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਪੀਵੈ ॥
 ਵਜਹੁ ਨਾਨਕ ਮਿਲੈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵੈ ॥ ੪ ॥ [੩੯੯]-੧੪-੧੧੬
 (ਗ) ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਪਿਆਰੇ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ [ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਧ ਹੋ ਜੋ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ]
 ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਸੇਈ ਜਨ ਪੂਰੇ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ ਗਾਇਆ ॥ ੨ ॥ [੩੮੦]-੧-੪੦
 (ਘ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੀਠਾ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਭੋਗੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥
 ਸਹਜਿ ਅਨੰਦਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸਚਿ ਪਿਆਰਿ ॥ ੭ ॥ [੪੨੩]-੩-੨੫
 (ਙ) ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੀਨੋ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੋਲੁ ਗਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੮੨੩]-੧੨-੯੮

ਦਾਸ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਕਿਸ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਆਤਮਕ ਜਿੰਦਗੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲ-ਭੁਸੇ ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀ, ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਅੱਡਰਾ ਤੇ ਉਚੇਚਾ ਰੂਪ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਸਿਖੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਹੈ? ਜੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਮੂਲ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਲਿਖ ਭੇਜਣੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ? ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ (ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ) ਜੀਓ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਗਦੇ ਹਥ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਜਲ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਲੁਕਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ?

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਂਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਨ ਦਾ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ ਦਾ ਰਾਹ, ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਵੀ, ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ? ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਜੋਂ--ਜੇ ਕੋਈ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਕਰ ਜਾਏ ਅਤੇ ਕਹੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ--**ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰਿ ਪਾਹਿ**--ਜੇ ਕਹੀਏ ਭਈ! ਅੱਗੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੂਰੀ ਪੁਰੀਤੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ। ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆਕੜ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਏ--ਇਹ ਖੁਲ੍ਹ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਹੈ। ਜੇ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ? ਤਾਂ ਕੀ ਉੱਤਰ ਬਣੇਗਾ ਜੀ? ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਗਰੀਬੜਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਅਜੇਹੇ ਗੁਸਤਾਖ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਖੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਗੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢ ਮਾਰੇ?

੧੬= ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਧ-ਮਰਯਾਦਾ ?

ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕਰਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜ ਲੈਣੀਆਂ, ਕੀ ਸਿਖ ਦੇ ਆਚਰਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਉਪਾਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ? ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :---

- (A) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੪੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੀਸ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ, ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ੫੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ--**ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਲੇ**। ਲਿਖ ਕੇ ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਛਿੜਕ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਕੀਤਾ।
 (B) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦਿਆਂ ਚਿੜੀ ਤੇ ਚਿੜਾ ਆਏ, ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪੀ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ॥ (ਸਫ਼ਾ ੫੩)
 (C) ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਖਦਾਈ ਸਫ਼ਾ ੧੦੧ ਹੈ। ਇਸ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ--**ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ**--ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੈ। ਉਸ ਚੰਗੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਸਖ਼ਤ ਹਾਨੀ ਕਾਰਕ ਲਿਖਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ--
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ--
 " ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ

ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈ ਗਿਆ ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਦਿਆਂ ਗੇ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਰਹਿਤ ਰੱਖ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ (ਪੰਜਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ?) ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੌਤ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ ਤੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਤੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਵਰਗੇ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਵਹਿਮੀ ਫਕੀਰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦਾ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੱਢ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ ਬਾਜ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। - - -

ਹੋ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਭੰਡਰਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੀਓ! ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧ-ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਜੀ---

(A) ਕਰੀਬ ੨੦੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਰਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਡਾ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰਾ ਸਖ਼ਤ ਗੁਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਭਿਣਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ?

ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਚਾਰਕ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੱਢ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹੜੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗ ਦਾ ਕੌਤਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਮਾਣ ਹੈ, ਅਟਕਲ-ਪੱਚੂ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਝੂਠ ਗੰਢਿਆ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਝਾ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ---

- (੧) ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਸ ਝੀਤ ਥਾਣੀ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ?
- (੨) ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਲਗੀ ਧਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੇਟਾ ਕਿਸ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ?
- (੩) ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ) ਪੂਜਾ-ਭੇਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੌਂਪਣ ਵਾਲਾ ਐਵੇਂ ਡਰਾਮਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
- (੪) ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ, ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ---ਕਾਲੀ ਕਲਕੱਤ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ--- ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਬੂਲ ਕਰਦੇ ਸਨ?
- (੫) ਪੂਰਨ ਸੱਚ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਿਖੀ-ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ, (ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਰਗੇ) ਘਟੀਆ ਕੁਫ਼ਰ ਦੀ ਮੈਲ, ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਈ ਗਈ ਹੈ?
- (੬) ਜਿਸ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਜਲ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦਾਗੀ ਕਰਨਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿੱਖੀ ਹੋ?

(੭) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ (ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ), ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਾਧ-ਬਚਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? :-
ਜੋ ਜਨ ਮਰਿ ਜੀਵੇ ਤਿਨ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੇ ਮਨਿ ਲਾਗਾ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਉ ਜੀਉ ॥ - ੧ ॥ [੪੪੭]-ਛੰਤ-੬-੧੩
ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਰ ਕੇ ਜੀਊਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਮੌਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਰਨੀ ਮਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਭਾਉ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ?
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਸੋਇ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਫਿਰਿ ਮਰਣੁ ਨਾ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥ [੫੫੪]-ਵਾ-੧੬
ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਗੁਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜੀਊਂਦਿਆਂ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਅਜੇਹੀ ਮੌਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ

ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੀ?
ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸਨ, ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਮਹਾਂਵਾਕ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਹੈ--
ਹਰਿ ਆਪੇ ਮਾਰੈ ਹਰਿ ਆਪੇ ਛੋਡੈ ਮਨ ਹਰਿ ਸਰਣੀ ਪੜਿ ਰਹੀਐ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਿ ਨ ਸਕੈ ਮਨ ਹੋਇ ਨਿਚਿਤ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਰਹੀਐ ॥---੨੧ ॥ [੫੬੪]

(੯) ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਖੇੜ ਸੀਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਮੌਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮਰਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਉਪਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ (ੳ) ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਰਦਾ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛੱਟੇ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਲਹੂ ਪੀਣੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀਆਂ ਘੋਡੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰੋੜਨ ਜੋਗੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ (ਅ) ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਚਿੜੀ ਚਿੜੇ ਦੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਅਥਵਾ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਾਜਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(੧੦) ਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾਂ ਕੀ ਨਿਰੀ ਮੁਰਖਤਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਾਲੇ ਝੂਠ-ਸੱਚ ਦੇ ਫਰੇਬ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਕੇ ਡੋਰੇਦਾਰ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿਆਰੀ ਨੁਹਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਫੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਿਖ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ।

(ਬ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਲੜ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਕੁਫਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਧਰੋਹ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਹੈ। ਹੇ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀਓ ! ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣਾ ਡੋਰਾ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਣਾ। ਪਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਰਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਫਲ ਤੁਸਾਂ ਗਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਝ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਨੱਥਿਆ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕਹੇ ਕਿ, ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜੀ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਸੋਟਾ ਫੇਰਿਆ ਜੇ ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਸਦਾ ਗਰਮ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੰਥ ਨੇ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਨਾ ਕਿ, ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਪਈਆਂ ਲੋਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਜੇ ਚਿੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਜੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਲੜ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਜਾਈਏ ? ਚੁਕੇ ਆਪਣਾ ਡੋਰਾ ਡੰਡਾ ਤੇ ਹੋ ਜਾਉ ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ। ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅਸਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ! ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਉਤਰ ਦਿਉਗੇ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਰੋਲ ਝੂਠ ਦੇ ਕਾਰਨ ਧੱਕੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ?

ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵਾਲੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਉਲਟ ਭਰਮ ਪਾਉਣੇ, ਕੀ ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੀ ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਨਾਂ ਕੋਈ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਲੜ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਕਦੇ ਮਰ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਤੰਬੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ ? ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਆਇਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਜਲਾਲ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ? ਇਹ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਾਣਨ, ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਸਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਣੇ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਿਆਸ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਠੱਗੀ ਦੇ ਜਾਲ ਖਿਲਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਕੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਰਮਾਤੀ ਕੂੜ ਕਬਾੜਾ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਕੀ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪਾਹੁਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਇਸ ਸੱਭ ਕੁਝ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਵੀ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਧ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ, (ਕਰਮਾਤੀ-ਕੁਫਰ, ਜੋ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ), ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

੧੭=

ਝੂਠੇ ਝਾਂਸੇ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ--

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰਾ ਦੇਣਾ ਕਿ:-

(੧) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਘੁਟ ਅੰਦਰ ਲੰਘਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

(੨) ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੁਕਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਣਾ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਾਈਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਧਾਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿਚਾਰੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਜੇਹਾ ਝੂਠ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਿਆ ਦਰਸਾ ਦੇਣਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਦਾਗ ਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੀਚਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ, ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜੇਹਾ ਅਨਰਥ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੋ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜੇਹੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਵਿਚਲੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਿਖਣਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ---

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਫ਼ਤਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਦੇ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵਡਾ ਮੰਦ-ਕਰਮੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਤਮਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਕੇ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ, ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਉਚਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ :---

ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾਂ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ॥

ਬਹੁਰਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਇ ਨਿਸੰਕ ॥ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਂਧਿ ਖਰੇ ਕਾਲੰਕ ॥ ੨ ॥ [੧੩੪੮]--੨

ਅਰਥ:--(ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ, ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਲੋਭ, ਮੋਹ ਹੰਕਾਰ) ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਉੱਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ (ਭਾਵ, ਅਜੇਹੇ ਕਥਿਤ ਪਾਪਾਂ ਨਾਸਕ ਕਰਮ ਕਰਕੇ) ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਲਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਉਹ ਝਾਕਾ ਲਾਹ ਕੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਾਪ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਮਰਾਜ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪੁਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ, ਆਤਮਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਨਰਕੀ ਕੀਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)।

ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ! ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਉਸੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇਣਾ ਮਨ-ਮੱਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ, ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਬੇਅਸੂਲੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਿਲਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਭਰਮ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--**ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ, ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ ॥ [੧੨੯੨]-੨**। ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ? ਜੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹੀ ਮੁਕਤੀ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੱਗੇ ਵਡਿਆਈ ਭਰਿਆ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ--**ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਗਰੀਬੀ ਬਸਾਵੈ ॥ ਨਾਨਕ ਈਹਾ ਮੁਕਤਿ ਆਗੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੧ ॥ (੨੭੮)-੧੨** ਅਤੇ ਫਿਰ--**ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੋ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਾ ॥ (੧੧੫੬)-੧-੪**। ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ। ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਿਖ ਸਕਣ ਦੀ ਖੋਜਲ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਪਰ ਦਾਸ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਏਡਾ ਕੁਫਰ ਲਿਖਦੇ ਹੀ ਕਿਉਂ।

ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛਕਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਦ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਏਡਾ ਵਡਾ ਝੂਠ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, "ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਅਤੇ ਆਖਰ ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ"-- ਇਸ ਲਾਰੇ ਤੋਂ ਹੋਏ ਕੌਮੀ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਫੇਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਏ।

ਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਝਾਂਸਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮਹਾਂ ਵਾਕ, (ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਲੈਣ ਲਈ) ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣੇ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:---

(ੳ) **ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਸੰਸਾਰਿ ਜਿ ਗੁਰਿ ਉਪਦੇਸਿਆ ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਗਈ ਬਲਾਇ ਮਿਟੇ ਅੰਦੇਸਿਆ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ॥ ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਿਹਾਲੁ ਪਾਪਾ ਮੈਲੁ ਧੋਇ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ਓਥੈ ਜਾਪੀਐ ॥ ਮਨ ਕਉ ਹੋਇ ਸੰਤੋਖੁ ਭੁਖਾ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥ ਜਿਸੁ ਘਟਿ ਵਸਿਆ ਨਾਉ ਤਿਸੁ ਬੰਧਨ ਕਾਟੀਐ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਹਰਿ ਧਨੁ ਖਾਟੀਐ ॥ ੫ ॥ [੫੧੯]**

ਇਹ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਢਾਲ ਲੈਣ ਨਾਲ--

(ਅ) ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥੨॥ [੫੨੨]

ਸੰਤ ਜੀਓ ! ਕਿਤੇ ਉਸ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦਿਉ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ---

(ੲ) ਸੋਇ ਮੁਕਤਿ ਜਿ ਮਨੁ ਜਿਣਹਿ ਫਿਰ ਧਾਤੁ ਨ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥

ਦਸਵੈਂ ਦੁਆਰਿ ਰਹਤ ਕਰੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੋਝੀ ਪਾਇ ॥ ੩ ॥ [੪੯੦]-੩-੫

ਕਿਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਕਰ ਵਿਖਾਉ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਡੇਰੇਦਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝਾਂਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿਖ ਬੋਲੋੜੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ---

(ਸ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰਿਅ ਬਚਨ ਤੁਹਾਰੇ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਮਨਮੋਹਨ ਪਿਆਰੇ ਸਭ ਹੂ ਮਧਿ ਨਿਰਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਉ ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥

॥

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਮੋਹਿ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਦਰਸਾਰੇ ॥ ੧ ॥ [੫੩੪]-੩-੨੯

ਕਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ :---

(ਹ) ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥

ਸਦਾ ਮੁਕਤੁ, ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ, ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥ ੩ ॥ [੧੧੬]-੧੧-੧੨

ਸੱਚ-ਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਜੀ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਿਲ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਮੁਕਤੀ, ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ । ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ, ਉਸ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਝਾ ਝਾਂਸਾ, ਖੰਡੇ-ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਬੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ ? ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ, ਕੀਤੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲੀ ਮੁਕਤੀ ਉਸ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:---

ਕੀਏ ਉਪਾਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਕਾਰਨਿ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਇਆ ॥

ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਜਨ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥ [੭੦੩]-੨

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਾਧਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੀ ਉਲੰਕਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਝਾਂਸੇ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਗਏ ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤੇ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ--**ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਲਾਹੀਐ, ਕਰੇ ਸੋਇ ਸਲਾਹਿ ॥** (੧੨੩੯) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ ਨਿਸਫਲ ਹੈ । ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਵਾਲੀ, ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੀਦਾ ਹੈ--**ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸੁ ਜਾਦੇ ਬਿਲਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ, ਸੁ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਈ ॥** (੧੦੮੮) । ਜਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਾਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਲ ਵਿਚਾਰਾ ਵੀ ਉਸ ਕਾਦਰ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੀ ਹੈ । ਮੰਤ੍ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਲ ਵੀ ਸਦਾ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਘੜੀ ਪਲ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰਾਮਾ ਕਰਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵਧ ਅਥਵਾ ਝੂਠੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਏਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਾਧੂ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨਾਂ ਫੱਬਦਾ ਹੈ । ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੀ ਮੁੱਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ? ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਸਮੇਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਰਤੋਂ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਖਤ ਔਕੜ ਵਿਚ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੀ ਉਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ ? ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੋ ਕਿ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਦਾਵੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਬੇਦਾਵੀਏ ਬੀਬੀ ਭਾਗੋ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਕਾਲਖ ਨੂੰ ਧੋਣ ਖਾਤਰ ਮੁੜ ਮੁਕਤਸਰ ਜਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ । ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤਿਆਂ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਖਿਸਕਦਾ ਬਣਿਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅੱਜ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ । ਪਹਿਲੀ ਮਰਮੁੱਖ ਲੋੜ, ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ ।

ਬੇ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖੇ ਜੀਓ ! ਕੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ ਔਕੜ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾਵਾਂ, ਗ਼ਨੀ ਖਾਂ ਤੇ ਨਬੀ ਖਾਂ ਨੇ, ਕੀ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਫੌਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਿਣਕ ਪੈ ਜਾਣ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ । ਫਿਰ ਉਸ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਵੀ

ਕਿਹੜਾ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਛਾਣਿਆ ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾਹੜੀਆਂ ਕਤਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਧਾਰਨੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਮਸਾਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਅੱਧ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰਮਵੀਰ ਚੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਫੌਜੀ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ? ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ੧੬੯੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤੱਕ ਬੇਅੰਤ ਜੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਜੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੀਰੇ ਗਏ, ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਠ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਕੱਚਾ ਪਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ । ਜ਼ਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਬੱਚੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ ? ਇਸ ਭੇਤ ਤੋਂ ਆਪ ਜਾਣੂੰ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਪੰਥ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਖਿਆ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਦਾਸ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ । ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਦਾਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਦਾਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੰਥ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਝੂਠ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਵਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਚੁੰਝ ਭਰ ਕੇ ਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਚਿੜੀ ਅਤੇ ਚਿੜੇ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਬ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਪੰਥ ਦੇ ਨੌਨਿਹਾਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਥਿਤ ਪੰਥਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਸੇ ਚਿੜੀ ਚੜੇ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤਾ ਲਹੂ ਘਰਾਇਆਂ ਦਾ ਹੀ ਡੋਹਲਿਆ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਉਸੇ ਹੀ ਸਿੰਘ-ਸਰੂਪ ਨੌਨਿਹਾਲ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਦਈ ਕਸਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਹੱਥਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇ-ਕਸੂਰਾ ਦਾ ਸਰਬ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ? ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ੧੯੮੪ ਦੇ ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ-ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਸ ਕਟਾਏ ਅਤੇ ਮੁੜ ਰੱਖੇ । ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਣਾਈ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਘੁੱਟ ਪੀ ਚੁੱਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੋਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੱਜ ਜਾਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਛੱਡੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਛਕਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ । ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅਗਲਿਆਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੇ ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੀਨਾਂ ਦੁਖੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਈ, ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ ਅਤੇ ਖਿਮਾਂ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਠੰਡ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਘਾਤਕ ਪਰਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅੱਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਏਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ " ਇਸ ਬਲਾ ਨੂੰ ਰੱਬ ਸੁਖ ਸੁਖਾਂ ਨਾਲ ਟਾਲ ਦੇਵੇ " । ਅਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾਂ ਲੱਦਿਆ ਦਿੱਸ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹੀ ਸਿੰਘ ਵੈਰ ਵਾਲੀ ਬਦਲਾ ਲਊ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਡਰਾਉਣਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥

ਕੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੇਣ, ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਥਵਾ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਣ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵੱਟਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ? ਫਿਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਡੋਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਪੰਥ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਏਡਾ ਨਿਘਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗਿਆ ਗੁਜ਼ਰਿਆਂ ਬਣਿਆਂ ਸੀ ਕਿ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਪੁਲਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਝੱਲ ਜਾਵੇ ? ਕੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲੈ ਦੇਣ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਟਿਕਾਈ ? ਕੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੁਲਸ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖੀ ਸੀ ? ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰੇ ਸੀ ? ਕੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੇਣ ਤੁਹਾਡੀ (ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ) ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਲੋਭ ਨੇ, ਚੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਪਏ ਭੁੱਸ ਨੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਤ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਗੱਦੀ ਨਹੀਂ ਥਾਪ ਲਈ ?

ਜੇ ਉਤਲੇ ਅਨੁਮਾਨ ਗ਼ਲਤ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਤੁਸਾਂ ਲਿਖ ਭੇਜਣੀ । ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਦਲੀਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਸੱਚੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦਾਸ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਭਿੰਡਰੀ ਆ ਕੇ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗੇਗਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਡੰਨ ਲਾਵੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਭੁਗਤੇ ਗਾ । ਜੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨਰਥ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜ਼ਰਾ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ, ਕੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਸਵੰਤ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋੜ ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਪ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੀ ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਘੱਟੋ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? :-

ਕਰ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਇ ਨਿਸਾਰਿਓ ॥ ਖਿਸਰਿ ਗਇਓ ਭੂਮ ਪਰਿ ਡਾਰਿਓ ॥ ੨ ॥ [੩੮੯]-੨੫-੭੬

ਦਾਸ ਦੀ ਤੁੱਛ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਧ-ਭੋਖਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਜਪੀਆਂ ਤਪੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ, ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅੰਗ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਭਰਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਤਮਕ ਸੁਖ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । **ਸੋ ਸੁਖੀਆ ਜਿਸੁ ਭ੍ਰਮੁ ਗਇਆ ॥** (੧੧੮੦) ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਵੈ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਚੇ ਆਚਰਨ ਅਥਵਾ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਉੱਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ--**ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ, ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥** (੨੯) ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜੇਹੇ ਹੋਰ ਕਈ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਐਵੇਂ ਵਾਧੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ? ਕਿ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮੱਤੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਗਾੜ ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪਾਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ? ਫਿਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਅਤੇ ਨਾਸਵੰਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ **ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ** ? ਕੀ ਮਾਇਆ ਇੱਕ ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ, ਹਵਾਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਇਕ ਭਰਮ, ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ, ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਅਥਵਾ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਨਿਰਾ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਹੀ ਫਲ ਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:-

ਹਰਿ ਚੰਦਉਰੀ ਚਿਤ ਭ੍ਰਮੁ ਸਖੀਏ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੁਮ ਛਾਇਆ ॥ ਚੰਚਲਿ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲਤੀ ਸਖੀਏ

ਅੰਤਿ ਤਜਿ ਜਾਵਤ ਮਾਇਆ ॥ ਰਸਿ ਭੋਗਣ ਅੰਤਿ ਰੂਪ ਰਸ ਮਾਤੇ ਇਨ ਸੰਗਿ ਸੂਖ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਹਰਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸਖੀਏ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ੨ ॥ [੮੦੩]-੨-੫

ਆਸ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਮਹਾਂ-ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝੋਗੇ । ਪਰ ਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ । ਆਪਣੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਵਰਤ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੀ ਪੱਖ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਹੂੜ ਮੱਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਹੈ ।

੧੮=

ਕੁੱਠਾ

ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਤੇ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲ-ਬਦਲੀਆਂ, ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਅਜੇਹੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ੮੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਕੁੱਠਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

‘ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਕਲਮੇ ਵਾਲਾ ਜਿਥਾ ਕੀਤਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ’ ।

ਏਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯਕੀਨ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਮਯਾਦਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ । ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਝੱਟ ਹੀ ਗੱਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

(ਸਾਧ-ਬਚਨ-) ਉਂਜ ਤਾਂ ਮਾਸ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਸ਼ੂ ਵਰਗੀ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਜੂਨ ਪੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਦਿਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਮਨ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸੰਤ ਜੀਓ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜੇਹਾ ਗੁਰੂ-ਫੁਰਮਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਪਸ਼ੂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ, ਜਾਂ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਉਸੇ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਜਿਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ? ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਕਿਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੀ ? ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਕਿਸੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਕੀ ਕੇਵਲ ਮਾਤ੍ਰ ‘ ਮਾਸ ’ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਅੱਡਰੀ ਜੂਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀ ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੁਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਤੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ

ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :---

‘ ਭੈ ਪਇਐ ਤਨ ਖੀਨ ਹੋਇ ਲੋਭ ਰਤ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ । ’

‘ ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚ ਸਭ ਸਾਰ । ’

ਜੇਰ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮ ਹੈ ਲੋਇ ਜਬਾਬ ਖੁਦਾਇ । ਦਫਤਰ ਲੇਖਾ ਨੀਕਸੇ ਮਾਰ ਮੁਹਿ ਮੁਹਿ ਖਾਇ । (ਸਫਾ ੮੨)

(ਸਾਧ-ਬਚਨ-) ਉਂਜ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਬੱਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ--

‘ ਬੇਦ ਪੜੈ ਮੁਖ ਮੀਨੀ ਬਾਣੀ । ਜੀਆ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੈ ਪ੍ਰਾਣੀ । ’

‘ ਮਾਸ ਛੱਡ ਬੈਸ ਨਕ ਪਕੜਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਨਸ ਖਾਣੇ । ’

(ਸਾਧ-ਬਾਣੀ-) ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਨਕ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਤ ਮੂੰ ਪ੍ਰਾਣੇ ਘਰਾਂ

ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਪਾਪੀ ਹਨ । ਮਾਸ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ।

ਹੇ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਇਹ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਹੈ ? ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਾਪੀ ਕਹਿ ਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, ‘ ਮਾਸ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ’। ਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ, ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਬਚਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ? ਫਿਰ ਇਹ ‘ ਰਾਤ ਪ੍ਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ, ਵਿੱਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਸੁਝੀ ਹੈ ? ‘ ਮਾਨਸ ਖਾਣੇ ’ ਦਾ ਅਰਥ ‘ ਮਨੁੱਖ ਖਾਣੇ ’ ਕਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ?

‘ ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ । ’

(ਮਹਾਂਪੁਰਖ-ਬਾਚ-) ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਰੇ ਕੁਕਰਮ, ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟੇ ਉਹ ਤਿਆਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਤਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜੇ ‘ ਏਤੇ ਰਸ ’ ਹਨ । ੨੬ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਤੁਕ ਚੁਣ ਕੇ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ !? ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾ ਦੇਣਾ ਜੀ ।

(ਡੋਰਾਵਾਦੀ-ਵਾਕ-) ਜੇ ਕੁੱਕੜ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਕਾਜ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਵਿਚਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੋਲੇ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿੱਟ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਚੋਲਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਿਆ

ਹੈ । ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ-- (ਜੇ ਰਤ ਲਗੈ)

ਭਿੰਡਰਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸਨਮਾਨ ਜੋ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜਾਮੇ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿੱਟ ਨਾ ਪੈਂਦੀ, ਜਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਉਸ ਲਹੂ-ਲਿਬੜੇ ਜਾਮੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਪਚਾਰਨਾ ? ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਜ਼ੀ ਜਾਮਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਕੁੱਕੜੀ ਹਲਾਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਿਥੋਂ ਸੁੱਝਣਾ ਸੀ ? ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਗਰ ‘ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਏ ਹੋ ? ਕਿਤੇ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਚਲਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਹਲਵਾ ਮੰਡਾ ਹੀ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ ?

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ । ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਣ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ।

ਹੇ ਸੰਤ ਜੀਓ ਜੀ ! ਇਹ ਤਿਣ ਦੇ ਥਾਂ ‘ ਤਿਣ ’ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਭੇਤ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਛਾਪੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ? ਅਤੇ ਲਗਦੇ ਹਥ ਇਹ ਭਰਮ ਵੀ ਕੱਢ ਹੀ ਦਿਉ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ’ ਦੋ ਲਕੀਰਾਂ (॥) ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਥਾਂ ਇੱਕ ਲਕੀਰਤ (੧) ਹੀ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜਾਂ (ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਰਹੇ ਹ ਸੋ-) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਕਿਤੇ ਗਿਣਿਆਂ-ਮਿਥਿਆ ਪੂਰਾ ਹੱਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ?

(ਸਾਧ ਦਾ ਬਿੱਪ੍ਰੀ-ਬਾਚ-)

ਖਾਲਸਾ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਸ, ਕਸਾਈ, ਵੈਸ਼ਨੋ ਸਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ਹੈ) ਜੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਨ ਆਦਿ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਥੀ ਝਟਕਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਏ । ਉਹ ਵੀ ਜੇ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਵੀ ਛਕਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹਥੀ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮਨ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਫੁਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਭੋਗੀ ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਭਰੇਗਾ । ਜੇ ਕਤਲ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੇ ਰਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ । ਅਧਨੇ ਕਸਾਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ‘ ਮਹਾ ਕਸਾਬ ਛੁਰੀ ਸਟਿ ਪਾਈ ’

ਇਸ ਸਾਧ-ਵਾਕ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਵਾਲੇ ਪੈਰਾ ਨੰ: ੨੬ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਹਾਲੀ ਏਹੀ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ, (ਸੰਤ-ਵਾਕ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠਾਂ ਲਕੀਰ ਹੈ, ਉਹ) ਕਤਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਕੁੱਕੜ, ਬੱਕਰੇ ਦਾਲ ? ਪਰ ਇਸ ਪੁਛਣਾ ਦਾਸ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਵੀ ਕੁੱਕੜਾ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪੀਹ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੀਹ ਕੇ ਹੀ ਨਾ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇਗਾ ? ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ

ਹਡ ਬੀਤੀ ?

੧੯੮੩ ਵਿਚ ਜਦ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਤਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਬਾਗ-ਡੋਰ ਸਾਂਭੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੋਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਸਰਾਂ ਦੀ ਧੁਰ ਉਤਲੀ ਛੱਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਦਾਸ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਦਸਮ

ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਥਾ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਹੀ ਆਏ ਹੋਏ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਗੁਣਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਸੋ ਦਾਸ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ। ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲੱਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਹੁਰੇ ਨਾਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਇਆ। ਦਾਹੜੀ ਕਤਰੇ ਪਰ ਪੋਚਵੀ ਪੱਗ ਵਾਲੇ, ਗੋਰੇ ਚਿਟੇ, ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਨੱਖੇ ਜਵਾਨ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਤਕੜੀ ਰਕਮ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ। ਫਤਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਹੁਰਾ ਜਵਾਈ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੰਤ ਜੀ ਧੁੱਪੇ ਵਿਛਾਏ ਤਖ਼ਤ-ਪੁਸ਼ ਉਤੇ ਸੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਵੇ ਕੋਲ ਦਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਕੀ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਨਖਾਹ ਕਿੰਨੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆਦਿ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ-- 'ਸੰਤ ਜੀ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?'

ਅਜੇ ਏਨੀ ਗੱਲ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਝੱਟ ਹੀ ਬੋਲੇ--ਕਿਉਂ ਡਾਈ ਡਾਕਟਰ ਮੁੰਡਿਆ, ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾ ਲਵੇਂਗਾ? "

ਇਸ ਅਚਨਚੇਤ ਆ ਵੱਜੇ ਬੰਬ ਦੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਘਾਬਰਾ ਗਿਆ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਬੰਦੂਕ ਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਧਾੜ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਜਹੀ ਵਰਤ ਗਈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਆਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਦਾਸ ਵੀ ਚੁੱਪ ਦਾ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਥੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਹਾਲਤ ਦਾਸ ਅੱਖੀ ਵੇਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬੁਹੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਝਿੱਥਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਚਾਰਾ ਡਾਕਟਰ ਬੋਲਿਆ-- 'ਸੰਤ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁਛੀ ਸੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਹੀ ਕੱਚ ਮਾਰੀ'।

ਹੁਣ ਸੰਤ ਜੀ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮੱਠੇ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਬੋਲੇ--ਭਈ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ। ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੇਰੇ ਸਮੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਸੀ। "

ਭੋਲੇ ਅਤੇ ਸਰਲ ਸੁਭਾਵ ਨੌਜਵਾਨ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਅਗੋਂ ਫਿਰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ--ਤਾਂ ਕੀ ਸੰਤ ਜੀ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਖਾ ਲੈਣਾ ਸਿਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ? ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਬਚਨ ਬੰਬ ਦੇ ਗੋਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੰਦੂਕ ਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਏਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਖਰ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੁਬਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਦੋ-ਰੰਗੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ।

੧੬= ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਝੂਠ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ?

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖੌਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। [ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ-ਸਫਾ ੩੨] ਏਧਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਪਖੰਡ ਰਚਾਈ ਬੈਠੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ--**ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ**--ਪਰ ਆਪ ਉਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ (ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਥਵਾ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਸੱਚ ਦੇ ਅਵਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਿਥਿਆਕਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਜਦ ਝੂਠ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੀ ਕਲੇਜਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕੁਝ ਇਸ ਨੀਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿਣਾਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਜਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਮਿਥਿਹਾਸ ਕਲਪਣਾ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਉਸ ਦੁਖਦਾਈ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ--

(੧) ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ-- ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬੀਸਾਵਲੀ--ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜੀ ਦੀ ਬੀਸਾਵਲੀ ਲਿਖਣੀ ਇਉਂ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ--ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ- ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬੇਦੀ ਬੀਸੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਸੂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕਾਲਕੋਤ ਨੇ ਕਾਂਸੀ ਜਾ ਕੇ ਬੇਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦੀ ਬੀਸ ਚਲੀ। ਦੂਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ--ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੇਹਣ ਵੰਸ਼। ਲਛਮਣ ਦੇ ਤੱਖ ਨਾਮੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਤੇਹਣ ਵੰਸ ਚਲੀ। ਤੀਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ--ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਭੱਲੇ ਬੀਸ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਭਰਥ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭੱਲਣ ਤੋਂ ਭੱਲੇ ਬੀਸ ਚਲੀ। ਚੌਥੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ--ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ, ਸੋਦੀ ਬੀਸ। ਲਊ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਚੋਂ ਕਾਲ ਰਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਸਨੌਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਵਿਆਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਚ ਬੀਸ (ਸੋਦੀ ਵੰਸ) ਚਲੀ।

ਰਾਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਥਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦੀ ਜਦ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਂਨ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਉਚੇਚੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਗੋਤ, ਵਰਨ ਆਵਰਣ, ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਜਦ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ? ਕੀ ਇਹ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਵਰਨ ਆਵਰਣ, ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਤੁਸਾਂ (ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ) ਛਪਵਾਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ

ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ :---

ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਮਹਾਂਵਾਕ---

੧= ਰਾਮੁ ਮਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗੁ ॥ ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ, ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥ (੧੨੮੮]-ਵਾਰ(੨੩)

੨= ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੈ ॥---੩ ॥ [੪੬੯]-ਵਾਰ-੩

੩= ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਪਤਿ ਕੇ ਆਚਾਰਾ ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਈ ਸੁਖੁ ਆਤਮ ਧਾਰਾ ॥ ੪ ॥ [੨੨੧]-੧

੪= ਜਾਣਹੁ ਜੋਤਿ ਨ ਪੂਛਹੁ ਜਾਤੀ ਆਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੩੪੯]-੩

੫= ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਨਹ ਪੂਛੀਐ ਸਚ ਘਰੁ ਲੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥ ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਾਟੀਐ ਨਾਨਕ ਛੁਟਿਸ ਨਾਇ ॥ ੪ ॥ [੧੩੩੦]-੧੦

ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ (ਤੀਸਰਾ ਸਰੂਪ) ਦੇ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਣਗੀਮਾਤ੍ਰ---

੬= ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਕੀ ਜਾਤਿ ਪਤਿ ਹੈ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਏ ਰਾਮ ॥ ---੨ ॥ [੭੬੮]-ਛੰਤ-੧-੨

੭= ਨਾ ਮੈ ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਹੈ ਨਾ ਮੈ ਬੇਹੁ ਨ ਥਾਉ ॥

ਸਬਦਿ ਭੋਇ ਭ੍ਰਮੁ ਕਟਿਆ ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਸਮਝਾਇ ॥੨॥ [੯੯੪]-੪

ਮ: ੪ ॥ ਕਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ।

੮= ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਠਾਕੁਰ ਹਮ ਸਾਂਗੀ ॥- - ੨ ॥ [੬੬੭]-੨

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਬੇਅੰਤ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ---

੯= ਨਾਮੁ ਜਾਤਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਹੈ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਪਰਵਾਰੈ ॥

ਨਾਮੁ ਸਖਾਈ ਸਦਾ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰੈ ॥੧॥ [੭੧੩]-੨

੧੦= ਕਿਛੁ ਰੂਪੁ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਜਾਤਿ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਚੰਗੁ ਨ ਮੇਰਾ ॥ ਕਿਆ ਮੁਹੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਣ ਬਿਹੁਨ,

ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ ਨ ਤੇਰਾ ॥ ਹਮ ਪਾਪੀ, ਸੰਗਿ ਗੁਰ ਉਬਰੇ, ਪੁੰਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰਾ ॥ ੨ ॥ [੧੬੭]-੬-੧੨-੫੦

ਸਖਤ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਸੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੬੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰ ਹਟੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--ਇਹ ਮਨ, ਤਨ, ਧਨ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੈ । ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਛਲੀ ਜਾਤ, ਗੋਤ ਨਾਸ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਖੰਡ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋ, ਕੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਜਾਤ ਤੁਸਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੀ ਰਖੀ ਸੀ ? ਚਲੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿਰਫ ਜਾਤ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਜਦ ਵਿਚ ਕਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਾ ਵਾੜਿਆ ? ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ, ਜਿਸ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਉਹ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੰਸ਼ਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਕੀ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਕੀ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਮਾੜਾ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਸਕਣ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਜੇਹੀ ਸੋਧ ਬਖਸ਼ੋ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ । ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਉਠਣ--**ਕਪਟ ਖੁਲਾਏ ਭ੍ਰਮ ਨਾਠੇ ਦੂਰੇ** ॥ (੮੯੦)-੧੪-੨੫

੨੦= ਝੂਠ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਘਿਣਾਵਣਾ ਰੂਪ ?

ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਗੋਤ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸਾਕਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਨਵਾਂ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ, ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੪੯ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਦੇ ਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਵਾਲੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ (ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ) ਧਿਆਨ ਗੋਚਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖ ਦੇਣੇ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੁਖਦਾਈ ਲਿਖਤ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਵਲ ਨੂੰ ਧੂ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਜਾਲ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:---

(੧) ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ **ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੋ ਲਉ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ** । ਲਾਹੌਰ ਓਨਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ।

ਭਾਈ ਦਇਆ ਰਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਸਨ । (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਵ, ਦਾਸ, ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਉਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਨ । ਕੀ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ? ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਰ ਭਰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ?)

(੨) ਏਸੇ ਪੁਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! - - - -ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ **ਭਗਤ ਧੰਨੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ** ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੋਤੀ

ਬਾਗ਼ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। [ਪਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (੭੯੨) ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਜਟਵਾੜਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਹਾਰਨਪੁਰ) ਵਿਚ ਸੰਤਰਾਮ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੱਸੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।]

(੩) ਤੀਜਾ ਸਿਰ ਮੰਗਿਆ, ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਫੰਧਕ ਸਨ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ, ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਪਕੜਨ ਵਾਸਤੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਨੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੁਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਬਾਹਲੇ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਚੋਥਾ ਹਿੱਸਾ ਭੇਟਾ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਨੀ ਜਿਥੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਓਹ ਨੈ ਕੇ ਗੁਥਲੀ ਜਿਹੀ ਖੋਹਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ--ਲਉ ਜੀ ਚੋਥਾ ਹਿੱਸਾ ਲੋ, ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਸੁਖਣਾ ਸੁੱਖ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਾਪ ਲਗੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਰਾਪ ਦਿਆਂਗਾ। ਜੇ ਸੁਖਣਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਰਾਪ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਬਾਬਾ! ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇਂਦੀ। ਰਿਖੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਜਾਨਵਰ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆ ਦੇਹ। ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ--ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਿਕਾਰ ਗਾਹ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਗਿਆ, ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਕਿਥੇ ਮਿਲਣਾ ਸੀ? ਇਸ ਬਿਆਪ ਫੰਧਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ--ਐਵੇਂ ਸਾਧ ਨੇ ਡਹਿਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਕਦੇ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ? ਇਹ ਛੁਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆ, ਓਹ ਰੋਟੀ ਸੁਟ ਕੇ ਭਜ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਚਿਖਾ ਬਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸੜਨ ਲੱਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਧ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਉਨ ਖੜੋਤਾ ਚਿਖਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਪਕੜਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਪਕੜੇ ਨਾਂ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਇਹ ਆਪ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੜ ਕੇ ਖੜ ਗਏ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਲ ਪਾ ਕੇ ਪਕੜ ਕੇ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਕ ਮੁਨੀ ਜਿਥੇ ਹਰੀ ਛੋੜ ਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ--ਲਓ ਜੀ ਸੰਤ ਜੀ! ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਏਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ?

ਉਸ ਵਕਤ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਨੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫੰਧਕ ਦੇ ਅੜਕੇ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆ ਦੇਹ। ਓਹ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹ ਭੁਜੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਵਿਦਤੇ ਦੇਵਾ। (ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹੈ)

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਬਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਚੰਦ੍ਰਕ ਮੁਨੀ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੰਦਕ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ--ਭਾਈ! ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਧਾਰਾਂ ਗੇ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਂ ਗੇ। ਇਹ ਵਾਂਕ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਫੰਧਕ ਤਪ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਇਹ ਫੰਧਕ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸੀਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(੪) ਚੋਥਾ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੁਆਰਕਾ ਪੁਰੀ ਵਿਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਮੋਈ ਗਾਂ ਜਿਉਂਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਭਗਤ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭਗਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸੀ।

(੫) ਪੰਜਵੇਂ ਬਿਦਰਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੈਣ ਭਗਤ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਥੇ ਬਿਦਰ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਚਸਮਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਤਲਾਬ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਝਰਨਾਂ ਝਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰੀ ਦੇ ਸੈਣ ਭਗਤ ਜੀ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਸੈਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਵਾਂ ਸੀਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੀਕਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

(੧) ਕੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਸੱਚੀਆਂ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?

(੨) (ੳ) ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਲਊ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ?

(ਅ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਲਊ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮੱਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਲਿਆ ਵਾੜੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਦੀ ਉਮਰ-- ੧੨੯੬੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਸੀ। ਲਊ ਦੇ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ ਕਿਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਦੀ ਉਮਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ--੮੬੪੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਉਮਰ ੪੩੨੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਲੜਕੇ ਲਊ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਲਗ-ਪਗ ੯

ਲੱਖ ਸਾਲ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰੋਕੀ ਰਖਿਆ ਸੀ?

(੩) ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਏਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ---ਟਾਂਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਧੂਆਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਟਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ (ਸੰ: ੧੪੭੩) ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ ਮਰ ਕੇ ਕਰੀਬ ੨੦੦ ਸਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਕਿ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੀ ਲੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੱਟਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੋਬਾਰਾ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਹੀ ਘਰ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ,---ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਤਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਰਸੀਬਾਮਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦਾਮਸ਼ੇਟੀ ਛੀਂਬੇ ਤੋਂ ਗੋਨਾਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ (ਸੰ: ੧੩੨੮) ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਰੀਬ ੩੦੦ ਸਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿਚ ਮੁੜ ਛੀਂਬਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ,---ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਂਧਵਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜੇ (ਰਾਜਾ ਰਾਮ) ਦੇ ਨਾਈ ਸੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਬਾਰਾ ਬਿਦਰਪੁਰੀ ਦੇ ਨਾਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ?

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋ ਜੀ ! ਕੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ:---

(ੳ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਬਣਿਆਂ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ।

(ਅ) ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤ ਆਪ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸੁਆਰਨਾ ਹੈ ?

(ੲ) ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵੀ ਕੋਝਾ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

(ਸ) ਜਦ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਫਿਰ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲੜ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ?

(੪) ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਥਾਂ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਜਦ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਖਤਰੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜ-ਬੀਸੀ ਖੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕਥਿਤ ਪੁੱਤ੍ਰ **ਲਉ** ਨੂੰ ਵਰਤ ਲਿਆ । ਜਦ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਝੀਵਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚਲੀ ਚੰਦ੍ਰਕ ਮੁਨੀ ਅਤੇ ਫੰਧਕ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਕਲਪਣਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਉਸ ਫੰਧਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਭਾਵ ਬਿੱਪ੍ਰ-ਵਾਦ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਉਸੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਵਾੜਿਆ ਜਿਸ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ--**ਜਬ ਇਹ ਗਹੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ, ਮੈ ਨਾ ਕਰੂ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ** ।

(੫) ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਹੈ । ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਖਬਰ ਹੈ ਪਰ ਫੰਧਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ । ਉਸ ਗਾਥਾ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਵਾਧੂ ਗੱਲ ਇਹ ਜੋੜੀ ਹੈ ਕਿ ਚਤੁਰਭੁਜੀ-ਰੂਪ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਫੰਧਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ--ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਧਾਰਾਂ ਗੇ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਂ ਗੇ । ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ--

(ੳ) ਜਿਸ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੀ ਉਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਟਨੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ ? ਪੁਸਤਕ--**ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ**--ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ--ਵਾਹਿਗੁਰੂ--ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੀ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ? ਕੀ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਉਹੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ? ਕੀ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਢੰਗ ਵਰਤ ਕੇ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ (ਅਕਾਲਪੁਰਖ-) ਗੁਰੂ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

(ਅ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਗੀ ਧਰ ਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਕੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅੱਠ ਸਰੂਪਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਜਦ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਰੱਬ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫਿਰ ਉਹ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ ? ਫਿਰ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੀ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਏ ? ਕੀ ਤਦੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ? ਕੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਥਵਾ ਪੁਰਾਣੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ? ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਵੀ ਮੌਜੂ ਨਹੀਂ ਉਡਾਇਆ--**ਸੋ ਕਿਮ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਕਹਾਏ ॥ ਸਿਧ ਸਮਾਧ ਸਾਧ ਕਰ ਹਾਰੇ ਕਯੋ ਹੂੰ ਨ ਦੇਖਨ ਪਾਏ ॥ ੧ ॥** [ਬਿਲਾਵਲ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦] ਭਾਵ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਸਿੱਧ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂਈਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਪੰਛੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ! ਹੇ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋ ਜੀ ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਰਥ ਹੀਨ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ--**ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ ॥ ਰੂਪ ਰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤ ਕਿਹ ॥** ਹੇ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰੰਡ ਜੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਅਜੋਕੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਚਿਹਨ ਚਕ੍ਰ, ਕੋਈ ਹੁਲੀਆ, ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਵਰਣ, ਗੋਤ, ਰੂਪ ਰੰਗ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਤਾਂਈਂ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਬਣਿਆਂ ਫੰਧਕ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬੂਟ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ? ਫਿਰ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਜੋਨੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਪੱਕੇ ਸਧਾਂਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਇਆ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ) ਲਿਖਨ ਦਾ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ ? ਕੀ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਇਆ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਭੈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ?--**ਸੋ ਮੁਖੁ ਜਲਉ ਜਿਤੁ ਕਹਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਜੋਨੀ ॥ ੩ ॥** [੧੧੩੬]-੧ । ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਖੇ ਗੁਰ-ਸਿੱਖ

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹਤਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ?:-

ਜੇ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਚਰਿ ਹੈ । ਤੇ ਸਭ ਨਰਕਿ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ ।

ਮੇ ਕੋ ਦਾਸੁ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੈ । ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੈ । ੩੨

ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ । ਦੇਖਨਿ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਾਸ ਅਥਵਾ ਪਰਮ-ਮਨੁੱਖ ਮੰਨਣ ਦੇ ਥਾਂ, ਭਗਵਾਨ ਅਥਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆਂ ਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਭੈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਰੱਬ ਵੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਕੀ ਦੁਹਾਡੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਪੈ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ?--(ਜੇ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਚਰਿ ਹੈ । ਤੇ ਸਭ ਨਰਕਿ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ । ੩੨। ਅਸੀਂ ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀ ਲਾਈਏ । ਭਿੰਡਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਦੋ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਹੋ ਦੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖੋ ਜੀਓ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ, ਤੁਹਾਡੀ ਦਿਬਦਿਸ਼ਟੀ ਕੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਅਜ ਕਲ ਕਿਹੜੇ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਜਮਾਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਸਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ? ਕਿ ਜਾਂ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਿਹਕਲੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ? ਕੀ ਅਜੇਹੇ ਬਚਨ ਕਿਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੀ ?

(੬) ਕੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਸ ਭੇਟ-- ਲਊ-- ਨੇ ਕਰਨਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੂਟੀ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਫੰਧਕ ਨੇ ਕਰਨਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ? ਕੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਕਰਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਸੀਸ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਐਵੇਂ ਇੱਕ ਡਰਾਮਾ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ? ਕੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਡਰਾਮੇ ਬਾਜ ਸਨ ? ਹੋ ਸੰਤੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋ ! ਆਓ ਰੱਬ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਡਰੋ । ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕਲੇਜਾ ਸਚ-ਮੁਚ ਪੱਥਰ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਏਡਾ ਕੁਫਰ ਲਿਖਨ ਲਗਿਆਂ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਕੰਬਿਆ ? ਲਗਦੇ ਹਥ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ, ਕੀ ਸਿਰਫ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਹੀ ਪੱਥਰ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਹੀ ਬਾਹਰੋਂ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਨਰਮ ਦਿਲ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪੱਕੇ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਹਨ ?

(੭) ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਪੱਧਰੀ ਗੱਲ ਏਹੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਦੋਬਾਰਾ ਕਿਸੇ ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿੱਡ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੇ ਹਥੋਂ ਆਤੁਰ, ਕੱਪੜੇ ਬੁਣਣ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲੱਗਾ ਦਰਸਾ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਚੁਮਾਰਾਂ ਦੀ ਜਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਬਾਰਾ ਚੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਢੋਹੰਦਾ ਅਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਦਾ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ੨੦੦ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਸਕਿਆ ? ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋ ਜੀਓ ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੇ ਲਊ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਬਣਨਾ ਸੀ ? ਅਤੇ ਜੇ ਚੰਦ੍ਰ ਰਿਖੀ ਦੇ ਕਹੇ ਕੋਈ ਫੰਧਕ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਪੰਛੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਨੂੜ ਕੇ ਨਾ ਲੈ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ?

ਦਾਸ ਕਿਸ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਝੂਠ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਫੁਰਮਾਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਹੰਕਾਰੀ, ਆਪ-ਹੁਦਰੇ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ, ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:---

ਝੂਠੁ ਨਾ ਬੋਲਿ ਪਾਡੇ ਸਚੁ ਕਹੀਐ ॥

ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਸਬਦਿ ਘਰੁ ਲਹੀਐ ॥ [੯੦੪]-੪

੧੩= ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ॥(੪੬੩)---ਅਟੱਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵੀ ਅਟੱਲ ਹਨ । ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿੰਘਾਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰੋਲ ਕਲਪਣਾ ਦੀ ਉਪਜ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਝੂਠ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਅਜੇਹੇ ਉੱਦਮ ਦਾ ਕੇਵਲ ਮਾਤ੍ਰ ਜਾਹਰਾ ਅਰਥ ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਪ੍ਰਤੀਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਲੁਕਵਾਂ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਕੁਝ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵਣਗੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਹ ਚਲੂ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ:---

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਨਾਰੀਅਲ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਤੋਰੀ ਸੀ

ਅਤੇ ਇਹ ਰਸਮ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣ ਲਈ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਕੱਤਕ ਵਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਨਾਰੀਅਲ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਸਤਕ-ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ--ਦੇ ੨੨੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--

ਨਾਰੀਅਲ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਸਾਰੀ ਬਿਭੂਤੀ (ਮਾਇਆ) ਅਰਪਣ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਸਰੋਸ਼ਟ ਫਲ ਜਾਣਕੇ ਨਾਰੀਅਲ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇੱਕ ਅਜੇਹੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਿਸ਼ੀ ਦੁਰਬਾਸਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬੜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਗਾਥਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੇਵਲ ਨਾਰੀਅਲ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਮੂਲ ਗਾਥਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--ਜਿਵੇਂ ਦੁਰਬਾਸਾ ਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਭਾਵ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਉਹ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨਾ ਪੀਣ ਨਾ ਮੋਹ ਆਦਿ ਕਰਨ। (ਭਾਵ, ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਖੀ ਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਨਾਰੀਅਲਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੀਮ ਸ਼੍ਰੀਮ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ) ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਸਾਡਾ ਵਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਭੇਟਾ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਰੀਅਲ ਇਕ ਵੇਰ ਚੜਾਇਆ ਜਾਏ, ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭੰਨ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਪਾਠ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ, ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਪਾਠ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਗਿਰੀ ਸੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਓ।

ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖਦਾਈ ਸੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਦਿਓ ਜੀ, (ੳ) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਉਪਰ ਅਕਾਸ਼ੀ ਬਣੇ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਏਧਰ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਦੁਰਬਾਸਾ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਭੇਤ ਹੈ? (ਅ) ਦੂਜਾ ਭਰਮ ਇਹ ਕੱਢੋ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਗਿਰੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋਈ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀ ਵਧੀਆਂ ਸੀ ਪਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਾਠ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ? ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਛਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਬੇਲੋੜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਨਾਰੀਅਲ (ਭਾਵ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾ ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ) ਦੀ ਗਿਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਾੜਨਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਧ ਬਾਣੀ ਨੇ ਝੱਟ ਹੀ ਪਲਟਾ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ-- ਜੇ ਨਾਰੀਅਲ ਨਾ ਸੜੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾ ਦੇਣਾ। { ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀਓ ! ਉਵ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੋ ਕਿ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਨਾਰੀਅਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੜਿਆ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ } ਪਰ ਚਲੋ ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੋਲ ਪਏ ਕੁੰਭ ਦੇ ਜਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ (ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੀਸ ਜਿੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਣ ਵਾਲੇ) ਨਾਰੀਅਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਮਸ਼ੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ?

(ੲ) ਜੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਫਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੀਸ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ? ਪੰਜ ਨਾਰੀਅਲ ਮੰਗਾ ਕੇ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ। ਸੀਸ ਵੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭੈ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜੜਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਦੁਖਦਾਈ ਭਾਜੜਾਂ ਵੀ ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਯਕੀਨ ਤਾਂ ਏਹੀ ਪੱਕਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਾਂਡਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ--**ਝੂਠ ਨ ਬੋਲ ਪਾਡੇ ਸਚੁ ਕਹੀਐ।**

੨੨= ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੮੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:---

(ੳ) (੧) ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਲਹੂ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਹੰਸਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਸਨ। ਜਮਦਗਨੀ ਜਦੋਂ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਨੂੰ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਨਾਲ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਲਵਾਂ ਕਿ, ਕੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਖ਼ਿਆਲੀ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਵਾ ਕੇ ਕੱਢਵਾਈ ਸੀ? ਕੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਮਧੇਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੀ?

੧= **ਭਾਈ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁ ॥ ਸੰਤ ਸਭਾ ਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਧੇਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [੧੮]-੧੨**

੨= **ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ ਕਾਮਧੇਨੁ ਪਾਰਜਾਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੁਖੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਫਿਰਿ ਗਰਭ ਨ ਧੁਖੁ ॥ ੨ ॥ [੭੧੭]-੨੯**

(੨) ਪੱਛਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਵਾਲੰਡ (ਗੋ ਮੋਧ) ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੋਮੋਧ ਯੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਊ ਜਿੰਦਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਉਸ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਓਥੋਂ ਭਾਲ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂ ਗਊ ਦੇ ਰਖਿਅਕ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਊ ਭਖਸ਼ਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਮਾਕੂ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ।

(੩) ਇਕ ਵੇਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਵੱਡੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਖੁੱਭਾ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ। ਜਾਂ ਹਠ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੰਨ ਤੇ ਪੂਛ ਪੁੱਟੇ ਗਏ। ਪਾਰਬਤੀ ਕਿਹਾ--ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਪੂਛ ਗਾਰੇ ਵਿਚ ਦਬ ਕੇ ਉਪਰ ਕੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਬੂਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤਮਾਕੂ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:--

(੧) ਕੀ ਲਹੂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਉੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਗਾਥਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ?

(੨) ਕੀ ਅੱਗ ਦੇ ਕੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਬੂਟੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕੀ ਦੁਕਵੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਗੋਮੋਧ ਯੱਗਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਲੀ ਦੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਨਿਰਮੂਲ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੋ ? ਇਹ ਅਜਮੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ? ਮਹਾਂ ਪਰਖਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਪਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਵਾਲੰਡ ਯਾਗ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜੇਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ? ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਗਊ ਭਖਸ਼ਕ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ? ਕੀ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਧੂਟੇ ਵਿਚ ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਦਾ ਖੂਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(੩) ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਇਸ ਤੀਜੀ ਤਮਾਕੂ-ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ? ਦਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਗੱਲ (ਜਿਹੜੀ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਬਣਾਈ ਨੀਤੀ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਹੈ) ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਵੱਡੀ ਬਣੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਗੱਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਮੂਲ ਅਤੇ ਮਨ-ਘੜਤ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:--

ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜ੍ਹਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤੁ ਰਹੈ ॥ ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੋ ਪਉਣੁ ਝਲਾਰੇ ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ ਥਾਵ ਕੈਸੇ

॥ ੧ ॥ ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ ॥ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਛਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਿਤੈ ਦੇਸਿ ਨ ਆਇਆ ਸੁਣੀਐ ਤੀਰਥ ਪਾਸਿ ਨ ਬੈਠਾ ॥ ਦਾਤਾ ਦਾਨੁ ਕਰੇ ਤਹ ਨਾਹੀ ਮਹਲ ਉਸਾਰਿ ਨ ਬੈਠਾ ॥ ੨

॥ [੯੦੨]--੧

(ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ) **ਪਦ ਅਰਥ**--ਸਸੇਈ--ਉਹੀ। ਚੜ੍ਹਹਿ--ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਦਿਨੀਅਰੁ--ਸੂਰਜ। ਸਾ--ਉਹੀ। ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ--ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਥਾਵ ਕੈਸੇ--ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਖੇਡ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ੧। ਜੀਵਨ ਤਲਬ--ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਲਬ, ਸੁਆਰਥ। ਤਲਬ--ਲੋੜ ਇੱਛਾ। ਨਿਵਾਰਿ--ਦੂਰ ਕਰ। ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ--ਨਿਆਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਛਾਣਾ--ਜ਼ੋਰ, ਧੱਕਾ, ਜੁਲਮ। ਕਲਿ--ਕਲਜੁਗ ਦੇ। ਲਖਣ--ਲੱਛਣ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ। ਵੀਚਾਰਿ--ਸਮਝ। ੧। ਰਹਾਉ। ਕਿਤੈ--ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ। ਤਹ--ਉਥੇ, ਉਸ ਥਾਂ। ਉਸਾਰਿ--ਉਸਾਰ ਕੇ, ਬਣਾ ਕੇ। ੨। (ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੰ: ੭ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ)

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਇਸ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਵਾਲੀ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਗਿਆ ਤਮਾਕੂ ਕੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਛਲ ਵਿਚੋਂ ਤਮਾਕੂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ? ਜੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਣ ਦਾ ਸੰਕਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜੇਹੀ ਗੰਦੀ ਬੂਟੀ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਪੁਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਕੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਚੀ (ਅਟੱਲ) ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੀ ਹੈ ? ਕੀ ਝੂਠ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਲੰਦਾ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜੀ ?

(ਅ) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੭ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਆਖਰ ਬ੍ਰਾਹਮਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਜ਼ੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਕੀ ਵਾਸਤਾ ਜੀ ? ਕਿਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜੋ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਦਿ।

ਜਿਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ਤੁਸਾਂ **ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ** ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀਆਂ ਨਿਰਮੂਲ ਪੁਰਾਣਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਜਗਤ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ (ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ) ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਜੇ ਦਾਸ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚਣੀ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪੁਰਾਣਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋ ? ਫਿਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਾਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ (ਸਿੰਘ) ਵਰਗੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਿਆਤਾ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣੇ ਫਾਫੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਮਝੇ ਗਏ ? ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਗੋਹਜ ਕਥਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ? ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ? ਕੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਫਿਰ ਸੱਚੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ

ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ ? ਕੀ ਅਜੇਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਏ ਰਹੇ ?

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਕੀ ? ਚੋਲਿਆਂ ਅਸਥਵਾ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਆਗੂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ:---

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਰੀਸੈ ਹੋਰਿ ਕਚੁ ਪਿਚੁ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਝੜਿ ਪੜੀਐ ॥

ਓਨਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਹੈ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਨੋ ਝਖਿ ਮਰਦੇ ਕੜੀਐ ॥ ੯ ॥ [੩੦੫]

੧੪= ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੩੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਜਦ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ--ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਖਡੂਰ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਨਵਾਈ ਸੀ--ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਸੈਠ ਜੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਭਗਤ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਸੂਦਰ ਕਹਿ ਕੇ ਭਿੱਟੜ ਘੋਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹਨ । ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਏ ਸਨ । ਫਿਰ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ? ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਵਰਤਣੇ ਸੂਦਰਾਂ ਲਈ ਉਂਜ ਹੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵਜ ਮਾਰਨ ਤੁੱਲ ਸੀ । ਜੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰ ਕਹਿਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਬਾਣੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ? ਫਿਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਕਿ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ? ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਸਲੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦਾਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਦਾਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚਲੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੜਾ, ਐੜਾ, ਸੱਸਾ ਆਦਿ ਅਜੋਕੀ ਪੈਂਤੀ ਵਾਲੇ ਉਚਾਰਨ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ? ਕੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਦਾ ਅਸਲ ਉਚਾਰਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀ ? ਕੀ ਉੜਾ ਐੜਾ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ? ਕੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਜੇਹੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਘਟੀਆ ਝੂਠ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਘੜੀ ਸੀ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਚੰਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ? ਕੀ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ? ਕੀ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਢੁੱਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?:-

ਜਿਨ੍ਹਾ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜੁ ਵਰਤੈ, ਸਚੁ ਨ ਭਾਵਈ ॥ ਜੇ ਕੋ ਬੋਲੈ ਸਚੁ, ਕੂੜਾ ਜਲਿ ਜਾਵਈ ॥

ਕੂੜਿਆਰੀ ਰਜੈ ਕੂੜਿ, ਕਿਉ ਵਿਸਟਾ ਕਾਗੁ ਖਾਵਈ ॥ [੬੪੬]-ਵਾਰ-੧੦

ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਜ਼ਰਾ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ--ਜਦ ਸੂਦਰਾਂ ਲਈ ਵੇਦ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਨੀ ਜੁਰਮ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਸੂਦਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਵਿਦਿਆ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਟ ਮਾਰੀ ਸੀ--ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਪਹਾੜ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ?

੧੫= **ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਮਨਮਤ ?**

ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵੀ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸ ਸਰੂਪ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਕਿਸ ਭਗਤ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਸੰਕੇਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (੧) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਲੋੜਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ? (੨) ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਭੇਤ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਦਾ ਹਟਾ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਇਸ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕੋ ਥਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਵੀ ਚਕਰੀ ਭੱਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਹਿਜ ਹੀ ਏਸ ਭਰਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਤੁਕ ਦੇ ਅਗੇ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਟੋਹ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੁਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸ ਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਕਿਸ ਪੰਨੇ ਤੇ ਹੈ । ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:--

(1) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੬੩ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ:--

ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆਂ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆਂ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰ ਜੀਵਹੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਨਦ ਅਨੰਦਾ ।

ਏਕ ਬੁੰਦ ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਨੋ ਤਾ ਅਟਲ ਅਮਰ ਨ ਮੂਆ ।

(2) ਫਿਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਮੁਰਖਾਈ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿ--ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੁਰਖੁ ਝਗੜੇ, ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਜਾਣੈ ॥ [੧੨੮੯] ਵਾਰ-੨੫ ॥ ਮਾਸ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਪਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੮੪ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਿਸ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸ ਲਿਖਣ-ਢੰਗ ਦਾ ਫ਼ੋਟੋ ਇਉਂ ਹੈ ---

ਜੇਰਤੁ ਲਗੇ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ । ਜੋ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ
ਮਾਨਸਾ ਤਿਨੁ ਕਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ । ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਚ
ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ । ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ
ਖਾਣਾ । ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸ ਨ ਜਾਣਾ । ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ
ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ । ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤ
ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ । ਕਾਹੇ ਕਉ ਝਖ ਮਾਰੈ ।
ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ
ਭਾਈ । ਏਕ ਜੀਅ ਕੈ ਜੀਆ ਖਾਹੀ । ਕਬੀਰ ਖੂਬ
ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੋਨੁ । ਹੋਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ
ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ । ਜੋਰ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮ ਹੈ ਲੋਚਿ
ਜਬਾਬੁ ਖੁਦਾਇ । ਭਾਂਗ ਮਾਛੁਲੀ ਸੁਰਾ ਪਾਨ ਜੋ ਜੋ
ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਹਿ । ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ,= ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲਿ
ਜਾਹਿ ।

(3) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ੧੦੧ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਇਉਂ ਹੈ---

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੋਜਦੇ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਆ ਤੀਆ ।

(4) ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੁਝੰਗੀ ਤੇ ਭੁਝੰਗਣ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ੧੨੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:--

ਜਿਹ ਘਰ ਬਨ ਸਮਸਰ ਕੀਏ ਤੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ।
ਵਿਚੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਉਦਾਸੀ
ਜਿਉ ਕਮਲੁ ਰਹੈ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੇ ।
ਰੋ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ।
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੈ ਕਰਿ ਸਨਝਹੁ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ।

(੫) ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ੧੩੬ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ---

ਏਕੈ ਪਾਥਰ ਕੀਜੈ ਭਾਉ । ਦੂਜੈ ਪਾਥਰ ਧਰੀਐ ਪਾਉ ।
ਜੇ ਉਹ ਦੇਉ ਤ ਉਹ ਭੀ ਦੇਵਾ । ਕਹਿ ਨਾਮਦਿਓ ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ।
ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਭੁਭੇ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਤਰਨਹਾਰ । ਪੂਜਹੁ ਰਾਮ ਏਕ ਹੀ ਦੇਵਾ ।
ਪੂਜਾ ਕੀਜੈ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ । ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਜਹੁ ਨਾਮ ਅਰਾਧ ।
ਸਾਚ ਸੀਲ ਸੁਚ ਸੰਜਮੀ ਸਾ ਪੂਰੀ ਪਰਵਾਰ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪਰਚਾਰਕ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਕੁਝ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਹੰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਹੈ ? ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀਓ ! ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

58= ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ

ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪਾਠ-ਦਰਸ਼ਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਕੜੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਵੱਡੀ ਸੁਗਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ।

ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤ-ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਕਲ ਛਾਪੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ--ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ--ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕਈ ਥਾਂਈ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਕੂਲ ਬੜੀਆਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਵਾਲੀ ਘਾਤਕ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਲਿਖ ਦੇਣੀ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਉਚ

ਕੋਟੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੋਟੇ ਪਰਦੇ ਦੇ ਉਹਲੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਨੂੰ ਧੱਕ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਦਾ ਵੀ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਿਛਾਣੇ ਦੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਾ ਮੰਦ-ਭਾਗੀ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਾਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਵੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੈ ਦੇ ਨਿਭਾਉਣਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ, ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦਾਸ ਦੀ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਮੰਤਵ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਸਤਕ ਵਾਂਗ,--ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ--ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਤੁਸਾਂ (ਭਾਵ, ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ) ਨੇ ਹੀ ਛਪਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲੈਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ੨੩੯ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੁੱਖਬੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ **ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਤਵ** ਅਥਵਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ **ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਾ ਦੋਸ਼**, ਅਥਵਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਦੰਡ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਡਰੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ॥ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾਂ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਿਵੇਂ--**ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ, ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥** (੧੨੦੦) ਮਹਾਂਵਾਕ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝ ਪੈ ਸਕੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਪੁੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ॥ ਜਿਵੇਂ--(੧) **ਪੁੰਨ ਪਾਪੁ ਸਭੁ ਬੇਦਿ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥** [੧੦੫੦]--(੨) **ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ, ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥** [੯੨੦] (੩) **ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਾਜੀਅਨੁ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਗਣਤ ਗਣੀਨੀ ॥** [੯੪੯] (੪) **ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰ ॥** [੩੮੫] (੫) **ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬੇਦੀ ਆਣੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਬੀਚਾਰੁ ॥** [੧੨੪੩] ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ-ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਡਰ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਸ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਿਅਰਥ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ--**ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਤਹ ਭਈ ਕਹਾਵਤ ॥ ਕੋਊ ਨਰਕ ਕੋਊ ਸੁਰਗ ਬੰਛਾਵਤ ॥** [੨੯੨] [ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਜਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਇਛਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚਲੇ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ-ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ **ਲੱਗਦੇ ਚਾਰੇ** ਸਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਡਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਤ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਧਾਰਮਿਕ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸਾਖੀ ਕਿਸ ਮਤ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਸੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੋਲ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਸਵੱਟੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕੋਲ ਏਹੀ ਕੇਵਲ ਮਾਤ੍ਰ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਛੇੜ ਛਾੜ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਪੰਥ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਛੇੜ ਛਾੜ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਪ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਮਨ ਮੱਤ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਕਰਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ--

- ੧) ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਹਣਦੀਆਂ?
- ੨) ਤੁਸਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਮਾਲੀਏ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦਾਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਕਮਾਲੀਏ ਵਲ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡਰੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਮਾਝੇ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬੜੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਬਾਰੇ ਆਪ ਦਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?
- ੩) ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਜਾਂ ਝੰਗ ਮਘਿਆਣੇ ਵੱਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕ--ਇੱਕ- ਨੂੰ -- ਹਿੱਕ-- ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਝੰਗੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ

ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਝੇ ਮਾਲਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅਸੁੱਧ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਦੱਦੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਡੱਡਾ ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਚੋ- ਦਾ ਉਚਾਰਨ--- ਡੂੰ- ਦੁਖੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ---ਡੁੱਖੀ--ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬੜੇ ਗਿਆਤਾ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂ ਪੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਬੰਗਾਲ, ਗੁਜਰਾਤ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਗੁਰਮਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸਨ- ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਨ ਗੋਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਂਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹਰ ਨੀਯਮ ਸਰਬ ਪਰਵਾਨਤ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

੫) ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਸੁੱਧ ਅਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੀ ਸਥਾਨਕ ਬੋਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁੱਧ ਅਸੁੱਧ ਦੀ ਪਰਖ ਅਤੇ ਅਡੱਰੀ ਹੈ। ਲਗ ਮਾਤ੍ਰ ਤੱਕ ਸੁੱਧ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੀਯਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਚਾਈ ਤੇ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਅੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਂਜ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰਕ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਅਜੇਹੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ? ਗੁੰਗੇ ਗੁਰਮਿੱਖ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋਣ) ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਪਾਉਣੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਦ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੁੱਧ ਗਿਆਨ ਵੰਡਣਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਲ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਧਿਊਂ ਵੱਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇਣੀ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਦਮ ਵੀ ਕਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੇ ਵੰਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਡਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦੰਡ ਅਤੇ ਫਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਉਣਾਂ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਦ-ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਉਚਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਧ ਲੈਣ ਦੀ ਬੜੀ ਘੱਟ ਲੋੜ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦਾਸ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਖੰਡਨਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖ ਭੇਜੋ।

59= ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸਨ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੪੫ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਵੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ? ਕੀ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਚਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਹੀ ਦੇ ਗਏ ਸਨ? ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਵੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਗੱਦੀ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ? ਕੀ ਆਪਣੀ ਅੱਡਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਵੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਹੀ ਦੇ ਗਏ ਸਨ? **ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲਿ ਪਾਂਡੇ ਸਚੁ ਕਹੀਐ---**

ਅਜੇਹੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾ ਕੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦੇਣਾ ਕੀ ਅਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੋੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਹੇਠ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਲਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਡਰੀ ਡਿੱਠ ਵਾਲੀ ਗੱਦੀ ਚਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸੁਆਰਥੀ ਕਰਤੂਤ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੁਕਰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੀ?

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਾਖਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਂਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾ : ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ? ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਵਿਚ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੁਸੀਂ (ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ) ਹੋ, ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਇਹ ਸਮਝਾ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਮਹਿਤੋ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਡੋਰਾ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਤੋਂ ਅੱਡਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ? ਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ--ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ- ਅਖਵਾ ਕੇ ਮਹਿਤੋ ਵਾਲੇ ਗੱਦੀਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਹੈ?

ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਪਾਂ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ (ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੰਗੇ ਛੇੜਨ ਵਾਲੇ) ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ

ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੌਧਵੇਂ ਉੱਤਰ ਅਧਕਾਰੀ ਸਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਗੱਦੀ-ਦਾਰ ਸੰਤ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤਵੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੌਧਵੇਂ ਉੱਤਰ ਅਧਕਾਰੀ ਸਨ ਕਿ ਜਾਂ ਅਜੇ ਹਨ। (ਖਿਮਾਂ ਕਰਨਾਂ ਜੀ, ਮਹਿਤੋ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ। ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕਿਤੇ ਛਪਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ)। ਕੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਝੂਠ ਲਿਖਣਾ ਸੰਤਤਾਈ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜੀ ?

ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਜਿਸ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਿਆਰੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦ ਉਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤ ਕੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤ ਕੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾਂ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਲਿਆ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ? ਜਦ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨਿਆਰੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਨਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਤੁਸਾਂ--ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲਿਖਦਿਆਂ ੭੩ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਕੁੱਠਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਝਮੇਲਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪੱਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੭੩ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੜੀਆਂ ਕਰੜੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਾਸ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ੭੫ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅਖੀਰੀ ਪੈਰੇ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਦਲੀਲ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਾਵਨ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤਤਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ-ਬਦਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:--

ਖਾਲਸਾ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕਸਾਈ, ਵੈਸ਼ਨੋ ਸਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ਹੈ) ਜੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਨ ਆਦਿ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥੀ ਝਟਕਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਏ। ਉਹ ਭੀ ਜੇ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਛਕਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਥੀ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ।

ਏਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਜੇ ਹੋਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ੀਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ:--

- ੧) ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਕਟਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ? ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ?
- ੨) ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਮਰਯਾਦਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਸਿਦਕ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਹੈ ?
- ੩) ਜਦ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ--ਜੇ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਛਕਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਥੀ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ--ਤਦ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਦਾ, ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਾਸ ਖਾ ਸਕਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ, ਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਪਾਉਣ ਦਾ, ਕੀ ਕੋਈ ਅਰਥ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- ੪) ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਆਰੀ ਨੁਹਾਰ ਬਚੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ?

ਜਿਸ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਤਨੋ ਮਨੋ ਸੱਧਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਖਾਲਸਾ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਿਆ ਰਹੇ--ਕੀ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਸੂਰੇ, ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਪੂਰੇ, ਉਸੇ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਨਿਆਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਘਾਤਕ, ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਆਪ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਸਨ ? ਹਾਏ ਸਿਖੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਪਾਂਡਿਓ ! - - - - ਸਚੁ ਕਹੀਐ।

ਲਗਦੇ ਹਥ ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਉ ਜੀ, ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਉਪ੍ਰੰਤ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਝਗੜਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੀ ? ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ? ਕੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਵੀ ਸ਼ਰੀਕੇ ਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਾੜੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਜਿਵੇਂ ਅਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਲੜਦੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਦਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਪਾਪ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨੀ ਨਾਲੋਂ ਗਿਆਨੀ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ? ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵੀਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਕਿਹੜੀ ਉਚੇਰੀ ਖੂਬੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ? ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਇਸ ਚਿੰਤੀ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਤੋ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ? ਜੇ ਦਾਸ ਨੇ ਭੁੱਲ

ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਮਹਿਤੋ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਖਿਮਾਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਂ ਮੰਗ ਲਵਾਂ ? ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ।

60= ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ-ਦਰਸ਼ਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪੱਖ

੧) ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਭੇਜ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀਏ ਧੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬੀੜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿੰਘ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹਨ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਬੀੜ ਆਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸੰਪੂਰਨ ਬੀੜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਮਾਲਕ ਬਣੀ। ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ TV ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਸਾਰੇ ਅਕਲਮੰਦ ਵਿਆਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਪਈ ਕਿਸੇ ਬੀੜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇਣਾ ਅਸਿੱਖੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇਣ ਤੁੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਤਾਂ ਲਿਖ ਭੇਜਣੇ।

੨) ਗੱਦੀ ਮਿਲ ਜਾਣ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਅਮਰੂ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਜੇਠਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਲਹਿਣਾ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ --ਗੁਰਮਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ--ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ--ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ-ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਉਚੇਚੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ--ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ--ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੨੫੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਨੱਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨੂੰ ਤਾਂ 'ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ--ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ--ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਕੀ ਇਹ ਬੋਲੀ ਉਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਅਤੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅੰਗ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ?

੩= ੨੫੨ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਪਾਠ, ਅਤੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ--ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ--ਹੇਠਾਂ ਤਿੰਨ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ--

॥ 'ਇਤਿਆਦਿਕ ਕ੍ਰੀਬਨ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਪਾਠ ਹਨ ਜੋ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ' ॥

ਇਹ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਖ਼ਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਣ ਤੇ ਦਿਲ ਅਤੀਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਬੀੜ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਭਿੰਨਤਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭਣੇ--ਬੜੀ ਕਰੜੀ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਤਪੱਸਿਆ ਵਾਲਾ ਕੁ-ਕਾਰਜ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਜਾਨਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਉਪਜੀ ਹੈ ਜੀ:---

- (ੳ) ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ੧੫੦੦ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਲਭਣ ਦੀ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਤਪੱਸਿਆ ਭਰੀ ਮਿਹਨਤ ਤੁਸੀਂ (ਸੰਤ ' ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ) ਜਾਂ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ?
- (ਅ) ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ? ਕੀ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਲੱਭਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਖੋਜਲ ਕਾਰਨ ਲਿਖ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ ?
- (ੲ) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਲਿਖਾ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਏਨੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ?
- (ਸ) ਕੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅਥਵਾ ਰੱਬ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਛਾਪ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ (ਭੁਲੱਤ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲੜ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ?

?

- (ਹ) ਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਏਡੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪਾਵਨਤਾ ਬਾਰੇ ਬਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੁਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?
- (ਕ) ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਸੌ (੨੦੦) ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਏ ਬੋਲੀ ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ?
- (ਖ) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬੜੇ ਹੀ ਚੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਬੜੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ? ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿਉ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਉਕਾਈ ਖਾਧੀ ਹੈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਲੱਭਣ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਪਈ ? ਅਜੇਹਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ? ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਕਿਹੜੀ ਸੋਧ ਲਵੇ ? ਆਖਰ ਕੁਝ ਤਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਗ) ਕੀ ਦਾਸ ਦਾ ਇਉਂ ਸੋਚਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ

ਅੰਦਰ (ਜਾਂ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ,
ਉਥੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ--ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ, ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ--ਲਿਖਿਆ ਹੈ,
ਜਿਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਅਸਰਧਕ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ--ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ--ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ੧੫੦੦
ਸ਼ਬਦ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ? ਨਾਲ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੇ ਇਹ ਛਾਪ ਲਾ ਲਈ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਖੋਜੀ ਹਨ ।

(੫) ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਸਾਰਾ ਯਤਨ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ?

(ਛ) ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ
ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ?---

**ਜਿਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਰ ਬੁਰਿਆਰੀ ॥ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਾ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ
ਹਤਿਆਰੀ ॥ ਓਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਕੁਸੁਧ ਮਨਿ ਜਿਉ ਧਰਕਟ ਨਾਰੀ ॥-੨੩ ॥[੬੫੧]**

ਕੀ ਇਸ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਚਾਰਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨਾਂ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੨੩੨ ਸਫੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ
ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਜਿਨਾਂ ਕੋਈ ਡੇਰੇਦਾਰ ਵੱਧ ਨਿਪੁੰਨ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ' ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ' ਤੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ
ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ--ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ--'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ ਇਹ ਹੈ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ
ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ---

ਏਕੰਕਾਰੁ ਇਕਾਂਗੁ ਲਿਖਿ ਉਡਾ ਓਅੰਕਾਰੁ **ਲਿਖਾਇਆ** । ਲਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਖਾਇਆ ਹੈ--ਭਾਵ ਲਖਾ ਦਿੱਤਾ,

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਦਾਇਆ ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਤਖ ਸੋਇ ਨਾਉ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਭਾਇਆ ।

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਆਦਿ ਸਚੁ **ਜੁਗੰਤਰ** ਹੋਂਦਾ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ । ਜੁਗੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ--ਜੁਗਹ--ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ।

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਸਚ ਨਾਉ ਸਚ ਦਰਸਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਖਾਇਆ ।

ਸਬਦ **ਸੁਰਤ** ਲਿਵਲੀਣ ਹੁਇ ਗੁਰਚੇਲਾ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਇਆ । ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਸੁਰਤਿ ਹੈ--ਅਰਥ ਸੁਰਤ ਵਿਚ, ਸੁਰਤ ਦਆਰਾ ।

ਕੈ ਦੇ ਥਾਂ **ਕੇ** ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਚਪੇੜ ਮਰਵਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ
ਅਸੁੱਧ ਅੱਖਰ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਭੈ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਆਪ **ਲਖਾਇਆ** ਦੇ ਥਾਂ **ਲਿਖਾਇਆ**
ਲਿਖਦੇ ਹਨ । **ਕੈ** ਦਾ ਅਰਥ **ਜਾਂ** ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਕੀ **ਲਿਖਾਇਆ** ਅਤੇ **ਲਖਾਇਆ**
ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ? । ਬੜੇ ਅਸਚਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ
ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਥਾਂ **ਸਰਤ** ਲਿਖ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੩੯ਵੀਂ ਵਾਰ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ--**ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ**-- ਨਹੀਂ ਅਗੋਂ --**ਮੰਗਲਾਚਰਨ**--ਲਿਖਿਆ ਹੈ
। ਕੀ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝਾ ਸਕਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਕਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ --**ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ**--ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨੂੰ
ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ --**ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ**--ਕਿਸ ਯੋਜਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਸ਼ੀਲ ਹਨ ? ਫਿਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਸਦਾ ਆਖਰੀ
ਤੁਕ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪਉੜੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ--**ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ
ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ**--ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਪਾਠਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਲਈ ?

ਅੰਤਮ ਸ਼ੀਕੇ

ਨੇਤ੍ਰ-ਹੀਨ ਨੂੰ ਸੂਰਮਾਂ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖ਼ਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ
ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ:--**ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਨ ਨਾਹਿ ॥ ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੇ ਜਾਹਿ ॥[੯੫੪]-ਵਾਰ-੧੬**
। ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰੇ ਕੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਖ਼ਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਭੁਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ
ਭੇਖ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਕੇ ਕੌਮ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਉਸੇ ਆਗੂ ਲਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ:---

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ ॥ ਆਪਿ ਮੁਸੇ ਮਤਿ ਹੋਛੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ ॥[੭੬੬]-੨-੫

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਖੰਝੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੋਲੀ ਬਰੂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਕਸਾਲ ਕੋਲ
ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਖੜਗ ਦੇ ਦੰਮਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੀ ?---

੧= ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥ ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥ ਇਸੁ ਆਗੈ

ਕੋ ਨ ਟਿਕੈ ਵਿਕਾਰੀ ॥ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ [੬੨੮]-੧੬-੨੦

ਪਦ ਅਰਥ:--ਗਰੀਬੀ--ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਵ । ਗਦਾ--ਗੁਰਜ । ਖੰਨਾ--ਖੰਡਾ । ਰੇਨੂ--ਚਰਨ-ਧੂੜ । ਛਾਰੀ--ਛਾਰ, ਮਿੱਟੀ । ਨ ਟਿਕੈ--ਖਲੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਵੇਕਾਰੀ--ਭੁਕਰਮੀ । ਸਾਰੀ--ਸਮਝਾਈ । ੧ ।

੨= ਸਤਿਗੁਰਿ ਗਿਆਨ ਖੜਗੁ ਹਥਿ ਦੀਨਾ ਜਮ ਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ---੨ ॥[੫੭੮]-ਛੰਤ-੪

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਦਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੀ ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪਾਂਧਾ, ਸਿੱਧ, ਜੋਗੀ, ਹੋਰ, ਪੀਰ ਔਲੀਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਖ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਟਿਕ ਸਕਿਆ ਸੀ ? ਫਿਰ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ, (ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਲੋਕਾਂ, ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਕਸਤਾਨੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੋਲੀ ਬਰੂਦ ਵਰਤਨਾਂ ਕੀ ਸੁਜਾਖੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਰਮ ਸੀ ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖੰਡਾ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਏਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਜੀ ?---

ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੂਰ ਨਿਸਿ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥ ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟਿਆ ਗੁਰ ਰਤਨਿ ਅਪਾਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਰਤਨੁ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਈ ਹੇ ॥ ੧ ॥[੧੦੬੯]-੧

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਥਵਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਏਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣੀ ਪਈ ।

ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤਾ ਹੋ ਕੇ ਚੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਜੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੁਚ-ਆਚਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ੧ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਸਕਣ ਦਾ ਏਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ । ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਫਤਵਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਚ-ਆਚਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਂਦੀ । ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਤੁਫ਼-ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪੰਥ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਗੁਰਮਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਫ਼ਰ ਤੋਲਿਆ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਇਹ ਸੰਕੇ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਰੀਂਗਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਕਵਾਂ ਉੱਤਰ ਆ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਭਾਗ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਸਾਡੇ ਜਥੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਕਾਰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਚਿੰਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਹਿੱਟ ਲਿਸਟ (Hit List) ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉੱਤਰ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪੜੇ ਗਾ । ਪਰ ਜਿਸ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੱਚ, ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਤਾਂਈ ਪੁਚਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕੀ, ਉਸ ਸੱਚ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਕੇਬੋਰ, ਜ਼ਾਲਮ ਅਥਵਾ ਝੂਠੇ ਦਾ ਭੈ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ? ਮਾਰਗ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਡਰ ਸਦਾ ਏਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਲੜ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇ । ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਮ ਵੀ ਓਸੇ ਦੀ ਹੈ । ਦਾਸ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਰਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਇਹ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ।

ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੈਰ ਭਾਵਣਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਵੈਰ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਜਨਮ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦਾਤ ਸੀ । ਫਿਰ ਕੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ ? ਜੇ ਕੋਈ ਨਿੰਦ ਕਰੇ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ ਅਪੁਨਾ ਗੁਨ ਨ ਗਵਾਵੈ ॥ (੭੧੯) ਅਸੀਂ ਵਾਲਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਲਿਬਾਸ ਭਾਂਵੇਂ ਬੇਸ਼ਕ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ । ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੂਰਖ ਜੋੜਦੇ ਹਨ । ਗਿਆਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਬਰੂਦ ਨੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਾਉਣ ਆਉਣਾ ਹੈ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਹੈ ?

ਕਬੀਰ ਸੰਤੁ ਨ ਛਾਡੈ ਸੰਤਈ, ਜਉ ਕੋਟਿਕ ਮਿਲਹਿ ਅਸੰਤ ॥

ਮਲਿਆਗਰੁ ਭੁਯੰਗਮ ਬੇਦਿਓ, ਤ ਸੀਤਲਤਾ ਨ ਤਜੰਤ ॥ ੧੭੪ ॥ [੧੩੭੩]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ । ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨਿਕਾਰੀ ਚਿੰਠੀ ਦਾ ਉਤਰ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਲਿਖਨ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ ਮੰਨੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਭਾਸ਼ਨ ਟੋਪ ਕਰ ਭੇਜੋ । ਦਾਸ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦੇ ਲਵੇਗਾ । ਨਾਲੇ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਤਾਈ ਵਾਲੀ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਹਮ ਸਬਦਿ ਮੁਏ ਸਬਦਿ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ਭਾਈ, ਸਬਦੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ॥

ਸਬਦੇ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਆ, ਹਰਿ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਈ ॥
 ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਦਾਤਾ, ਜਿਤੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ, ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ੨ ॥
 ਸਬਦੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸੇ ਅੰਨੇ ਬੋਲੇ ਸੇ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਾ ॥
 ਹਰਿ ਰਸੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ॥
 ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੇ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥ ੩ ॥ [੬੦੧]-੪
 ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ- ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਰਹੇ ਜਥੇ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਸੇਵਕ ,

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
 Edmonton

(ਨੋਟ:- ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਾਸਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਸਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਕਲਣਾ ਹੈ । ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਖਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ । ਝੂਠੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਮਝ ਕੇ ਅੱਜ ਤਾਂਈ ਮਹਿਤੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ । ਸੋ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮਹਿਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ । ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਹ ਉਪਰਲੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਫਿਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇਣ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛਪ ਸਕੇ)

ਭਿੰਡਰੀ ਅਤੇ ਮਹਿਤੇ ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਈ ਜਿੜੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ ੧੯੯੨ ਵਿਚ ਭੇਜੀਆਂ ਸਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚ-ਰਸੀਦ ਜਿਹੜੀ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੋੜੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-